

[New Series – Volume 1, Issue 1]

FEDERAL DEMOCRACY

RESEARCH JOURNAL

September | 2025

Printed and Distributed by
Rehmonnya Institute for Civic Engagement

ပုံနှိပ်မှတ်တမ်း

ဂျာနယ်အမည်
Journal Title

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်
Federal Democracy Research Journal

အတွဲ၊ အမှတ်
Volume, Issue

အတွဲ ၁ ၊ အမှတ် ၁
Volume 1, Issue 1

ထုတ်ဝေသည့်အဖွဲ့အစည်း
ထုတ်ဝေသည့်အဖွဲ့အစည်း

ရာမညအင်စတီကျု လူထုအခြေပြု
နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာန

Publishing Organization

Rehmonnya Institute for Civic Engagement

ထုတ်ဝေသည့် ခုနှစ်၊ လ
Date of Publication

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ
September , 2025

မျက်နှာဖုံးဒီဇိုင်း
Cover Design

ရတု
YATU

အတွင်းစာမျက်နှာဒီဇိုင်း
Layout Design

မင်းရွှန်း
Min Shomn

ဆက်သွယ်ရန် (Contact)

0933074538

rice.info2020@gmail.com

www.rehmonnyainstitute.com

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်

ရာမညအင်စတီကျု၊ လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာနမှ ထုတ်ဝေသည်။

မာတိကာ

စဉ်	စာတမ်းအမည်	စာရေးသူအမည်	စာမျက်နှာ
(က)	RICE အကြောင်း		8
(ခ)	အယ်ဒီတာမှတ်စု		10
(ဂ)	ကျေးဇူးတင်လွှာ		12
၁	စစ်အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်မှု	Ashley South	15
J	အနာဂတ်ဗမာမြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်စနစ် အကောင် အထည် ဖော်ခြင်းတွင် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းယူနစ်များ၏မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရည်အသွေးစံနှုန်းများ	နိုင်ကဆုမွန်	27
၃	မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး၊ ကျား/မ တန်းတူညီမျှရေး၊ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၊ တရားမျှတပြီး သာယာဝပြောသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းသို့ ရှေးရှုခြင်း	မိချယ်ရီစိုး	49
၄	လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ရှုထောင့်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံလက်နက်ကိုင် အင်အားများ အခင်းအကျင်း	နိုင်လီအောင်	69

Federal Democracy Research Journal

Published by ;
Rehmonnya Institute for Civic Engagement – RICE

Table of Contents

Number	Article name	Author's name	Page
(A)	About RICE		9
(B)	Editor’s Note		11
(C)	Acknowledgements		13
1	Governance and sovereignty in and beyond post-coup Burma	Ashley South	101
2	The Essential Competencies of Federal States or Constituent Units in The Context of Burma/Myanmar’s Future Federalization	Nai Kasauh Mon	111
3	Mon Women Peace & Security toward Gender Equality, State Building,a just and equitable society	Mi Cherry Soe	131
4	Aspects of Security Sector Reform and The Landscape of Armed Organizations in Myanmar	Nai Lawi Aung	149

RICE အကြောင်း

ရာမညအင်စတီကျု လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာန (RICE) သည် အမှီအခို ကင်းပြီး လွတ်လပ်သည့် Mon Think Tank Group အရပ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းတစ်ခု ဖြစ်ပါသည်။ RICE ၏ အနာဂတ်မျှော်မှန်းချက်(Vision)မှာ မတူကွဲပြားသည့် တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများကြားတွင် စည်းလုံးညီညွတ်မှု၊ သဘာဏတဖြစ်မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းမှုများ ရရှိရန် ဖြစ်သည်။

RICE ဦးတည်သည့် ရည်မှန်းချက်မှာ မွန်နှင့် အခြား တိုင်းရင်းသား ပညာရှင်များသည် မြန်မာနိုင်ငံအတွင်း ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်မှုနှင့် အနာဂတ် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးတွင် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်မှုကို ပံ့ပိုးရန် ဖြစ်သည်။ RICE လုပ်ငန်းအစီအစဉ်၏ ရည်ရွယ်ချက်များမှာ -

- (၁) ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှု၊ ပြည်သူလူထုမူဝါဒများအပေါ် လေ့လာခြင်းနှင့် သုတေသန ပြုပြီး ပြည်သူလူထုနှင့် ဥပဒေပြုမည့် ပုဂ္ဂိုလ်များအား ပံ့ပိုးပေးရန်။
- (၂) ဒီမိုကရေစီဖြစ်ထွန်းတိုးတက်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှု အခန်းကဏ္ဍများတွင် တက်ကြွသော နိုင်ငံသားများ ဖြစ်လာစေရန် ပြည်သူ့နီတိ ပညာပေးအခန်းကဏ္ဍနှင့် အခြားဒီမိုကရေစီ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ သဘောတရားများကို ပံ့ပိုးသွားရန်။
- (၃) ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများ၊ ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းခြင်း၊ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ခြင်းနှင့်အတူ နိုင်ငံတည်ထောင်ခြင်းအကြောင်း အရာများအပေါ် သုတေသနပြုခြင်းနှင့် ၎င်းသဘောတရားများအား ပြည်သူလူထုများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ဥပဒေပြုသူတို့အား ပံ့ပိုးသွားရန်။
- (၄) အရေးပေါ် နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေးနှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြဿနာရပ်များအပေါ် သုတေသနပြုပြီး မူဝါဒချမှတ်သူများနှင့် ပြည်သူလူထုများအတွက် မူဝါဒအချက်အလက်များကို ပံ့ပိုးသွားရန် ဖြစ်သည်။

About RICE

The Rehmonnya Institute of Civic Engagement (RICE) is an independent and autonomous Mon Think Tank Group civil society organization. RICE's vision is to achieve Unity in diversity among all ethnic people living in peace and harmony.

RICE's aim is to support for public participation in Burma/Myanmar's democratization, peacebuilding and establishment of future Federal Union. Objectives of the Mon Think Tanks Group and the Institute are:

1. Research and study on the public policies on good governance and support to publics and law-makers.
2. Provide civic education and other professional development concepts to general public to become active citizens in contributing democratization and peacebuilding.
3. Research thematic issues, on State Constitution to formation of Federal Union, peacebuilding and nation-building, and supports these concepts toward policy and lawmakers and general publics.
4. Conduct research on the political, social and economic issues of emergence and support information to policy makers and general public.

အယ်ဒီတာ့မှတ်စု

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်၊ အတွဲ (၁)၊ အမှတ် (၁)

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ

ရာမညအင်စတီကျု၊ လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာန (RICE) မှ ထုတ်ဝေသည့် ပထမဆုံးသော “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ သုတေသနဂျာနယ်” ကို စာဖတ်ပရိသတ်များထံ ဂုဏ်ယူစွာ မိတ်ဆက်လိုက်ရပါသည်။ ယခုဂျာနယ်သည် မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံရေး အခြေအနေနှင့် ပတ်သက်သော စိန်ခေါ်မှုများကို ပညာရပ်ဆိုင်ရာ ရှုထောင့်မှနေ၍ လေးလေးနက်နက် သုံးသပ်ထားသည့် ပညာရှင်များ၏ စာတမ်းများကို ပထမဆုံးအကြိမ် စုစည်း ထုတ်ဝေခြင်းဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအပြောင်းအလဲများက အရှိန်အဟုန်ပြင်းစွာ ဖြစ်ပေါ်နေချိန်တွင် မှန်ကန်တိကျသော အချက်အလက်နှင့် ပညာရပ်ဆိုင်ရာဆန်းစစ်မှုများက အနာဂတ်နိုင်ငံတော်အတွက် အရေးပါသော လမ်းပြခြေပုံများ ဖြစ်လာနိုင်သည်ဟု ယုံကြည်ပါသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့သည် ဒီမိုကရေစီနှင့် ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ရေးဆိုင်ရာ အရေးကြီးသည့်အကြောင်းအရာများကို အလေးထား သုတေသနပြုလုပ်ကာ ပညာရှင်များ၏ သုတေသနဆောင်းပါးများဖြင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်ကို စတင်ထုတ်ဝေခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

ပထမဆုံးထုတ်ဝေသည့် ယခုဂျာနယ်တွင် မြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအခြေအနေနှင့် ဆက်စပ်သည့် အရေးပါသော အကြောင်းအရာများဖြစ်သည့် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက်ပိုင်း မြန်မာနိုင်ငံ၏ အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် အချုပ်အခြာအာဏာဆိုင်ရာ အပြောင်းအလဲများကို အလေးထားဆန်းစစ်ထားသော စာတမ်းများ ပါဝင်ပါသည်။ ထို့ပြင် အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်စနစ် တည်ဆောက်ရာတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဝင် ပြည်နယ်များ၏ မရှိမဖြစ်လိုအပ်သော အရည်အသွေးစံနှုန်းများနှင့် ပတ်သက်ပြီး သုံးသပ်ထားသည့် စာတမ်းများ၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် လက်ရှိ မြန်မာ့လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများ၏ အခင်းအကျင်းကို ပိုင်းခြားစိတ်ဖြာထားသည့် စာတမ်းများလည်း ပါဝင်ပါသည်။ အထူးခြားဆုံးအနေဖြင့် မွန်အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုနှင့် ၎င်းတို့၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အခန်းကဏ္ဍအပြင် ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် ကြိုးပမ်းမှုများကိုပါ တင်ပြထားသော စာတမ်းများဖြင့် ဤဂျာနယ်ကို ပြည့်စုံအောင် စီစဉ်ထားပါသည်။

ဤသုတေသနဂျာနယ်သည် ပြောင်းလဲနေသည့် နိုင်ငံရေးအခြေအနေများကို လေးနက်စွာ လေ့လာလိုသူများ၊ အသိပညာ ဗဟုသုတ တိုးပွားလိုသူများအတွက် အဖိုးတန်သည့် မှတ်တမ်းတစ်ခု ဖြစ်လာလိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။ ဖတ်ရှုသူအပေါင်း စိတ်ဓါးချမ်းသာခြင်း၊ ကိုယ်၏ကျန်းမာခြင်းနှင့် ပြည့်စုံကြပါစေကြောင်း ဆုမွန်ကောင်း တောင်းပေးလိုက်ပါသည်။

လေးစားစွာဖြင့်၊

အယ်ဒီတာအဖွဲ့

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်

Editor's Note

Federal Democracy Research Journal, Volume 1, Issue 1 September , 2025

The Rehmonnya Institute for Civic Engagement (RICE) is proud to present the inaugural issue of the “Federal Democracy Research Journal” to our readers. This journal is the first academic publication from RICE, compiling scholarly research papers from experts who have provided in-depth analysis on the political challenges currently facing Burma/Myanmar.

At a time when political changes in Myanmar are unfolding at a rapid pace, we believe that accurate information and academic analysis can serve as a vital roadmap for the future of our nation. It is with this belief that we launched the Federal Democracy Journal, focusing on critical topics related to the establishment of democracy and a federal system.

In this first issue, we have included papers that critically analyze significant topics related to the current political situation in Burma/Myanmar. The research topics covered range from an in-depth look at sovereignty and governance in post-coup Burma/Myanmar to an exploration of the essential qualities required for federal member states or constituent units in implementing a future federal system. The journal also examines security sector reform perspectives and the current landscape of armed forces in Burma/Myanmar. A particularly noteworthy academic paper sheds light on the political activities of Mon women and their crucial role in peace and security, gender equality, nation-building, and moving towards a just and prosperous society.

We hope that this research journal will serve as a valuable resource for those who wish to study the evolving political landscape and gain a deeper understanding of the situation in Burma/Myanmar. We wish all our readers happiness and good health.

Sincerely,

Editorial Team

Federal Democracy Research Journal

ကျေးဇူးတင်လွှာ

ပထမဦးစွာ၊ ဤဂျာနယ်၏ အနှစ်သာရကို ဖြစ်ပေါ်လာစေသည့် အဖိုးတန်ပညာရပ်ဆိုင်ရာ သုတေသန စာတမ်းများကို အချိန်ပေးစိုက်ထုတ် ရေးသားပေးခဲ့ကြသော စာမူရှင်ပညာရှင်များအားလုံးကို လေးစားစွာ ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ ဆရာ/ဆရာမတို့၏ အသေးစိတ်ကျသော လေ့လာဆန်းစစ်မှုများနှင့် နက်နဲသော အသိပညာများသည် ဤဂျာနယ်၏ တန်ဖိုးကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်လိမ့်မည်ဟု မျှော်လင့်ပါသည်။

ထို့အပြင်၊ ဂျာနယ် ထုတ်ဝေရေးလုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုလုံးကို စီမံခန့်ခွဲပေးပြီး အချိန်မီပြီးစီးအောင် ကြိုးပမ်း ဆောင်ရွက်ပေးခဲ့ကြသော အယ်ဒီတာအဖွဲ့နှင့် ရုံးအဖွဲ့ဝင်များအားလုံးကိုလည်း အထူးပင်ကျေးဇူးတင်ရှိပါသည်။ သင်တို့၏ စနစ်တကျရှိသော လုပ်ဆောင်မှုများနှင့် ဝီရိယတို့သည် ဤဂျာနယ်ကို အောင်မြင်စွာ အကောင်အထည်ဖော်နိုင်ရန်အဓိကသော့ချက်ဖြစ်ပါသည်။ အလားတူ ငွေကြေးပံ့ပိုးပေးသည့် အလှူရှင်အဖွဲ့ အစည်းကိုလည်း လေးလေး နက်နက် ကျေးဇူးတင်ရှိကြောင်း ပြောကြားလိုပါသည်။

ဤသည်မှာ ကျွန်ုပ်တို့၏ ပထမဆုံးသော ထုတ်ဝေမှုဖြစ်သည့်အတွက် လိုအပ်ချက်များ၊ အားနည်းချက် များ ရှိခဲ့ပါက စာဖတ်ပရိသတ်အပေါင်းမှ နားလည်ခွင့်လွှတ်ပေးပါရန် မေတ္တာရပ်ခံအပ်ပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့ အနေဖြင့် နောင်လာမည့် ထုတ်ဝေမှုများတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်ပြီး ပြည့်စုံသော အကြောင်းအရာများဖြင့် တင်ဆက် နိုင်ရန် ဆက်လက်ကြိုးပမ်းသွားပါမည်။

ဤဂျာနယ်ကို စိတ်ဝင်တစား အားပေးဖတ်ရှုကြသည့် စာဖတ်ပရိသတ်အားလုံးကိုလည်း လေးစားစွာ ကျေးဇူးတင်ရှိပါကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။ သင်တို့၏ အားပေးမှုသည် ကျွန်ုပ်တို့အတွက် အကြီးမားဆုံး သော အားဆေးဖြစ်ပါသည်။

ပညာရပ်ဆိုင်ရာစာတမ်းများ စုစည်းထားသည့် ရာမညအင်စတီကျု လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသန ဌာန (RICE) ၏ ပထမဆုံးအကြိမ် ထွက်ရှိသည့် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်” ပုံနှိပ်ထုတ်ဝေမှုတွင် အစမှအဆုံး ပါဝင်ပံ့ပိုးကူညီပေးခဲ့သူများနှင့် ကျေးဇူးတင်ထိုက်သူများ အားလုံးကို အထူးပင်ကျေးဇူးတင်ရှိပါ ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်အပ်ပါသည်။

မင်းရတုထော

စီမံကိန်းညှိနှိုင်းရေးမှူး၊

ရာမညအင်စတီကျု လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာန

Acknowledgements

First and foremost, we respectfully thank all the contributing scholars who dedicated their time and effort to write the valuable academic research papers that form the essence of this journal. We hope that your detailed analyses and profound knowledge will elevate the value of this journal.

Furthermore, we are especially grateful to the editorial and office staff who managed the entire publication process and worked diligently to complete it on time. Your systematic efforts and perseverance were a key factor in successfully implementing this journal. Similarly, we would like to express our sincere gratitude to the donor organization that provided financial support.

As this is our first publication, we kindly request the audience to be understanding and forgiving of any shortcomings or weaknesses. We will continue to strive to present better and more comprehensive content in future publications.

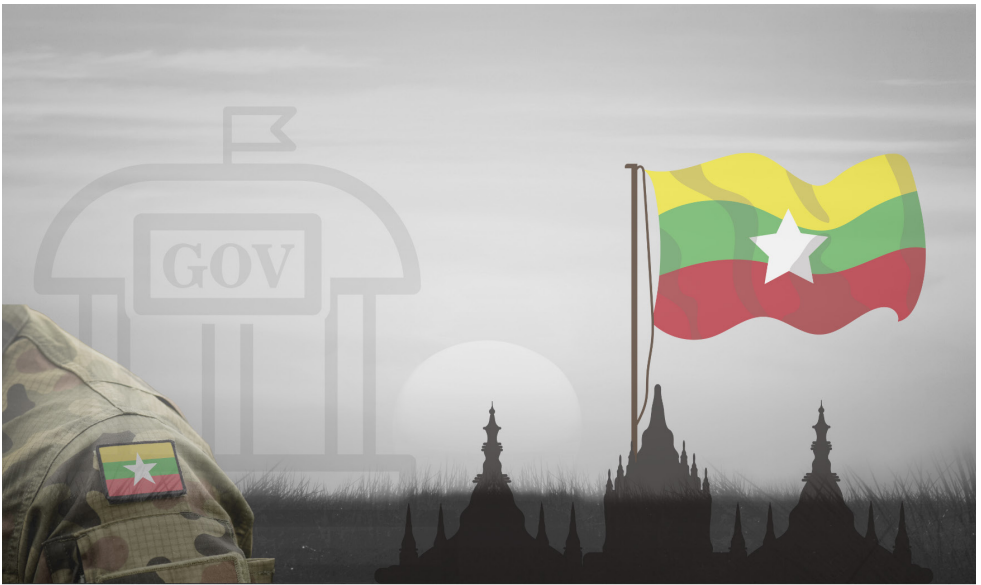
We would also like to respectfully thank all the readers who have shown interest in and supported this journal. Your encouragement is our greatest source of strength.

This is a compilation of academic papers from the Rehmonnya Institute for Civic Engagement (RICE) and is its first-ever “FEDERAL DEMOCRACY RESEARCH JOURNAL”. We would like to express our special thanks to all who supported and assisted in the publication of this journal from start to finish, and to all those who deserve our gratitude.

MIN YATU HTAW

Project Coordinator

Rehmonnya Institute for Civic Engagement

စစ်အာဏာသိမ်းမှုအလွန် မြန်မာနိုင်ငံ အချုပ်အခြာအာဏာနှင့် အုပ်ချုပ်မှု

စာရေးသူ

Ashley South

RICE Academic Paper

Ashley South သည် အမှီအခိုကင်း/လွတ်လပ်ပြီး နှစ်ပေါင်း(၂၀)ကျော် အတွေ့အကြုံရှိသော ဝါရင့်သုတေသနအကြံပေးနှင့် စာရေးသူတစ်ဦး ဖြစ်သည်။ SOAS (University of London) မှ MSc ဘွဲ့ကို ရရှိထားပြီး Australian National University မှာ PhD ဘွဲ့ရရှိခဲ့သည်။ သူသည် ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ်တွင် အကြီးတန်းသုတေသီတစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။

နိဒါန်း

ဤဆောင်းပါးသည် ထုတ်ဝေခဲ့ပြီးဖြစ်သော ဆောင်းပါးနှစ်စောင်ဖြစ်သည့် “တော်လှန်ရေးအစိုးရများ - မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာသိမ်းမှုအလွန် ပေါ်ပေါက်တည်ရှိလာသော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံများ” ခေါင်းစဉ်ဖြင့် Ardeth M. Thawngmung နှင့် အတူ ပူးတွဲ၍ ရေးသားခဲ့ပါသည်။ ၂၀၂၅ ခုနှစ် မတ်လတွင် စင်္ကာပူ ISEAS မှာ ထုတ်ဝေခဲ့ပြီး “စစ်အာဏာသိမ်းမှု ကာလအလွန် မြန်မာနိုင်ငံအလှည့်အပြောင်းနှင့် ကျရှုံးနေသည့် အမြော်အမြင်များ” ဆောင်းပါးကို ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလတွင် ခေတ်သစ်အာရှဂျာနယ်ထဲမှာ ထပ်မံ၍ ရေးသားထုတ်ဝေခဲ့ပါသည်။ ဆောင်းပါးနှစ်စောင်ကို ပြန်လည် သုံးသပ်ပြီးနောက် ဆောင်းပါး၏ ဒုတိယအပိုင်း “မြန်မာနိုင်ငံတွင် အောက်ခြေမှ စတင်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် Bottom-up Federalism နှင့် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်စနစ်၏ ကျင့်သုံးမှုပုံစံများနှင့် အယူအဆသဘောတရား (The Concept and Practices of Confederationism) တို့အကြား ဆက်စပ်မှုများကိုလည်း ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာလေ့လာထားခြင်း ဖြစ်ပေသည်။

တော်လှန်ရေးအစိုးရများ

ယခုဆောင်းပါးသည် စစ်အာဏာသိမ်းကာလအလွန်ကာလတည်းက မြန်မာနိုင်ငံမှာ စစ်အာဏာရှင်အစိုးရ၏ အုပ်ချုပ်မှုမသက်ရောက်သော တိုင်းရင်းသားနယ်မြေများထဲတွင် ဝန်ဆောင်မှုများ ပေးအပ်ခြင်းအပါအဝင် မူလတည်ရှိနေသော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံ သို့မဟုတ် အသစ်တဖန် ပြန်လည်ဆန်းသစ်ပြီး ကျင့်သုံးနေသည့် အုပ်ချုပ်မှု စီမံအုပ်ချုပ်မှုပုံစံနှင့် ပတ်သက်၍ ကျွန်ုပ်၏ မိတ်ဆွေ ဆရာမ အာသက်ချ် Ardeth နှင့်အတူ ရေးသားထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံအမျိုးမျိုးသည် ၂၀၂၁ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းမှုနှင့် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်နေသည့် နွေဦးတော်လှန်ရေး အင်းအားစုများဖြစ်ကြသော ရွေးကောက်ခံလွှတ် တော်အမတ်များ၊ လူငယ်များ၊ အမျိုးသမီးများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများမှ ဦးဆောင်သူများနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ (EAOs) ၎င်းတို့နှင့်အတူ လက်တွဲ၍ စုစည်း ဖွဲ့စည်းတည်ထောင်ထားခြင်း ဖြစ်ကြသည်။

¹Ashley South သည် လွတ်လပ်သော စာရေးဆရာ၊ သုတေသီ နှင့် အတိုင်ပင်ခံအဖြစ် အနုပညာ ကျော်ခန့် အတွေ့အကြုံရှိသူ တစ်ဦးဖြစ်ပါသည်။ သူသည် ဩစတြေးလျ အမျိုးသားတက္ကသိုလ်မှ ပါရဂူဘွဲ့ နှင့် လန်ဒန်တက္ကသိုလ် SOAS မှ မဟာသိပ္ပံ ဘွဲ့နှစ်ခုကို ရရှိထားပြီး သူသည် လက်ရှိ ချင်းမိုင်တက္ကသိုလ်မှာ အကြီးတန်းသုတေသီအဖွဲ့ဝင်တစ်ဦးလည်း ဖြစ်ပါသည်။ Ashley South ၏ ရေးသားထုတ်ဝေသောစာအုပ်၊ စာတမ်းအများစုကို www.AshleySouth.co.uk မှာ ရရှိနိုင်ပါသည်။

² <https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/trends-in-southeast-asia/revolutionary-regimes-emerging-forms-of-governance-in-post-coup-myanmar-by-ardeth-m-thawngmung-and-ashley-south/>

³<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00472336.2025.2463524>

နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ နယ်မြေအများအပြားသည် နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (နစက)ကို ဆန့်ကျင် တော်လှန်တိုက်ခိုက်နေသော အင်အားစုများ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်၌ ရောက်ရှိနေခြင်းကြောင့် ထိုနယ် မြေများအပေါ် အုပ်ချုပ်မှုပုံစံသစ်ဖြင့် စမ်းသပ်မှုများ ပြုလုပ်ပြီး အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အောင်မြင်မှု ရှိခဲ့ကြပါသည်။ နစက စိုးမိုးမှုမဟုတ်သော နယ်မြေများတွင် အုပ်ချုပ်မှုအပိုင်းမှာ ဒေသဆိုင်ရာ၊ မြို့နယ်များနှင့် ကျေးရွာ အုပ်စု အစီအစဉ်များမှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ထိ တောင်းဆိုမှုများ ပါဝင်ကြသည်။

နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ (နစက) အုပ်ချုပ်မှုမဟုတ်သော နယ်မြေများတွင် အဓိကကျသော အုပ်ချုပ်မှုပုံစံအမျိုးအစား (၅)မျိုးတို့ကို ကျွန်ုပ်တို့ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာပြီး အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားသည်။

- ၁။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့များမှ (EAOs) တိုက်ရိုက်အုပ်ချုပ်မှု ယေဘုယျအားဖြင့် တစ်ပါတီစနစ် ဦးဆောင်သည့် ပြည်နယ်ကဲ့သို့သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အမည်နာမ အတိအကျဖြင့် (ဥပမာ - ဝပြည် သွေးစည်းညီညွတ်ရေးတပ်မတော် UWSA နှင့် ရခိုင်တပ်တော် AA)တို့ ဖြစ်ကြသည်။
- ၂။ ထွန်းသစ်စ (စစ်အာဏာသိမ်းမှု ကာလအလွန်) ပြည်နယ် သို့မဟုတ် နယ်မြေအခြေပြုထားသည့် အုပ်ချုပ်မှုသည် သီးခြားနယ်မြေတစ်ခုတွင် အရပ်သားများနှင့် ဒေသခံလူမျိုးစု၊ လူနည်းစုများ ပိုမို၍ ပါဝင်ခြင်း (ဥပမာအားဖြင့် ကရင်နီပြည်အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ ကြားကာလအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ KSCC-IEC)
- ၃။ မိုဒယ်ပုံစံ ၁ မှ မိုဒယ်ပုံစံ ၂ သို့ ကူးပြောင်းနေသည့် အသွင်ကူးပြောင်းရေး အုပ်ချုပ်မှုအစီအစဉ် များ ဖြစ်ကြသည့် (ဥပမာ - ကရင်အမျိုးသားအစည်းအရုံး နှင့် ကော်သူးလေ အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၊ ပလောင်ပြည်နယ်လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဦး/ တအာင်းအမျိုးသားလွတ်မြောက်ရေးတပ်မတော် PSLF/TNLA နှင့် တအာင်းနိုင်ငံရေးအတိုင်ပင်ခံကော်မတီ TPCC) - အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလ တစ်ရပ်ကဲ့သို့ မဟုတ်ဘဲ၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးအမျိုးအစားတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။
- ၄။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း EAOs များမှ အုပ်ချုပ်မှု မဟုတ်ကြသော နယ်မြေများအတွင်း ဒေသန္တရတော်လှန်ရေး အုပ်ချုပ်မှုများသည် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ နှင့်အတူ ချိတ်ဆက်မှုဖြင့် (ပကာဖ၊ ပလဖ၊ “အညာဒေသ” နှင့် ပြင်ပ) ဆောင်ရွက်နေပါသည်။
- ၅။ ဌာနေတိုင်းရင်းသားဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေး - အင်္ဂါရပ်အပြည့်အစုံရှိသည့်ကျေးရွာ/ရပ်ရွာအဆင့်၊ သံလွင်ငြိမ်းချမ်းရေးပန်းခြံ Salween Peace Park ကဲ့သို့ အခြေခံကျသော လုပ်ဆောင်မှုများဖြင့် လည်း ပါဝင်နေပါသည်။

ဤတိုးတက်မှုများသည် တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု (တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု) အစုအဖွဲ့များမှ မျှော်မှန်းထား သည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်သစ်အတွက် “အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ဆန်သော ဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ခြင်း Bottom-up Building Blocks” အဖြစ် ဆောင်ရွက်နေသည့် မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသားပြန်လည်သင့်မြတ်ရေး နှင့် အပြန်အလှန်စုပေါင်းဆောင်ရွက်မှုများ National Reconciliation and Intercommunal Relationships တို့အတွက် ဒီမိုကရေစီကျင့်ကြံမှုအဖြစ် သိသာ ထင်ရှားသော သက်ရောက်မှုများစွာ ရှိနေကြပါသည်။ သို့သော်လည်း ၎င်းတို့သည် လေကြောင်း တိုက်ခိုက်မှုများအပါအဝင် စစ်ကောင်စီ၏ တိုက်ခိုက်မှုများအပေါ် ခံနေရဆဲဖြစ်ပြီး၊ နယ်မြေချဲ့ထွင်မှု များ နှင့် ယှဉ်ပြိုင်နေသော လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ နယ်မြေ ထိန်းချုပ်မှု၏ မတည်မငြိမ်မှုများ ကြောင့် ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားလာနိုင်ချေ ရှိနေပါသေးသည်။

မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယုံနိုင်စရာ မရှိလောက်သည့် အဖြစ်သို့ ရောက်ရှိနေမည်လော ... ?

ဤဆောင်းပါးတွင် ဗမာပြည် ခေတ်သစ်နိုင်ငံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ရှေ့တန်းမှ တိုင်းရင်းသား လူမျိုးစုပြည်နယ်များ (သို့မဟုတ်) လူမျိုးများနှင့်အတူ - အခြေခံယူဆချက်တချို့ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်လေ့လာရန် အချိန်တန်နေပြီဟု ... ဒီဆောင်းပါးတွင်ပါရှိသော အချက်အလက်များအရ ကျွန်တော်ကိုယ်တိုင်က ငြင်းချက်ထုတ်ပါသည်။ “မြန်မာ” သည် ပို၍ ပြဿနာတက်စေနိုင်သော အရိပ်လက္ခဏာများ ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာ့နိုင်ငံရေး အလှည့်အပြောင်းသည် အဓိကအားဖြင့် ပြောင်းလဲနေသော အသွင်အပြင် အခြေအနေများကြောင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးလေ့လာမှုများနှင့် ပတ်သက်၍ မူဝါဒရေးရာစက်ဝန်းများထဲသို့ ဆွဲဆောင်မှု ပိုရှိလာပါသည်။ တိုင်းပြည်ပျက်စီးစေနိုင် သော်လည်း စည်းလုံးညီညွတ်မှုယူဆချက်ဖြင့် အဓိပ္ပာယ်ကို တည်ရှိနေဆဲဖြစ်ကြသည့် “မြန်မာ၏ ယူဆချက်” သည်လည်း ပို၍ လက်တွေ့မကျနိုင်ပေ။

နိုင်ငံရေးအခြေခံသဘောတရားအရ “မြန်မာ့ခေတ်လွန်အလှည့်အပြောင်း” ကို ဆန်းစစ် လေ့လာသုံးသပ် သူများက စတင်လက်ခံလာကြသည်။ သို့သော်လည်း ပညာရပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ၊ နိုင်ငံတကာ နှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ ၎င်းနှင့် ပတ်သက်သော ဇာတ်ကြောင်းအများစုသည် လည်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ လက်ရှိအခြေအနေများနှင့် အနာဂတ်ကာလသို့ အဖြစ်အပျက်များ၏ အကျိုးဆက်များကို သဘောပေါက်ခြင်း မရှိသလောက် ဖြစ်နေပါသည်။ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေး ကောင်စီ(စစက)စစ်အစိုးရနှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရအပါအဝင် နိုင်ငံတကာအသိုက်အဝန်း အများစုကိုပါ နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်အများစုမှာ အလားတူပင်ဖြစ်နေပါသည်။

မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ “မြန်မာ” သည် ကျရှုံးသော တိုင်းပြည်ကဲ့သို့ အလားတူ သဏ္ဌာန် တည်ရှိမှုနှင့် ကျရှုံးစေနိုင်သည့် အနေအထားတစ်ရပ်ဖြစ်နေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် စစ်အာဏာ သိမ်းမှု ကာလအလွန် အလှည့် အပြောင်းများကို အောက်ပါ ဆက်စပ်နိုင်သည့် အခြေအနေ (၄)ရပ် တို့ဖြင့် တည်ရှိနေကြောင်း တွေ့ရသည်။

- ၁။ သမိုင်းကြောင်းအရ မြန်မာနိုင်ငံသည် အကြမ်းဖက်မှုနည်းလမ်းများဖြင့် ရှေ့ဆက်နေရခြင်း၊ အထူးသဖြင့် လွတ်လပ်ရေးရပြီးနောက် ဆယ်စုနှစ်ငါးစုအကြာ စစ်အုပ်ချုပ်မှုအတွေ့အကြုံနှင့် ၂၀၂၁ ခုနှစ် မှစတင်၍လည်း စစ်အာဏာရှင်အစိုးရသည် တရားဝင်အုပ်ချုပ်ရန် နိုင်ငံသူနိုင်ငံသား များမှ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှု မရရှိခဲ့ကြောင်း ခေတ်အဆက်ဆက် ကြုံတွေ့နေရပါသည်။
- ၂။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် နိုင်ငံတော်ယန္တရားတစ်ရပ်ကဲ့သို့ အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများ ပံ့ပိုးပေးနေခြင်းဖြစ်သည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကဲ့သို့သော ကျင့်သုံးနေသည့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု မြောက်များစွာ တည်ရှိနေခြင်းသည် သူတို့၏ အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ စေလွှတ်တမ်းများကိုလည်း တည်ရှိနေခြင်းအားဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ယုံကြည်ရလောက်အောင် အသက်ဝင်နေကြသည့် ပြိုင်ဘက်အုပ်ချုပ်မှုပုံစံများကို ထင်ရှားစွာ ပြသနေပါသည်။
- ၃။ ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်အာဏာသိမ်းပြီးကာလအလွန် နိုင်ငံတစ်ဝှမ်းရှိ တိုင်းပြည်၏ အခြေခံကျသော ယန္တရားလည်ပတ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းဆောင်တာများနှင့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပြုလဲသွားခြင်းသည် နိုင်ငံတော်ဗဟိုအဆင့်မှာ တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှု စွမ်းဆောင်ရည်အကြွင်းအကျန်များလည်း ပျက်ပြားလာနိုင်ပေသည်။
- ၄။ ရာသီဥတုပြောင်းလဲမှု၏ အနာဂတ်ဆိုးရွားသော အကျိုးသက်ရောက်မှုများသည် နိုင်ငံတော်ဗဟို အဆင့်မှာ ရင်ဆိုင်မှု ဖြစ်စေသည့်အကြောင်းတရားတစ်ရပ်ဖြင့် ထပ်မံတိုးမြှင့်လာနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီခေတ် တည်ဆောက်မှုရှိခဲ့သလို၊ ပုဂံဒဏ္ဍာရီများတွင် ၁၄ ရာစုမှ ၁၅ ရာစု နှစ်မှာ အင်းဝနိုင်ငံတော်ကို တည်ထောင်ခဲ့သော်လည်း၊ အလောင်းဘုရားသည် ကုန်းဘောင်မင်းဆက်ကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည့် ၁၈ ရာစုနှစ်အလယ်ပိုင်းတွင် ဗမာပြည်တွင် နယ်မြေများကို အတင်းအဓမ္မဖြင့် ပေါင်းစည်းခဲ့သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတော်သည် ဗြိတိသျှကိုလိုနီအုပ်ချုပ်မှုအောက်တစ်လျှောက်တွင် ဌာနေ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အုပ်ချုပ်မှုပုံစံနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာယဉ်ကျေးမှုများကို အကြမ်းဖက်နည်းဖြင့် ပြုလုပ်ခဲ့ပြီး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို စတင်တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ဂျပန်ဝင်ရောက်လာသည့်ခေတ်မှာ ကြားကာလအုပ်ချုပ်မှုနှင့် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်အတွင်း အာဏာရှင်ပုံစံနှင့် စစ်အင်အားကို တိုးမြှင့်ခဲ့ပါသည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းသည် ဒုတိယအကြိမ်ပင်လုံညီလာခံ (၁၉၄၇ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီ) လွတ်လပ်ရေး အကြံဉာဏ်တွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ “ပြည်တွင်းကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် Internal Autonomy” ကို ကတိပြုခဲ့သော်လည်း ထိုနှစ်နှောင်းပိုင်းမှာပင် သူလုပ်ကြံခံရပြီးနောက် ပေးထားသည့် ကတိကဝတ်များကို လက်တွေ့အကောင်အထည်ဖော်မှုမလုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ပေ။

၂၀၂၁ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါလီတွင် စစ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပြီးကတည်းက “မြန်မာ့စစ်အာဏာသိမ်းမှု ခေတ်လွန် အလှည့်အပြောင်း” (ဤအချက် ၄ ချက်တို့အပေါ် ထားရှိသည့်) သည် ပိုမိုထင်ရှားလာပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံသည် နိုင်ငံတော်နှင့် စုစည်းမှုအယူအဆနှစ်ခုစလုံးကို ကျရှုံးမှုများကြောင့် အချုပ်အခြာအာဏာသည် ဗမာပြည်ကို ကိုလိုနီအဖြစ် (၁၉၃၇ ခုနှစ်အထိ ဗြိတိသျှ-အိန္ဒိယ၏ ပြည်နယ်တစ်ခုအဖြစ်) ပေါင်းစည်းထားခြင်း ၎င်းလူ့အဖွဲ့အစည်းများနှင့်အတူ ပြန်လည်နေထိုင်ခဲ့သည်။ ဗမာနိုင်ငံတော် (ထို့နောက် မြန်မာ နိုင်ငံ)နှင့် ဤစုစည်းမှုသည် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်း သို့မဟုတ် အထက်တန်းလွှာအများစုမှ တောင်းဆိုမှု မရှိခဲ့ဘဲ မကြာခဏဆိုသလို ပြင်းပြင်းထန်ထန် ဆန့်ကျင်ခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ မကျေနပ်ချက်များနှင့် လိုအင်ဆန္ဒများကို အသိအမှတ်ပြုရန် သို့မဟုတ် ဖြေရှင်းရန် မြို့ပြ(ဗမာအများစု)၏ ပျက်ကွက်မှုများကြောင့် မြန်မာနိုင်ငံဆိုသည် အမြဲတမ်းလိုလို ကျရှုံးခဲ့သည်။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများ သွားနေသည့်စနစ် (အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံများ၏ အကျိုးစီးပွားများ နှင့် ရပ်တည်ချက်များ)မှတစ်ဆင့် မြန်မာနိုင်ငံမှာ “ကန့်သတ်ချက်ရှိသော အချုပ်အခြာအာဏာ” ဖြစ်သည့်နိုင်ငံ၊ နိုင်ငံ တော် ကိုယ်၌ကလည်း ဗဟိုချုပ်ကိုင်တင်းကြပ်မှု ရှိနေခြင်းကြောင့် ယခုကဲ့သို့ အခြေအနေနှစ်ရပ်နှင့် ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှု ဘေးအန္တရာယ်များကြောင့် မတည်ငြိမ်ဖြစ်မှုတို့ကို တွန်းအားပေးခြင်းမတိုင်ခင် ပေါင်းစည်းဖွဲ့စည်းမှုတစ်ခုအဖြစ် ပြန်လည်ကောင်းမွန်လာမည် မဟုတ်ပေ။

စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယုံကြည်ရလောက်အောင် စစ်အာဏာရှင်စနစ် အုပ်ချုပ်မှု၏ ဗဟိုအဆင့် အာဏာပိုင်အဖွဲ့ ပြိုကွဲသွားခြင်းကြောင့် မည်သည့် ပြည်ထောင်စုကိုမဆို လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင်အဖွဲ့အစည်း (သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ယူနစ်များ) ၏ လိုအင်ဆန္ဒအလျောက် ပေါင်း စည်းမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ဖြစ်နိုင်ခြေရှိနေပါသည်။ မြန်မာနိုင်ငံ၏ အနာဂတ်သည် မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ် သော ကော်သူးလေ၊ ကချင်ပြည်၊ မွန်ပြည်၊ ကရင်နီနှင့် အခြား တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများသည် ပို၍ ခံနိုင် ရည်ရှိပေမည်။

ဗဟိုဒရယ်စနစ်၏ အမျိုးအစားများ

“စစ်မှန်သော ဗဟိုဒရယ်စနစ်” တောင်းဆိုမှုသည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အနည်းဆုံး အမျိုးသားရေးအခြေပြု တိုင်းရင်းသားအရေးလှုပ်ရှားသူ အသိုင်းအဝိုင်းကြားတွင် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ပျံ့နှံ့နေခဲ့သည်။ မူအရ ဗဟိုဒရယ်စနစ်သည် လွတ်လပ်သော ယူနစ်များဖြင့် အတူတကွ ပေါင်းစည်းကာ “ဗဟိုဒရယ်လုပ်ငန်းစဉ်” မှတစ်ဆင့် ပြည်ထောင်စုတစ်ရပ် ဖန်တီးရန် သို့မဟုတ် “ဗဟိုဒရယ်တည်ဆောက်ရေးဖြစ်စဉ်” မှတစ်ဆင့် တစ်ခုတည်းသော နိုင်ငံရေးယူနစ်တစ်ခု၏ ဗဟိုလုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးဆိုင်ရာ နိုင်ငံရေးနှင့်သက်ဆိုင်သောအစိတ်အပိုင်းများဖြင့် ညှိနှိုင်းမှုပြုလုပ်ရမည့်အပြင် ယင်းဒေသန္တရ သို့မဟုတ် ဒေသကြီးများအတွက် ဗဟိုဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့်အညီ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကိုလည်း သတ်မှတ်ပေးရမည်။

ရွှေလျားမှုဖြစ်သော(အတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေး အခိုက်အတန့် ဖြစ်စဉ်များ သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ကဲ့သို့အတင်းစုစည်းထားပြီးမှ ဗဟိုအစိုးရချုပ်ကိုင်မှုဖြင့် အခိုက်အတန့် လုပ်ငန်းစဉ် များ) ၎င်းတို့နှင့်ပတ်သက်၍ စတီးဗန် Stepen ၏ ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာချက်များအရ “တန်းတူယှဉ်တွဲ Coming-Together” နှင့် “အတင်းစုစည်း Holding-Together” ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို မီးမောင်းထိုးပြရန် လိုပေသည်။⁴ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပေါင်းစည်းထားပြီး လွတ်လပ်လာသောနိုင်ငံများ အတင်း စုစည်းသော ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုရှိသော တိုင်းပြည်များတွင် ယခင်က ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ဖူးသည့် ခွဲထွက်ရေး နှင့် ပြိုကွဲရေးတို့ကို ရှောင်ရှားရန်အတွက် ဖွဲ့စည်းထားသော နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းများအပေါ် မူတည်၍ (အနည်းဆုံး ဖြစ်နိုင်ချေရှိသော) သင့်လျော်သည့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်အခွင့်ရေးကို ပေးအပ်ထားကြရသည်။

- **ဖက်ဒရယ် ကျင့်သုံးခြင်း Federating** - ဤပုံစံတွင် အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ဆန်သော [သဘောဆန္ဒ အလျောက် တန်းတူယှဉ်တွဲ] ဖက်ဒရယ်စနစ်။ ဥပမာအားဖြင့် မြောက်အမေရိက ဗြိတိသျှကိုလိုနီ နယ်မြေ ၁၃ ခုတို့က ၁၇၈၉ ခုနှစ်မှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ထူထောင်ပြီး ၁၈၇၁ ခုနှစ်တွင် ဂျာမန်အင်ပါယာကို ထူထောင်ခဲ့သောခေတ်ကာလ။ နှစ်ဖက်စလုံးမှာ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ လွတ်လပ်ရေးကို မခံစားနိုင်ကြသော်လည်း အဓိကအာဏာများနှင့် လူကြိုက်များသော အချုပ်အခြာအာဏာ စုစည်းမှု (Popular Sovereignty) ကို အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အဆင့်တွင် အနီးကပ် ထားရ ဖြစ်သည်။
- **ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းခြင်း Federalizing** - ဤပုံစံတွင် အထက်မှ အောက်သို့ ဆန်သော [အတင်းစု စည်း] ဖက်ဒရယ်စနစ် - ယင်းစနစ်သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေးလုပ်ငန်းစဉ်ဖြင့် နဂိုရှိရင်းစွဲ “တစ်ပြည်ထောင်စနစ်” ကိုသာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကဲ့သို့ ထူထောင်ရန်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် ဗြိတိန်နိုင်ငံ UK နှင့် စပိန်နိုင်ငံတို့တွင် မကြာသေးမီ ဆယ်စုနှစ်များအတွင်း အသွင် ကူးပြောင်းမှုပုံစံများ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့သော်လည်း စိတ်ဝင်စားစရာ ကောင်းသည့်အချက်မှာ အတိတ်၌ နယ်မြေပိုင်းခြားမှုနှင့် လူမျိုးစုများ၏ သဘောထားယူဆချက်များကို ထင်ဟပ်စေပါသည်။⁵

⁴ ‘ခေတ်မရက်စတီဖန် Alfred Stepan, ‘ဖက်ဒရယ်စနစ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ - အမေရိကန်စံပြထက်ကျော်လွန် Federalism and Democracy: Beyond the US Model’, ဒီမိုကရေစီဂျာနယ် (၁၉၉၉) Journal of Democracy (1999); see also Michael Breen and Pau Sian Lian, ‘မြန်မာနိုင်ငံဖက်ဒရယ်စနစ် Federalism in Myanmar’, Asian Studies Review (2014), ကိုလည်း ကြည့်ပါ။

⁵ ဤခြင်းခွဲချက်များကို ခေတ်ပြိုင် အရှေ့တောင်အာရှတွင် ပထမဆုံးဖော်ပြခဲ့သည်။ These arguments were first developed in in Contemporary Southeast Asia (အတွဲ ၄၃၊ အမှတ် - ၃၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ) - အက်ရှာလ်လီစောကီ Ashley South, စစ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပြီးနောက် မြန်မာနိုင်ငံတွင် “ကျွင်းကျပ်ထဲမှ ပေါ်ထွက်လာသည့် ဖက်ဒရယ်စနစ်သို့ Towards “Emergent Federalism” in Post-coup Myanmar); see also ကိုကြည့်ပါ။ အက်ရှာလ်လီစောကီ Ashley South, မြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်စနစ်တွင် ရှုထောင့်အသစ် A New Look at Federalism in Myanmar (အထောက်အထားအခြေပြုလက်စောင်းဖြင့် ပဋိပက္ခ နှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး အဖြေရှာခြင်း/ငြိမ်းချမ်းရေးအပြင် Peace and Conflict Resolution Evidence Platform/PeaceRep, ၂၀၂၂ ခုနှစ် ဂျူလိုင်လ အိဒင်းဘက်ချီတက္ကသိုလ် ထုတ် University of Edinburgh July 2022), နှင့် Ashley South, Emily Stenning and Tim Schroder, မြန်မာနိုင်ငံစစ်အာဏာသိမ်းခေတ်အလွန်မှာ ပညာရေးစနစ်ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း - ဖက်ဒရယ်စနစ်ကျင့်သုံး Federalizing လော သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းခြင်း Federating လော Education Reform in Post-Coup Myanmar: Federalizing or Federating?, အမ်စီလီ စတုန်း Emily Stenning နှင့် တမ်း စရိုတာ Tim Schroder တို့က ပူးတွဲရေးသားခဲ့ခြင်း co-authored with Emily Stenning and Tim Schroder (ခေတ်ပြိုင်အရှေ့တောင်အာရှ Contemporary Southeast Asia, အတွဲ ၄၆၊ အမှတ်-၃၊ ၂၀၂၄ ဩဂုတ်လ Vol.46.No.3, August 2024).

လွတ်လပ်ရေးနှင့်အချုပ်အခြာအာဏာ

၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ ၁ ရက်နေ့မှာ စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်မီက မြန်မာနိုင်ငံရှိ အမျိုးသားရေးအခြေပြု တိုင်းရင်းသားအရေးလှုပ်ရှားသူ အများစုသည် ဆယ်စုနှစ်များစွာ ချည်နှံစေခဲ့သော လူမျိုးရေးနှင့် ပြည်နယ်-လူ့အဖွဲ့အစည်း ပဋိပက္ခများကို ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးအရ ဖြေရှင်းပေးရန်အတွက် ကတိပြုခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့ ပြောဆိုမှုတွင် ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ခွဲထွက်ရေးမဟုတ်သော အစီအစဉ်တစ်ခုဖြစ်ပြီး၊ နိုင်ငံရေး ဆုံးဖြတ်ချက်များ ချမှတ်ရာတွင် ဒေသဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်၊ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ၊ အုပ်ချုပ်ရေး၊ စီးပွားရေး နှင့် ယဉ်ကျေးမှုတို့ကိုလည်း ပံ့ပိုးပေးမည့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အတွက် အသုံးပြုသည့် နိုင်ငံရေး ကိရိယာသဖွယ်ဖြစ်သည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်ခင်က “အထက်မှ အောက်သို့ ဆန်ခြင်း Top-Down” သို့မဟုတ် “အတင်းစုစည်းဖက်ဒရယ်စနစ် Holding-Together” ကို စွဲကိုင်ထားပြီး အလေးပေးခဲ့ခြင်းကြောင့် ဗဟိုမှအာဏာကို အောက်ခြေအစုအဖွဲ့ထံသို့ ခွဲဝေပေးခြင်းမှတစ်ဆင့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုလျှော့ချပေးခြင်း Decentralization၊ အလားတူပင် ဒေသန္တရကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်အဆင့်အချို့ကိုလည်း ဆက်ပြီး လက်ခံထားသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို လူသိများသော “အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ဆန်သောစနစ်” (Bottom-up Federalism) နှင့် “သဘောဆန္ဒအလျှောက် တန်းတူယှဉ်တွဲရေး ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Coming Together Federalism) ဟူ၍လည်း ပို၍ ဦးတည်လာကြပါသည်။

တချို့က ယနေ့အချိန်ကာလတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအတွက် လွတ်လပ်ရေးကြေညာရမည့်အချိန် ဖြစ်နေသည်ဟု အခိုင်အမာ ပြောဆိုနေကြပါသည်။ ကရင်လူမျိုး ကျွန်တော့် မိတ်ဆွေတစ်ယောက်က “မြန်မာသည် သေနေပါပြီ၊ ကော်သူးလေက အသက်ဝင်ပြန်ရှင်တော့မည်။” ဤစာကိုဖတ်ခြင်းအားဖြင့် ပြန်လည်ရှင်သန်လာသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုတို့အား “ပြည်နယ်” သို့မဟုတ် “ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ” သက်သက်မဟုတ်တော့ဘဲ လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာပိုင် အဖွဲ့အစည်းများအဖြစ် သတ်မှတ်သင့်ပါသည်။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အများအပြား၏ သမိုင်းကြောင်းအမျိုးမျိုး ရှိခဲ့ကြပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဆိုရာတွင် လွတ်လပ်ရေးပြီးခေတ် သမိုင်းကြောင်းအပေါ်တွင် အခြေခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် ယခင်ကတည်းက လွတ်လပ်သောလူမျိုးများ ထူထောင်သည့် မွန်ပြည် ရခိုင်ပြည် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ စာရေးဆရာမ သရမှုအသက် Thramu Ardeth ၏ ဆောင်းပါးမှာ ရေးသားတင်ပြဆွေးနွေးထား သည့်အတိုင်း မြန်မာနိုင်ငံတွင် ယနေ့တည်ရှိနေသော တိုင်းပြည်ယူနစ်များသည် အများအားဖြင့် တိုင်းရင်း သားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ EAOs ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိနေပြီး၊ သီးခြား အစုအဖွဲ့ကဲ့သို့ ၎င်းမွေးရပ်မြေအမည်ဖြင့် ဆောင်ရွက်နေပါသည်။

၎င်းတို့အား “ယခင်တိုင်းပြည်မရှိခဲ့သော လက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အင်အားစုများ” သည် ယနေ့အချိန်ကာလတွင် သူတို့၏ လက်နက်ကိုင်အုပ်စုများ ထိန်းချုပ်ထားသည့် ကိုယ်ပိုင် တိုင်းပြည်ကဲ့သို့ ရှိနေကြပါသည်။ စစ်အာဏာသိမ်းမှု ကာလအလွန် အုပ်ချုပ်မှုပုံစံ (ပုံသဏ္ဌာန်) များ တွင်လည်း ကရင်နီပြည်ရှိ ကရင်နီပြည်အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ - ကြားကာလအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ KSCC-IEC ကဲ့သို့ နယ်မြေအခြေပြုထားသည့်အစုအဖွဲ့များ ပါဝင်ပြီး အရပ်သားများနှင့် ဒေသခံ လူနည်းစုများဖြင့် စနစ်တကျ ပါဝင်ဖွဲ့စည်းပုံထားခြင်း ဖြစ်ပါသည်။ ဒေသခံ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု များ၏ ဒေသန္တရအုပ်ချုပ်ရေးပုံစံများသည် ရပ်ရွာအဆင့် အစီအစဉ်များနှင့်အတူ ဥပမာ ကရင်ပြည်နယ်မြောက်ပိုင်းရှိ သံလွင်ငြိမ်းချမ်းရေးဥယျာဉ် Salween Peace Park ကဲ့သို့ အခြေခံ ပြည်သူကို အခြေပြုသည့် လမ်းကြောင်းဦးဆောင်မှုများလည်း ပေါ်ပေါက်လာပါသည်။ တစ်ချိန် တည်းမှာ ရက္ခိုင့်တပ်တော်သည်လည်း ရခိုင်ပြည်နယ်အပြင် ကျော်လွန်ကာ နယ်မြေအားလုံးနီးပါး လွတ်မြောက်လာခြင်းသည် “ရက္ခိုတလမ်းစဉ် The Way of Rakhita” ကြောင့် ဆိုနိုင်ပါသည်။ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် “ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းလမ်းစဉ် (ဝါဒီ) Confederationists” မှ တစ်ဆင့် ရခိုင်၏ အချုပ်အခြာအာဏာ ပြန်လည်ရရှိရေး မျှော်မှန်းချက်သည် အခြားတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ အမျိုးသားရေးလမ်းစဉ် (ဝါဒီ) Nationalists ဦးဆောင်သူများအတွက် ပြင်းထန်စွာ ပုံတင်ထပ်ရ လောက်အောင် ရောင်ပြန်ဟပ်စေပါသည်။

သို့သော်လည်း “ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းလမ်းစဉ်ဝါဒီ” ၏ အယူအဆနှင့် ကျင့်ထုံးကို အမြဲတမ်း လိုလို ရှင်းရှင်း လင်းလင်း မသတ်မှတ်ထားကြပေ။ ဖက်ဒရယ်စနစ်အောက်တွင် တည်ရှိကြသော ပြည်နယ်ယူနစ်များ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်မှုစနစ်များ ဖြင့် မြင့်မားသော လွတ်လပ် မှုကိုသာ ရယူခံစားရမည်သာ ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း စနစ်အောက်တွင် ပြည်နယ်ယူနစ်များ သည် သီးခြားလွတ်လပ်သော အဖွဲ့အစည်းများဖြစ်သည်။ မည်သို့ပင်ဆိုစေကာမူ အချုပ်အခြာအာဏာ နှင့်/သို့မဟုတ် အုပ်ချုပ်ရေးအာဏာကို အခြား ပြည်နယ်များနှင့် ပေါင်းစည်းရန် - ပြည်ထောင်စုအဆင့် အစုအဖွဲ့များ (ဥပမာအားဖြင့် ငွေကြေးနှင့် ကုန်သွယ်ရေးဆိုင်ရာ) ဖွဲ့စည်းရန် ရွေးချယ်မှု ရှိနိုင်ကြပါသည်။

ခေတ်လွန်မြန်မာနိုင်ငံတွင် ပြည်နယ်များသည် အမျိုးမျိုးပြဿနာများအတွက် (ဥပမာ အားဖြင့် ရခိုင်၊ ကချင် နှင့် တအာင်းပြည်နယ်များသည် တရုတ်နိုင်ငံသို့ ဓာတ်ငွေ့ပိုက် လိုင်းနှင့် ပတ်သက်သည့် ဘုံအကျိုးစီးပွားများ ရှိနေခြင်း) ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ကြရန် လိုအပ်မည် ။ လက်တွေ့ တွင်မူ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက လုံးဝလွတ်လပ်ရေး နှင့် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းအကြား ခြားနားချက် မှာကား အနည်းအကျဉ်းသာ ရှိသည်။

ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းစနစ်နှင့် အောက်ခြေမှ အထက်သို့ ဆန်သော ဖက်ဒရယ်စနစ် ‘ အခြေခံ အကျဆုံး ဖက်ဒရယ်စနစ်’ သည် ပိုမိုကောင်းမွန်သော အသုံးအနှုန်းတစ်ခု ဖြစ်နိုင်သည်။ ဒေသ ဆိုင်ရာ လွတ်လပ်မှု၊ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ကို အသိအမှတ်ပြုမှုနှင့် ပကတိလက်တွေ့အခြေအနေ များအပေါ် အခြေခံထားခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဆိုလိုသည်မှာ ထိရောက်သော အချုပ်အခြာအာဏာ ခွဲဝေကျင့်သုံးခြင်း အပေါ် မူတည်ပါသည်။

ဤစံပြမိုဒယ် (Model) နှစ်မျိုးစလုံးတွင် ပြည်ထောင်စုအဆင့်ဖွဲ့စည်းပုံများသည် ခံနိုင်ရည်ရှိစွာဖြင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရရှိသည့် ပြည်နယ်ယူနစ် တည်ဆောက်မှု အခန်းကဏ္ဍများ အပေါ်တွင်သာ မူတည်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ အခြေခံပြဿနာများအနက်မှ တစ်ခုတည်းသော ပြည်ထောင်စုအဆင့် အသွင်သဏ္ဌာန်မှာ မည်မျှဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ပြီး အချုပ်အခြာအာဏာ မည်မျှကို ဗဟို/ဖက်ဒရယ်အဆင့်သို့ အပ်နှံထားသနည်း ဟူသော အထိုင်ကိုသာ အဓိကထားစဉ်းစားသွား ရန်လိုအပ်ပါသည်။

အထက်ပါတင်ပြချက်များနှင့် ပတ်သက်၍ နိုင်ငံတကာအသိအမှတ်ပြုမှု ပြဿနာကို ကိုင်တွယ်ဖြေရှင်းခြင်း မပြုနိုင်ပေ။ “နိုင်ငံတကာအသိုင်းအဝိုင်း” မှလည်း အသိအမှတ် မပြုပါက မြန်မာနိုင်ငံရှိ လွတ်လပ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ ပြည်နယ်များအကြောင်း ပြောဆိုခြင်းသည်လည်း မည်မျှ လက်တွေ့ကျမည်လော။ ယင်းအကြောင်းအချက်များသည် အမှန်တကယ် ကြီးမားသည့် စိန်ခေါ်မှုတစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။ သို့သော်လည်း ရှေးဆက် သွားရမည့် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ပြည်နယ်တွေ များတွင်လည်း ရာသီဥတုဖောက်ပြန်မှုနှင့် ပထဝီနိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှုများနှင့် ပြည့်နက်ကြုံတွေ့သည့်အခါ လက်တွေ့ကျကျရင်ဆိုင်ရပါက ပိုမိုဆိုးဝါးပြီး ပြိုကျလာနိုင်မည့် အန္တရာယ်ကို တွေ့ရလိမ့်ရမည်ဟု ကျွန်တော်စာရေးသူကိုယ်တိုင်က တွေးမြင်မိပါသည်။ ဤအခြေအနေတွင် နိုင်ငံတကာတရားဝင် အသိအမှတ်ပြုမှုတွင် အရေးပေါ်အခြေအနေများနှင့် လူမှု အသိုက်အဝန်းများအား အခြေခံကျသော ဝန်ဆောင်မှုများ လုပ်ဆောင်နိုင်မှုများနှင့် ပံ့ပိုးပေးနိုင်စွမ်းများမှာ ပြည်နယ်ယူနစ်များတွင် အရေးကြီးနေပါသည်။ ဤအရာများအားလုံးကို နိုင်ငံတော်တဝှမ်းလုံးတွင် လုပ်ဆောင်ရန် စွမ်းဆောင်နိုင်မည်လော၊ မေးခွန်းထုတ်စရာဖြစ်နေသည်ဟု တင်ပြရင်း နိဂုံးချုပ်အပ်ပါသည်။

အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံ ဖက်ဒရယ်စနစ် အကောင်အထည်ဖော် ခြင်းတွင် ဆက်စပ်စဉ်းစားရမည့် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပါဝင်သောအစိတ်အပိုင်း ယူနစ်များ၏ မရှိမဖြစ် လိုအပ်သော အရည်အသွေးစံနှုန်းများ

စာရေးသူ

နိုင်ငံဆွေမျှ

RICE Academic Paper

နိုင်ငံဆွေမျှသည် ဖက်ဒရယ်နှင့် ဒီမိုကရေစီလှုပ်ရှားမှုတို့တွင် ဆယ်စုနှစ်သုံးခုကြာ ပါဝင်ခဲ့သည့် နိုင်ငံရေးနှင့် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး မွန်နိုင်ငံရေးနှင့် မြန်မာ့ပဋိပက္ခဆိုင်ရာ သုတေသနလုပ်ငန်းများစွာ လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ သူသည် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ Griffith တက္ကသိုလ်မှ သတင်းစာပညာဘွဲ့ (B.A in Journalism) နှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေး ဥပဒေအထူးပြု လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ မဟာဘွဲ့ (M.A in Human Rights) ကိုလည်း Curtin University, Australia နိုင်ငံမှ ရရှိခဲ့သည်။ ၂၀၀၃ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အထိ ရာမညမွန်ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ (တတိယမူကြမ်း) ရေးဆွဲရာတွင် ပါဝင်ခဲ့ပြီး ၂၀၀၂ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၈ ခုနှစ်အထိ ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေမူကြမ်း ရေးဆွဲရေးနှင့် ညှိနှိုင်းရေးကော်မတီ (FCDCC) မှာလည်း ပါဝင်ရေးဆွဲခဲ့သည်။ ထို့အပြင် ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) က ဦးစီးကျင်းပသော ပြည်သူ့ညီလာခံမှ အတည်ပြုခဲ့သည့် လက်ရှိ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ် အပိုင်း ၁ နှင့် အပိုင်း ၂ ကို ရေးဆွဲခြင်းနှင့် ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းတို့တွင်လည်း ပါဝင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၁။နိဒါန်း

ဗမာ/မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်တွင်းစစ်သည် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြင့် ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် တပ်မတော်စစ်အစိုးရ သို့မဟုတ် အရပ်သားအစိုးရ (ဗဟို) များနှင့် တိုင်းရင်းသား လက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေး အဖွဲ့များအကြား အနှစ် ၇၀ ကျော်ကြာခန့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ အကျပ်အတည်းများနှင့်မှားယွင်းသော နိုင်ငံရေးအစီအမံများကြောင့် ပြည်တွင်းစစ်သက်တမ်းကို ရှည်လျားခဲ့သည်။ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ အကျပ်အတည်းများနှင့် လက်နက်ကိုင်ပဋိပက္ခများကို အမြစ်တွယ်ကပ်လာစေခဲ့ကြသည့် ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှု တင်းကြပ်သည့် နိုင်ငံရေးစနစ်ကို ယခင်ရန်ကုန်အစိုးရ (အရပ်သား သို့မဟုတ် စစ်အစိုးရ) အဆက်ဆက်မှ လက်ရှိ နေပြည်တော်ရှိ တပ်မတော်စစ်အုပ်ချုပ်ရေးများအထိ အစဉ်အဆက်မပြတ် ကျင့်သုံးနေခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

လွတ်လပ်ရေးရရှိရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်ပုံစံ ချမှတ်ထားသည့် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည်လည်း အကျပ်အတည်း ကြုံတွေ့ခဲ့ရပါသည်။ ဗမာ (မြန်မာ) လူမျိုးအများစုမှ ကြီးစိုးခဲ့ကြသော ဗဟိုအစိုးရခေတ်အဆက်ဆက် (၁၉၄၈-၁၉၆၂) တို့သည် အခြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု (၄) ပြည်နယ် ဖြစ်သည့် ကချင်ပြည်နယ်၊ ရှမ်းဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ၊ ချင်းတောင်တန်းဒေသနှင့် ကရင်နီ ပြည်တို့အား ၎င်းပြည်နယ်များနှင့် ဗဟိုအစိုးရတို့အကြား အာဏာခွဲဝေမှုနှင့် သယံဇာတခွဲဝေသုံးစွဲမှုများ အပေါ်မှာများစွာ ဂရုမစိုက်ကြပေ။ ဗမာ့တပ်မတော် (မြန်မာ့တပ်မတော်) သည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် ပြည်နယ် အစိုးရများအကြားတွင် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုအတွင်း သဘောထားကွဲလွဲမှု သို့မဟုတ် အာဏာ လွန်ဆွဲမှုကို အခွင့်ကောင်းများ ရယူခဲ့ပြီး၊ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် စစ်တပ်က နိုင်ငံတော်အာဏာကို သိမ်းယူခဲ့သည်။

၁၉၆၂ခုနှစ် အာဏာသိမ်းစစ်ခေါင်းဆောင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်း ဦးဆောင်ခဲ့သော စစ်ကောင်စီ (ယခင် အမည် တော်လှန်ရေးကောင်စီ Revolutionary Council ဟုလူသိများသော) သည် ယခင် ၁၉၄၇ ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေကို တပါတီအာဏာရှင်ဖြင့် အစားထိုးခဲ့သည်။ စစ်တပ်မှ ဦးဆောင်ထားသည့် ပါတီတစ်ခုတည်းဖြစ်သည့် မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီလွှမ်းမိုးထားခဲ့၍ နိုင်ငံရေးအတွေးအခေါ်သစ်ဖြစ်သော “မြန်မာ့နည်း မြန်မာ့ဟန် ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ဖြင့် ချမှတ်ပြီး စစ်အာဏာရှင်စနစ်ကို နိုင်ငံရေးရေးမြို့ ထူထောင်ခဲ့သည်။ အမှန်တကယ်အားဖြင့် တပ်မတော်မှ အငြိမ်းစားယူခဲ့ကြသော မြန်မာ့တပ်မတော်၏ တပ်မှူးများသည် တိုင်းပြည်ကို တစ်သက်လုံး အုပ်ချုပ်ရန် ကြံဆနေကြပါသည်။ ၁၉၇၄ ဖွဲ့ စည်းပုံအရ မြန်မာ့ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ (မဆလ) လက်ထက်တွင်မူ တစ်ပါတီစနစ်ဖြင့် မြန်မာနိုင်ငံကို ပြည်နယ် (၇) ပြည်နယ်နှင့် တိုင်း (၇) တိုင်း ခွဲ၍ အုပ်ချုပ်ကာ ခိုင်မာသော တစ်ပြည်ထောင်စုစနစ်ကို ချမှတ်ခဲ့သည်။ ယခင်က ကျင့်သုံးခဲ့သည့် “ဖက်ဒရယ်စနစ်” သည်လည်း တိုင်းပြည်ကို ပြိုကွဲစေသည်ဟု မဆလ စစ်အစိုးရမှ စတင်စွပ်စွဲ အပြစ်တင်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် နိုင်ငံရေးသမားများအား ရွေးကောက်ပွဲတွင် ပါဝင်ယှဉ်ပြိုင်စေပြီး စစ်တပ်ကိုမူ အခွင့်ထူးအာဏာပေးကာ ရွေးကောက်ပွဲ ဝင်စရာ မလိုပဲ နိုင်ငံရေးဦးဆောင်မှုကို ရရှိရန် ရေးဆွဲထားပေသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံအရ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအစိုးရ ဖွဲ့နိုင်သော်လည်း အာဏာလုံးဝမရှိကြပေ။ ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီးအတွင်းရှိ ပြည်သူများသည် ၎င်းတို့၏ ဝန်ကြီးချုပ်ကို လွတ်လပ်စွာရွေးချယ်ပိုင်ခွင့် မရှိသလို ပြည်နယ်/တိုင်းဒေသကြီး အုပ်ချုပ်မှုတွင်လည်း ကြီးမားသော စွမ်းဆောင်ရည် မရှိပေ။

၂၀၂၁ ခုနှစ် အာဏာသိမ်းပြီးနောက် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းသည် လုံးဝပြောင်းလဲသွားခဲ့ပါသည်။ တိုင်းရင်းသားတော်လှန်ရေးအင်အားစုများနှင့် နွေဦးတော်လှန်ရေးအင်အားစုများသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေနှင့် စစ်တပ်ချမှတ်ထားသည့် စည်းမျဉ်းဥပဒေများကိုလည်း ဖျက်သိမ်းခဲ့သည်။ ဒီမိုကရေစီအင်အားစုများ နှင့် တိုင်းရင်းသား ဖက်ဒရယ်အင်အားစုများ အတူတကွ စုစည်းပြီး အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) ကို ဖွဲ့စည်းကာ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရက်တစ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေး လမ်းပြမြေပုံတရပ်အတွက် “ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) (Federal Democracy Charter Part I) တရပ်ကို ရေးဆွဲခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးအစုအဖွဲ့များ၊ အရပ်ဘက် လူမှုရေး အစုအဖွဲ့များနှင့် တိုင်းရင်းသားအစုအဖွဲ့အစည်းများ အဖွဲ့အစည်းပေါင်း (၃၀) ကျော်တို့သည် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) ရေးဆွဲကာ ပါဝင်သဘောတူခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံတော်စီမံအုပ်ချုပ်ရေးကောင်စီ စစ်အာဏာရှင်စနစ်ကို ဆန့်ကျင်တိုက်ခိုက်နေသည့် ကာလတွင် တစ်ဖက်မှာလည်း ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် (ယူနစ်) များအတွက် လိုအပ်သလည့် အာဏာပြုမှုစာရင်းကို ပြုစုချမှတ်ရန် ဆောင်ရွက် နေဆဲဖြစ်သည်။ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စုမြန်မာနိုင်ငံတွင် ပါဝင်သည့်ပြည်နယ်တိုင်းလိုလို “အောက်ခြေမှ အထက်သို့ဆန့်သည့် ချဉ်းကပ်မှုပုံစံ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်အားကောင်းရေးမှ ပြည်ထောင်စု အားကောင်းရေးကို ဦးတည်သည့် (Bottom-Up Approach Federalism)” နှင့် “တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ်” (Coming-Together Federalism) တို့ကိုကိုက်ညီသည့် နိုင်ငံ တည်ဆောက်မှု ပုံစံများဖြင့် ချဉ်းကပ်ရမည်။

၂။ စာတမ်းရေးရာ ဆန်းစစ်မှု

ဖက်ဒရေးရှင်း (သို့မဟုတ်) ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်းတို့၏ အခြေခံအုတ်မြစ်သည် “တန်းတူယှဉ်တွဲ Coming-Together” သဘောဆန္ဒဖြင့် ဖွဲ့စည်းထားသော ယူနစ်များအပေါ် အခြေပြုရမည့် အပြင် ကွဲပြားခြားနားသော နယ်မြေအသီးသီးအတွင်းရှိ နေထိုင်ကြသော ပြည်သူလူထုတို့၏ လိုအင်ဆန္ဒများအပေါ်မှာလည်း အခြေခံရမည် ဖြစ်ပါသည်။ အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု နှင့် ဥရောပတိုက်ရှိ အခြားသော နိုင်ငံများတွင်မူ ကျင့်သုံးခဲ့သော ဖက်ဒရေးရှင်း ဖွဲ့စည်းမှု သမိုင်းကြောင်းများကို ပြန်လေ့လာကြည့်လျှင် ဖက်ဒရယ်စနစ် Federalism သည် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တစ်ခုချင်းစီ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို အသိအမှတ်ပြုထားကြပြီး ထိုအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေးကိုလည်း အပြည့်အဝ ကျင့်သုံးပိုင်ခွင့်ရှိကြသည်။

၂၀ရာစုနှစ်တွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်၍ လွတ်လပ်ရေး ရရှိပြီး နောက် အထူးသဖြင့် ဓနသဟာယ အဖွဲ့ဝင်နိုင်ငံများသည် နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးတွင် ဖက်ဒရယ် ပုံစံ (Federal Model) ကို ကျယ်ကျယ်ပြန့်ပြန့် ကျင့်သုံးကာ နိုင်ငံတည်ဆောက်လာခဲ့သည်။ ထို ဓနသဟာယ အဖွဲ့ဝင် နိုင်ငံများတွင် ဩစတြေးလျ၊ ကနေဒါ၊ အိန္ဒိယတို့ ပါဝင်ကြသည်။ ဂျာမနီ၊ ဘရာ ဇီးနှင့် နိုင်ဂျီးရီးယား နိုင်ငံများသည်လည်း ဥရောပပြည်ထောင်စု ဖက်ဒရယ်ဝါဒီများ (Union of Eu- ropean Federalists) ၏ အယူအဆများ အခြေပြုပြီး နယ်မြေပိုင်းဆိုင်ရာ စိုးမိုးအုပ်ချုပ်နိုင်ရန် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာကို ပိုမို၍ ခွဲဝေပေးခြင်း (အာဏာမျှဝေပေးခြင်း) နည်းလမ်းဖြင့် သူတို့၏ ဖက် ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ တစ်ရပ်ကို အတူတကွ ရေးဆွဲကာ လက်ခံ ကျင့်သုံးလာခြင်း ဖြစ်ပေ သည်။

မြန်မာနိုင်ငံနှင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံတို့သည် ၁၉၄၇ နှင့် ၁၉၄၈ ခုနှစ်ကာလတွင် ဗြိတိသျှကိုလိုနီ လက်အောက်မှ အသီးသီး လွတ်လပ်ရေးရရှိပြီး ထိုအချိန်မှစ၍ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနိုင်ငံများ အဖြစ် သတ်မှတ်ခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးကာလ မတိုင်မီ ထိုနှစ်နိုင်ငံစလုံး၌ လူမျိုးအရေးနှင့် ဘာသာရေး လူနည်းတို့အကြား အာဏာခွဲဝေ ပေးရန်အတွက် ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် နယ်မြေများ ကို စုစည်းပြီး ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထူထောင်ဖွဲ့စည်းရန် သဘောတူညီချက် ရှိခဲ့ကြပါသည်။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် လူမျိုးစုအခြေပြုသည့် ပြည်နယ်များအား အာဏာခွဲဝေပေးပြီး၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ အတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသား လူနည်းစုများနှင့် ဘာသာရေးအသိုက်အဝန်းအားလုံးအတွက် အခြေခံ အခွင့်အရေး များကိုလည်း အာမခံထားခြင်းဖြစ်သည်။ (အိန္ဒိယ ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ၂၀၂၄)။ အိန္ဒိယနိုင်ငံသည် ပြည်နယ်အစိုးရများ၏ မိမိတို့ပြည်နယ်များတွင်မူ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် အခွင့်အရေးများရရှိ ထားသော်လည်း ပိုမိုအရေးပါသော အာဏာများကို ပြည်နယ်အစိုးရများမှ ဖက် ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ပတိုအစိုးရထံသို့ အပ်နှံပေးထားခြင်းဖြင့် အိန္ဒိယ၏ ဖက်ဒရေးရှင်းသည် “စုစည်း အတူတကွ ဖက်ဒရယ်စနစ်”(Holding-Together Federalism) ပုံသဏ္ဌာန် ဖြစ်နေပေ သည်။ (ယူနိုက်တက်ပြည်သူ့ဝန်ဆောင်မှု ကော်မရှင်၊ အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်လစ်ဇင်း)

ဗမာပြည်အရေးကိစ္စတွင်မူ ၁၉၄၇ ခုနှစ် ဗြိတိသျှတို့ထံမှ လွတ်လပ်ရေး မရမီကတည်းက ဗမာပြည်တွင် ဖက်ဒရေးရှင်း Federation ကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ထူထောင်ရန် ဗမာ ခေါင်းဆောင်များနှင့် တောင်တန်းဒေသများ (နယ်စပ်ဒေသများ) မှ လူမျိုးစုခေါင်းဆောင်များ အကြား ကြိုးပမ်းခဲ့ရာ ဖေဖော်ဝါရီလ (၁၂) ရက်နေ့ တွင် ပင်လုံစာချုပ်ကို ချုပ်ဆိုနိုင်ခဲ့သည်။ ၁၉၄၈ ခု နှစ်တွင် လွတ်လပ်ရေး ရရှိပြီးနောက်ပိုင်း ပထမဆုံး ဗမာပြည်ဖက်ဒရေးရှင်းပုံစံသည် “စုစည်း အတူတကွ ဖက်ဒရေးရှင်းပုံစံ Holding-Together Federation Model” ကို စတင်ခဲ့သော်လည်း လူမျိုးစုအားလုံး မပါဝင်ခဲ့ပေ။ ဗမာ့ခေါင်းဆောင် အများစုသည် ပြည်ထောင်စုအစိုးရကို အကြွင်းမဲ့ အာဏာ Absolute Power ဖြင့် ဦးဆောင်ထားခဲ့ပြီး၊ ထိုဖက်ဒရေးရှင်းလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အချို့ သော တိုင်းရင်းသားပြည်သူလူထုများနှင့် နယ်မြေဒေသများ၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် တောင်းဆိုမှု (ပြည်နယ်ရပိုင်ခွင့်) ကို ငြင်းပယ်ခံခဲ့ရသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်း ဦးဆောင်မှုဖြင့် စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အစကနဦး ဖော်ဆောင် နေသည့် ဗမာပြည်ဖက်ဒရေးရှင်းကို လည်း ပြိုပျက်ခဲ့ရပါသည်။

ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံများ ဖွဲ့စည်းရာတွင် ကွဲပြားသော နောက်ခံသမိုင်းကြောင်း၊ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများ၏ မူလဇစ်မြစ်များနှင့် ကိုးကွယ်သည့် ဘာသာများသည် အရေးကြီးသော လိုအပ်ချက်များ အများအပြား ရှိသော်လည်း အရေးကြီးဆုံးအချက်သည် ဖက်ဒရေးရှင်းဖွဲ့စည်းရာတွင် နယ်မြေဒေသအသီးသီးမှ ပြည်သူတို့၏ မိမိဆန္ဒအလျောက် ပါဝင်ခြင်းသာ ဖြစ်သည်။ ဤအချက်တွင် “တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် Coming-Together Federalism” ဟုလည်း ခေါ်ဆိုသည်။ ဤနေရာတွင် ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံ အများအပြား ရှိကြသော်လည်း အထူးသဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု၊ ဆွစ်ဇာလန်နှင့် ဩစတြေးလျနိုင်ငံ များတွင် လွတ်လပ်သော အချုပ်အခြာအာဏာများဖြင့် ရှိနေသည့် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ ဝင် ပြည်နယ်များဖြင့် “တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် Coming-Together Federalism” ပုံသဏ္ဌာန်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်ဟု တွေ့ရပါသည်။ (My Democracy School)

ဗမာပြည်ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ဗမာပြည်မနှင့် လူမျိုးစု အချို့၏ နယ်မြေ အနည်းအငယ်ဖြင့် ဖွဲ့စည်းခဲ့သော ဖက်ဒရေးရှင်းသည် “တန်းတူယှဉ်တွဲပုံစံ Coming-Together Model” ပုံစံဖြင့် တည်ဆောက်ရန် ကြိုးပမ်းသော်လည်း (၁၂ နှစ်) သက်တမ်းကာလတွင် တည်ထောင်ပုံစံ ပုံရိပ် မြင်ခဲ့ရပြီး ၎င်းနောက် ထိုစနစ်ကို အာဏာသိမ်းစစ်တပ်က ပယ်ဖျက်ခဲ့သည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ် နောက်ပိုင်းတွင် တပ်မတော်နှင့် အရပ်သားအစိုးရခေတ်အဆက်ဆက်က မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပြည်ထောင်စုပုံစံကို “တည်ထောင်စုစနစ် သို့မဟုတ် ဗဟိုအစိုးရတရပ်တည်းစနစ် Unitary System” အဖြစ် ပြောင်းလဲခဲ့ပြီး၊ တိုင်းပြည်အာဏာကို “ပြည်ထောင်စု (ဗဟို) အစိုးရ” မှ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုဖြင့် အပိုင်ရယူထားခြင်း၊ တိုင်းပြည်ကိုလည်း ဗမာ့လူမျိုးစု၏ ခေါင်းဆောင်မှုအောက်မှ “စုစည်းဖက်ဒရယ်စနစ် Holding-Together Federalism” ဖြင့်သာ ဟန်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤကား “တည်ထောင်စုစနစ် Unitary System” နှင့် “ဖက်ဒရယ်စနစ် Federal System” တို့အကြား ကြီးမားသော ကွာခြားချက်များစွာ ရှိနေကြပါသည် (Shivaji Collage)။

၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်တပ်မှ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် ဒီမိုကရက်တစ်ခေါင်းဆောင် တို့၏ နှစ်ဖက်စလုံးက ဗမာပြည်/မြန်မာနိုင်ငံတွင် “တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် Coming-Together” အတွက် ဆန်းသစ်သော နိုင်ငံရေးစနစ်တစ်ရပ်ကို စဉ်းစားလာခဲ့ကြသည်။ နိုင်ငံရေးနှင့် တော်လှန်ရေး မဟာမိတ်အင်အားစုအောက်တွင် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ National Unity Consultative Council (NUCC) သည် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းများကို ၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် မူကြမ်း ရေးဆွဲခဲ့ပြီး၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်တွင် ပြည်သူ့ညီလာခံတွင် အတည်ပြုခဲ့သည်။ ဤဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း နှစ်ရပ်အနက် ပဋိညာဉ်စာတမ်းအစိတ်အပိုင်း (၁) သည် မြန်မာနိုင်ငံတွင် အနာဂတ်ဖက် ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်းရေးအတွက် အဓိကကျောရိုးများကို ဖော်ပြထားပါသည်။ ထိုဖက် ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်းအစိတ်အပိုင်း (၁) ၏ သတ်မှတ်ချက်များတွင် ဖက်ဒရယ် ဒီမိုကရေစီ မြန်မာနိုင်ငံကို ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်/ယူနစ် များစွာဖြင့် ဖွဲ့စည်းစေရမည်ဟု လမ်းညွှန် ပြဆိုထားသကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ် အဖွဲ့ဝင်/ယူနစ်များကိုလည်း အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။

ထို့အပြင် “ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် လမ်းညွှန်ထားသည့် အခြေခံမူများ” နှင့်အညီ “ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များနှင့် ၎င်းပြည်နယ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူလူထုများသည်သာ အချုပ်အခြာ အာဏာ၏ မူလပိုင်ရှင်များ ဖြစ်စေရမည်” ဟု အတိအလင်း ဖော်ပြထားသည်။ (အမျိုးသား ညီညွတ်ရေး အစိုးရ၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန၊ ၂၀၂၂ ခုနှစ်)။

အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အတိုင်ပင်ခံကောင်စီ (NUCC) ၏ ပထမကြိမ် ပြည်သူ့ညီလာခံတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပဋိညာဉ်စာတမ်းအရ လက်ရှိ ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်/ ယူနစ် များကို အာမခံချက် ပေးထားသည့်အပြင် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်/ယူနစ်များ၏ ဝိသေသအသွင်ပြင် လက္ခဏာများကိုလည်း တပါတည်း အတည်ပြုခဲ့ပါသည်။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) ထဲ တွင် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် (ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ) ၏ အခြေခံဝိသေသလက္ခဏာ ဖော်ပြချက်များတွင် ပြည်ထောင်စုနှင့်အတူ လက်တွဲပြီး၊ တန်းတူရေး၊ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၊ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အသီးသီး ကိုယ်ပိုင်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲပိုင်ခွင့်၊ အာဏာခွဲဝေမှု ကျင့်သုံးခြင်း၊ ဘဏ္ဍာငွေ ခွဲဝေ သုံးစွဲ ခြင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေးစနစ် ကျင့်သုံးခြင်း စသည်တို့ကို ပါဝင်သည်။ အနည်းဆုံး အာဏာပိုင် မှ ပြည်သူလူထုသို့ ဝန်ဆောင်နိုင်သည့် အခြေခံမူများ Subsidiary Principles ကျင့်သုံးခြင်းကို ခွင့် ပြုသကဲ့သို့၊ ပြည်နယ်ယူနစ်များတွင် အာဏာများမှာလည်း ထိုပြည်နယ်ယူနစ်များ၏ ပြည်သူလူထု များမှ နက်ရှိုင်းစွာ သက်ရောက်စေပါသည်။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင်မူ “တန်းတူ ယှဉ်တွဲဖက်ဒရယ် စနစ် Coming-Together Federalism” ကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း သာမကဘဲ ပဋိညာဉ် အစိတ်အပိုင်း (၂) ထဲ၌ “ပြည်ထောင်စု၏ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်ယူနစ်များတွင် ဥပဒေပြုရေး အာဏာ၊ အုပ်ချုပ်ရေး အာဏာ နှင့် တရားစီရင်ရေးအာဏာတို့ကိုလည်း ပြည်ထောင်စုမှ သို့မဟုတ် အခြားသော ပြည်နယ် အဖွဲ့ဝင်များမှ သီးခြားကျင့်သုံးပိုင်ခွင့် ရှိစေရမည်ဟု ဖော်ပြထားပါသည်။ (မြန်မာ့ဥပဒေရေးရာ စာကြည့်တိုက် ၂၀၂၁ ခုနှစ်)

ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု (ယူနီယံ) Federal Union သို့မဟုတ် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ Federal Government တွင် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ထားသော ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတိုင်းပြည်များကို လေ့လာရာတွင်လည်း ဤဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်/ ယူနစ်များ၏ ဝိသေသလက္ခဏာ (အင်္ဂါရပ်)များ သို့မဟုတ် မရှိမဖြစ် အရေးပါသောအချက်များ ရှိကြသကဲ့သို့၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုဖွဲ့စည်း တည်ဆောက်ရာမှာ တူညီသော ဝိသေသအချို့ကို ရှိကြပါသည်။ မရှိမဖြစ် အရေးပါသော အချက် များမှာ (၁) နယ်မြေ - ပြည်ထောင်စုဖြင့်ဖြစ်စေ၊ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များဖြင့်ဖြစ်စေ ပြည်ထောင် (ပြည်နယ်) ဧရိယာနယ်နိမိတ်ကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှု ရှိခြင်း၊ (၂) ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ် တစ်ခု၏ နိုင်ငံသားဖြစ်ခွင့် ရှိသကဲ့သို့၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံသားအဖြစ်လည်း ခံစားခွင့်ပျ ရရှိစေပြီး၊ နိုင်ငံသား ပြည်သူတိုင်းတွင် အခြေခံအခွင့်အရေးများနှင့် တန်းတူရေး အခွင့်အရေးများ ကိုလည်း ခံစားခွင့် ရရှိခြင်း၊ (၃) အာဏာကြီးသုံးရပ်ကို ပြည်ထောင်စုကနေ သီးခြားခွဲခြားကျင့်သုံး ခြင်း မူဖြင့် အဖွဲ့ဝင်ပြည် နယ်အသီးသီးက ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေး အပြည့်အဝ ရှိခြင်း။

(၄) ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင်လည်း သီးခြားအာဏာ သတ်မှတ်နိုင်ခွင့်ရှိခြင်း ဆိုရာတွင် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များသည် မည်သည့်အာဏာများကို ကျင့်သုံးနိုင်မည်၊ ထိုနည်းတူစွာ ဖက်ဒရယ်/ပြည်ထောင်စု အစိုးရထံသို့ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များမှ မည်သည့်အာဏာများကို အပ်နှံထားသည့်အတိုင်း ကျင့်သုံးနိုင်မည်ကို ဖော်ပြထားသည်။ ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်တိုင်းတွင် အာဏာများကို ခွဲခြားကျင့်သုံး သို့မဟုတ် သီးသန့်ကျင့်သုံးခြင်း ဆိုရာတွင် အခွန်ဘဏ္ဍာ ခွဲဝေသုံးစွဲခြင်း၊ အခွန်ကောက်ခံခြင်းနှင့် ဖက်ဒရယ်ဘဏ္ဍာရေး ခွဲဝေ သုံးစွဲခြင်းတို့ ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် နိုင်ငံတစ်ခုနှင့်တစ်ခု နိုင်ငံတကာ ဆက်ဆံရေးသည် ကွဲပြားမှု ရှိကြပါသည်။ ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအကြောင်း ထဲထဲဝင်ဝင် လေ့လာခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ဆိုင်သော နိုင်ငံရေး၊ လူမှုရေး နှင့် ယဉ်းကျေးမှုဆိုင်ရာ နောက်ခံ အကြောင်းတရားများကို သိရှိနားလည်ရန် လေ့လာနေရမည်။ (အောက်စီဖို့ အများဆိုင်ရာ နိုင်ငံတကာဥပဒေ၊ ၂၀၂၁)

၃။ ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် သို့မဟုတ် နယ်မြေအစိတ်အပိုင်းပြည်နယ်ယူနစ်များ၏ ဗဟိုမဖြစ် အရေးကြီးသော အာဏာပြုစာရင်းများ

(က)အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ နယ်မြေများ သို့မဟုတ် နယ်နိမိတ်များ

“တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် Coming-Together” ဟူသော အယူအဆတွင် နယ်မြေဒေသ တစ်ခုမှာ နေထိုင်လျက်ရှိသော ဌာနေတိုင်းရင်းသားများ သို့မဟုတ် လူမျိုးများသည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို အပြည့်အဝခံစားခဲ့ရပြီး၊ ထိုနယ်မြေအတွင်းရှိ ပြည်သူများသည်လည်း တိုင်းပြည်၏ ဖက်ဒရေးရှင်းတွင် ပါဝင်ရန် ၎င်းတို့ ဆန္ဒအလျောက် ဆုံးဖြတ်နိုင်သည်။ (Princeton University, 2005)။ လက်ရှိ ခိုင်ခံ့အားကောင်းနေသော အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု (United State of America – USA) ၏ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံဖွဲ့စည်းမှုသည် ၁၇၇၇ ခုနှစ်တွင် “ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း၏ ပြဌာန်းချက်ပုဒ်မများ (the Article of Confederation) အရ တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် Coming-Together ဖြင့် စိတ်ဆန္ဒအလျောက် ပါဝင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြပါသည်။ ၎င်းတွင် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုကြီး၏ ပထမဆုံး ဖွဲ့စည်း အုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေသည်လည်း ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ရပါသည်။ (National Achieves, 2023)။ မကြာသေးမီက မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ခေါင်းဆောင်များက ရေးဆွဲခဲ့သော ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတွင်မူ မတူကွဲပြား ခြားနားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ နယ်မြေများ၊ နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးအခြေအနေများ ၎င်းတို့၏ အမှတ်သားသရုပ်လက္ခဏာများ Identities အပေါ်မှာ အခြေပြုသည့် “လူမျိုးစုဖက်ဒရယ်စနစ် Ethno-Federalism” ကို အဆိုပြုခဲ့ပါသည်။

ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ နယ်နိမိတ်များသည် ဤတိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ လူဦးရေတွင် အခြေခံထားသည်။ ရှေးဦးစွာ မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ပုံ Formation Federal Union of Burma ကို ဗမာ (ဗမာလူမျိုး)၊ ရှမ်း၊ မွန်၊ ကယား (ကရင်နီ)၊ ကရင်၊ ကချင်၊ ချင်း နှင့် ရခိုင် အဓိကလူမျိုးစု (၈) မျိုးဖြင့် အခြေခံသော ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ပုံစံ ဖြင့် ဖွဲ့စည်းရန် ဗမာ (ဗမာလူမျိုး) မဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးခေါင်းဆောင်များမှ အိပ်မက်ခဲ့ ပါသည်။

သို့သော် ထိုပြည်နယ် (၈) ပြည်နယ် အခြေခံသည့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု မူသည် လက်ရှိ ပကတိအခြေအနေများအရ လက်တွေ့မကျနိုင်ပါ။ လက်ရှိကာလတွင် မြန်မာနိုင်ငံမြေပုံ တိုင်းရင်း သားလူမျိုး ပြည်နယ် (၇) ခုနှင့် တိုင်းဒေသကြီး (၇) ခု ဖြင့် အခြေခံ၍ ဖွဲ့စည်းထားခဲ့သည်။

တိုင်းဒေသကြီး (၇) တိုင်းကို စုစည်းပြီး ဗမာ (ဗမာလူမျိုး) ပြည်နယ်တစ်ခု ဖြစ်လာရန် ခဲယဉ်း လှပေသည်။ ဤဒေသများထဲတွင် မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစု အများအပြား စုစည်း နေထိုင်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် ဗမာဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုး ခေါင်းဆောင်များအနေဖြင့် ၂၀၀၃-၂၀၀၈ ခုနှစ်အတွင်း အနာဂတ် ဖက်ဒရယ် ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံအခြေခံဥပဒေကို ရေးဆွဲဆောင်ရွက်လျှင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ရောနှော နေထိုင်ကြသည့် ဒေသများကို “တိုင်းရင်း သားလူမျိုးများ ပြည်နယ်များ” ကို ဖက်ဒရယ် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်သစ်များ (New Federal States) အဖြစ် ၎င်းတို့၏ ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းအုပ်ချုပ်ပုံ အခြေခံဥပဒေ (ဒုတိယမူကြမ်း) တွင်ထားရှိရန် သဘောတူညီခဲ့ကြသည် (Myanmar Peace Monitor)။

၁၉၇၄ ခုနှစ်မှ စ၍ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ နှင့် တိုင်းဒေသကြီးများ အတွက် နယ်မြေ ခွဲဝေမှုများ ပြဿနာများနှင့် နက်နက်နဲနဲ ရှုပ်ထွေးခဲ့ပါသည်။ ပြည်နယ်/ တိုင်း များ၏ နယ်မြေပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးပြည်နယ်များနှင့် လူမျိုးစုများ ရောနှော၍ စုစည်း နေထိုင်ကြသည့် ဒေသများအား ပိုင်းခြားရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပြည် သူသဘောဆန္ဒများကို ရယူခဲ့ခြင်း မရှိခဲ့ပေ။ ဗိုလ်ချုပ်နေဝင်း ဦးဆောင်သည့် တော်လှန်ရေးကောင်စီ Revolutionary Council (RC) ၏ တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်များက ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံ ဥပဒေကို ရေးဆွဲပြဋ္ဌာန်းခဲ့ပြီး၊ ထိုဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအား ပြည်သူ့ဆန္ဒခံယူပွဲဖြင့် မပြုလုပ်ခဲ့ကြပဲ အတည်ပြုခဲ့ကြပါသည်။ ၁၉၇၄ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအရ မြန်မာ့ ဆိုရှယ်လစ်လမ်းစဉ်ပါတီ (မဆလ) က ကြီးစိုးထားသော တစ်ပါတီ ဦးဆောင်သည့် နိုင်ငံတော်ကို ထူထောင်ခဲ့သည်။ ယေဘုယျ အားဖြင့် တိုင်းပြည်ကို အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် (၇) ခု နှင့် တိုင်း (၇) ခုတို့ဖြင့် ပိုင်းခြားထားပြီး၊ ပြည်နယ်များ နှင့် ပတ်သက်၍ ပိုင်းခြား သတ်မှတ်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ နေထိုင်ကြသည့် တောင်တန်း ဒေသများကိုသာ သတ်မှတ်ခဲ့ပြီး ဗမာအများစုက နေထိုင်ကြသည့် ဧရိယာများကို တိုင်း (၇) တိုင်းဖြင့် ခွဲခြားသတ်မှတ်သည့် သဘောမျိုး ဖြစ်ခဲ့ရပါသည်။ သို့သော် ဤဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေမှာ တရားဝင် သော်လည်း ဗဟိုအစိုးရသည် သိသာထင်ရှားသော ဥပဒေပြုအာဏာကို ဆက်လက် ထိန်းချုပ်ထား ပြီး၊ လွတ်လပ်သည့် တရားစီရင်ရေးမူကား မရှိပေ။

ဤဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည် မြန်မာပြည် နိုင်ငံရေးပြဿနာများနှင့် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစည်းလုံးညီညွတ်ရေးကိုပါ အမှန်တကယ် မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပဲ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ တော်လှန်ပုန်ကန်မှုကိုလည်း ပိုမို တိုးမြှင့်လာစေပြီး၊ အထူးသဖြင့် ဗဟိုအစိုးရကို ဆန့်ကျင်နေသည့် မြန်မာမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများက ပိုမို၍ အံ့ကြွလာခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ နယ်မြေဒေသ များကိုလည်း ၎င်းတို့ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ဖြင့် ပို၍ ကျင့်သုံး လာခဲ့ကြပါသည် (Taylor, 1979) ။

ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ (မူကြမ်း) ရေးဆွဲရေး နှင့် ညှိနှိုင်းမှုကော်မတီ Federal Constitution Drafting and Coordinating Committee (FCDCC) ၏ အတည်ပြုသော ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ဒုတိယမူကြမ်းတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ၏ နယ်မြေများကို အကြမ်းဖျင်း ဖော်ပြထားကြပြီး၊ တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သာမကဘဲ အမျိုးသားပြည်နယ်အဆင့် မရရှိသေးသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများ သို့မဟုတ် ပြည်နယ်ဖွဲ့စည်းခွင့် မရရှိသေးသော လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများကိုပါ ပေးဆောင်ရန်လည်း အတည်ပြုပြဌာန်းထားသည်။ FCDCC ၏ ပုဒ်မ ၅၃ တွင် လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများ၏ ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့် ရဒေသများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များအတွင်း ဖြစ်စေ၊ ဆက်စပ်နေသည့် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များတွင်ဖြစ်စေ အမျိုးသားနယ်မြေ National Land အဖြစ် သတ်မှတ်ပေးရန် အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် ထူထောင်ပိုင်ခွင့်ရှိသည်ဟု ဖော်ပြထားသည်။ (ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုသမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဒုတိယမူကြမ်း၊ ၂၀၀၈)

သို့သော်လည်း ရှမ်း(သျှမ်း)ပညာရှင်တစ်ဦးဖြစ်သည့် စိုင်းဝမ်ဆိုင်က အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းရေးတွင် “ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များ Federal Units” သို့မဟုတ် “ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းယူနစ်များ Constituent Units” ထူထောင်ရာတွင် ကျွန်ုပ်တို့ ရင်ဆိုင်ရမည့် အခက်အခဲများ နှင့် စိန်ခေါ်မှုများ ရှိနေကြောင်းဟု ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။ (ဝမ်ဆိုင်၊ ၂၀၂၄)

“လက်ရှိအခြေအနေမှာ နယ်မြေအုပ်ချုပ်ရေး ယူနစ်အသစ် (ပြည်နယ်သစ်)များ ထူထောင်ရေး လှုပ်ရှားမှုသည် ကချင်ပြည်နယ်နှင့် စစ်ကိုင်းတိုင်းဒေသကြီးတို့ထက် ရှမ်းပြည်နယ်တွင် ပိုများမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဤနယ်မြေများတွင် လူမျိုးစုငယ်များ သို့မဟုတ် (ပြည်နယ်သစ်) လှုပ်ရှားမှုများသည် “လူမျိုးအုပ်စုငယ်များ Sub-Groups” ဟု ခေါ်ဝေါ်နိုင်သော ကိုးကန့်၊ တအာင်း နှင့် “ဝ” ကဲ့သို့သော လူမျိုးစုများမှ လက်နက်အင်အား တပ်ဆင်ကာ တော်လှန်ရေးအင်အားစု အနေဖြင့် ရပ်တည်နေပါသည်။ ၎င်းတို့သည် လက်နက်အင်အားဖြင့် “တစ်ဖက်သာ-တစ်ဖက်ရှုံး” သို့မဟုတ် “အနိုင်-အရှုံး” နည်းလမ်းဖြင့် ထိပ်တိုက် ရင်ဆိုင်မှုထက် နိုင်ငံရေးနည်းလမ်းဖြင့် ဆွေးနွေးမှုများနှင့် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များဖြင့် အဖြေရှာကြလျှင် ဖက်ဒရယ်နယ်မြေ အုပ်ချုပ်ရေးယူနစ်အသစ် (ပြည်နယ်သစ်) များ ဖန်တီးခြင်း၏ စိန်ခေါ်မှုများ အတွက် ပိုမို၍ အဆင်ပြေပါလိမ့်မည်။

ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့က ဖက်ဒရယ်ယူနစ်အသစ်များ ဖော်ထုတ်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်သစ်ကို စံသတ်မှတ်ချက် တစ်စုံတစ်ခုဖြင့် စနစ်တကျ ပြုလုပ်သွားကြရန်၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စုအတွင်း ပိုမို သင့်လျော်သည့် နိုင်ငံရေး မူဘောင် ပေးထားချက်မှတစ်ဆင့် အောင်မြင်သော ရလဒ်များ ရရှိရေးကို လက်တွေ့ကျကျ အခြေပြုကြရန် လိုအပ်ပါသည်။”

သို့သော်၊ အသွင်ကူးပြောင်းရေးကာလတွင် “နိုင်ငံရေး မတည်ငြိမ်မှုများ Political Turmoil” နှင့် “အကြမ်းဖက်မှုများ Violence” အမျိုးအစားအားလုံးကို ရပ်တန့်သွားရန်အတွက် ခိုင်မာသော ပြဿနာ ဖြေရှင်းရေး ယန္တရားနှင့် ခိုင်မာသည့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများ ရှိရန် လိုအပ်နေပါသည်။

(ခ)လူမျိုးလက္ခဏာထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း သို့မဟုတ် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ် စနစ်

ရန်ကုန်အရပ်သား အစိုးရခေတ် သို့မဟုတ် တပ်မတော်အစိုးရ ခေတ်အဆက်ဆက်တို့က ဗမာကြီးစိုးရေး မူဝါဒ (ပေါ်လစီ) သို့မဟုတ် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို နှိမ်ထားပြီး လူမျိုးရေးအရ ဝါးမြိုရေး မူဝါဒ (ပေါ်လစီ) တို့ကို ကျင့်သုံးနေကြောင်း မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက အမြဲတစေ ပြစ်တင်စွပ်စွဲခဲ့ကြသည်။ ဤမူဝါဒများကို နိုင်ငံရေးအရဖြစ်စေ၊ လူမှုရေးအရဖြစ်စေ အလွယ်တကူ ပွင့်လင်းမြင်သာစွာ သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားခြင်း မပြုထားသော်လည်း ခေတ်အဆက်ဆက် အာဏာရ ရန်ကုန်အစိုးရ သို့မဟုတ် နေပြည်တော်အစိုးရများ၏ လမ်းညွှန်ချက်များအရ ပြည်သူ့ရေးရာ ဝန်ဆောင်မှုများ လုပ်ငန်းများ (ဥပမာ - အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ပညာရေး) သို့မဟုတ် ဥပဒေများဖြင့် ပြဌာန်းကာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ လူမျိုးများ၏ လက္ခဏာ (Ethnic Identities) ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ငြင်းပယ်ခြင်း ခံရသည်။ (Burma Link, 2014)

ဗြိတိသျှကိုလိုနီကို ဆန့်ကျင်တိုက်ပွဲဝင်ခဲ့သော “တို့ဗမာအစည်းအရုံး”(We Burmans Association) လွတ်လပ်ရေး မရမီ လက်ထက်ကတည်းက ဗမာလူမျိုးကြီးစိုးရေးဝါဒ အမြစ်တွယ်သန္ဓေတည် ခဲ့ရပါသည်။ ၁၉၆၂ ခုနှစ်တွင် ဗိုလ်ချုပ်ကြီးနေဝင်းက နိုင်ငံရေးအာဏာကို သိမ်းယူခဲ့သောအခါတွင် မတူကွဲပြားသော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဘာသာစကား၊ အမှတ်သားသရုပ် လက္ခဏာများ၊ လူမှုရေးနှင့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အဆင့်အတန်းအားလုံးကို ဗမာလူမျိုး သို့မဟုတ် ဗမာလူ့အဖွဲ့အစည်း အဖြစ်သို့ သွတ်သွင်းရန် အဓိက ရည်ရွယ်ချက်တစ်ခုဖြင့် “ဗမာကြီးစိုးရေးမူဝါဒ Burmanization Policy” ကို ကျင့်သုံးလာခဲ့သည်။ ဤမူဝါဒတွင် မြန်မာဘာသာစကားနှင့် စာပေ၊ ဗမာ/မြန်မာအမျိုးသား လက္ခဏာနှင့် ယဉ်ကျေးမှုများကို ဗမာမဟုတ်သော တိုင်းရင်းသားလူမျိုးစုများအကြား တစ်ခုတည်းသော (ဗမာ) ဘာသာစကားနှင့် (ဗမာ) ယဉ်ကျေးမှုဖြစ်အောင် သွတ်သွင်းခြင်း ခံခဲ့ရပါသည်။ ခေတ်အဆက်ဆက် အစိုးရအဆက်ဆက်၏ အုပ်ချုပ်ရေး၊ ပညာရေး၊ ဖျော်ဖြေရေး စသည့် ကဏ္ဍများတွင် “ဗမာလွှမ်းမိုးရေးမူဝါဒ Assimilation Policy” ကို ချမှတ်ကျင့်သုံးခဲ့ပါသည်။ (Hein Htet Kyaw, 2024)

ရန်ကုန် သို့မဟုတ် နေပြည်တော် ခေတ်အဆက်ဆက် အာဏာရ အရပ်သားအစိုးရများ သို့မဟုတ် စစ်အာဏာရှင်အစိုးရများမှ ကျင့်သုံးသော ဗမာလွှမ်းမိုးသောမူဝါဒ (မြန်မာမူပြုခြင်း) ကို တုန့်ပြန်နိုင်ရန် အတွက် သက်ဆိုင်ရာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဘာသာစကား၊ စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုကို ကာကွယ်ရန်၊ ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် အခက်အခဲများစွာ အားထုတ်ကြိုးပမ်းခဲ့သည်။ အဓိကကျသော တိုင်းရင်းသား လူမျိုးအများအပြားသည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကားနှင့် စာပေများကို ကာကွယ် ထိန်းသိမ်းရန်အတွက် မြို့များ၊ တက္ကသိုလ်များ နှင့် ကောလိပ်များအပါအဝင် ၎င်းတို့၏ ရပ်ရွာများတွင်လည်း “စာပေနှင့် ယဉ်ကျေးမှုရေးရာ ကော်မတီများ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများ” ကို တည်ထောင်ခဲ့ကြပါသည်။ မြို့ရွာများရှိ တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများသည် ဗဟိုအစိုးရမှ ကျင့်သုံးနေကြသော “မြန်မာမူ ပြုခြင်း သို့မဟုတ် ဗမာကြီးစိုးရေးမူဝါဒ Burmanization Policy” ဒဏ်ကို အမြဲတမ်း ခံစားခဲ့ရပါသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ပညာရေးစနစ်သည် အခြေခံပညာရေးမှ အဆင့်မြင့်ပညာရေးအထိ ပညာရေးအတွက်သာမက အထူးသဖြင့် တိုင်းရင်းသားစာပေ၊ လူမျိုးလက္ခဏာများနှင့် ယဉ်ကျေးမှု များကို ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ရန် ရည်ရွယ်ချက်ဖြင့် တည်ထောင်ခဲ့ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ (Myanmar Education Consortium, 2015)

အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီပြည်ထောင်စု ထူထောင်ရာတွင် တိုင်းရင်းသားဘာသာစကား၊ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အမှတ်သားသရုပ်လက္ခဏာများကို မိမိတို့၏ နယ်မြေအတွင်း ထိန်းသိမ်းစောင့်ရှောက်ခြင်းသည် အလွန်အရေးကြီးပါသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် တိုင်းရင်းသား အသိုက်အဝန်းများသည် ကျောင်းများတွင် မိခင်ဘာသာစကားကို တရားဝင်သင်ကြားလိုကြသည်။ မိခင်ဘာသာစကားအခြေပြု ပညာရေးစစ်တမ်းတခုတွင် ချင်း (၇၉%)၊ ကချင် (၇၁%) နှင့် ကရင် (၈၇%) တို့သည် ၎င်းတို့၏ ဘာသာစကား ယဉ်ကျေးမှုကို လိုက်စားရန် အပါအဝင် ကျောင်းထဲမှာ မိခင်ဘာသာစကား သင်ယူလိုစိတ် မြင့်မားနေသည်။ (Jacques Bertrand, 2021)။ တိုင်းရင်းသား ပြည်နယ်အများစုသည်လည်း ဘာသာစကားများ ဆက်လက် ရှင်သန်စေရန်အတွက် အိန္ဒိယနှင့် စင်္ကာပူနိုင်ငံ ကဲ့သို့သော ရုံးသုံးဘာသာစကားများအဖြစ် တရားဝင် ဘာသာစကားတစ်ခုထက်ပို၍ အသုံးပြု လိုကြပါသည်။

FCDCC (ဖက်ဒရယ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ရေးဆွဲရေးကော်မတီ) တွင် မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည် ထောင်စု၏ ရုံးသုံးဘာသာစကားများမှာ ဗမာ နှင့် အင်္ဂလိပ်ဖြစ်ကြပြီး၊ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အသီးသီး အမျိုး သားဘာသာစကားများကို ၎င်းတို့၏ သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ အတွင်း တရားဝင်ဘာသာစကား များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုထားပါသည်။ ဤတိုင်းရင်းသား ဘာသာစကားများတွင် ချင်း၊ ကချင်၊ ကယား၊ ကရင်၊ မွန်၊ ရခိုင် နှင့် ရှမ်း၊ အခြားသော ဘာသာစကားများ ပါဝင်နေပါသည်။ (FCDCC, 2008)

ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁)မှာလည်း နိုင်ငံ၏ မတူကွဲပြားခြားနားသော ယဉ်ကျေးမှု၊ ဘာသာစကား၊ လူမျိုးရေး၊ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လက္ခဏာများကို လိုက်နာကျင့်သုံးရန် နှင့် လိုက်လျောညီထွေဖြစ်စေရန်အတွက် “ယဉ်ကျေးမှု ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် Culture Self-Determination” ကိုလည်း သတ်မှတ်ထားပါသည်။

အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်နှင့် ဒီမိုကရေစီ အောင်မြင်စေရန် အမျိုးမျိုးသော အုပ်စုများအကြား နိုင်ငံရေးသဘောဆန္ဒ နှင့် ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်ကြောင်း အလေးပေးဖော်ပြ ထားသည်။ ဤပဋိညာဉ်စာတမ်းတွင်မူ မျှဝေသော စံတန်ဖိုးများ၊ အခြေခံမူများ နှင့် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပြည်ထောင်စု ထူထောင်ရန်အတွက် နိုင်ငံရေးလမ်းပြမြေပုံတစ်ရပ် လိုအပ်နေတာကိုလည်း မီးမောင်းထိုး ပြထားပါသည်။ (National Unity Consultative Council – NUCC, 2021)။

(ဂ) ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်

၁၉၆၂ ခုနှစ်မှစပြီး မြန်မာနိုင်ငံတွင် အခွန်ကောက်ခံမှုနှင့် နိုင်ငံတော် အခွန်ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ များကို ဆယ်စုနှစ်များစွာ ဗဟိုချုပ်ကိုင်မှုစနစ်ကြောင့် အခွန်ကောက်ခံခြင်းမှ ရရှိသော ဝင်ငွေအခွန် အားလုံးကို အရပ်သား အစိုးရခေတ် အဆက်ဆက်နှင့် စစ်အစိုးရခေတ် အဆက်ဆက်က အပြည့်အ ဝတ်နီးချုပ် ထားခဲ့ကြပါသည်။ ထို့နောက် အစိုးရ၏ ဝန်ကြီးဌာနများအတွင်း ရံပုံငွေ ခွဲဝေသုံးစွဲမှုကို ဦးစားပေး ဆုံးဖြတ်ပြီး တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် သို့မဟုတ် တိုင်းဒေသကြီးများ အတွက် ဖွံ့ဖြိုးရေး စီမံကိန်းများအတွက်သာ ဘက်ဂျက် အသုံးစရိတ်ခွဲဝေမှုကိုလည်း ဗဟိုအစိုးရမှ သက်ဆိုင်ရာ ဝန်ကြီးဌာနများမှ အဓိက ဆုံးဖြတ်နေပါသည်။ ၂၀၁၉ ခုနှစ်တွင် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီ အဖွဲ့ချုပ် ဦးဆောင်သည့် အစိုးရလက်ထက်တွင်လည်း ဝင်ငွေခွန်ဥပဒေများအတွက် ဥပဒေဆိုင်ရာ မူဘောင်အား ဘက်စုံ လွှမ်းခြုံနိုင်သော ဥပဒေပြင်ဆင်ချက်များကို အဆိုပြုတင်သွင်းခဲ့ကြပါသည်။ သို့သော် ဤအခွန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုသည် ဗဟိုအစိုးရအတွက် အကျိုးရှိခဲ့ပြီး၊ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအရ ဖွဲ့စည်းထားသော ပြည်နယ် နှင့် တိုင်းဒေသကြီး အစိုးရများထံ အခွန်ကောက်ခံခြင်း နှင့် ဝင်ငွေခွန်ခွဲဝေသုံးစွဲမှုကို သေချာမှန်ကန်မှု မရှိခဲ့ကြပေ။ (Baker McKenzie, 2019)။

ဗဟိုအစိုးရ သို့မဟုတ် စစ်အာဏာရှင်အစိုးရများသည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံသည့် အလေ့အထများ အမြဲရှိနေကြပြီး၊ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများတွင်လည်း အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများကို အမြဲတမ်းလိုလို ချန်လှပ်ထားခဲ့ခြင်း သည်ကြောင့် နောက်ထပ်ပဋိပက္ခများကို ဖန်တီးပေးနေခြင်းသဘောမျိုး ဆောင်နေပါသည်။ သုတေသနစာတမ်းတစ်ခု (Aung Myo Htun, 2023) သည် “လူနည်းစုများအပေါ် ခွဲခြားဆက်ဆံ သည့်အလေ့အထများ ရှိနေခြင်းသည် ပညာရေးလက်လှမ်းမီမှု၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် အလုပ်အကိုင်အခွင့်အလမ်းများရရှိမှုကို ကန့်သတ်ထားပြီး၊ နိုင်ငံအတွင်း ရှိရင်းစွဲ လူမှုစီးပွား မညီမျှ များ Socioeconomic Inequalities ကို ပြင်းထန်လာစေသည်” ဟု သုတေသနတွေ့ရှိချက်များ အရ မီးမောင်းထိုးပြထားပါသည်။ (Htun, M. Aung, 2023)

အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံမှာ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်မှုအဖြစ် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုက ရေစီ ပဋိညာဉ် စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) တွင် တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ဖက် ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ယူနစ်များသည် ၎င်းတို့၏ဒေသများတွင် အခွန်ကောက်ခံရန် နှင့် နိုင်ငံဝင်ငွေအခွန် ဘဏ္ဍာများကို ပြည်ထောင်စု အဆင့် အစိုးရများထံသို့ ခွဲဝေပေးရမည်ဟူသော ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်းကို ဖော်ပြထားကြပါသည်။

တိုင်းပြည်အတွင်းရှိ စီးပွားရေးအခြေအနေတွေအရ သဘာဝသယံဇာတ နှင့် ဝင်ငွေများ သည် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု မတူညီနိုင်သောကြောင့် ထိုဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စည်းမျဉ်း သည် အချိုးမညီသော ဖက်ဒရယ်စနစ် Asymmetric Federalism ကိုပဲ အခြေခံရမည် ဖြစ်ပါသည်။ ဆင်းရဲသော အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည်လည်း ၎င်းတို့၏ ဝင်ငွေခွန်များကို ဖက်ဒရယ် အစိုးရထံ မှှုဝေပေးနိုင်/မပေးနိုင် ထည့်သွင်း စဉ်းစားသွားစေရမည်။ အချို့အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များမှာ ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ဒေသအတွင်း ရေရှည် တည်တံ့မှုအတွက် မလုံလောက်သော ဖွံ့ဖြိုးရေးရံပုံငွေများ မရှိပါက ဖက်ဒရယ်အစိုးရများသည် မှှုဝေပေးရန် လိုအပ်ပေသည်။ (Congressional Research Service, 2019)။

သို့ရာတွင် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် အခွင့်အရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့် ရရှိရန် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများကို လက်တွေ့ကျကျ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းယူနစ်များအတွက် အဓိကအနှစ်သာရ တစ်ရပ် ဖြစ်ပါသည်။ ထို့အပြင် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် သို့မဟုတ် ပါဝင်သောဖက်ဒရယ်ယူနစ် အစိုးရများသည် ၎င်းတို့၏ ပြည်သူများကို အလုပ်အကိုင် နှင့် ဝင်ငွေများ ပေးစွမ်းနိုင်သော စီးပွားရေးမူဝါဒများ ရေးဆွဲရာတွင်လည်း အပြင်းအထန်ကြိုးစားရနေသောကြောင့် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်သည် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုနှင့် သာယာဝပြောရေးအတွက် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား ယှဉ်ပြိုင်မှုများကိုမူ ဖန်တီးပေးရပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်လည်း လူ့စွမ်းအားအရင်းအမြစ် လုံလောက်စွာ ရရှိစေရန်သာ ပညာရေး၊ သုတေသနနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး၊ ကျန်းမာရေး စောင့်ရှောက်မှု စသည့် လူမှုရေးဆိုင်ရာတိုးတက်မှုများတွင်လည်း ရင်းနှီးမြှုပ်နှံနိုင်ပေသည်။ နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် အနာဂတ်တွင် “တန်းတူယှဉ်တွဲဖက် ဒီမိုကရေစီ Coming-Together Federalism” သည် တိုင်းရင်းသားလူမျိုး အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ သို့မဟုတ် ပါဝင်သောဖက်ဒရယ်ယူနစ်များအတွင်းရှိ ပြည်သူများအတွက် ကျေနပ်စေသည့် “ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ် Fiscal Federalism” ဖြင့် ထိန်းကျောင်းပေးရမည်ဖြစ်ပေသည်။ အဆိုပါ ဖက်ဒရယ်ယူနစ် များအတွင်းရှိ ပြည်သူများသည် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်ကို အသုံးပြုခြင်း (ကျင့်သုံးခြင်း) နှင့် ပတ်သက်၍ အခြားသော ကျင့်သုံးနေသော နိုင်ငံများကိုလည်း လေ့လာသင်ယူနိုင်ပါသည်။ ။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ် စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) သည်လည်း အောက်ဖော်ပြပါ အပိုဒ် (၁၇) နှင့် အပိုဒ် (၁၈) တို့မှာ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ လိုအပ်ချက်များအပေါ်မှာ ရှင်းရှင်းလင်းလင်း အဓိပ္ပာယ်ဖွင့် ဆိုထားပါသည်။ (NUCC, 2021)။

- ပြည်ထောင်စုအဆင့်အစိုးရနှင့် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အဆင့်အစိုးရများအကြား တိကျမှန်ကန်ပြီး စနစ်တကျ အခွန်စနစ် နှင့် အခွန်ကောက်ခံမှု၏ ဇယားကိုလည်း ဥပဒေကဲ့သို့ တိကျစွာ ပြဌာန်းပေးရမည်။ ပြည်ထောင်စု ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ ကောက်ခံမှု ယန္တရားနှင့် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်၏ ဘဏ္ဍာဝင်ငွေ ကောက်ခံမှု ယန္တရားတို့ကိုလည်း တိကျမှန်ကန်စွာဖြင့် သီးခြားဖြစ်နေရမည်။

- ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုနှင့် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား ဘဏ္ဍာရေးစီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ခွဲဝေသုံးစွဲရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေများကိုလည်း သေသေချာချာ ရေးဆွဲပြဌာန်းပေးရမည်။ ပြည်ထောင်စု အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ ဘက်စုံနှင့် သာတူညီမျှဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုများ Comprehensive and Equitable Developments အတွက် ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ တန်းတူညီမျှမှု ရရှိရေး အစီအစဉ်ကို ရေးဆွဲ ပြဌာန်းပေးရမည်။

(ဃ)မြေယာနှင့်သဘာဝသယံဇာတစီမံခန့်ခွဲမှု

၂၁ ရာစု ပင်လုံညီလာခံတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ဒေသအတွင်းရှိ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှု အကြောင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အဓိကငြင်းခုံမှုများ ဆွေးနွေးခဲ့ကြသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ နှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများမှ ကျင့်သုံးခဲ့ကြသော ဘိုးဘွားစဉ်ဆက် မြေယာပိုင်ဆိုင်အသုံးပြုမှု နှင့် ဖက်ဒရယ်အခြေခံမူများကို ဆန့်ကျင်သွေဖီ၍ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပြဌာန်းချက်များအရ မြေယာအားလုံးသည် ဗဟိုအစိုးရနှင့် သက်ဆိုင်ခြင်း သို့မဟုတ် နိုင်ငံတော်ပိုင်ခြင်း အဆိုပါပြဌာန်းချက်ကို တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ ခေါင်းဆောင်များက လက်ခံခဲ့ပေ။ (Karen Peace Support Network, KPSN, 2018)

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇ တွင် မြေယာဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များကို အောက်ပါစည်းကမ်းချက် များဖြင့် သတ်မှတ်ထားပါသည်။

၃၇။ နိုင်ငံတော် (ယူနီယံ)သည် - (က) နိုင်ငံတော်ရှိ မြေအားလုံး၊ မြေပေါ် မြေအောက်၊ ရေပေါ်ရေ

အောက် နှင့် လေထုအတွင်းရှိ သယံဇာတပစ္စည်းအားလုံး၏ ပင်ရင်းပိုင်ရှင် ဖြစ်သည်။ (ခ) နိုင်ငံပိုင် သယံဇာတပစ္စည်းများအား စီးပွားရေးအင်အားစုများက ထုတ်ယူသုံးစွဲခြင်းကို ကွပ်ကဲကြီးကြပ်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့်ဥပဒေ ပြဌာန်းရမည်။ (ဂ) နိုင်ငံသားများအား ပစ္စည်းပိုင်ဆိုင်ခွင့်၊ အမွေဆက်ခံခွင့်၊ ကိုယ်ပိုင်လုပ်ကိုင်ခွင့်၊ တီထွင်ခွင့်နှင့် မူပိုင်ခွင့်တို့ကို ဥပဒေပြဌာန်းချက်နှင့်အညီ ခွင့်ပြုရမည်။

အထက်ဖော်ပြပါ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၇ အရ နိုင်ငံသားများသည် မည်သည့်မြေယာကိုမဆို ပိုင်ဆိုင်ခွင့်မရှိပါ။ မြန်မာနိုင်ငံရှိ လယ်သမားအားလုံးသည်လည်း မည်သည့်မြေယာမှ မပိုင်ဆိုင်ကြဘဲ ကောက်ပဲသီးနှံနှင့် စားနပ်ရိက္ခာထုတ်လုပ်ရန် အစိုးရမှ မြေများကို ငှားရမ်းရသည့် သဘောဖြစ်သည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးဒေသများတွင်လည်း ရာစုနှစ်များစွာ ဘိုးဘွား စဉ်ဆက်ကတည်းက ပိုင်ဆိုင်ထားကြ မြေယာများကို ဓလေ့ထုံးတမ်းများအတိုင်း အသုံးပြုလာခဲ့ကြသော်လည်း ဤ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေအရ ဆိုရင် မည်သည့်မြေယာများကိုမှ ၎င်းတိုင်းရင်းသားလူမျိုးများက ပိုင်ဆိုင်ခွင့် မရှိတော့ပေ။

ဤပုဒ်မ ၃၇ သည် ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ ၂၁-ရာစု ပင်လုံ Union Peace Conference – 21st Century Panglong တွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ Ethnic Armed Organizations – EAOs ကိုယ်စားလှယ်များနှင့် တပ်မတော် ကိုယ်စားလှယ်တပ်မှူးများအကြား ဆွေးနွေးမှုကဏ္ဍများမှာ တင်ပြဆွေးနွေးငြင်းခုံသည့်အခါ ဝရုန်းသုန်းကားအခြေအနေထိ ဖြစ်ခဲ့ရသည်။ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ခေါင်းဆောင်အများစုသည် နိုင်ငံတော်၏ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် “ဖက်ဒရယ်မြေယာရေးရာမူဝါဒအတွက် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ၏ အစီအစဉ်” ကိုလည်း အဆိုပြု တင်သွင်းခဲ့ကြပါသည်။ ထိုအချိန်က အာဏာရ အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဦးဆောင်သည့် အစိုးရက ဖက်ဒရယ်စနစ်၏ နိုင်ငံရေး သဘောတရားများကို နားမလည်သည့်အပြင် အချို့မှာ ၂၀၀၈ ခုနှစ် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ ပုဒ်မ ၃၇ အရ တပ်မတော်၏ အစီအစဉ်အတိုင်းကိုပဲ လိုက်နာဆောင်ရွက်နေခဲ့ပါသည်။ (KPSN, 2018)

မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများသည် ၎င်းအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ၏ နယ်မြေအတွင်းရှိ တိုင်းရင်းသား ပြည်သူများနှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများအတွက် အလွန်အရေးကြီးနေပါသည်။ ၎င်းပြည်သူတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝ အသက်ရှင်သန်နိုင်ရန် မြေယာများ၊ မြစ်များ၊ ချောင်းများ၊ သစ်တောများကိုပဲ အားကိုးအသုံးပြုပြီး ရှင်သန်ဖြတ်သန်းခဲ့ရပါသည်။ ထို့ကြောင့် တိုင်းရင်းသားခေါင်းဆောင်အများအပြားသည် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေကို အခြေခံ၍ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှုကို လုံးဝ(လုံးဝ) လက်မခံခဲ့ကြပေ။ ထို့အတွက်ကြောင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ဖက်ဒရယ်ရေးရာ မြေယာဆိုင်ရာမူဝါဒများ Federal Land Policies ကို အဆိုပြုတင်သွင်းခဲ့ကြသော်လည်း အနှစ်သာရ ကင်းဝေးသွားခဲ့ရပါသည်။

မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှုအပေါ်အခြေခံ၍ ဖက်ဒရယ်အရေး အဖြေရလဒ်ကို ပမာဏထား မရှာဖွေကြဘဲ၊ ပကတိရုပ် နိုင်ငံရေးပြဿနာကို လက်တွေ့မှာ မဖြေရှင်းနိုင်ခဲ့ပေ။ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း(၁)တွင် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အစိုးရများနှင့် ပဟို(ဖက်ဒရယ်) အစိုးရအကြား အာဏာခွဲဝေမှုအဖြစ် အနာဂတ် “မြေယာနှင့်သဘာဝသယံဇာတများ” ကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြထားသည်။ ယင်းတို့အား အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ (NUCC, 2021) –

- အပိုဒ် ၂၀၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) - ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု နှင့် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များအကြား မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ မျှဝေမှုဖြင့် ဥပဒေရေးဆွဲပြဌာန်းပေးရမည်။
- အပိုဒ် ၂၁၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁) - အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်တခု အတွင်းရှိ မြေယာများနှင့်သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များအားလုံး၏ မူရင်းပိုင်ရှင်သည် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အတွင်းရှိ နေထိုင်သော အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်သားများဖြစ်သည်။ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်သည် ပြည်နယ်အတွင်းရှိ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များ တူးဖော်ခြင်း၊ ထုတ်ယူ ခြင်း၊ ရောင်းချခြင်း၊ ရောင်းဝယ်ခြင်း၊ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ခြင်း စသည်တို့ကို လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့်ရှိသည်။

အမေရိကန်ပြည်ထောင်စုတွင် အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ဖက်ဒရယ်အစိုးရထက် အဆိုပါ အရင်းအမြစ်အားလုံးကို စီမံခန့်ခွဲရာတွင် ပိုမိုထိရောက်နေကြောင်း ဖက်ဒရယ်နှင့်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ် မြေယာနှင့်သယံဇာတစီမံခန့်ခွဲဆိုင်ရာ အထောက်အထားအချို့ရှိပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အမေရိကန်ပြည်ထောင်စု ဖက်ဒရယ်အစိုးရသည် နိုင်ငံ၏ အနောက်ခြမ်း ထက်ဝက်နီးပါးကို ပိုင်ဆိုင် ထားသော်လည်း အနောက်ခြမ်းရှိ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များက အဆိုပါ မြေယာအချို့ကို ပြည်နယ် အစိုးရ၏ စီမံခန့်ခွဲမှုအောက်တွင်သာ ထားရှိရန် တောင်းဆိုခဲ့ကြပါသည်။ အနောက်ခြမ်းရှိ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အစိုးရ ပိုင်ဆိုင်သော မြေယာများသည် ဘက်စုံအသုံးပြုမှု သွင်ပြင်လက္ခဏာများနှင့် ရည်ရွယ်ချက်များ ထားရှိကြပြီး၊ ၎င်းတို့အား ဗဟိုအစိုးရပိုင် မြေယာများထက် များစွာ သာလွန်နေ ကြောင်း ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာရလဒ်များကို ရရှိနေကြောင်း လေ့လာမှုတစ်ခုက ထောက်ပြထားခဲ့ ပါသည်။ အနောက်ခြမ်းရှိ အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ ကဲ့သို့သော အများပြည်သူ မြေယာစနစ် ပျက်စီးမှု တို့ကို အင်စတီကျုရှင်းပိုင်းဆိုင်ရာ အစီအမံအသစ်များအတွက် အစားထိုးနိုင်ရန် ရှာဖွေလေ့လာ နေပါသည်။ (Fretwle, Holly & Regan Shawn, 2015)

မြန်မာနိုင်ငံရှိ အနာဂတ်ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသည်လည်း သက်ဆိုင်ရာ အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်များ ပိုင်နက်အတွင်း မြေယာနှင့်သဘာဝသယံဇာတများကို လွတ်လပ်စွာ စီမံခန့်ခွဲပိုင်ခွင့် ရှိ ရန် လိုပါသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဤနေရာတွင် ရေနံ နှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့များ၊ အခြားသော သယံဇာတများကဲ့သို့ ကြီးမားသော အမြတ်ထုတ်မှုများကို ၎င်းအဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များနှင့် ဖက်ဒရယ် အစိုးရတို့အကြား ဥပဒေပြု စံနှုန်းများကို တချို့သော အာဏာခွဲဝေကျင့်သုံးမှုကဏ္ဍထဲတွင် တိကျ မှု ရှင်းလင်းမှု ရှိနေရမည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံရှိ အာချေး Aceh နှင့် ဖိလစ်ပိုင်နိုင်ငံရှိ မင်ဒါနာ Mind-anao ကဲ့သို့ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ရာတွင်လည်း သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များကို စီမံ ခန့်ခွဲမှုသည် အလွန်အရေးကြီးနေပါသည်။ အင်ဒိုနီးရှားနိုင်ငံ အထူးသဖြင့် အာချေး Aceh ဒေသ တွင် သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ် ဝင်ငွေခွဲဝေသုံးစွဲမှု နှင့်ပတ်သက်၍ ပဋိပက္ခများနှင့်ဗဟို ချုပ်ကိုင်မှု လျှော့ချရေး ကြိုးပမ်းမှုများတွင်လည်း သမိုင်းကြောင်း ဆိုင်ရာ အမြစ်တွယ်ကပ်မှုများနှင့် ရှုပ်ထွေးသောပြဿနာတစ်ရပ်ဖြင့် ရှိခဲ့ကြပါသည်။

အင်ဒိုနီးရှားအစိုးရ နှင့် အာချေးလွတ်မြောက်ရေးလှုပ်ရှားမှု Free Aceh Movement (GAM)တို့အကြား ၂၀၀၅ခုနှစ် ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက်အပြီးမှာ အာချေးသည် ၎င်း၏ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ရရှိသော ဝင်ငွေများကို မျှဝေသုံးစွဲမှုအပါအဝင် ကိုယ်ပိုင် အုပ်ချုပ်ခွင့်ပိုမိုရရှိခဲ့ကြသည်။ ဤအစီအမံအား အာချေး စီမံအုပ်ချုပ်ရေးဥပဒေတွင်လည်း တရား ဝင်ခွင့်ပြုထားပြီး၊ ရေနံနှင့် သဘာဝဓာတ်ငွေ့မှ ရရှိသော ဝင်ငွေ ၇၀ ရာခိုင်နှုန်း နှင့် အခြားသဘာဝ သယံဇာတအရင်းအမြစ်များမှ ၈၀ ရာခိုင်နှုန်းတို့ကို ခွင့်ပြုခဲ့ပါသည်။ (Peace Accord Matrix, 2015)။

မြန်မာနိုင်ငံရှိ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများသည်လည်း ၎င်းတို့၏ ဒေသဖွံ့ဖြိုး တိုးတက်ရေးနှင့် စီးပွားရေး တိုးတက်မှုများအတွက် လုံလောက်သော ဝင်ငွေများ ရရှိရန်၊ ၎င်းတို့အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ် အတွင်းရှိ အလားတူ အရည်အသွေးစံနှုန်းများ သို့မဟုတ် လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာများကို ရရှိရန်လို ပါသည်။

နိဂုံးချုပ်

ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များသို့မဟုတ် ပါဝင်သော အစိတ်အပိုင်းယူနစ်များတွင် အထက်ဖော်ပြပါ မရှိမဖြစ် လိုအပ်နေသော အရည်အသွေးစံနှုန်းများ အာဏာပြုစာရင်းများ Essential Competencies အပြင် ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အစိုးရများ နှင့် ဗဟို/ဖက်ဒရယ် အစိုးရ နှစ်ရပ်စလုံးက လက်တွေ့ လုပ်ဆောင်ရန် လိုအပ်နေသည့် နောက်ထပ် အာဏာပြုစာရင်းများများစွာ ရှိသော်လည်း အချို့အာဏာပြုစာရင်းများမှာ ဘုံဖြစ်သည်။ နိုင်ငံအတွင်းရှိ နိုင်ငံသားအားလုံး လိုက်နာကျင့်သုံးရန် လိုအပ်သည့် ဘုံအာဏာပြုစာရင်းများမှာတော့ - အုပ်ချုပ်ရေး နှင့် လက်တွေ့ကျင့်သုံးမှုများ Administration and Practices၊ အခြေခံအခွင့်အရေးများ (ရပိုင်ခွင့်များ) Fundamental Rights၊ ဖက်ဒရယ် လုံခြုံရေး နှင့် ကာကွယ်ရေး ဆိုင်ရာအခြေခံမူများ Federal Security and Defense Principles နှင့်အခြားသောစံနှုန်းများ ဖြစ်ကြပေသည်။ အခြားတစ်ဖက်တွင်မူ ဖက်ဒရယ်အဖွဲ့ဝင်ပြည်နယ်များ အတွင်းရှိ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားအများအပြား ရှိနေကြပြီး၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင် တည်ဆောက်ခြင်းသည်လည်း ၎င်းတို့အပေါ်မှာ သက်ရောက်မှုများစွာ ရှိကြပါလိမ့်မည်။ အဆိုပါ လူနည်းစု တိုင်းရင်းသားများ၏ အခွင့်အရေးများနှင့် ၎င်းတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်အခွင့်အရေးများကို တရားဝင်အသိအမှတ်ပြုမှု ရှိစေရမည်။ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု ဖွဲ့စည်းရေးတွင် လူမျိုးများ၏ ဘာသာစကားနှင့် အမှတ်သား သရုပ်လက္ခဏာများကိုပါ ထိန်းသိမ်းကာကွယ်ပေးရခြင်းအပြင် သူတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများကိုလည်း လွတ်လပ်စွာ ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အတွက် ၎င်းတို့၏ နေထိုင်ရာ နယ်မြေဒေသကို ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရဒေသကဲ့သို့ တည်ထောင်ပေးရန် အာမခံပေးရမည်။ ထို့အပြင် ဖက်ဒရယ်နှင့် အဖွဲ့ဝင် ပြည်နယ်အစိုးရများသည် ထိုလူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ နေထိုင်သည့် ဒေသအတွင်းရှိ မြေယာနှင့် သဘာဝသယံဇာတများ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို အာမခံရှိရမည်။

တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများနှင့် လူမျိုးရေး/ ဘာသာရေးဆိုင်ရာ လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများ ကွဲပြားနေသည့် မြန်မာနိုင်ငံကဲ့သို့ ဖက်ဒရယ်နိုင်ငံရေးစနစ်သည် “မတူကွဲပြားမှုမှ ညီညွတ်မှုဆီသို့ Unity in Diversity”၊ “လေးစားမှု Respect”၊ “ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့် Self-Determination”၊ “တန်းတူမှု Equality” နှင့် “ယှဉ်တွဲနေထိုင်ရေး Co-existing” တို့ ၏ အတွက် အကျိုးရလဒ်များကို မြှင့်တင်ပေးမည် ဖြစ်သည်။

.....

ကိုးကားအညွှန်းများ

- ၂၀၁၄ ခုနှစ်၊ ဗမာကြီးစိုးရေးဝါဒ နှင့် ခွဲခြားဆက်ဆံမှု Burma Link <https://www.burmalink.org/background/burma/dynamics-of-ethnic-conflict/burmanisation-and-discrimination/> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင်လ ၂ ရက်နေ့တွင် ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Baker McKenzie, ၂၀၁၉ ခုနှစ် ထုတ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ ဝင်ငွေခွန်ဥပဒေသစ်များကြမ်းကို ထုတ်ပြန်ခဲ့သည်။ https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2019/12/bakermckenzie_myanmarintroducesdraftnewincometaxlaw.pdf?1a=en
- ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၅ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၁၉ ခုနှစ် ထုတ်၊ နိုင်ငံတော်နှင့် ဒေသန္တရများအား ဖက်ဒရယ်ထောက်ပံ့ငွေ - မျက်မှောက်ခေတ် ပြဿနာရပ်များအပေါ်မှာ နောက်ခံသမိုင်း ကြောင်းဆိုင်ရာရှုထောင့်။ Congressional Research Service, <https://sgp.fas.org/crs/misc/R40638.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Fretwile, Holly & Regan Shawn, ၂၀၁၅ ထုတ် <https://www.perc.org/2015/03/03/divided-lands-state-vs-federal-management-in-the-west/> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Hein Htet Kyaw, ၂၀၂၄ ခုနှစ် ထုတ်၊ ဗမာကြီးစိုးသောဝါဒဆိုတာ အဘယ်နည်း။ <https://libcom.org/article/what-burmanization>
- ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၄ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Htun, M. Aung, ၂၀၂၃ ခုနှစ် ထုတ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုတွင် တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပါဝင်မှု။ https://www.academcia.edu/114494492/Ethnic_Inclusion_in_Economic_Development_of_Myanmar ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၈ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Jacques Bertrand, ၂၀၂၁ ခုနှစ် တိုရန်တိုတက္ကသိုလ် ထုတ်၊ မြန်မာနိုင်ငံ တိုင်းရင်းသားလူနည်းစု ပြည်နယ်များ။ <https://idl-bnc-idrc.dspacedirect.org/server/api/core/bitstreams/b527399d-8ffa-444a-af2c-d2f4efc30f75/content> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၄ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- Karen Peace Support Network, KPSN, ၂၀၁၈ ခုနှစ် ထုတ်၊ ဗမာ့ငြိမ်းချမ်းရေး စေ့စပ်ညှိနှိုင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ် အဆုံးသတ်ခြင်း၊ မြေယာ ကဏ္ဍဆိုင်ရာ ဖြစ်ရပ်မှန်လေ့လာချက်။ <https://progressivevoicemyanmar.org/2018/07/05/burmas-dead-end-peace-negotiation-process-a-case-study-of-the-land-sector-2/> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၄ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၂၂ ခုနှစ် ထုတ်၊ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုရေးရာဝန်ကြီးဌာန။ <https://mofua.nugmyanmar.org/uploads/publications/WNPYpE95yTWHELjnH97RkteNeagI0h82JOqKplhY.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၄ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၂၂ ခုနှစ် ထုတ်၊ My Democracy School တန်းတူယှဉ်တွဲ ဖက်ဒရယ်စနစ် နှင့် စုစည်းဖက်ဒရယ်စနစ်။ <https://www.mydemocracyschool.com/en/article/update/detail/coming-together-and-holding-together-federal-system/ODM> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၂၉ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။
- ၂၀၁၅ ခုနှစ် ထုတ်၊ မြန်မာပညာရေးပေါင်းအဖွဲ့ Myanmar Education Consortium၊ PANEL DISCUSSION: မြန်မာနိုင်ငံရှိ မတူကွဲပြားခြင်း အတွက် ပညာရေးဆိုင်ရာ ပံ့ပိုးကူညီမှုများ မြှင့်တင်ပေးခြင်း - တိုင်းရင်းသားလူမျိုးများ ပညာရေးနှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုအသင်းအဖွဲ့များ ၏ လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်ချက်များမှ လေ့လာသင်ယူခြင်း။
- ၂၀၂၁ ခုနှစ် ထုတ်၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ကြေညာစာတမ်း။ Myanmar Law Library <https://myanmar-law-library.org/law-library/laws-and-regulations/constitutions/federal-democracy-charter-2021.html> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၂၉ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ် ထုတ်၊ ဗမာပြည်ထောင်စု ဖက်ဒရယ်ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ဒုတိယမူကြမ်း၊ Myanmar Peace Monitor, <https://www.mmpeacemonitor.org/images/pdf/The-constitution-of-the-federal-republic-of-the-union-of-burma-second-draft.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၃ ခုနှစ်၊ အမျိုးသားဘေလုံးကွန်းတိုက်၊ ၁၇၇၄ ခုနှစ် ကွန်ဖက်ဒရေးရှင်း အပိုဒ်များ၊ <https://www.archives.gov/milestone-documents/articles-of-confederation> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ် ထုတ်၊ အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအတိုင်ပင်ခံကောင်စီ NUCC၊ ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ပဋိညာဉ်စာတမ်း အစိတ်အပိုင်း (၁)၊ အခန်း (၄)၊ အပိုင်း ၁ နှင့် ၃။ <https://crphmyanmar.org/wp-content/uploads/2021/04/Federal-Democracy-Charter-English.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၁၁ ခုနှစ် ထုတ်၊ ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်များ၊ Oxford Public International Law, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-c1405> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၇ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ သဘာဝသယံဇာတအရင်းအမြစ်စီမံခန့်ခွဲမှု - အင်ဒိုနီးရှားသမ္မတနိုင်ငံအစိုးရ နှင့် လွတ်မြောက်ရေး အာချေး လှုပ်ရှားမှုအဖွဲ့တို့ အကြား နားလည်မှုစာချုပ်လွှာ၊ ငြိမ်းချမ်းရေးသဘောတူညီချက် မက်ဒရပ် Peace Accord Matrix၊ <https://peaceaccords.nd.edu/provision/natural-resource-management-mou-between-the-government-of-the-republic-of-indonesia-and-the-free-aceh-movement> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁၂ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၅ ခုနှစ်၊ ဖက်ဒရယ်စနစ် နှင့် ဖက်ဒရေးရှင်း၊ Princeton University, <https://pesd.princeton.edu/node/431> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၉ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

Wansai, Sai, ၂၀၂၄ ခုနှစ် ထုတ်၊ မြန်မာ့အခြေအနေတွင် ပါဝင်သောအစိတ်အပိုင်းအသစ်များ Constituent Units ဖန်တီးမှု၊ <https://www.tni.org/en/article/the-creation-of-new-constituent-units-in-the-myanmar-context> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၉ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

Shivaji Collage, တစ်ပြည်ထောင်စုအစိုးရ နှင့် ဖက်ဒရယ်အစိုးရ Unitary and Federal Government၊ <https://www.shivajicollege.ac.in/Panel/uploads/econtent/100863cb824066dc18226c356c984bc0.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဇွန် ၃၀ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

Taylor, A. Robert, ၁၉၇၉ ခုနှစ်၊ ဗမာ့အမျိုးသားစည်းလုံးညီညွတ်မှုပြဿနာ နှင့် ၁၉၇၄ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ခေတ်ပြိုင်အရှေ့တောင် အာရှ Contemporary Southeast Asia ထုတ်၊ အတွဲ-၁၊ အမှတ်-၃၊ ၁၉၇၉ ခုနှစ် ဒီဇင်ဘာလ၊ စာမျက်နှာ ၂၃၂-၂၄၈။

၂၀၂၄ ခုနှစ် အိန္ဒိယဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s380537a945c7aaa788ccfdcf1b99b5d8f/uploads/2024/07/20240716890312078.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၁ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၀၈ ခုနှစ်၊ ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စု သမ္မတမြန်မာနိုင်ငံ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ FCDCC, <https://www.mmpeacemonitor.org/images/pdf/The-constitution-of-the-federal-republic-of-the-union-of-burma-second-draft.pdf> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၂ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဥရောပသမဂ္ဂ (ယူနိုက်သ်) ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ၊ ဖက်ဒရယ်တိုင်းပြည်၊ ဖက်ဒရယ်စနစ်အကြောင်း စာမျက်နှာများ၊ <https://federalists.eu/federalist-library/the-federal-state/> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၂ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

အိန္ဒိယနိုင်ငံ၏ ဖက်ဒရယ်စနစ်၊ ဖက်ဒရယ်စနစ် - ဖက်ဒရယ်စနစ်အမျိုးအစား နှစ်မျိုး၊ Union Public Service Commission, <https://byjus.com/free-ias-prep/federalism/> ၂၀၂၅ ခုနှစ် ဂျူလိုင် ၄ ရက်နေ့ ဝင်ရောက်ရယူခဲ့ပါသည်။

Photo : Mon Women Network

မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် လုံခြုံရေး၊
ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေး၊ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေး၊
တရားမျှတပြီး သာယာဝပြောသည့်
လူ့အဖွဲ့အစည်းသို့ ရှေးရှုခြင်း

စာရေးသူ

မိချယ်ရီစိုး

RICE Academic Paper

မိချယ်ရီစိုးသည် အမျိုးသမီးနှင့် ကလေးအခွင့်အရေး(မိ)အဖွဲ့၊ ဒါရိုက်တာ ဖြစ်သည်။ မွန်အမျိုးသမီးကွန်ယက်မှာ ဦးဆောင်ကော်မတီဝင်၊ Network Coordinator နှင့် AGIPP ၏ Alliance Coordinator တစ်ဦးလည်း ဖြစ်သည်။ သူမသည် မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်တွင် B.A(Business Management) နှင့် ထိုင်းနိုင်ငံ၊ Khon Kaen တက္ကသိုလ်မှာ Master of Rural Development Management ရရှိခဲ့သည်။ အမျိုးသမီးအခွင့်အရေး၊ ကလေးအခွင့်အရေး၊ ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များအပါအဝင် ဒီမိုကရေစီအရေးလှုပ်ရှားမှုမှာ အမျိုးသမီးများနှင့် လူနည်းစုတိုင်းရင်းသားများကို ကိုယ်စားပြုပြီး အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းကဏ္ဍမှာ နှစ်ပေါင်း(၂၀)ခန့် အတွေ့အကြုံရှိသူ ဖြစ်သည်။

နိဒါန်း

၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီလ အာဏာသိမ်းမှုကျဆုံးခြင်းက မြန်မာပြည်၏ ခုခံတော်လှန်ရေးတွင် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်မှုကို အရှိန်အဟုန်မြှင့်တင်ပေးခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြပွဲများ၊ လူထုစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများတွင် အမျိုးသမီးများသည် အဓိကအရေးပါသူများအဖြစ် ပေါ်ထွက်လာခဲ့ပြီး၊ အသိပညာပေးမှု၊ ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်မှုနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စွမ်းရည်များအတွက် လေ့ကျင့်ပျိုးထောင်မှုများ ရရှိခဲ့ကြသည်။ ဆန္ဒပြသပိတ်မှောက်မှုနှင့် အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု (CDM)ကြောင့် အလုပ်အကိုင်များ ဆုံးရှုံးခဲ့သော်လည်း အခြားသော အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများကို ရှာဖွေလုပ်ကိုင်နိုင်ခဲ့ခြင်းက ၎င်းတို့အတွက် လွတ်လပ်ပြီး အမှီအခိုကင်းသော စီးပွားရေးကို အထောက်အကူပြုခဲ့ရာ လှုပ်ရှားမှုများလည်း ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ထို့အပြင်၊ အမျိုးသမီးများသည် လူမှုရေးနှင့်နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ လွတ်လပ်ခွင့်ကို မြှင့်တင်နိုင်ခဲ့ပြီး ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင်လည်း ပါဝင်မှု ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာသည်။ တချိန်တည်းတွင် ခုခံတော်လှန်ရေး မဟာဗျူဟာများနှင့် ကူညီကယ်ဆယ်ရေးလုပ်ငန်းများတွင် ကျား-မ ရှုထောင့်များကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားနိုင်ရန် ကြိုးပမ်းနိုင်ခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ ဓလေ့ထုံးစံများနှင့် စနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အတားအဆီးများရှိသော်လည်း မွန်အမျိုးသမီးများနှင့် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးရှိ အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏ ခေါင်းဆောင်မှု၊ ခံနိုင်ရည်ရှိမှုနှင့် အနာဂတ်ဒီမိုကရေစီကို ပုံဖော်ရာတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ခိုင်မာအောင် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။ ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍသည် တရားမျှတပြီး သာယာဝပြောသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုသို့ ဦးတည်သော အားလုံးပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေးနှင့် ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးအတွက် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုကို ဆက်လက်ထိန်းသိမ်းထားရန် အရေးကြီးကြောင်း မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။

နောက်ခံအခြေအနေ

မြန်မာနိုင်ငံ၊ မွန်ပြည်နယ်ရှိ ကျား-မကဏ္ဍများသည် ရိုးရာစံတန်ဖိုးများ၊ စီးပွားရေးလိုအပ်ချက်များနှင့် ရှည်ကြာသော ပဋိပက္ခ၏ သက်ရောက်မှုများ ရောနှောသည့် အကူးအပြောင်းကာလတွင် ရှိနေသည်။ အမျိုးသမီးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းအဝန်းအပိုင်းများတွင် လေးစားကြည်ညိုခံရသည့် အနေအထားနှင့် သိသာသော ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုများ ရှိနေသည့်တိုင် ၎င်းတို့သည် တရားဝင်ခေါင်းဆောင်မှုနှင့်လူထုဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှုတို့တွင် အတားအဆီးများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရဆဲဖြစ်သည်။

မွန်အမျိုးသမီးများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းတွင် အလေးပေးခံရသည့် နေရာကို ရှေးယခင်ကတည်းက ရရှိထားပြီး၊ အမျိုးသမီးများအတွက် အပ်နှင်းထားသော ပိုင်ဆိုင်ခွင့်အချို့၊ စီးပွားရေးလုပ်ငန်း လုပ်ကိုင်ခွင့်နှင့်ကွာရှင်းခွင့်ပင် ပေးထားသည့် ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာ၏ အရိပ်အာဝါသလွှမ်းမိုးမှုကို ရရှိခဲ့သည်။

မိသားစုအတွင်း အမျိုးသမီးများသည် အဓိကပြုစုပျိုးထောင်မှုများနှင့် အိမ်တွင်းဘဏ္ဍာငွေကို စီမံခန့်ခွဲသူများအဖြစ် တာဝန်ယူကြသည်။ ၎င်းတို့ကို မိသားစုဘဏ္ဍာရေးအတွက် အခြေခံအဖြစ် ရှုမြင်ပြီး အထူးသဖြင့် ကျေးလက်ဒေသများတွင် ကုန်ပစ္စည်းများ ထုတ်လုပ်ရောင်းချရာတွင် တာဝန်ရှိတတ်ကြသည်။ ဤစီးပွားရေးအခန်းကဏ္ဍက ၎င်းတို့အား အိမ်တွင်း၌ အတိုင်းအတာတစ်ခုအထိ အခွင့်အာဏာနှင့် ဩဇာလွှမ်းမိုးမှု ပေးထားသည်။ စိုက်ပျိုးရေးကဏ္ဍတွင် ၎င်းတို့သည် စပါးခင်းများတွင် အမျိုးသားများနှင့်အတူ တွဲဖက်လုပ်ကိုင်ကြပြီး အထူးသဖြင့် ရော်ဘာခြံများတွင် ကျွမ်းကျင်သော ရော်ဘာခြံလုပ်သားများနှင့် ထုတ်လုပ်သူများအဖြစ် ပါဝင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ မြို့ပြဒေသများတွင် အမျိုးသမီးအများစုသည် အသေးစားလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ပြီး ကုန်သွယ်ရေးနှင့် စီးပွားရေးတွင် သိသိသာသာ အထောက်အကူပြုကြသည်။ ဤစီးပွားရေးလွတ်လပ်မှုသည် ၎င်းတို့၏ လူမှုရေးအခန်းကဏ္ဍများအတွက် ခိုင်မာသော အခြေခံအုတ်မြစ်တစ်ခုကို ပေးစွမ်းနိုင်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံ၏ ပဋိပက္ခရှည်ကြာမှုနှင့်နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုတို့သည် မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ဘဝကို သိသိသာသာ ပြောင်းလဲစေခဲ့သည်။ အမျိုးသားအများစုသည် အလုပ်အတွက် ပြောင်းရွှေ့လုပ်ကိုင်နေရခြင်း သို့မဟုတ် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များသို့ ဝင်ရောက်ရန် အတင်းအကျပ် ခိုင်းစေခံရခြင်းတို့ကြောင့် အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်ဦးစီးများနှင့် အဓိကဝင်ငွေရှာဖွေသူများ ဖြစ်လာခဲ့ကြသည်။ ဤအခြေအနေက ၎င်းတို့အား စိုက်ပျိုးရေးနှင့် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခြင်းမှ သည် လူထုခေါင်းဆောင်မှုအထိ အမျိုးသားများသာ လုပ်ကိုင်လေ့ရှိသော အခန်းကဏ္ဍများကို တာဝန်ယူရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ၎င်းတို့သည် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများပေးခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်းနှင့် ၎င်းတို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် အခွင့်အရေးများ တောင်းဆိုခြင်းတို့ကို ဦးဆောင်ကာ ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့်လုံခြုံရေးနယ်ပယ်၌ပင် အဓိကပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်လာခဲ့သည်။ ဤကဲ့သို့ စီးပွားရေးထောက်ပံ့မှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် တောင်းဆိုမှုဟူသည့် နှစ်ခုတွဲ အခန်းကဏ္ဍက ကြီးမားသော ဆိုးကျိုးများနှင့် ရင်ဆိုင်ရသည့်တိုင် ၎င်းတို့၏ ခံနိုင်ရည်ရှိမှုနှင့် လိုက်လျောညီထွေရှိမှုကို မီးမောင်းထိုးပြနေသည်။

မွန်ဒေသရှိ ရိုးရာဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ဖိုဝါဒီကြီးစိုးရေးယဉ်ကျေးမှုများသည် အမျိုးသမီးများ၏ လူထုနှင့်နိုင်ငံရေးဘဝတွင် ပါဝင်မှုကို ကန့်သတ်ထားတတ်သည်။ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် အမျိုးသမီးများသည် လှုပ်ရှားမှုများတွင် မပါဝင်ရန် လူမှုရေးဖိအားများ ပိုမိုရင်ဆိုင်လာရသော်လည်း၊ များစွာသော အမျိုးသမီးများသည် ဤအတားအဆီးများကို ကျော်လွှားခဲ့ကြသည်။ အသိပညာပေးလှုပ်ရှားမှုများနှင့် အခြေခံလူတန်းစားများမှ စည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများသည် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်မှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုနှင့် အခွင့်အရေးများကို ပိုမိုကျယ်ပြန့်စွာ လက်ခံနိုင်ရန် တွန်းအားပေးခဲ့သည်။

ဤစာတမ်းကို မွန်အမျိုးသမီးကွန်ရက်(MWN)က ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးဆိုင်ရာ မဟာမိတ်အဖွဲ့အစည်း၊ ကျား-မတန်းတူညီမျှရေးကွန်ရက်နှင့် မြန်မာအမျိုးသမီးများ အဖွဲ့ချုပ်တို့နှင့်ပူးပေါင်း၍ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုကို တိုးမြှင့်ရန် ရည်ရွယ်သည့် အသိပညာပေးမှုနှင့် တောင်းဆိုမှု လှုပ်ရှားမှုများက အသိအမြင်များပေးခဲ့ပြီး ၎င်းတို့သည် အမျိုးသမီးစွမ်းရည်၊

ခေါင်းဆောင်မှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှု၊ ကိုယ်စားပြုမှု၊ အကာအကွယ်ပေးမှု၊ ကာကွယ်တားဆီးမှု ယန္တရားနှင့် အမျိုးသမီးဝါဒအခြေခံမူများ (feminist principle) ကို အထောက်အကူပြုခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းမှုနှင့်အမျိုးသမီးများအပေါ်သက်ရောက်မှု

၂၀၂၁ခုနှစ်ဖေဖော်ဝါရီလ အာဏာသိမ်းမှုမအောင်မြင်ခဲ့ပြီးနောက် အမျိုးသမီးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှုသည် ပိုမိုထင်ရှားလာပြီး အရေးပါလာသည်။ အမျိုးသမီးများသည် လမ်းမပေါ်ဆန္ဒပြပွဲများ၊ လူထုစည်းရုံးလှုံ့ဆော်မှုများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများတွင် တက်ကြွစွာ ပါဝင်ခဲ့ကြပြီး နိုင်ငံတော်အဆင့် တော်လှန်ရေးညှိနှိုင်းပြီး ဖက်ဒရယ်ယူနစ်များကိုလည်း စတင်ဖွဲ့စည်းခဲ့သည်။ နိုင်ငံရေးတောင်းဆိုမှုများ၊ ဥပဒေဆိုင်ရာအသိပညာဗဟုသုတ၊ ဒစ်ဂျစ်တယ် အသုံးပြုမှုများနှင့် အဖွဲ့အစည်းဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုဆိုင်ရာ သင်တန်းများအပါအဝင် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ရေးလုပ်ငန်းများကို အရှိန်မြှင့်လုပ်ဆောင်ခဲ့သည်။ ဤအစီအစဉ်များက အမျိုးသမီးများ၏ ဦးဆောင်နိုင်စွမ်း၊ ခုခံတော်လှန်ရေးကို ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းနိုင်စွမ်းနှင့် လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ လှုပ်ရှားသူ အမျိုးသမီးကွန်ရက်များ၊ မဟာမိတ်များအကြား ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်ရာတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်စွမ်းတို့ကို အားကောင်းစေခဲ့ပြီး ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရက်တစ်ပြည်ထောင်စုသို့ ဦးတည်လာစေခဲ့သည်။

အာဏာသိမ်းမှုက အမျိုးသမီးများအတွက် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်၏ အရေးပါမှုကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှု (Economic Independentency)သည် အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း ခုခံတော်လှန်ရေးတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုအတွက် အရေးကြီးသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။ ဆန္ဒပြသပိတ်မှောက်မှုနှင့် အာဏာဖိဆန်ရေးလှုပ်ရှားမှု (CDM) ကြောင့် အမျိုးသမီးအများအပြားသည် အလုပ်အကိုင်များ ဆုံးရှုံးခဲ့ရသော်လည်း၊ အချို့ကမူ လူထုအခြေပြု အစပျိုးမှုများ၊ အွန်လိုင်းဆိုင်များ သို့မဟုတ် စီးပွားရေးလုပ်ငန်းများနှင့် မြင်တွေ့နေကျ မဟုတ်သော ကုန်သွယ်မှုများမှ တစ်ဆင့် အခြားဝင်ငွေလမ်းကြောင်းများကို ရှာဖွေလုပ်ကိုင်ခဲ့ကြသည်။ ဝင်ငွေရရှိစေသော အခွင့်အလမ်းများက အမျိုးသမီးများအား ၎င်းတို့ကိုယ်တိုင်နှင့် မိသားစုများကို ထောက်ပံ့နိုင်စေပြီး နိုင်ငံရေးလှုပ်ရှားမှုများကို ဆက်လက် လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့သည်။

ငွေကြေးလွတ်လပ်မှုအပြင်၊ အမျိုးသမီးများသည် ပညာရေး၊ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှုနှင့်ကိုယ်ပိုင်ဘဝဆိုင်ရာ ရွေးချယ်မှုများ ပြုလုပ်နိုင်ရန်အတွက် လူမှုရေးနှင့် နိုင်ငံရေးဆိုင်ရာ ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကိုလည်း ရှာဖွေခဲ့ကြသည်။ စွမ်းရည်မြှင့်တင်ခြင်း ခံထားရသော အမျိုးသမီးများသည် စစ်အုပ်ချုပ်ရေးအဖွဲ့၏ ဒြမ်းခြောက်မှုအောက်တွင်ပင် ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင် ပိုမိုကောင်းမွန်စွာ ပါဝင်နိုင်ခဲ့ပြီး ခုခံတော်လှန်ရေးကွန်ရက်များတွင် အပြည့်အဝ ပါဝင်နိုင်ခဲ့သည်။

အမျိုးသမီးများသည် အိမ်ထောင်စု၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေးအဆင့်များတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်မှုတွင် ပါဝင်မှု ပိုမိုများပြားလာသည်။ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုက ခုခံတော်လှန်ရေး၊ လူမှုကယ်ဆယ်ရေးနှင့် တောင်းဆိုမှုဆိုင်ရာ နည်းဗျူဟာများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များနှင့် အခွင့်အရေးများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် ဖြစ်လာစေခဲ့သည်။

ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်နိုင်သည့် လုပ်ပိုင်ခွင့်က အာဏာသိမ်းမှုနောက်ပိုင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို ပုံဖော်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ဩဇာလွှမ်းမိုးမှုကို ပိုမိုအားကောင်းစေခဲ့သည်။ တက်ကြွလှုပ်ရှားမှု ကွန်ရက်များ၊ လူမှုအဖွဲ့အစည်း အရင်းအမြစ်များနှင့် အာဏာပိုင်များ သို့မဟုတ် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဆက်ဆံရာတွင် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှု စွမ်းရည်သည် အမျိုးသမီးများအတွက် မရှိမဖြစ် လိုအပ်လာသည်။ အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် အစပျိုးမှုများသည် ရန်ပုံငွေရရှိရန်၊ ပွဲများကို လုံခြုံဘေးကင်းစွာ စုစည်းကျင်းပနိုင်ရန်နှင့် ၎င်းတို့၏ အခွင့်အရေးများအတွက် ထိရောက်စွာ တောင်းဆိုနိုင်ရန်အတွက် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများ လိုအပ်ခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှု အတားအဆီးများ

မွန်ပြည်နယ်တွင် အမျိုးသမီးများ၏ နိုင်ငံရေးပါဝင်မှုသည် ရောနှောနေသည့် အခြေအနေ ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် စီးပွားရေးကဏ္ဍတွင် ခိုင်မာသော ပါဝင်မှုရှိသော်လည်း၊ တရားဝင်နိုင်ငံရေးနှင့် အဆင့်မြင့်ငြိမ်းချမ်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင်မူ သိသိသာသာ ကိုယ်စားပြုမှု နည်းပါးနေသည်။ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုသည် လူထုအတွက် ခံနိုင်ရည်ရှိမှုနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုတို့အတွက် အလွန်အရေးပါခဲ့သည်။

မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုသည် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းနှင့် အခြေခံလူထုလှုပ်ရှားမှုများတွင် အထင်ရှားဆုံးနှင့် အထိရောက်ဆုံး ဖြစ်ခဲ့သည်။ မွန်အမျိုးသမီးကွန်ရက် (MWN) အဖွဲ့ဝင်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် မွန်ပြည်လူ့အခွင့်အရေးဖောင်ဒေးရှင်း (HURFOM) ကဲ့သို့သော အဖွဲ့အစည်းများသည် လူမှုအသိုင်းအဝိုင်းပြောင်းလဲမှု၏ ရှေ့တန်းတွင် ရပ်တည်နေကြသည်။ ၎င်းတို့သည် လူ့အခွင့်အရေး မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ ပေးအပ်ခြင်းနှင့် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ၊ နိုင်ငံတည်ဆောက်ရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် တောင်းဆိုခြင်းတို့ကို ဦးဆောင်လုပ်ကိုင်ကြသည်။ ဤအမျိုးသမီးအဖွဲ့များသည် စုပေါင်းလုပ်ဆောင်မှုအတွက် အရေးကြီးသော ပလက်ဖောင်းတစ်ခုအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး၊ နိုင်ငံတော်အစိုးရနှင့် လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများက မကြာခဏ လျစ်လျူရှုထားသည့် ကိစ္စရပ်များကို အမျိုးသမီးများက ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကူညီပေးသည်။

မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုသည် တရားဝင်နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များတွင် အားအနည်းဆုံး ဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့သည် နိုင်ငံရေးပါတီများ၊ အစိုးရအဖွဲ့များနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးပွဲများတွင် ကိုယ်စားပြုမှု အင်မတန် နည်းပါးနေသည်။ အမျိုးသမီးအချို့သည် လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများတွင် ရာထူးနေရာများ ရရှိထားနိုင်သော်လည်း၊ ၎င်းတို့သည် အများအားဖြင့် အောက်ခြေအဆင့် အနိမ့်ပိုင်း အခန်းကဏ္ဍများတွင်သာ ရှိနေကြသည်။ တရားဝင်ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် နေရာများမှ ချန်လှပ်ခံရခြင်းကြောင့် လုံခြုံရေး၊ တရားမျှတမှုနှင့် အုပ်ချုပ်မှုဆိုင်ရာ ၎င်းတို့၏ ရှုထောင့်များကို တရားဝင်မူဝါဒများ၊ ပြည်နယ်နှင့် ပြည်ထောင်စုတည်ဆောက်ရေးတို့တွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားခွင့် မရရှိတော့ပေ။

အမျိုးသမီးများအား အဓိပ္ပါယ်ပြည့်ဝမှုရှိသည့် နိုင်ငံရေးတွင် ပါဝင်ခွင့်မရရှိအောင် ကန့်သတ် တားဆီးနေသော အချက်များစွာရှိသည်။ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ဆိုင်ရာ ယုံကြည်မှုများနှင့် ကျား-မ ကဏ္ဍ ခွဲခြားမှုများသည် အမျိုးသမီးများအား လူထုခေါင်းဆောင်မှု ရာထူးများရယူရန် ဟန့်တားလေ့ ရှိပြီး၊ နိုင်ငံရေးသည် အမျိုးသားများ၏ နယ်ပယ်ဖြစ်သည်ဟူသော အယူအဆကို အားပြည့်ပေး တတ်ကြသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုတွင် သိသိသာသာ ပံ့ပိုးမှုများရှိခဲ့သော်လည်း အမျိုးသမီးများကို နိုင်ငံရေးရာထူးများမှ သမိုင်းကြောင်းအရ ဖယ်ထုတ်ထားခဲ့သည်။ ကျား-မ ရှုထောင့်ကို ထည့်သွင်းရန် ကြိုးပမ်းမှုများ ရှိခဲ့သော်လည်း၊ ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုသည် တင်ပြရန်အတွက် သာဖြစ်နေတတ်သည်။ လူ့အခွင့်အရေး သို့မဟုတ် ငြိမ်းချမ်းရေးကိစ္စများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုသည့် အမျိုးသမီးများသည် အနှောင့်အယှက်ပေးခံရခြင်းနှင့် အကြမ်းဖက်မှုအပါအဝင် ကြီးမားသော ခြိမ်းခြောက်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရပြီး၊ ယင်းက ၎င်းတို့အား လူထုပါဝင်မှုမှ ဟန့်တားစေနိုင်သည်။ ထို့ အပြင်၊ အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အမျိုးသမီးခေါင်းဆောင်များသည် တရားဝင်နိုင်ငံရေးတွင် ထိရောက်စွာ ယှဉ်ပြိုင်နိုင်ရန် လိုအပ်သည့် ရန်ပုံငွေ၊ သင်တန်းနှင့် အဆက်အသွယ်ကွန်ရက်များ မရှိ ကြပေ။ အမျိုးသမီးအများအပြားသည် အမျိုးသားများနှင့် တူညီသော ပညာရေးနှင့် သင်တန်းအခွင့် အလမ်းများကို မရရှိကြပေ။ မိခင်ဘဝသည် လူမှုရေးအခန်းကဏ္ဍတစ်ခုအဖြစ် အဓိကအနေဖြင့် ဆက်လက် တည်ရှိနေသော်လည်း၊ လှုပ်ရှားမှုများတွင် ပါဝင်ရန်အတွက် စိန်ခေါ်မှုများ ဖြစ်လာခဲ့ သည်။ အမျိုးသမီးအများအပြားသည် ပြုစုစောင့်ရှောက်မှုတာဝန်များကို ဆန္ဒပြပွဲများ၊ သပိတ်မှောက် မှုများ၊ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာနှင့် လူထုထောက်ပံ့ရေးလုပ်ငန်းများနှင့် ဟန့်ချက်ညီ အောင် ထိန်းညှိခဲ့ကြသည်။ ထောက်ပံ့ရေးကွန်ရက်များနှင့် လူထုစည်းလုံးမှုသည် မိခင်များအား မိသားစုတာဝန်များကို လျစ်လျူမရှုဘဲ ၎င်းတို့၏ လှုပ်ရှားမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ရန် ကူညီခဲ့သည်။

ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (SGBU) ဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများ

အာဏာသိမ်းပြီးနောက် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်း ဖက်မှုမှ အကာအကွယ်ပေးရေးသည် ပိုမိုအရေးပေါ်လာသည်။ အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားသူများသည် အနှောင့်အယှက်ပေးခံရမှုနှင့် ပစ်မှတ်ထားခံရသော အကြမ်းဖက်မှုများကို ရင်ဆိုင်ခဲ့ရပြီး၊ အသိ ပညာပေးမှုနှင့် ကာကွယ်မှုဆိုင်ရာ လုပ်ဆောင်ချက်များ လိုအပ်ကြောင်းကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများ၊ မျိုးပွားမှုဆိုင်ရာ ကျန်းမာရေးနှင့် သဘောတူညီမှုဆိုင်ရာ ပညာ ပေးမှုများကို ဖြေရှင်းရန်ကြိုးပမ်းမှုများသည် ပိုမိုကျယ်ပြန့်သော အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှု၏ အစိတ် အပိုင်းတစ်ခု ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ်တွင် အမျိုးသမီးများအား အကာအကွယ်ပေးရေးသည် လက်ရှိနိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခကြောင့် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ပြည်တွင်းနှင့် နိုင်ငံတကာ အဖွဲ့အစည်းများသည် အထောက်အပံ့များ ပေးရန် ကြိုးစားနေသော်လည်း၊ ၎င်းတို့၏ လုပ်ဆောင်ချက်များသည် လုံခြုံရေးမရှိခြင်း၊ ရန်ပုံငွေမရှိခြင်းနှင့် အားနည်းသော ဥပဒေစနစ်ကြောင့် မကြာခဏ အခက်အခဲများ ကြုံတွေ့နေရသည်။ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများသည် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များ၏ မုဒိမ်းမှုအပါအဝင် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှုများ၏ အန္တရာယ်များတွင်ရှိနေသည်။ ပဋိပက္ခသည် လူကုန်ကူးမှု၊ အိမ်တွင်းအကြမ်းဖက်မှုနှင့် အတင်းအဓမ္မလက်ထပ်ထိမ်းမြားခြင်းကဲ့သို့သော အခြားအကြမ်းဖက်မှုပုံစံများကိုလည်း ပိုမိုဆိုးရွားစေသည်။မိုင်းငုံးအန္တရာယ်အပါအဝင် အကြမ်းဖက်မှု ခြိမ်းခြောက်မှုသည် အမျိုးသမီးများ၏ သွားလာလှုပ်ရှားမှုကို ကန့်သတ်ထားပြီး၊ ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ စောင့်ရှောက်မှု၊ ပညာရေးနှင့် စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ရှာဖွေရာတွင် မလုံခြုံမှုများ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ဤစိုးရိမ်မှုသည် ၎င်းတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝတွင် အဓိကအချက်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင်၊ ပဋိပက္ခသည် ကျယ်ပြန့်သော နေရာရွှေ့ပြောင်းနေထိုင်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ပြီး၊ အမျိုးသမီးအများအပြားကို ပြည်တွင်းနေရပ်စွန့်ခွာရသူများ (IDP) စခန်းများတွင် ထားရှိခဲ့ရာ၊ ၎င်းတို့သည် အမြတ်ထုတ်ခံရနိုင်ခြေများပြီး အခြေခံလိုအပ်ချက်များလည်း မရရှိကြပေ။

တရားဥပဒေအောက်တွင် တရားမျှတမှုနှင့် အကာအကွယ်ရရှိရေးသည် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ် ဆက်လက်တည်ရှိနေသည်။ အာဏာသိမ်းမှုက ဥပဒေရေးရာ မလုံခြုံမှုကို ပိုမိုဆိုးရွားစေပြီး အမျိုးသမီးများသည် အကြမ်းဖက်မှုအန္တရာယ် ပိုမိုများပြားလာသည်။ အခြေခံလူထုဥပဒေရေးရာ ပံ့ပိုးမှုကွန်ရက်များ၊ တောင်းဆိုမှုများနှင့် နိုင်ငံတကာစည်းလုံးမှုများသည် အမျိုးသမီးများ၏ အခွင့်အရေးများကို ကာကွယ်ရန်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည်။

မွန်ပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် အဖွဲ့အစည်းများစွာသည် ကြိုးပမ်းလုပ်ဆောင်နေကြသည်။ အထိရောက်ဆုံးလုပ်ငန်းများကို ဒေသအဆင့်တွင် လုပ်ဆောင်နေလေ့ရှိသည်။မွန်အမျိုးသမီးကွန်ရက်အဖွဲ့ဝင် အဖွဲ့အစည်းများကဲ့သို့သော အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများသည် ရှေ့တန်းတွင် ရှိနေပြီး၊ ဥပဒေအကူအညီများ၊ ဘေးကင်းလုံခြုံသည့် နေအိမ်များနှင့် ကျား-မအခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များကဲ့သို့သော အရေးပါသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးနေသည်။ ၎င်းတို့သည် အပြစ်ကျူးလွန်သူများကို တာဝန်ခံမှုရှိစေရန်အတွက် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများကိုလည်း မှတ်တမ်းတင်ကြသည်။

ကုလသမဂ္ဂဖွံ့ဖြိုးမှုအစီအစဉ် (UNDP) နှင့် ကုလသမဂ္ဂအမျိုးသမီး (UN Women) ကဲ့သို့သော နိုင်ငံတကာ အစိုးရမဟုတ်သည့်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ကုလသမဂ္ဂအချုပ်စီမံများသည် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများကို ရန်ပုံငွေ၊ အရင်းအမြစ်များနှင့် သင်တန်းများ ပေးခြင်းဖြင့် ပံ့ပိုးပေးသည်။ သို့သော်လည်း၊ ပဋိပက္ခအများဆုံး ဖြစ်ပွားရာ ဒေသများသို့ ၎င်းတို့၏ ဝင်ရောက်ခွင့်သည် မကြာခဏ ကန့်သတ်ခံနေရသည်။

အကာအကွယ်ပေးရေးလုပ်ငန်းများတွင် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများနှင့် ရရှိနိုင်သည့် အကူအညီ ပေးရေးဝန်ဆောင်မှုများအကြောင်း အသိပညာပေးမှုများလည်း ပါဝင်သည်။ ဒေသခံအဖွဲ့များသည် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV)၊ ဥပဒေဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများနှင့် အကူအညီရယူပုံများ ကို လူ့အဖွဲ့အစည်းများအား ပညာပေးရန်အတွက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ပြုလုပ်ကြပြီး လူမှု အသိုင်းအဝိုင်း၏ အကောင်းမမြင်မှုများကို စိန်ခေါ်ကာ ပိုမိုလုံခြုံသော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုကို မြှင့် တင်ပေးသည်။

ကကွယ်ရေး ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများ

မွန်အမျိုးသမီးကွန်ရက်သည် မိသားစုအတွင်း အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုဖြစ်စဉ်များနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံရေး ရပ်ဝန်းလိုအပ်နေသော ခံစားခဲ့ရသူများ၏ အရေးပေါ်လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် နှစ်လ တစ်ကြိမ် အမျိုးသမီးများအပြန်အလှန် နှီးနှောဖလှယ်မှုများကို စုစည်းကျင်းပနေသည်။ မွန် အမျိုးသမီးကွန်ရက်၏ ပထမဆုံး ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်အိမ် (Safe House) ကို ၂၀၁၀ ခုနှစ်တွင် ထိုင်း-မြန်မာနယ်စပ်ရှိ မွန်လူထုအသိုင်းအဝိုင်းတစ်ခုတွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ ထိုအချိန်မှစ၍ မွန် အမျိုးသမီးလှုပ်ရှားသူများသည် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) အတွက် ဘေးကင်းလုံခြုံ သည့် အိမ်ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးနေပြီး၊ ဥပဒေမဲ့ လုပ်ဆောင်မှုများ၊ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ဥပဒေအကူအညီများ ပေးနေသည်။

အမျိုးသမီးအရေး တက်ကြွလှုပ်ရှားသူတစ်ဦးသည် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာနှင့် ကျား-မ အခြေပြု အကြမ်းဖက်မှု (SGBV) ခံစားခဲ့ရသူတစ်ဦးနှင့် ကြုံတွေ့ရသောအခါ၊ သူမသည် အခြားသူများနှင့် တိုင်ပင်ဆွေးနွေးနိုင်ပြီး ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုနှင့် ဥပဒေအကူအညီများအတွက် ညွှန်းဆိုပေး ခြင်းအပါအဝင် မည်သို့ အထောက်အပံ့ပေးရမည်ကို လမ်းညွှန်မှုများ ရရှိနိုင်ပါသည်။

သို့သော်လည်း၊ အာဏာသိမ်းပြီးနောက် ဥပဒေအကူအညီပေးရေးသည် စစ်ကောင်စီထိန်း ချုပ်သော နေရာများနှင့်မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ထိန်းချုပ်သော နယ်မြေနှစ်ခုလုံးတွင် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုများနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ ဤအခက်အခဲများကို ဖြေရှင်းရန်အတွက် မွန်အမျိုးသမီး ကွန်ရက် (MWN) အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုခု SGBV ဝန်ဆောင်မှုလမ်းညွှန်ချက်များကို ရေးဆွဲခဲ့ပြီး ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်အိမ်ကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နေကာ မွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းများကြားတွင် လူမှုရေးလုပ်ငန်းများအတွက် အထောက်အပံ့များ ပေးနေသည်။

ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု ကာကွယ်ရေးလှုပ်ရှားမှုများ

မွန်ပြည်နယ်တွင် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (SGBV) ကို ကာကွယ်တားဆီးခြင်းသည် နိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှု၊ ပဋိပက္ခနှင့် အားနည်းသော ဥပဒေစနစ်ကြောင့် ကြီးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ခုဖြစ်သည်။ ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်းများကို ဒေသခံအမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများက နိုင်ငံတကာမိတ်ဖက်များ၏ အထောက်အပံ့ဖြင့်သာ အဓိကလုပ်ဆောင်နေကြသည်။ ကာကွယ်တားဆီးရေးလုပ်ငန်းသည် ချက်ချင်းအကူအညီပေးခြင်းထက် ကျော်လွန်ပြီး အကြမ်းဖက်မှုနှင့် အားနည်းမှု၏ အခြေခံအကြောင်းရင်းများကို ဖြေရှင်းရန် ရည်ရွယ်သည်။ အဓိက မဟာဗျူဟာများမှာ-

<p>အသိပညာနှင့် ပညာရေး:</p>	<p>အဖွဲ့အစည်းများသည် လူ့အဖွဲ့အစည်းများတွင် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) ကို ဖြစ်ပေါ်စေသည့် လူမှုရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများကို ပြောင်းလဲရန်အတွက် အသိပညာပေးခြင်းဖြင့် လုပ်ဆောင်နေကြသည်။ ၎င်းတို့သည် အမျိုးသမီးအခွင့်အရေးများ၊ ဖြစ်ပွားနေသော အကြမ်းဖက်မှု အမျိုးအစားများနှင့် အကြမ်းဖက်မှုများကို တိုင်ကြားရန် အရေးကြီးပုံတို့ကို လူထုအား ပညာပေးရန်အတွက် အလုပ်ရုံဆွေးနွေးပွဲများ ကျင်းပပြီး လှုပ်ရှားမှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ဤလုပ်ငန်းသည် ခံစားခဲ့ရသူများကို ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခြင်းမှ မကြာခဏ ဟန့်တားထားသည့် ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အမြင်မကောင်းမှုများကို စိန်ခေါ်နေရပေသည်။</p>
<p>စွမ်းရည်မြှင့်တင်မှုနှင့် စီးပွားရေး:</p>	<p>အမျိုးသမီးများအား ပညာရေး၊ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းနှင့် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးခြင်းဖြင့် အဖွဲ့အစည်းများသည် ၎င်းတို့အား စီးပွားရေးအရ ပိုမိုလွတ်လပ်လာစေရန် ကူညီပေးသည်။ ဤစွမ်းရည်မြှင့်တင်မှုက အမျိုးသမီးများ၏ မိသားစုများနှင့် လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွင်း ညှိနှိုင်းနိုင်စွမ်းကို တိုးမြှင့်ပေးနိုင်ပြီး အမြတ်ထုတ်ခံရမှုနှင့် အကြမ်းဖက်မှုအပေါ် အားနည်းချက်ကို လျော့ချပေးနိုင်သည်။</p>

<p>ဥပဒေနှင့် မူဝါဒ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး</p>	<p>ဒေသခံအဖွဲ့များသည် အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို ကာကွယ်ရန်အတွက် ပိုမိုခိုင်မာသော ဥပဒေများအတွက် တောင်းဆိုပြီး နိုင်ငံတကာ လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့် ကိုက်ညီသော ဥပဒေဘောင်တစ်ခုကို တွန်းအားပေးကြသည်။ ၎င်းတွင် အမျိုးသမီးများအပေါ် အကြမ်းဖက်မှုကာကွယ်ရေး (PoVAW) ဥပဒေနှင့် လိင်ပိုင်းဆိုင်ရာ အကြမ်းဖက်မှုများ ကျူးလွန်သည့် လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအား အပြစ်ပေးခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် တောင်းဆိုမှုများ ပါဝင်သည်။</p>
<p>လူထုအခြေပြု ကာကွယ်ရေး ယန္တရားများ</p>	<p>အဖွဲ့အစည်းများသည် ဒေသခံ ခေါင်းဆောင်များနှင့် လူထုအဖွဲ့ဝင်များနှင့်အတူ ပူးပေါင်း၍ ဘေးကင်းလုံခြုံရေး အစီအစဉ်များနှင့် အထောက်အပံ့ပေးရေး ကွန်ရက်များကို ရေးဆွဲလုပ်ဆောင်ကြသည်။ ၎င်းတွင် ကနဦးသတိပေးစနစ်များနှင့် ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်နေရာများ တည်ထောင်ခြင်းနှင့် ယဉ်ကျေးမှုအရ ထိခိုက်မှုမရှိအောင် မည်သို့တုံ့ပြန်ရမည်နှင့် အကြမ်းဖက်မှုကို မည်သို့ကာကွယ်ရမည်ကို ပြည်သူလူထုအသီးသီးအား သင်တန်းပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။</p>
<p>ဒေသခံ တုံ့ပြန်သူများအတွက် စွမ်းရည်</p>	<p>အမျိုးသမီးအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ဒေသခံအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို ခံစားခဲ့ရသူများအား ဥပဒေဆိုင်ရာနှင့် စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့များ ပေးရန်အတွက် သင်တန်းပေးသည်။ ၎င်းက အကြမ်းဖက်မှုကို တုံ့ပြန်ရန်အတွက် ဒေသခံတို့၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ကို အားကောင်းစေပြီး ရေရှည်တည်တံ့သော တုံ့ပြန်သူကွန်ရက်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ပေးသည်။</p>

ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းများ

မွန်ပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးများအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေးသည် အရေးပါသောလည်း ရန်ပုံငွေအလွန်နည်းပါးပြီး စိန်ခေါ်မှုများစွာရှိသော နယ်ပယ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတော်၏ တရားဝင် စနစ်များ အားနည်းနေခြင်းကြောင့် ထိုကိစ္စရပ်များကို ဒေသခံအရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံတကာ လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အဖွဲ့များက အဓိက စီမံခန့်ခွဲ ပြုလုပ်နေကြသည်။ အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခ၊ နေရာရွှေ့ပြောင်းခံရမှုနှင့် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (GBV) တို့၏ သားကောင်ဖြစ်ခဲ့ရသော အမျိုးသမီးများအတွက် ပြန်လည်ထူထောင်ရေး လိုအပ်ချက်သည် မြင့်မားနေသည်။

ပြန်လည်ထူထောင်ရေး၏ အဓိကနယ်ပယ်များ

စိတ်ကျန်းမာရေးနှင့်
စိတ်ပိုင်းဆိုင်ရာ
အထောက်အပံ့

ပဋိပက္ခနှင့်နေရာရွှေ့ပြောင်းခံရမှုသည်အမျိုး သမီးများ၏ စိတ် ကျန်းမာရေးအပေါ် အကြီးအကျယ် သက်ရောက်မှုရှိပြီး စိတ်ကျ ရောဂါ၊ စိုးရိမ်စိတ်နှင့် စိတ်ဒဏ်ရာလွန် စိတ်ဖိစီးမှုရောဂါ (PTSD) တို့ကို မြင့်မားစွာ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ ပြန်လည်ထူထောင်ရေး ကြိုးပမ်းမှုများတွင် အကြံပေးခြင်း၊ လူထုအခြေပြု အထောက်အပံ့ အဖွဲ့များနှင့် ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ၎င်းတို့၏ အတွေ့အကြုံများ ကို ဝေမျှရန် ဘေးကင်းလုံခြုံသည့်နေရာတစ်ခု ဖန်တီးပေးရန် အာရုံစိုက်သည်။ ၎င်းက စိတ်ဒဏ်ရာကိုကုစားရန်၊ ခံနိုင်ရည်ရှိမှု ကို တည်ဆောက်ရန်နှင့် ကျန်းမာသော ဖြေရှင်းနည်းများကို တိုးတက်စေရန် ကူညီပေးသည်။

စီးပွားရေးစွမ်းရည်မြှင့်
တင်မှု

မွန်ပြည်နယ်ရှိ အမျိုးသမီးအများအပြားသည် ပဋိပက္ခနှင့် နေရာ ရွှေ့ပြောင်းခံရမှုကြောင့်၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်း ကျောင်းမှုများ ကို ဆုံးရှုံးခဲ့ရပြီး၊ ဝင်ငွေနည်းပြီး မလုံခြုံသည့် အလုပ်များ လုပ်ကိုင် ရန် အတင်းအကျပ် ခိုင်းစေခံရသည်။ ပြန် လည်ထူထောင်ရေးတွင် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ သင်တန်းများနှင့် အထောက် အပံ့များပေးခြင်းဖြင့် ၎င်းတို့၏ စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှုကို ပြန်လည် ရရှိရန် ကူညီပေးသည်။ ယင်းတွင် အပ်ချုပ်ခြင်း၊ ရက်ကန်းရက် ခြင်း၊ အစားအသောက် ထုတ်လုပ်ခြင်း သို့မဟုတ် အခြေခံ စီးပွားရေးစီမံခန့်ခွဲမှုစသည့် ကျွမ်းကျင်မှုများကို သင်ကြားပေးခြင်း တို့ ပါဝင်နိုင်သည်။

အမျိုးသမီးအများအပြားအတွက် အသက်မွေးဝမ်းကျောင်း ပြုလုပ်နိုင်ခြင်းသည် ၎င်းတို့၏ဘဝများကို ပြန်လည်တည်ဆောက် ရန်နှင့် နောက်ထပ် အမြတ်ထုတ်ခံရမှုအပေါ် အားနည်းချက်ကို လျော့ချရန်အတွက် အရေးပါသော ခြေလှမ်းတစ်ခုဖြစ်သည်။

ဥပဒေရေးရာနှင့် လူမှုရေး

အကြမ်းဖက်မှု သို့မဟုတ် လူကုန်ကူးမှု၏ သားကောင်ဖြစ်ခဲ့ရ သော အမျိုးသမီးများသည် လူမှုရေးအမြင်မကောင်းမှုနှင့် ၎င်း တို့၏ လူ့အဖွဲ့အစည်းများမှ ပယ်ချခံရမှုတို့ကို ရင်ဆိုင်ရတတ် သည်။ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးတွင် ၎င်းတို့အား တရားမျှတမှု ရယူ နိုင်ရန် ကူညီရန်အတွက် ဥပဒေအကူအညီနှင့် ဘေးကင်းစွာ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းနိုင်ရန်အတွက် လူမှုရေးအထောက်အပံ့များ ပါဝင်သည်။ ဤလုပ်ငန်းသည် အမြင်မကောင်းမှုများကို တိုက် ဖျက်ရန်နှင့် ခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ပိုမိုအထောက်အပံ့ပေးနိုင် သော ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုကို ဖန်တီးရန်အတွက် လူထုအဖွဲ့ဝင် များနှင့် ခေါင်းဆောင်များကို ပညာပေးခြင်းတို့လည်း ပါဝင်သည်။

အရေးပါသော လိုအပ်ချက်များ ရှိသော်လည်း မွန်ပြည်နယ်ရှိ ပြန်လည်ထူထောင်ရေးလုပ်ငန်းသည် အတားအဆီးများစွာနှင့် ရင်ဆိုင်နေရသည်။ လက်ရှိပဋိပက္ခနှင့် စစ်ရေးတည်ရှိမှုက လူသားချင်း စာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ လုပ်သားများအား အထူးသဖြင့် ဝေးလံခေါင်ဖျားသော နယ်စပ်ဒေသ များရှိ အစစအရာရာ ချို့တဲ့အားနည်းသော လူ့အဖွဲ့အစည်းများထံသို့ သွားရောက်ရန် ခက်ခဲစေ သည်။ ယင်းအခြေအနေသည် အကူအညီရနိုင်သူများကို ကန့်သတ်ထားပြီး အကူအညီပေးရေး လုပ်သားများအတွက် သိသိသာသာ လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များ ဖြစ်ပေါ်စေသည်။ မြန်မာအစိုးရနှင့် စစ် ကောင်စီသည် လုံလောက်သော ပြန်လည်ထူထောင်ရေးဝန်ဆောင်မှုများကို မပေးနိုင်ဘဲများစွာ သောဖြစ်စဉ်များတွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်း၏ လုပ်ငန်းများကို နှောင့်ယှက်ဟန့်တားနေသည်။ အကြမ်းဖက်မှု ကျူးလွန်သူများအတွက် ကျယ်ပြန့်သော အပြစ်ပေးခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှုသည်လည်း တရားမျှတမှုစနစ်အပေါ် ယုံကြည်မှုကို လျော့နည်းစေပြီး ထိခိုက်နစ်နာခဲ့ရ သူများအတွက် လုံခြုံမှုမရှိဟု ခံစားရစေသည်။ နောက်ဆုံးအနေဖြင့် ဒေသခံအဖွဲ့အစည်းများသည် အရင်းအမြစ် နည်းပါးပြီး နိုင်ငံတကာ အလှူရှင်များ၏ မတည်ငြိမ်သော ရန်ပုံငွေအပေါ် များစွာ မှီခို နေရသည်။ ၎င်းက ပြန်လည်ထူထောင်ရေးအတွက် နှစ်ပေါင်းများစွာ ကြာနိုင်သည့် ခံစားခဲ့ရသူများ အတွက် ရေရှည်၊ တသမတ်တည်း အထောက်အပံ့များ ပေးရန် ခက်ခဲစေသည်။

အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း ကျား-မ ဆိုင်ရာ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းခြင်း

နိုင်ငံရေး အကူးအပြောင်းကာလအတွင်း မွန်ပြည်နယ်အတွက် ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေး မဟာဗျူဟာသည် လိုအပ်ချက်များပေါ်လိုက်၍ ပြောင်းလဲနိုင်ပြီး အားလုံးပါဝင်ရမည်ဖြစ်သည်။ ချက်ချင်းလိုအပ်ချက်များနှင့် ရေရှည်စနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြောင်းလဲမှုနှစ်ခုလုံးအပေါ် အာရုံစိုက်ရမည် ဖြစ်သည်။ နောက်လာမည့် သုံးနှစ်သည် အမျိုးသမီးများကို စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပြီး ၎င်းတို့၏ အခန်း ကဏ္ဍများကို အုပ်ချုပ်မှုဖွဲ့စည်းပုံအသစ်များတွင် ပေါင်းစည်းရန်အတွက် အခြေခံမူဝါဒများနှင့် လုပ်ငန်းစဉ်များကို တည်ထောင်ရန်အတွက် အရေးကြီးသည်။

၁။ အားလုံးပါဝင်နိုင်သည့် ပါဝင်မှု

အားလုံးပါဝင်နိုင်သည့် ပါဝင်မှု ပြသရန်အတွက်သာ လက်ရှိ ဖြစ်နေခြင်းထက် ကျော်လွန်၍ မွန်အမျိုးသမီးများတွင် ဆုံးဖြတ်ချက်ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးတွင် စစ်မှန်သော အသံ တစ်ခု ရှိရမည်။

- **ကျား-မ (Quota) သတ်မှတ်ခြင်း:** မွန်ပြည်နယ်လွှတ်တော်၊ အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးပါတီများနှင့် လက်နက်ကိုင်တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများအတွင်းရှိ ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများ အပါအဝင် ဖွဲ့စည်းပုံအသစ်များအားလုံးအတွက် အနည်းဆုံး ၃၀% ကျား-မ ကိုတာကို သတ်မှတ်ရမည်။ ၎င်းသည် တရားဝင်အာဏာဖွဲ့စည်းပုံများမှ အမျိုးသမီးများကို သမိုင်း ကြောင်းအရ ဖယ်ထုတ်ထားမှုကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ပေးမည်ဖြစ်သည်။
- **အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများကို အားကောင်းစေခြင်း:** တရားဝင်အဖွဲ့အစည်းများသည် မွန် အမျိုးသမီးဦးဆောင်သည့် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် တက်ကြွစွာ ထိတွေ့ဆက်ဆံပြီး ရန်ပုံငွေ များပေးရမည်။ ဤအဖွဲ့များသည် အခြေခံလူထုဝန်ဆောင်မှုများ၊ လူသားချင်းစာနာ ထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူအညီများ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းများအတွက် ကနဦးသတိပေးမှုနှင့် ကနဦးတုံ့ပြန်မှုတောင်းဆိုမှုနှင့်လူ့အခွင့်အရေးမှတ်တမ်းတင်မှုတို့တွင် ထိရောက်ကြောင်း သက်သေပြခဲ့ပြီးဖြစ်သည်။ ၎င်းတို့၏ အသိပညာများသည် ထိရောက်ပြီး ရေရှည်တည်တံ့ သော မူဝါဒများ ဖန်တီးရန်အတွက် အရေးကြီးသည်။
- **ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း:** အမျိုးသမီးများအား ညှိနှိုင်းဆွေးနွေး ခြင်း၊ မူဝါဒရေးဆွဲခြင်းနှင့် လူထုစကားပြောခြင်းစွမ်းရည်များကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် သင်တန်းနှင့် လမ်းညွှန်မှုအစီအစဉ်များ ပေးရမည်။ ယင်းသည် ၎င်းတို့ကို တရားဝင် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍများအတွက် ပြင်ဆင်ပေးမည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းတို့၏ ပါဝင်မှုသည် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝကြောင်း သေချာစေမည်ဖြစ်သည်။

၂။ ခိုင်မာသော ကာကွယ်မှု

ဘေးကင်းလုံခြုံသည့် ပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုသည် အမျိုးသမီးများ၏ အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝသော ပါဝင်မှုအတွက် ရှေ့ပြေးလိုအပ်ချက်တစ်ခုဖြစ်သည်။ မွန်လူထုသည် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖူမှု (GBV) နှင့် အခြားသော လုံခြုံရေးအန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်မှုအပေါ် ဦးစားပေးရမည်။ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များအားလုံးတွင် စစ်မှန်သော အသံတစ်ခု ရှိရမည်။

- **လုံးဝရှင်းလင်းပြတ်သားသည့် မူဝါဒကို တည်ထောင်ခြင်း**။ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များနှင့် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့များအားလုံးသည် ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု (SGBV) အတွက် လုံးဝ ရှင်းလင်းပြတ်သားသည့် မူဝါဒကို ကျင့်သုံးရမည် ဖြစ်ပြီး၊ ကျူးလွန်သူများအတွက် ရှင်းလင်းသော အကျိုးဆက်များ ရှိရမည်။ ၎င်းသည် ဒေသတွင်းကို ဒုက္ခပေးနေသော အပြစ်ပေးခံရမှုမှ ကင်းလွတ်ခွင့်ရှိသည့် ယဉ်ကျေးမှုကို အဆုံးသတ်ရန်အတွက် အရေးကြီး သည်။
- **ဝင်ရောက်နိုင်သော အထောက်အပံ့စနစ်များကို ဖန်တီးခြင်း**။ ဘေးကင်း လုံခြုံသည့်အိမ် များ၊ ဥပဒေအကူအညီနှင့် စိတ်ကျန်းမာရေးဆိုင်ရာ အကြံပေးခြင်းအပါအဝင် အကြမ်း ဖက်မှုခံစားခဲ့ရသူများအတွက် ဝင်ရောက်နိုင်သော၊ လျှို့ဝှက်ပြီး ယဉ်ကျေးမှုအရ ထိခိုက်မှု မရှိအောင် ပံ့ပိုးပေးသည့် ဝန်ဆောင်မှုများကို တည်ထောင်ရမည်။
- **လုံခြုံရေးတွင် ကျား-မ ရှုထောင့်ကိုပေါင်းစည်းခြင်း**။ အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများ၏ လုံခြုံရေးလိုအပ်ချက်များကို လုံခြုံရေးနှင့် လက်နက်ဖျက်သိမ်းရေး အစီအစဉ်များ အားလုံးတွင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် သေချာစေရမည်။ ၎င်းတွင် လုံခြုံရေးတပ်ဖွဲ့များအား လူ့အခွင့်အရေးနှင့် အမျိုးသမီးများရင်ဆိုင်ရသည့် အထူးအန္တရာယ်များအကြောင်း သင်တန်းပေးခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။

၃။ စီးပွားရေးစွမ်းရည်မြှင့်တင်မှု

စီးပွားရေးလွတ်လပ်မှုသည် ကျား-မတန်းတူညီမျှရေး၏ အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပြီး၊ အမျိုး သမီးများအား လူထုဆုံးဖြတ်ချက်များတွင် ဩဇာလွှမ်းမိုးရန်နှင့် အမြတ်ထုတ်ခံရမှုကို တွန်းလှန်ရန် ပိုမိုစွမ်းဆောင်ပေးနိုင်သည်။

- **အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ အထောက်အပံ့:** အထူးသဖြင့် ပဋိပက္ခကြောင့် နေရပ်စွန့်ခွာခဲ့ရသော အမျိုးသမီးများအား အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းဆိုင်ရာ သင်တန်း၊ အသေးစားချေးငွေနှင့် စီးပွားရေးဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုဆိုင်ရာ ကျွမ်းကျင်မှုများကို ရရှိစေမည့် အစီအစဉ်များကို အကောင်အထည်ဖော်ရမည်။ ယင်းသည် ၎င်းတို့၏ အသက်မွေးဝမ်းကျောင်းမှုများကို ရော်ဘာ၊ စိုက်ပျိုးရေးနှင့် အသေးစားကုန်သွယ်ရေး ကဲ့သို့သော အဓိကကဏ္ဍများတွင် ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ကူညီပေးနိုင်သည်။
- **ပိုင်ဆိုင်မှုဆိုင်ရာ အခွင့်အရေးများအတွက် တောင်းဆိုမှု:** အမျိုးသမီးများ၏ ပိုင်ဆိုင်မှုနှင့် အမွေဆက်ခံပိုင်ခွင့်များကို ဥပဒေအရ ကာကွယ်ပေးရန် သေချာစေရမည်။ ၎င်းသည် မွန်ပြည်နယ်ရှိ အဓိကပိုင်ဆိုင်မှုတစ်ခုဖြစ်သည့် မြေယာအတွက် အထူးအရေးကြီးသည်။
- **တန်းတူညီမျှ လုပ်ခလစာကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း:** အမျိုးသမီးများသည် တူညီသောအလုပ်အတွက် တန်းတူညီမျှသော လုပ်ခလစာကို ရရှိပြီး အမျိုးသားများကဲ့သို့ပင် တူညီသော စီးပွားရေးအခွင့်အလမ်းများကို ရရှိရန်အတွက် အလုပ်ရှင်များနှင့် ဒေသခံလုပ်ငန်းများနှင့် ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ရမည်။

၄။ ဥပဒေနှင့် လူမှုရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး

နောက်ဆုံးအနေဖြင့်၊ ရေရှည်တည်တံ့သော ပြောင်းလဲမှုရရှိရေးအတွက် နည်းဗျူဟာများသည် အရေးကြီးပြီး ဥပဒေရေးရာနှင့် လူမှုရေးဆိုင်ရာ နက်ရှိုင်းစွာ အခြေစိုက်နေသော အတားအဆီးများကို ဖြေရှင်းရမည်။ ၎င်းတွင် ခွဲခြားဆက်ဆံသော ဥပဒေများကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲရန် သို့မဟုတ် အစားထိုးရန်နှင့် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်းများနှင့်ကိုက်ညီသော ဥပဒေဘောင်တစ်ခုကို တိုးတက်စေရန်အတွက် ဥပဒေရေးရာ ကျွမ်းကျင်သူများနှင့်ပူးပေါင်းလုပ်ဆောင်ခြင်းတို့ ပါဝင်သည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်းအဆင့်တွင်၊ ၎င်းသည် ဖိုဝါဒီကြီးစိုးရေး ဓလေ့ထုံးတမ်းများနှင့် ပုံသေကားချပ်များကို စိန်ခေါ်ရန်အတွက် ရေရှည်တည်တံ့သော လူထုအသိပညာပေး လှုပ်ရှားမှုများကို စတင်ခြင်းကို ဆိုလိုသည်။ ၎င်းသည် ဥပဒေများကို ပြောင်းလဲခြင်း သက်သက်မဟုတ်ဘဲ မွန်လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ကဏ္ဍအားလုံးတွင် အမျိုးသမီးများအား တန်းတူမိတ်ဖက်များအဖြစ် အသိအမှတ်ပြုရန်အတွက် အတွေးအမြင်များကို ပြောင်းလဲခြင်းလည်း ဖြစ်သည်။

ကုတစနစ်(QUOTA)နှင့်ပတ်သက်၍ထပ်မံသိရှိရန်

မွန်အမျိုးသမီးဦးဆောင် အဖွဲ့အစည်းများနှင့် ၎င်းတို့၏ မဟာမိတ်များသည် ပြည်နယ်နှင့် ဒေသဆိုင်ရာ လွှတ်တော်များအပါအဝင် အစိုးရ၏ အဆင့်အားလုံးတွင် အမျိုးသမီးကိုယ်စားပြုမှု အတွက် အနည်းဆုံး ၃၀% ကိုတာကို စဉ်ဆက်မပြတ် တောင်းဆိုခဲ့ကြသည်။ ၎င်းသည် နိုင်ငံတကာ စံနှုန်းများနှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေးအစိုးရ (NUG) ကဲ့သို့သော ဒီမိုကရေစီလိုလားသော လှုပ်ရှားမှု များက မွန်ပြည်နယ်အဆင့်၊ မွန်ပြည်ဖက်ဒရယ်ကောင်စီ (MSFC) နှင့် မြန်မာတစ်နိုင်ငံလုံးတွင် သတ်မှတ်ထားသော ပစ်မှတ်များနှင့် ကိုက်ညီသည်။ ရည်ရွယ်ချက်မှာ မွန်အမျိုးသမီးများ၏ ရိုးရာ၊ တရားဝင်မဟုတ်သော အခန်းကဏ္ဍများထက် ကျော်လွန်ပြီး ၎င်းတို့၏ အသံများကို တရားဝင် နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများတွင် ကြားနိုင်ရေး သေချာစေရန်ဖြစ်သည်။

ကျား-မ ကိုတာအတွက် တောင်းဆိုမှုသည် အဓိကအချက်များစွာအပေါ် အခြေခံသည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ဖယ်ထုတ်ထားမှုကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ခြင်း မွန်လူထုအဖွဲ့အစည်း အပါအဝင် အမျိုးသမီးများကို ဆယ်စုနှစ်ပေါင်းများစွာ တရားဝင်နိုင်ငံရေးနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်များမှ စနစ်တကျ ဖယ်ထုတ်ထားခဲ့သည်။ “ကိုတာ” သည် ဤသမိုင်းကြောင်း အရမည်မျှမှုကို ပြန်လည်ပြင်ဆင်ရန်နှင့် မျှတသော ကိုယ်စားပြုမှုကို သေချာစေရန်အတွက် လိုအပ်သော လုပ်ဆောင်ချက်တစ်ခုအဖြစ် ရှုမြင်သည်။

ကျား-မ လိုအပ်ချက်များကို တုံ့ပြန်နိုင်သော အုပ်ချုပ်မှုကို သေချာစေခြင်း အမျိုးသမီး များသည် အစိုးရတွင် ပါဝင်သည့်အခါ ကျား-မ အခြေပြုအကြမ်းဖက်မှု၊ ပညာရေး၊ လူသား ချင်းစာနာထောက်ထားမှုနှင့် ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုကဲ့သို့သော အမျိုးသမီးများနှင့် မိန်းကလေးများကို သက်ရောက်မှုရှိသည့် ကိစ္စရပ်များကို ဖြေရှင်းပေးသည့် မူဝါဒများ အတွက် တောင်းဆိုရန် ပိုမိုဖြစ်နိုင်ကြောင်း သုတေသနများက ပြသနေသည်။ ကိုတာသည် ဤကိစ္စရပ်များကို မွန်ပြည်နယ်တွင် ဦးစားပေးနိုင်ရန် သေချာစေမည်ဖြစ်သည်။

ရေရှည်တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးကို တည်ဆောက်ခြင်း မွန်အမျိုးသမီးများသည် လူထု အဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ အကူ အညီများတွင် အရေးပါသော အခန်းကဏ္ဍများမှ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ၎င်းတို့ကို တရားဝင် သို့မဟုတ် ပေါ်ထွက်လာသော အုပ်ချုပ်မှုတွင် အဓိပ္ပာယ်ပြည့်ဝစွာ ပါဝင်စေခြင်းသည် လူဦးရေတစ်ခုလုံး၏ လိုအပ်ချက်များကို ဖြေရှင်းပေးမည့် ပိုမိုအားလုံးပါဝင်သောနှင့် ရေရှည် တည်တံ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးကို တည်ဆောက်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်သည်ဟု ရှု မြင်သည်။

ခိုင်မာသော တောင်းဆိုမှုများ ရှိသော်လည်း ကျား-မ ကိုတာကို အကောင်အထည်ဖော်ရာတွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရင်ဆိုင်နေရသည်။ မွန်လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအတွင်းရှိ ဖိဝါဒီကြီးစိုးရေး ယဉ်ကျေးမှု ဓလေ့ထုံးတမ်းများသည် အမျိုးသမီးများအား ခေါင်းဆောင်မှုအခန်းကဏ္ဍများတွင် ပါဝင်ရန် ဆန့်ကျင်မှုများကို ဖြစ်ပေါ်စေနိုင်သည်။ ထို့အပြင်၊ မြန်မာနိုင်ငံ၏ လက်ရှိနိုင်ငံရေးမတည်ငြိမ်မှုနှင့် ပဋိပက္ခသည် အုပ်ချုပ်မှုဖွဲ့စည်းပုံအသစ်များ တည်ထောင်ရန်ခက်ခဲစေပြီး၊ အမျိုးသမီးများ၏ လိုအပ်ချက်များကို အခြားနိုင်ငံရေးဦးစားပေးများ၏ ဘေးသို့ ချန်လှပ်ခံရမည့် အန္တရာယ်လည်း ရှိနေသည်။

နိဂုံး

၂၀၂၁ ခုနှစ်တွင် မအောင်မြင်ခဲ့သော အာဏာသိမ်းမှုသည် နိုင်ငံရေးနှင့် လူမှုရေးလှုပ်ရှားမှုများတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ခေါင်းဆောင်မှုနှင့် ပါဝင်မှုကို အားကောင်းစေသည့် အစပျိုးပေးသလို ဖြစ်ခဲ့ပါသည်။ အမျိုးသမီးများသည် လမ်းမပေါ်ဆန္ဒပြပွဲများ၊ လူထုစည်းရုံးလှုပ်ရှားမှုနှင့် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းခေါင်းဆောင်မှုတို့တွင် ထင်ရှားသော အခန်းကဏ္ဍများကို တာဝန်ယူခဲ့ကြပြီး စစ်အုပ်ချုပ်ရေးကို ဆန့်ကျင်သည့် ခုခံတော်လှန်ရေးကို ပုံဖော်ရာတွင် အဓိကကျ အရေးပါသည့် ပုဂ္ဂိုလ်များ ဖြစ်လာခဲ့သည်။

မွန်အမျိုးသမီးများသည် ၎င်းတို့၏လှုပ်ရှားမှုများကို ဆက်လက်လုပ်ဆောင်နိုင်ခဲ့ရုံသာမက၊ ခေါင်းဆောင်မှု၊ စီးပွားရေး လွတ်လပ်မှု၊ ဆုံးဖြတ်ချက် ချမှတ်မှု၊ နိုင်ငံတော် သို့မဟုတ် ပြည်ထောင်စု တည်ဆောက်ရေးအတွက် တရားမျှတမှု တောင်းဆိုမှုများတွင် ၎င်းတို့၏ အခန်းကဏ္ဍများကို ချဲ့ထွင်နိုင်ခဲ့သည်။ ယဉ်ကျေးမှုဆိုင်ရာ အတားအဆီးများနှင့် စနစ်ပိုင်းဆိုင်ရာ စိန်ခေါ်မှုများရှိသော်လည်း၊ ဤလှုပ်ရှားမှုသည် နိုင်ငံ၏ ဒီမိုကရေစီနှင့် လူမှုရေးအနာဂတ်ကို ပုံဖော်ရာတွင် အမျိုးသမီးများ၏ ခံနိုင်ရည်ရှိမှု၊ စွမ်းဆောင်ရည်နှင့် ဗဟိုအခန်းကဏ္ဍတို့ကို မီးမောင်းထိုးပြခဲ့သည်။ ဤအမျိုးသမီးလှုပ်ရှားမှုသည် ဒီမိုကရေစီ၏ အနာဂတ်အတွက် အရေးကြီးသော အခြေခံအုတ်မြစ်ကို ကိုယ်စားပြုသည်။ ၎င်းသည် လူ့အခွင့်အရေး၊ ကျား-မ တန်းတူညီမျှရေးနှင့် အားလုံးပါဝင်သည့် အုပ်ချုပ်ရေး၏ အရေးပါမှုကို မီးမောင်းထိုးပြပြီး အခြေခံလူထုလှုပ်ရှားမှုက နိုင်ငံတော်နှင့် ပြည်ထောင်စု နိုင်ငံရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို မည်သို့ဩဇာလွှမ်းမိုးနိုင်သည်ကို ပုံစံတစ်ခုအဖြစ် ဖော်ပြသည်။ ရှေ့ဆက်၍ အမျိုးသမီးများ၏ ပါဝင်မှုကို ဆက်လက်ချဲ့ထွင်ရန်၊ အထောက်အပံ့ပေးသည့် မူဝါဒများကို တိုးတက်စေရန်နှင့် ခေါင်းဆောင်မှုစွမ်းရည်များကို အားကောင်းစေရန်အတွက် စဉ်ဆက်မပြတ် ကြိုးပမ်းအားထုတ်မှုများသည် လှုပ်ရှားမှုများကို ထိန်းသိမ်းထားရန်နှင့် ဒီမိုကရေစီနှင့် လူမှုရေးတိုးတက်မှုကို ရှေ့ဆက်ရန်အတွက် မရှိမဖြစ်လိုအပ်မည်ဖြစ်သည်။

Photo Credit: Original uploader

လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ရှုထောင့်များနှင့် မြန်မာနိုင်ငံလက်နက်ကိုင် အင်အားများ အခင်းအကျင်း

စာရေးသူ
နိုင်လင်အောင်

RICE Academic Paper

နိုင်လင်အောင်သည် လက်ရှိတွင် မူဝါဒဆိုင်ရာ အလွတ်တန်း အကြံပေးတစ်ဦးနှင့် နိုင်ငံရေးဘာသာရပ်ဆိုင်ရာ ဆရာတစ်ဦး အဖြစ် လုပ်ကိုင်နေပါသည်။ သူသည် နိုင်ငံတကာအဖွဲ့အစည်း များ၊ ပြည်တွင်း အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများတွင် အလုပ်လုပ်ကိုင် ခြင်းနှင့် နိုင်ငံရေး၊ ဥပဒေ၊ မူဝါဒဆိုင်ရာ စာတမ်းများစွာ ရေးသား ခြင်းတို့မှတစ်ဆင့် ဥပဒေနှင့် မူဝါဒဆိုင်ရာ အတွေ့အကြုံ နှစ် ၂၀ ကျော် ရှိသည်။ LL.B, Dip-in-Law ဘွဲ့များ ရရှိထားပြီး Master's of International Human Rights Law ဘာသာရပ်ကို (non-degree course) အဖြစ် သင်ယူ အောင်မြင်ထားသူတယောက်လည်း ဖြစ်သည်။

နိဒါန်း

လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသည် အင်္ဂလိပ်လို Security Sector Reform – SSR ဟူသော ၁၉၉၈ခုနှစ်တွင် ပြိတိန်အစိုးရ၏ နိုင်ငံတကာဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဝန်ကြီး ကလာရီရှော့ Clare Short က ၎င်း၏ မိန့်ခွန်းတစ်ခုမှာ “လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး SSR” ဆိုသည့် ဝေါဟာရကို အသုံးပြုခဲ့ရာမှစတင်၍ နိုင်ငံတကာမူဝါဒရေးရာနယ်ပယ်တွင်မူ တွင်ကျယ်ခေတ်စားလာခဲ့သည်။

ယနေ့ခေတ်တွင် ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများသည် ဒီမိုကရေစီအကူးအပြောင်းကိုဖော်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ပဋိပက္ခအလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်မှုလုပ်ငန်း စဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လည်းကောင်း၊ ဖွံ့ဖြိုးရေး အစီအစဉ်များကို ချမှတ်ဖော်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အစီအစဉ်များကို မပါမဖြစ် ထည့်သွင်းစဉ်းစား အကောင်အထည်ဖော်လာကြသည်။

မြန်မာနိုင်ငံသည် စစ်အာဏာသိမ်းမှုမတိုင်ခင် ပြည်တွင်းရှိ နိုင်ငံရေးအဖွဲ့အစည်းများ အကြား ဆွေးနွေး မှုများရှိခဲ့သော်လည်း ၂၀၂၁ ခုနှစ်၊ ဖေဖော်ဝါရီလနောက်ပိုင်း “လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး” ကိစ္စနှင့် ပတ်သက်၍ ပြောဆိုဆွေးနွေးမှု မရှိသလောက်ပါ။ အဆိုပါ အယူအဆနှင့်စပ်လျဉ်း၍ နိုင်ငံရေးလောကတွင် ဖြစ်စေ၊ အသိပညာနယ်ပယ်တွင်ဖြစ်စေ၊ အများပြည်သူများအကြားတွင်ဖြစ်စေ ဆွေးနွေးပြောဆိုသူများ အလွန် နည်းပါး သည်ကိုလည်း တွေ့ရှိရပါသည်။ ၎င်းအပြင် ၂၀၂၁ ခုနှစ် စစ်တပ်အာဏာသိမ်းမှုဖြစ်ပြီးနောက် နဂိုရှိ နေပြီးသား လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများအပြင် စစ်အာဏာရှင်ကို ဆန့်ကျင်တော်လှန်ရန် လက်နက်ကိုင် အဖွဲ့အစည်း များစွာ ပေါ်ပေါက်လာခြင်း ဤအကျိုးသက်အား အနာဂတ်မြန်မာတွင် ဖက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီ ဖော်ဆောင်လျှင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်ကို ချောချောမွေ့မွေ့ဖြစ်ရန် ကြိုတင်စဉ်းစား ပြင်ဆင်ထား သင့်ပါသည်။

၁။ လုံခြုံရေးဆိုတာ အဘယ်နည်း၊ မည်သူတို့အတွက် လုံခြုံရေးဖြစ်သနည်း။

လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဟူသည်မှာ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြဌာန်းချက်များနှင့် အဓိကသက်ဆိုင်နေသော်လည်း မည်သူတို့အတွက် လုံခြုံရေးဖြစ်သနည်းဆိုသည်ကို ပြန်လည် ဆန်းစစ်ရန် လိုအပ်လာပါသည်။ လုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ခေတ်ကာလနှင့်အညီ လုံခြုံရေးအယူ အဆနှင့် လက်တွေ့စဉ်းစားချက်များသည် ကွာခြားနေပါသည်။ စစ်အေးခေတ်မတိုင်မီ ကာလတွင် လုံခြုံရေးဆိုသည်မှာ စစ်ရေးအပေါ်မှာ အခြေခံထားပြီး၊ ပြင်ပမှလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ခြိမ်းခြောက်မှုများ ကို ကာကွယ်ခြင်းနှင့်သာ သက်ဆိုင်သည်ဟု မှတ်ယူခဲ့ပါသည်။ အဆိုပါကျဉ်းမြောင်းသော အယူ အဆသည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကာကွယ်ရန်ဟူသည့် အယူအဆအပေါ် အခြေခံထားသည့် စဉ်းစား ချက်ဖြစ်ခဲ့သည်။ စစ်အေးခေတ်အလွန်ကာလတွင် လုံခြုံရေး ဆိုင်ရာတွေးခေါ်ယူဆချက်သည် ပိုမို၍ ကျယ်ပြန့်လာခဲ့ပြီး၊ လူသား (ပြည်သူပြည်သား) တစ်ဦးတစ်ယောက်ချင်းစီ၏ ဘဝရှင်သန်ရပ်တည် ရေးအတွက် ခြိမ်းခြောက်နေသောအရာများကိုပါ ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာကြသည်။ ထိုအယူအဆ သည် “လူသား (ပြည်သူ) လုံခြုံရေး human security အပေါ် အခြေခံပြီး နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် သဘာဝပတ်ဝန်းကျင်အရေးကိစ္စ” စသည်တို့ကို များစွာထည့်သွင်းစဉ်းစားလာရသည့် ကျန်ပြန်သော အယူအဆတစ်ခုအဖြစ်သို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။

၂။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုတာ အဘယ်နည်း။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် လုံခြုံသည့်ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းကို လက်တွေ့ကျကျ ဖန်တီးနိုင်မှ သာလျှင် ပဋိပက္ခဖြစ်နိုင်သည့် အလားအလာများ လျော့ပါးလာလိမ့်မည်ဖြစ်ပြီး ၎င်းနိုင်ငံ၏ ပြည် သူများအတွက်w အကာအကွယ်ပေးနိုင်မည်။ ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုင်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေး အဆောက်အအုံများနှင့် တရား ဥပဒေစိုးမိုးရေးကို အခြေခံထားသော ၎င်းနိုင်ငံရှိ အင်စတီကျူးရှင်း များ ဖြစ်ပေါ်ထွန်းကားလာနိုင်မည့်အပြင် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးနှင့် ဆင်းရဲ ခွမ်းပါးမှု လျော့ချရေး ထို လုပ်ငန်းစဉ်များကို စနစ်တကျ ဖော်ဆောင်နိုင်လိမ့်မည် ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲ ရေးကို ရည်ရွယ်၍ တိုင်းပြည်၏လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ အဖွဲ့အစည်းများ၊ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်များ၊ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဥပဒေများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများ အားကောင်းပြီး ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်မှုဖြင့် သက်ဆိုင်ရာမူဝါဒများနှင့်အညီ ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းပင် ဖြစ်သည်။ အကြောင်းအမျိုးမျိုးကြောင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် (သို့မဟုတ်) ဖြစ်စဉ် များကို ဆောင်ရွက်လေ့ရှိသော တွေ့ရှိချက်များကတော့ -

- ပဋိပက္ခအလွန်ကာလ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်ရန် လိုအပ်မှု ရှိသည့်အခါ၊
- စစ်အာဏာရှင် (သို့မဟုတ်) တစ်ပါတီအာဏာရှင်စနစ်မှ ပြည်သူလူထုအများစု ပါဝင် ဆောင်ရွက်နိုင် သည့် နိုင်ငံရေးပုံစံတစ်ရပ်ရပ်ကို အသွင်ကူးပြောင်းခြင်း ဖြစ်သည့် အခါ။

- ကိုလိုနီစနစ်လက်အောက်မှ လွတ်မြောက်၍ လွတ်လပ်ရေးရပြီးခါစ ဆောင်ရွက်သည့် အခါ၊
- ပြည်သူ့ရေးရာကိစ္စများတွင် ပွင့်လင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ယူမှု/တာဝန်ခံမှုလျော့ နည်း နေသည့်အချိန်၊
- တရားဥပဒေစိုးမိုးရေး ပျက်သုဉ်းနေသည့် ကာလမျိုး၊
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍတွင် တာဝန်ယူနေသူများကြောင့် ပဋိပက္ခအခြေအနေများ ပိုမိုဆိုးရွား လာ နေသည့် အခါ၊
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်း (လူ့စွမ်းအား/ဘဏ္ဍာရေးစွမ်းအား) အရင်းအမြစ်များ မပြည့်စုံမှုကြောင့် စီမံခန့်ခွဲရာ၌ အခက်အခဲများ ရှိနေသည့်အခါ။

၃။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အယူအဆနှင့် သမိုင်းကြောင်းတချို့

ကမ္ဘာ့နိုင်ငံအသီးသီးသည် ၁၉၆၀ ခုနှစ်နောက်ပိုင်း လက်တင်အမေရိက၊ အာဖရိကနှင့် အာရှနိုင်ငံများ၌ စစ်အာဏာသိမ်းမှုများ မြောက်များစွာ ဖြစ်ပေါ်ခဲ့ပြီးနောက်၊ နိုင်ငံတကာမူဝါဒရေးရာ ချမှတ်သူများ၊ ပညာရှင် များအကြားတွင် စစ်တပ်နှင့် လုံခြုံရေးအခန်းကဏ္ဍကို အခြေပြု၍ စဉ်းစားခဲ့ ပါသည်။ ၎င်းတို့အား -

- ၁။ ကိုလိုနီလက်အောက်မှ လွတ်မြောက်ပြီးခါစ နိုင်ငံများစုတွင် မတည်ငြိမ်မှုများ၊ အားပြိုင် မှုများကြောင့် စစ်တပ်သည် နိုင်ငံတော်တည်ဆောက်ရေး လုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက် ရာတွင် အဓိကအခန်း ကဏ္ဍမှ ဦးစီးဆောင်ရွက်လာခဲ့ခြင်း။
- ၂။ ကမ္ဘာ့နိုင်ငံများတွင် စစ်တပ်သည် စက်မှုလုပ်ငန်းများ ဖြစ်ထွန်းအောင်မြင်ရေးနှင့် ခေတ် သစ်အသွင်ကူး ပြောင်းရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အဓိကဦးစီးဆောင်ရွက်နိုင်သည့် အဖွဲ့အစည်းတစ်ရပ်ဖြစ်လာခဲ့ခြင်း။ အထက်ပါအချက်နှစ်ချက်အပေါ်မူတည်၍ စစ်တပ်၏ အာဏာသိမ်းမှုများကို အပြုသဘောဆောင်သည့်အမြင်မျိုး အားကောင်းခဲ့သလို ကွန်မြူနစ်အန္တရာယ်ကို လက်တုန့်ပြန်နိုင်ရန် ရည်ရွယ်၍ အနောက်နိုင်ငံများအနေဖြင့် ကမ္ဘာပေါ်ရှိ အာဏာသိမ်းစစ်အုပ်စုများကို မျက်နှာသာပေး ဆက်ဆံကာ အထောက်အပံ့ အကူအညီများစွာ ပေးခဲ့သည်။

သို့သော် နိုင်ငံအသီးသီးမှ အာဏာသိမ်းစစ်အုပ်စုများ၏ မူဝါဒနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအမှား များ၊ ပြည်သူများအပေါ် ဖိနှိပ်ချုပ်ချယ်မှုများနှင့်ပဋိပက္ခများ ပြန်လည်ဖြစ်ပွားလာမှုကြောင့် နောက် ပိုင်းတွင် စစ်တပ်အပေါ် မှာထားရှိသည့် အမြင်များမှာ ပြောင်းလဲလာခဲ့သည်။ ၁၉၇၀နောက်ပိုင်း စတင်၍ ဒီမိုကရေစီတတိယလှိုင်း ရိုက်ခတ်မှုနှင့်အတူ ကမ္ဘာတစ်ဝှမ်းလုံးတွင် အာဏာသိမ်းစစ် အစိုးရများ တဖြည်းဖြည်းပြုတ်ကျသွားခဲ့သလို နိုင်ငံရေးသမားများ၊ မူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် လည်း စစ်တပ်နှင့်လုံခြုံရေးကဏ္ဍအပေါ် ထိန်းချုပ်မှုများ ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် စတင်ကြိုးပမ်းလာခဲ့ကြ သည်။

စစ်အေးခေတ်ကြီး ပြီးဆုံးသွားသည်နှင့်တပြိုင်နက် နိုင်ငံများ၏လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စဉ်းစားတွေးခေါ်ချက်များမှာ ပြောင်းလဲပြီး၊ အရှေ့နှင့်အနောက်အုပ်စုတို့၏ ပဋိပက္ခ၌ မည်သို့ရပ်တည်မည်ဆိုသည်ကို အဓိက စဉ်းစားခဲ့ခြင်း၊ တစ်နိုင်ငံချင်းအလိုက် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စိုးရိမ်မှုများမှာ ဒုတိယဦးစားပေးအဆင့် ရှိခဲ့ခြင်း၊ စစ်အေးခေတ်ပြီး ဆုံးသွားချိန်၌ နိုင်ငံများ၏ စိုးရိမ်မှုပုံစံမှာ ပြောင်းလဲသွားပြီးနောက် လုံခြုံရေးစိန်ခေါ်ချက်များမှာလည်း ပိုမို၍ရှုပ်ထွေးလာခဲ့သည်။ အထူးသဖြင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးအစီအမံတွင် ပိုမိုကျယ်ပြန့် ထွေပြားလာခဲ့သည်။

လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များတွင် ပြည်သူလူထု၏ ဘဝသာယာဝပြောရေး၊ လုံခြုံရေးနှင့်လူ့အခွင့်အရေးကိစ္စရပ်များကို ပါဝင်လာသလို၊ ကျယ်ပြန့်သော လူသားလုံခြုံရေး Human Security ဆိုသည့် အယူအဆမှာလည်းခေတ်စားလာခဲ့သည်။ လုံခြုံရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုသော အယူအဆနှစ်ခုမှာ ရောယှက်မှုဖြစ်လာပေသည်။ လုံခြုံရေးမူဝါဒချမှတ်သူများအနေဖြင့် ရေတိုဆောင်ရွက်ချက်များသည် ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက် ရေးလုပ်ငန်းစဉ်များနှင့် ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်မှုမရှိလျှင် ခိုင်မာသော အကျိုးရလဒ်များ ဖြစ်ထွန်းနိုင်ချေမရှိ ဆိုသည့်အချက်ကို သဘောပေါက်လာခဲ့ကြသည်။ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒချမှတ်သူများကလည်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားခြင်းမပြုဘဲ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို စဉ်းစားသည်မှာ လက်တွေ့မကျသည်ဟု နားလည်လာခဲ့ကြသည်။

ထိုသို့သော လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး ဆိုသောအယူအဆမှာ အားကောင်းလာခဲ့ခြင်း ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဟူသော အယူအဆသည် တတိယလှိုင်း ဒီမိုကရေစီ ဖြစ်ထွန်းမှု၊ စစ်အေးခေတ်နောက်ပိုင်း နိုင်ငံများ၏ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ စဉ်းစားပုံများ ပြောင်းလဲလာမှုနှင့် နိုင်ငံများ အလိုက် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေး ရည်မှန်းချက်များ ထားရှိမှု စသည်တို့နှင့် ထဲထဲဝင်ဝင် ပတ်သက်နေပေသည်။

င။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အခြေခံသဘောတရား ရှုထောင့်တချို့

ယနေ့ခေတ်တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို စဉ်းစားသည့်အခါ မပါမဖြစ်သော အချက်သည် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှု၊ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ် မှု၊ အများပြည်သူပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုနှင့် ပြည်သူ့ဘဏ္ဍာငွေများအား စီမံခန့်ခွဲမှု စသည်တို့ကို အခြေခံသဘောတရား များအာဂျင်ဒါထဲ၌ အခြေတမ်းလိုလို ပါဝင်ကြသည်။ ၎င်းသဘောတရားများကို အခြေခံသည့်စဉ်းစားမှုကို စနစ်ကျ စေရန် ပညာရှင်အများစုက လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏ လက်တွေ့ကျကျ ပင်မအခြေခံမှုကို ရှုထောင့် (၄) ခုဖြင့် ခွဲခြားထားကြသည်။ ယင်းရှုထောင့် (၄)ခုတွင် နိုင်ငံရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေး နှင့် အင်စတီကျူးရှင်း တို့ ဖြစ်ပေသည်။

လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အဖွဲ့အစည်းများ

၁။ အဓိကအကျဆုံးသော လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ -

တပ်မတော်၊ ခုံတပ်ဖွဲ့၊ လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများ၊ ကမ်းခြေစောင့်တပ်၊ ပြည်သူ့စစ်၊ ထောက်လှမ်း ရေး အစရှိသည်

၂။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍထိန်းချုပ်ရေးအဖွဲ့အစည်းများ -

လွှတ်တော်နှင့် လွှတ်တော်ကော်မတီများ၊ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးဌာန၊ တရား ရေးဌာန၊ နိုင်ငံခြားရေးဝန်ကြီးဌာန၊ သမ္မတ/ဝန်ကြီးချုပ်ရုံး၊ ဘဏ္ဍာရေးဆိုင်ရာ စီမံခန့်ခွဲမှုအဖွဲ့အစည်း များ (ဘဏ္ဍာရေးဝန်ကြီးဌာန၊ ဘတ်ဂျက်ရုံး၊ စာရင်းစစ်ချုပ် အစရှိ သည်)

၃။ လုံခြုံရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော အဖွဲ့အစည်းများ

တရားရေးဌာန၊ အခွန်ကောက်ခံရေး၊ ပြစ်ဒဏ်ပေးရေးဆိုင်ရာရုံးများနှင့် အခြားယူနီဖောင်းအဖွဲ့အစည်း များ အစရှိသည်

၄။ ဥပဒေအရ ဖွဲ့စည်းထားခြင်း မဟုတ်သော/ အခြားသော လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ

လွတ်မြောက်ရေးတပ်ဖွဲ့များ၊ ပြောက်ကျားတပ်ဖွဲ့များ၊ အစဉ်အလာ ပြည်သူ့စစ်အဖွဲ့များ၊ နိုင်ငံရေးပါတီ များ၏ လက်ကိုင်တုတ်တပ်များ၊ ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေးကုမ္ပဏီများ အစရှိသည်

[၁၇] - Herbert Wulf: Security Sector Reform in Developing and Transitional Countries (page-51)

၄-၁။ နိုင်ငံရေးရှုထောင့်

လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏ နိုင်ငံရေးရှုထောင့်အနေဖြင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်း ရှိ အင်အားစု များအပေါ် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုအား တည်ဆောက်ထားနိုင်ခြင်း ကို ဆိုလိုသည်။ သို့ဖြစ်၍ အများပြည်သူက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ် အရပ်ဘက်နိုင်ငံရေးသမားအနေဖြင့် တိုင်းပြည်၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်မောင်းနှင်ကာ ပြည် သူကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သော တာဝန်ယူမှုနှင့်တာဝန်ခံမှု အစရှိသည့် လုံခြုံရေးပတ်ဝန်းကျင်ကောင်း တစ်ရပ်ကို ဖန်တီးပေးနိုင်လိမ့်မည်။

၄-၂။ လူမှုရေးရှုထောင့်

ဤရှုထောင့်တွင် နိုင်ငံသားများအားလုံး၏လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ခြင်း ဖြစ်သည်။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍကြီးစိတ်ရပ်လုံးနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်းမှ အင်အားစုများသည် နိုင်ငံသား တို့၏ ပြည်တွင်း၊ ပြည်ပ လုံခြုံရေးကိစ္စရပ်များကို အာမခံချက်ပေးနိုင်ရလိမ့်မည်။ ယနေ့ခေတ်ကာလ တွင် နိုင်ငံသားများ၏ လုံခြုံရေး ဆိတ်တုရာ၌ စစ်ရေးတစ်ခုတည်းဖြင့် မဆောင်ရွက်နိုင်ဘဲ ကျန်းမာရေး၊ ဘဝလုံခြုံရေး၊ ပိုင်ဆိုင်မှုများကို အကာအကွယ် ပေးရေးတို့ကလည်း ပါဝင်ကြပေသည်။

၄-၃။ စီးပွားရေးရှုထောင့်

ဤရှုထောင့်တွင် နိုင်ငံ၏အရင်းအမြစ်များကို အကျိုးရှိစွာဖြင့် ထိရောက်စွာ အသုံးပြုနိုင်ရေး ဖြစ်သည်။ လူသားအရင်းအမြစ်၊ ဘဏ္ဍာရေးအရင်းအမြစ်များနှင့် ရုပ်ပိုင်းဆိုင်ရာအရင်းအမြစ်များ ကို လုံခြုံရေးကဏ္ဍတွင် စနစ်တကျ ခွဲခြမ်းအသုံးပြုခြင်းအားဖြင့် ထိရောက်စေသော လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ကောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ပေါ်လာရေးကိုမူ မရှိမဖြစ် လိုအပ်နေပါသည်။ နိုင်ငံအတွက်မလိုအပ်သော လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ဖောင်းပွနေခြင်းကိုတားရှိလျှင် နိုင်ငံ၏ အရင်းအမြစ်များကို ဖြုန်းတီးရာ ရောက်သွား သလို၊ မပြည့်မစုံ တည်ဆောက်ထားသည့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍမှာလည်း အများပြည်သူတို့၏ လုံခြုံရေး ကိစ္စရပ်များကို အာမခံချက် မပေးနိုင်ပေ။

၄-၄။ အင်စတီကျူးရှင်းရှုထောင့်

ဤရှုထောင့်တွင် နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အမျိုးမျိုးသော အဖွဲ့အစည်းများ၊ အစု အဖွဲ့များ ၎င်းတို့၏ တာဝန်များ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကို စနစ်ကျကျ သတ်မှတ်ပိုင်ခြားရန် ကောင်း မွန်သည့် မျှတသောဥပဒေများ (Good and Just Law) ပြဋ္ဌာန်းပြီး လုံခြုံရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အင်အားစုများအနေဖြင့် ပရော်ဖက်ရှင်နယ် (Professional) ဝီပီ သက်ဆိုင်ရာတာဝန်များကို ထမ်း ဆောင်ရန်၊ ဝန်ဆောင်မှုပေးရန် လိုအပ်သည်။ ဤအချက်တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ရေး၏ အခြေခံအကျဆုံးမူတစ်ရပ် ဖြစ်ပေသည်။

၅။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း၏ မပါမဖြစ် နယ်ပယ်တချို့

နိုင်ငံတိုင်းသည် မိမိတို့လုံခြုံသောပတ်ဝန်းကျင်တစ်ခုကို ဖန်တီးနိုင်ရန်အတွက် သက်ဆိုင် သော နယ်ပယ် အသီးသီးတွင် ဆက်နွယ်သည့် မူဝါဒများနှင့် လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများ ချမှတ်ကာ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသလို လုံခြုံရေး ကဏ္ဍအလိုက် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဆောင်ရွက်သည့် အခါ ကြုံတွေ့မည့်စိန်ခေါ်မှုများကို ဖြေရှင်းနိုင်ရန် ကြိုးစားလေ့ရှိသည်။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးကို ဦးစားပေးဆောင်ရွက်လျှင် သက်ဆိုင်ရာနယ်ပယ် အသီးသီး (သို့မဟုတ်) ကဏ္ဍ အသီးသီးမှ မူဝါဒရေးရာချမှတ်သူများလည်း အကျိုးဝင်သည်။

နိုင်ငံအဆင့်တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လမ်းကြောင်းကို ဦးတည်လျှင် ထည့် သွင်းစဉ်းစားရမည့် အခရာအကျဆုံးကဏ္ဍတို့အား -

- ၁။ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာမူဝါဒနှင့် မဟာဗျူဟာ
- ၂။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များ

- ၃။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုနှင့် တာဝန်ခံမှုများ
- ၄။ တိုင်းပြည်လိုအပ်ချက်၊ နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်နှင့်အညီ ပြုပြင်လိုသည့် ကာကွယ်ရေး
- ၅။ ခေတ်နှင့်အညီ ပြုပြင်လိုသည့် ထောက်လှမ်းရေး နှင့် လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုကဏ္ဍ၊
- ၆။ နယ်စပ်လုံခြုံရေးစီမံခန့်ခွဲမှုကဏ္ဍ၊
- ၇။ ရဲတပ်ဖွဲ့၊ တရားရေးကဏ္ဍ၊ အကျဉ်းထောင် ဥပဒေမူဘောင်နှင့်အညီ ပြုပြင်ခြင်းကဏ္ဍ၊
- ၈။ လုံခြုံရေးနှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍပြုပြင်ရေး၊

၅-၁။ အမျိုးသားလုံခြုံရေးမူဝါဒနှင့်မဟာဗျူဟာရေးရာ

အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာအယူအဆကို စဉ်းစားရာတွင် အဓိကကျသော မေးခွန်းများ

- ၁။ ဘယ်သူ့အတွက် လုံခြုံရေးလဲ။
- ၂။ ဘယ်တန်ဖိုးတွေအတွက် လုံခြုံရေးလဲ။
- ၃။ ဘယ်လောက်အတိုင်းအတာအထိ လုံခြုံရေးကို ဆိုလိုတာလဲ။
- ၄။ ဘယ်ခြိမ်းခြောက်မှုတွေကနေ လုံခြုံရေးလဲ။
- ၅။ ဘယ်လိုနည်းလမ်းနဲ့ရယူမည့် လုံခြုံရေးလဲ။
- ၆။ ဘယ်လောက်အကုန်အကျရှိမည့် လုံခြုံရေးလဲ။
- ၇။ ဘယ်ကာလအတိုင်းအတာအထိ လုံခြုံရေးလဲ။

ကိုးကားချက် - ဒေးဗစ်ဘောဝင်၊ လုံခြုံရေးတွေးခေါ်ယူဆချက်

လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မူဝါဒချမှတ်သူများသည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ပုံစံအမျိုးမျိုးချဉ်းကပ်မှု၊ စဉ်းစားမှုများရှိသလို နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံသည် အမျိုးသားလုံခြုံရေးစဉ်းစားရာတွင် အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားနှင့် မဟာဗျူဟာရေးရာအခင်းအကျင်းကို ဦးစားပေးသည်။ အမျိုးသားအကျိုးစီးပွားဆိုရာတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ရည်မှန်းချက်ပန်းတိုင်အဖြစ် လိုလိုလားလား လက်ခံထားသည့်အခြင်းအရာကို ဆိုလိုပါသည်။ ၎င်းရည်မှန်းချက်အတိုင်းကို ဖော်ဆောင်နိုင်မှ နည်းလမ်းပေါင်းစုံ ခြိမ်းခြောက်မှုများကို ကျော်လွှားနိုင်မည်ဖြစ်ပြီး ပြည်သူတို့၏ ကောင်းကျိုးချမ်းသာမှုများကိုလည်း အာမခံချက်ပေးနိုင်ကာ နိုင်ငံ၏တည်တံ့ခိုင်မြဲမှုကို ဆောင်ရွက်နိုင်မည်။ နိုင်ငံ၏ မဟာဗျူဟာဆိုင်ရာ ယဉ်ကျေးမှုကလည်း လွှမ်းမိုးမှုရှိသလို၊ နိုင်ငံပထဝီအနေအထား၊ အရင်းအမြစ်များ၊ သမိုင်းကြောင်း၊ အတွေ့အကြုံ၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းနှင့်နိုင်ငံရေးအင်စတီကျုရေးရာများသည်လည်း အဆိုပါနိုင်ငံ၏ မဟာဗျူဟာကို ကိုယ်စားပြုနေပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ မဟာဗျူဟာအခြေပြုသည့် စဉ်းစားထားသော အမျိုးသားအကျိုးစီးပွား နှင့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာစိုးရိမ်မှုများကို ပေါင်းစပ်ပြီး၊ နိုင်ငံတကာစံနှုန်းအတွင်း မိမိတို့နိုင်ငံ၏ အမျိုးသားလုံခြုံရေးကို ပုံဖော်စဉ်းစားကာ အမျိုးသားလုံခြုံရေးမူဝါဒများကို ချမှတ်လေ့ရှိသည်။

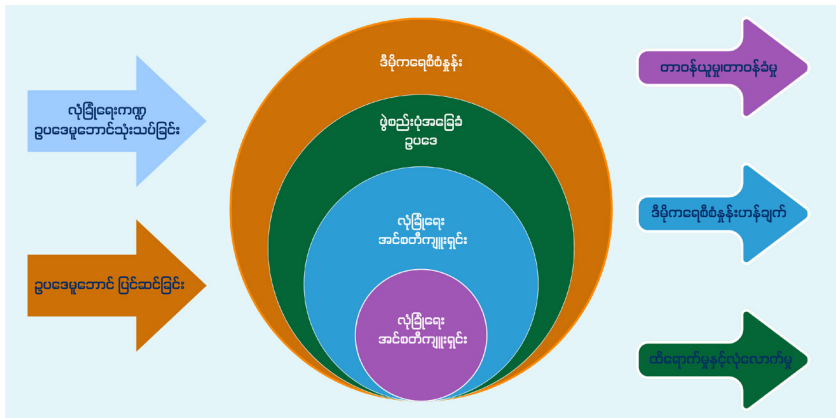
အမျိုးသားလုံခြုံရေးမဟာဗျူဟာတစ်ရပ်အတွက် ပါဝင်သင့်သော အခြေခံလက္ခဏာရပ်များ	
အများလက်ခံထားသော ရေရှည်သဘောဆောင်သည့် အနာဂတ်ရှုမြင်ချက်	မဟာဗျူဟာတစ်ရပ်မှာ အားလုံးပူးပေါင်းဆောင်ရွက်နိုင်သည့် ပုံစံဖြင့် အစီအမံများ ရေးဆွဲချမှတ်ထားပြီး၊ မဟာဗျူဟာ၏ အခြေခံ ရည်ရွယ်ချက်များအား လူ့အဖွဲ့အစည်း အတွက် အသင့်တော်ဆုံး လုံခြုံရေးပုံစံ စသည်တို့နှင့်ပတ်သက်၍ သဘောတူညီချက် ရှိထားရမည်။
ရည်ရွယ်ချက်များ	သတ်မှတ်ထားသည့် အချိန်ကာလအတွင်း မဟာဗျူဟာ၏ မည်သည့် ရည်ရွယ်ချက် များကို အောင်မြင်ရန် ရည်မှန်းထားသည်ကို ရှင်းရှင်း လင်းလင်း ဖော်ပြထားရမည်။
အဖွဲ့အစည်းများ၊ ဌာနများ၏	အမျိုးမျိုးသော လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် တာဝန်များကို ရှင်းလင်းစွာ ဖော်ပြပေးထားရန် လိုအပ်သလို ၎င်းတို့အချင်းချင်းအကြား ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်းဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စများ၊ အခြားသော အစိုးရဌာနများ၊ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပေါင်းစပ်ညှိနှိုင်း ဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စများကို သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သည်။
လုပ်ငန်းဆောင်ရွက်မှုများ	ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်ရန်အတွက် လူအား၊ ဘဏ္ဍာငွေအားတို့ကို မည်သည့် အသုံးပြုသွားမည်ကို ဖော်ပြထားရမည်။
ဆက်သွယ်ရေး	ချမှတ်ထားသည့် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာမူဝါဒ နှင့် မဟာဗျူဟာတို့ကို အများပြည်သူ သိရှိရန် ဆက်သွယ်အသိပေးနိုင်မည့်လမ်းကြောင်းနှင့် အဆိုပါ မူဝါဒ၊ မဟာဗျူဟာနှင့် ပတ်သက်၍ အဖွဲ့အစည်းအားလုံး အသိအမှတ် ပြုလက်ခံလာစေရန် ဆွဲဆောင်နိုင်သည့် မဟာဗျူဟာထားရှိရမည်။
စောင့်ကြည့်စစ်ဆေးခြင်း၊ ပြန်လည်ဆန်းစစ်ခြင်း	ဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုများကို အကဲဖြတ်ခြင်း နည်းလမ်းများအရ မဟာ ဗျူဟာ၏ အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်နိုင်မှုနှင့် အကျိုးသက် ရောက်မှုများကို ဆန်းစစ် အကဲဖြတ်ခြင်း နည်းလမ်းများ၊ ပါဝင်ပတ် သက်သည့်အဖွဲ့အစည်းများအား ပြန်လည် သတင်းပေးပို့နိုင်သည့် နည်း လမ်းများကို ဖော်ပြထားရမည်။

အမျိုးသားလုံခြုံရေးမဟာဗျူဟာကို ဖော်ဆောင်ရန် အစိုးရအနေဖြင့် နိုင်ငံတွင်းရှိ စွမ်းရည်များကို နိုင်ငံလုံခြုံရေးအတွက် ပေါင်းစပ်အသုံးပြုနေရသောကြောင့် လုံခြုံရေးနှင့်သက်ဆိုင်သော အစိုးရဌာနများ၏ ပေါင်းစပ်ဆောင်ရွက်မှုမှာ အရေးကြီးပါသည်။ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာကို ရေးဆွဲရာတွင် ပြည်သူလူထုက ရွေးချယ်တင်မြှောက်ထားသောအစိုးရက ဦးဆောင်ရေးဆွဲရန် လိုအပ်ပါသည်။ ထိုသို့ရေးဆွဲမှု အစိုးရဌာနများ၏ ပူးပေါင်းဆောင်ရွက်မှုကို ရရှိမည်။ သို့ဖြစ်၍ အမျိုးသားလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ မဟာဗျူဟာ ရေးဆွဲရေးလုပ်ငန်းများမှာ ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများဖြစ်သောတာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု၊ ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များပါဝင် ဆွေးနွေးမှု၊ အရပ်ဖက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၊ မီဒီယာများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုလည်း အလွန်အရေးကြီးပါသည်။

၅-၂။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဥပဒေမူဘောင်

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍတစ်ရပ်လုံးသည် ရှင်းလင်းပြတ်သားသော ဥပဒေမူဘောင်တွင် အရေးကြီးသလို၊ လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းများ ပုံမှန်လည်ပတ်နိုင်မည့် ဥပဒေမူဘောင်များကို လည်းသတ်မှတ်ထားရှိစေရန် လိုအပ်ရင်စနစ်အတွင်း အပြန်အလှန်ထိန်းညှိမှု၊ အစိုးရလက်အောက်ခံအဖွဲ့အစည်းများ လွတ်လပ်စွာ ရပ်တည်နိုင်မှု၊ ၎င်းတို့အကြား အပြန်အလှန်ဆက်ဆံရေး ခိုင်မာမှုရှိစေရန် အရေးကြီးလှပါသည်။ နိုင်ငံအများစု၏ ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေများဖြင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ၏ တာဝန်များ၊ လုပ်ပိုင်ခွင့်များ၊ အခန်းကဏ္ဍများကို သတ်မှတ်ပြဌာန်းထားသလို ၎င်းတို့အပေါ် ဥပဒေပြုရေးနှင့် အုပ်ချုပ်ရေးထိန်းချုပ်မှု လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများကိုလည်း ပြဌာန်းထားလေ့ ရှိကြသည်။ သို့သော် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် တင်းကျပ်လွန်း၍ ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းနှင့် မကိုက်ညီသော ဥပဒေပြဌာန်းချက်များ ပါရှိနေပါက လုံခြုံရေးကဏ္ဍအနေဖြင့် ပုံမှန်လည်ပတ်နိုင်စေရန် အခက်အခဲများ ရှိနေသလို လုံခြုံရေးကဏ္ဍအပေါ် အရပ်ဖက်ထိန်းချုပ်မှုကိုလည်း ကင်းဝေးသွားနိုင်မည်။ ဤအခြေအနေမျိုးတွင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ဥပဒေမူဘောင်များကို ပြင်ဆင်မှုမပြုမီ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၏ အဓိကအပိုင်းများကို အရင်ဆုံးပြင်ဆင်နိုင်ရန် လိုအပ်နေပါသည်။

ပုံ - လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ဥပဒေဆိုင်ရာမူဘောင်ရှုထောင့်

၅-၃။ အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုနှင့်တာဝန်ခံမှု

ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ထိန်းချုပ်မှုဆိုရာတွင် ပုံစံမျိုးစုံရှိကြသည်။ ကြိုတင်ထိန်းချုပ်သည့် ပုံစံမျိုး Proactive Oversight ရှိရင် တုန့်ပြန်ထိန်းချုပ်သည့်ပုံစံမျိုး Reactive Oversight လည်း ရှိကြသည်။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍတွင် ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းခြင်သာမှု၊ တာဝန်ယူမှု၊ အများပြည်သူပါဝင်မှု၊ နိုင်ငံသားများ၏ လိုအပ်ချက်များ၊ တောင်းဆိုချက်များကို မှန်ကန်စွာ တုန့်ပြန်နိုင်မှု အစရှိသည့် မူဝါဒများအပေါ်တွင် အခြေခံ ကြပါသည်။ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာအဖွဲ့အစည်းများသည် မိမိတို့၏လုပ်ဆောင်ချက်များနှင့်ပတ်သက်ပြီး ဥပဒေအရ တာဝန်ခံရ မည့်အပြင် မသမာမှုများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းအမှားနှင့်ပတ်သက်၍ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုကို တာဝန်ခံရမည်။ ဒီမိုကရေစီနည်းကျ ထိန်းချုပ်သည့် ယန္တရားများသည် အာဏာအလွဲသုံးစား ပြုလုပ်ခြင်းကို ကာကွယ်ပေးနိုင်သလို ဟန်ချက် ညီညီ ထိန်းညှိမှုများကိုလည်း ရှိစေသည်။ ကြိုတင်ထိန်းချုပ်သည့် ပုံစံဆိုရာတွင် ဥပဒေများချမှတ်၍ လုံခြုံရေး ကဏ္ဍကို ထိန်းချုပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်ပြီး၊ တုန့်ပြန်ထိန်းချုပ်သည့် ပုံစံဆိုရာတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍမှ ဖြစ်ပေါ်လာသော ကိစ္စရပ်များ ပြဿနာများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ စုံစမ်းစစ်ဆေးမှုများ ပြုလုပ်ကြသည်။ ထို့အတူ ဗဟိုမှထိန်းချုပ်ထားသည့် ပုံစံမျိုးရှိသလို ဒေသအလိုက် အာဏာခွဲဝေပေးပြီး၊ ထိန်းချုပ်သည့် ပုံစံမျိုးလည်း ရှိပါသည်။ ဗဟိုမှ ထိန်းချုပ် သည့် ပုံစံသည် အဓိကအားဖြင့် အမျိုးသားလုံခြုံရေးကို ရည်ရွယ်၍ ဆောင်ရွက်လေ့ရှိပြီး၊ အာဏာခွဲဝေ ထိန်းချုပ်သည့် ပုံစံသည် သက်ဆိုင်ရာဒေသအလိုက် ဖြန့်ထားပြီး ထိန်းချုပ်ခြင်းမျိုးဖြစ်သည်။

၅-၄။ ကာကွယ်ရေး

ဤကဏ္ဍတွင် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်ရေးကို အဓိကတာဝန်ယူဆောင်ရွက်ပေးရသည့် စစ်တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဆိုလိုခြင်းဖြစ်သည်။ စစ်တပ်၏ မူလတာဝန်မှာ နိုင်ငံ၏ အချုပ်အခြာအာဏာကို ပြည်ပကျူးကျော်သူများ၏ ရန် (သို့မဟုတ်) အန္တရာယ်များမှ ကာကွယ်ပေးရန်ဖြစ်သည်။ ထို့ကြောင့် စစ်တပ်သည် ပြည်သူများကို ကိုယ်စားပြုသော ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ဒီမိုကရေစီနည်းလမ်းဖြင့် ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲမှု အောက်တွင် တည်ရှိနေပြီး၊ နိုင်ငံတော် ကာကွယ်ရေးတာဝန်ကို ထမ်းဆောင်ရမည်။ နိုင်ငံအနေဖြင့် ခြိမ်းခြောက်မှု အသစ်များ ကြုံလာသည့် အခါဖြစ်စေ၊ အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ အသွင်ကူးပြောင်းသည့်အခါဖြစ်စေ၊ စစ်တပ်အနေဖြင့် ငြိမ်းချမ်းရေး လုပ်ငန်းစဉ်ထဲမှာ ပါဝင်လာသည့်အခါဖြစ်စေ၊ ဒေသအတွင်း အဖွဲ့အစည်းများသို့ ဝင်ရောက်သည့်အခါဖြစ်စေ၊ နိုင်ငံ၏ ဘက်စုံဖွံ့ဖြိုးရေးလုပ်ငန်းများကို ဆောင်ရွက်သည့်အခါဖြစ်စေ၊ ဘဏ္ဍာရေးအကျပ်အတည်းကြုံတွေ့သည့်အခါဖြစ်စေ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ကာကွယ်ရေး ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှု ဖော်ဆောင်သည်။

- ဘက်စုံလွှမ်းခြုံသော ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ် စဉ်းစားရန်၊
- ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို မောင်းနှင်သူများ၊ ဖျက်ဆီးသူများ၊ အကျိုးအမြတ်ရရှိသူနှင့် ဆုံးရှုံးသူများကို စဉ်းစားရန်၊
- အဓိကပါဝင်ပတ်သက်သူများအနေဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး၏ ရည်ရွယ်ချက်များနှင့် စံနှုန်းများကို လက်ခံထားရန်၊
- အဂတိလိုက်စားမှု၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုကို တိုက်ဖျက်ရန်၊
- စစ်ဘက်ရေးရာကိစ္စရပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ ပြည်သူများ၏စိတ်ဝင်စားမှုနှင့် ဆွေးနွေးမှုများ ပိုမိုဖြစ်ပေါ်လာစေရန်၊
- စီမံခန့်ခွဲမှုနှင့် ပတ်သက်၍ တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှုအပိုင်းမှာ ရေရှည်ဖွဲ့စည်းတည်ဆောက်ပုံပြောင်းလဲရေးကို အာရုံစိုက်ဆောင်ရွက်ရန်။

၅-၅။ ထောက်လှမ်းရေးနှင့်လုံခြုံရေးဆိုင်ရာဝန်ဆောင်မှု

ဤကဏ္ဍတွင် နှစ်ပိုင်းရှိသည်။ ပထမအပိုင်းမှာ စစ်အာဏာရှင်စနစ်မှ ဒီမိုကရေစီစနစ်သို့ နိုင်ငံရေးအသွင် ကူးပြောင်း စတင်သည့်အခါမှာ ထောက်လှမ်းကဏ္ဍသည် ယခင်စစ်အာဏာရှင် အစိုးရ လက်ဝေခံအဖွဲ့အစည်း တစ်ရပ်ဖြစ်ကာ ပြည်သူများနှင့် နိုင်ငံရေးတက်ကြွလှုပ်ရှားသူများကို ဖိနှိပ်ရန်အတွက် စစ်အာဏာရှင်၏ လက်ကိုင် တုတ်အနေအထားမျိုး ဖြစ်ခဲ့သောကြောင့် ၎င်း၏ ပုံရိပ်၊ ဂုဏ်သတင်းမှာ အလွန်ဆိုးရွားလေ့ရှိကြသည်။ ထိုအခြေအနေမျိုးတွင် ထောက်လှမ်းရေးကဏ္ဍ ကြီးတစ်ခုလုံးသည် ပြည်သူ့ကိုယ်စားလှယ်များ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်စနစ် တကျထည့်သွင်းရန် လိုအပ်သည်။ ဒုတိယအပိုင်းမှာ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ လုံခြုံရေးကဏ္ဍတွင် ထောက်လှမ်းရေး၏ အခန်းကဏ္ဍမှာအလွန်အရေးပါသည့်အတွက် ၎င်းကဏ္ဍကြီးတစ်ခုလုံးကို စွမ်းရည်မြင့်မားစွာဖြင့် ထိရောက်စွာ အလုပ်လုပ်နိုင်ရန် ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို ဖော်ဆောင်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထောက်လှမ်းရေးကဏ္ဍကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုတွင် အဓိက ဆောင်ရွက်ရမည့် လုပ်ငန်းစဉ်များ -

- အရပ်ဘက်ထိန်းချုပ်မှုကို ခိုင်ခိုင်မာမာ တည်ဆောက်ထားခြင်း၊
- အရည်အသွေးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ပေးခြင်း၊
- ကြောက်ရွံ့မှုနှင့် မယုံကြည်မှုအမွေဆိုးကို ဖယ်ရှားလိုက်ခြင်း၊
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို ပြန်လည်ပေါင်းစည်းပေးခြင်း။

၅-၆။ နယ်ခြားလုံခြုံရေးနှင့်စီမံခန့်ခွဲမှု

နယ်စပ်စီမံခန့်ခွဲမှုအပိုင်းကို ထိရောက်စွာ ပေါင်းစည်းဆောင်ရွက်နိုင်မှသာလျှင် အများပြည်သူဘဝ၏ လုံခြုံရေးကို အာမခံပေးနိုင်သလို၊ ဒေသတွင်းတည်ငြိမ်မှု၊ ကုန်သွယ်ရေးနှင့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးကို မြှင့်တင်နိုင်လိမ့် မည်။ နယ်စပ်ဒေသစီမံခန့်ခွဲမှုညံ့ဖျင်းလျှင် နိုင်ငံ၏တည်ငြိမ်မှုနှင့် လုံခြုံမှုကိုပါ ပျက်ပြားစေနိုင်သည်။ အခြေခံအား ဖြင့် နယ်စပ်ဒေသလုံခြုံရေးစီမံခန့်ခွဲမှုမှာ နယ်ခြားစောင့်တပ်များ၊ အကောက်အခွန်များနှင့် လူဝင်မှုကြီးကြပ်ရေးအဖွဲ့များ ပါဝင်လေ့ရှိကြသည်။ နယ်စပ်ဒေသလုံခြုံရေးစီမံခန့်ခွဲမှုကဏ္ဍသည် အရပ်ဘက်အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ခိုင်ခိုင်မာမာထားရှိရန် လိုအပ်နေပြီး၊ လုပ်ငန်းတာဝန်များကိုလည်း သီးသန့်သတ်မှတ်ထားရန် လိုအပ်သလို ပွင်းလင်းမြင်သာမှုနှင့် တာဝန်ခံမှု၊ တာဝန်ယူမှု အပြည့်အဝရှိရန်လည်း လိုအပ်ပါသည်။

၅-၇။ ပြည်သူ့စုံဆောင်မှုအတွက် ရဲတပ်ဖွဲ့

ရဲတပ်ဖွဲ့ဆိုသည်မှာ ပြည်သူတို့၏ နေ့စဉ်ဘဝနှင့်အများဆုံးပတ်သက်နေသော လုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်းတခု ဖြစ်သည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် အလွှာစုံလိုအပ်ချက်များ သင့်မြတ်မှန်ကန်စွာ တုန့်ပြန်ဖြည့်ဆည်းဆောင်ရွက်ပြီး၊ ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှု၊ အားကိုးမှုကို ရရှိသော ပရော်ဖက်ရှင်နယ် ရဲတပ်ဖွဲ့ Professional Police Force သည် တိုင်းပြည်တစ်ခု၏ လုံခြုံမှုကို မြှင့်တင်ပေးနိုင်ပြီး၊ ရေရှည်ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်သော ပတ်ဝန်းကျင်ကောင်းတစ်ခုကို ဖန်တီးပေးနိုင်မည်။ ဤနေရာတွင်ရဲတပ်ဖွဲ့ဟုဆိုရာ၌ ရဲတပ်ဖွဲ့၏ လုပ်ပိုင်ခွင့်အာဏာ (အထူးသဖြင့် စုံစမ်းမှု၊ စစ်ဆေးမှု၊ ဖမ်းဆီးမှု၊ ထိန်းသိမ်းမှုအာဏာ) တို့ကို ကျင့်သုံးနိုင်သည့် ဥပဒေစိုးမိုးရေး Rule of Law အဖွဲ့အစည်း အားလုံးကို ဆိုလိုပေရာ ဒေသလုံခြုံရေးအဖွဲ့အစည်း၊ ပြည်သူ့စစ်များလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။

ဥပမာအားဖြင့် နိုင်ငံအများစု (အထူးသဖြင့် အာဏာရှင်စနစ်မှ နိုင်ငံရေးအသွင်ကူးပြောင်းနိုင်ငံများနှင့် ပဋိပက္ခအလွန် ပြန်လည်တည်ဆောက်သောနိုင်ငံများ)တွင် ရဲတပ်ဖွဲ့၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အခြားလုံခြုံရေးကဏ္ဍများ၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုနှင့် ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်လေ့ရှိကြသည်။ ရဲတပ်ဖွဲ့၏ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် မဖြစ်မနေ ဆောင်ရွက်ရမည့် အပိုင်းများမှာ -

- ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ပြည်သူ့ကိုယ်စားပြုထားသော အရပ်ဘက်အစိုးရ၏ ထိန်းချုပ်မှုအောက်တွင် ရှိစေခြင်း။
- ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှု၊ အားကိုးမှု ပြန်လည်မြှင့်တက်လာစေခြင်း။
- ရဲတပ်ဖွဲ့သည် နိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများအပေါ်တွင် နားလည်သဘောပေါက်စေခြင်း။

- ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ပြည်သူ့လုံခြုံရေးနှင့် တည်ငြိမ်ရေးအတွက် လိုအပ်သော ဝန်ဆောင်မှုများကို ဆောင်ရွက်ပေးနိုင်ရန် စွမ်းရည်မြှင့်တင်ပေးခြင်း။
- ရဲတပ်ဖွဲ့သည် ဒီမိုကရေစီစံနှုန်းများနှင့်အညီ တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှု၊ ပွင့်လင်းမြင်သာမှု တိုးတက်ကောင်းမွန်လာ စေခြင်း။

၅-၈။ ဥပဒေစိုးမိုးရေးအခြေခံဖြင့်တရားရေးစနစ်

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် တရားမျှတမှု Justice နှင့် လုံခြုံရေး Security ဆိုရာတွင် ခွဲခြားလို့မရအောင် ဆက်စပ်နေပါသည်။ အားကောင်းသော တရားမျှတမှုကဏ္ဍသည် လူတစ်ဦးချင်းစီ၏ အခွင့်အရေးများကို ရှင်သန်စေပြီး၊ ချိုးဖောက်မခံရအောင် အကာအကွယ်ပေးနိုင်သလို အဆိုပါ အခွင့်အရေးများအား ချိုးဖောက်လာမည့်သူများကို တားမြစ်နိုင်ပေသည်။ လွတ်လပ်၍ ဘက်မလိုက်သော တရားရေးကဏ္ဍ Independence and Impartial Judicial Sectorတွင် လုံခြုံရေးအတွက် အခြေခံအကျဆုံးဖြစ်သလို တရားရေးကဏ္ဍကို ပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းသည်လည်း ငြိမ်းချမ်းရေး၊ တည်ငြိမ်ရေး နှင့် ဒီမိုကရေစီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်သည်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ၏ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေနှင့် ဥပဒေများသည် လူ့အခွင့်အရေးကို အကာအကွယ်ပေးခြင်း၊ စောင့်ရှောက်ပေးခြင်း လုပ်ဆောင်နိုင်ရန်အတွက် အခြေခံစံနှုန်းများဖြစ်ရမည်။

အလားတူပင် တရားရေးကဏ္ဍအတွင်းမှ မူဝါဒများ၊ လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် ဆောင်ရွက်ချက်များသည် လူ့အခွင့်အရေးများကို လူသားအားလုံး တန်းတူညီမျှမှု ရရှိစေပြီး၊ လက်တွေ့ကျင့်သုံးနိုင်ရန် အာမခံချက်ပေးထားရမည်။ တရားရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ ခြင်းဖော်ဆောင်သည့်အခါ လက်တွေ့ကျင့်သုံးခဲ့သောအဆင့်များ -

- ဥပဒေစိုးမိုးရေးအတွက် ဆက်စပ်သည့် အင်စတီကျူးရှင်းများ ခိုင်မာအားကောင်းလာအောင် ပြုလုပ်ခြင်း။
- တရားရေးကဏ္ဍအတွင်း ဆောင်ရွက်ချက်များနှင့်ပတ်သက်၍ အသိပညာမှီဝဲ ဖြန့်ဖြူးပေးခြင်း။
- တရားရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိသော ပြည်သူလူထုအတွက် ဝန်ဆောင်မှုပေးနေသည့် ဝန်ထမ်းများ၏ အရည်အသွေး၊ စွမ်းရည်များကို မြှင့်တင်ပေးခြင်း။
- ကျင့်ဝတ်၊ စည်းကမ်း၊ နည်းလမ်းများ မြန်ဆန်တိုးတက်လာစေရန် ဆောင်ရွက်ခြင်း
- တရားမျှတမှုကို ခွဲခြားဆက်ဆံခြင်းမရှိဘဲ လူတိုင်းအတွက် ရရှိစေခြင်း။
- တရားရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ အကျင့်ပျက်ခြစားမှုနှင့် အဂတိလိုက်စားမှုများကို တိုက်ဖျက်ခြင်း။
- တရားရုံးပြင်ပ ပြဿနာဖြေရှင်းရေးစနစ် (Informal Justice) ချဉ်းကပ်ပုံများကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားလာခြင်း။

- တရားရေးကဏ္ဍအတွင်းရှိ ကျင့်သုံးနေသည့် ဥပဒေများကို ဥပဒေပြုရေးအပိုင်းမှ ပြန်လည်သုံးသပ်ခြင်းနှင့် ပြုပြင် ပြောင်းလဲခြင်းများ ဆောင်ရွက်ခြင်း။
- တရားရုံးများ၏ မှတ်တမ်းများနှင့် စီရင်ထုံးများကို တရားရေးဆိုင်ရာကျွမ်းကျင်သူများ (ပရော်ဖက်ရှင်နယ်များ) လေ့လာနိုင်ရန်အတွက် ထုတ်ဝေဖြန့်ဖြူးခြင်း
- ကလေးသူငယ်များအတွက် တရားမျှတမှုရရှိရေး တရားရေးဆိုင်ရာ အကြံဉာဏ်များ ပေးခြင်း၊ ခုခံကာကွယ်ခွင့်များ ပေးခြင်း။

၅-၉။ အကျဉ်းထောင်စနစ်

ဥပဒေချိုးဖောက်သူများကို ထိုက်တန်သော ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်းသည် လူသားလုံခြုံရေးအတွက် အခြေခံသဘောတရားတစ်ရပ်ဖြစ်ပြီး၊ အကျဉ်းချခြင်းသည် အပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် ကျင့်သုံးသည့် နည်းလမ်းတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ အကျဉ်းထောင်စနစ်ဆိုရာတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို ကာကွယ်ပေးရန်၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်လာသူများကို တားဆီး ပေးရန်၊ ပြစ်မှုကျူးလွန်သူများကို အပြစ်ပေးဒဏ်ခတ်ရန်နှင့် ပြစ်ဒဏ်ကျခံသူနေရာသူများကို ပြန်လည်ပြုစုပျိုးထောင်ပေးရန် ရည်ရွယ်၍ တည်ထောင်ထားသောနေရာဖြစ်သည်။

အကျဉ်းထောင်များကို လူ့အခွင့်အရေးစံနှုန်း၊ နိုင်ငံသားအခွင့်အရေး၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းလုံခြုံရေးတို့ကို ရှေးရှု၍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုများကို စနစ်တကျ ဆောင်ရွက်သွားရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကျဉ်းထောင်စနစ် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုရာတွင် အကျဉ်းထောင်များ၏ အခြေအနေ ပိုမိုကောင်းမွန်လာစေရေးကိုသာ ဆိုလိုခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ အောက်ပါလုပ်ငန်းစဉ်များကို ရှိရန် လိုအပ်ကြောင်း -

- စွပ်စွဲခံရသူများကို တရားရုံးမတင်မီ အချုပ်ကျခံနေစဉ်ကာလအတွင်း လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ တရားမျှတမှုနှင့် ဥပဒေ၏ အကာအကွယ်ပေးမှုကို အပြည့်အဝရရှိစေရမည်။
- အကျဉ်းထောင်များတွင် ခိုင်မာကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် ရှိခြင်း၊ အကျင့်ပျက်ခြစားမှု၊ အဂတိလိုက်စားမှု မရှိခြင်း၊ အကျဉ်းသားများအနေဖြင့် လူ့ဂုဏ်သိက္ခာ၊ လူ့အခွင့်အရေးနှင့်ဥပဒေ၏အကာအကွယ်ပေးမှုကိုအပြည့် အဝရရှိခြင်း၊ အကျဉ်းသားဘဝမှ လွတ်မြောက်သည့်အခါတွင် လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်း၌ ပုံမှန်ပြန်လည်ရှင်သန်နိုင်ရန် အစီအစဉ်များ ဆောင်ရွက်ပေးခြင်း။
- ပြစ်ဒဏ်ပေးရာတွင် ထောင်သွင်းအကျဉ်းချခြင်း နည်းလမ်းတစ်ခုတည်းကိုသာ မစဉ်စားဘဲ အခြားသော ပြစ်ဒဏ် ပေးသည့် နည်းလမ်းများကိုပါ တရားစီရင်ရေးစနစ်တွင် ထည့်သွင်းဆောင်ရွက်သွားခြင်း။
- အကျဉ်းထောင်အတွင်းရှိ ကျန်းမာရေးစောင့်ရှောက်မှုများကို ဂရုပြုဆောင်ရွက်စေခြင်း။

၅-၁၀။ ပုဂ္ဂလိကလုံခြုံရေးကဏ္ဍ

၂၀ ရာစုနှောင်းပိုင်းတွင် လုံခြုံရေးနှင့်စစ်ရေးဆိုင်ရာ ကိစ္စရပ်များနှင့်စပ်လျဉ်း၍ ပုဂ္ဂလိက ကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ များစွာကြီးထွားလာပေသည်။ ၎င်းပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများသည် အကျိုး အမြတ်အတွက် လုံခြုံရေးနှင့်စစ်ရေးဆိုင်ရာ ဝန်ဆောင်မှုများကို ပေးနေသောအဖွဲ့အစည်းများ ဖြစ် ကြပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ လုံခြုံရေးကဏ္ဍတွင် ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများ၏ အခန်းကဏ္ဍမှာ ကြီးထွားလာ သော်လည်း နိုင်ငံအများစုတွင်မူ အဆိုပါကုမ္ပဏီများနှင့် ပတ်သက်၍ လျစ်လျူရှုထားလေ့ရှိတတ်ကြ သည်။

ထိရောက်သည့် စည်းမျဉ်း ဥပဒေများ မရှိပါက လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍသည် ပြည် သူများကို ဒီမိုကရေစီနည်းကျ တာဝန်ခံခြင်းမျိုးမဟုတ်ဘဲ ငွေပေးပြီးငှားရမ်းသော သူများကိုသာ တာဝန်ခံသည့် ပုံစံမျိုးဖြစ်လာနိုင်သလို ကျင့်ဝတ်ပိုင်းဆိုင်ရာတွင်လည်း ပြဿနာများ ရှိလာနိုင်မည်။ တာဝန်ခံမှုမရှိသော လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိကကုမ္ပဏီများသည် လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ ကျူးလွန်တတ်ကြသလို ငွေကြေးအပေါ်အခြေပြု၍ ကျင့်ဝတ်မရှိသော၊ မသင့်တော်သော အမှု အခင်းများကို ကျူးလွန်ခြင်း၊ နိုင်ငံရေးလက်ကိုင်တုတ်အဖြစ် ဆောင်ရွက်ခြင်းများကိုလည်း ကျူးလွန်လာတတ်ကြသည်။ ထို့ကြောင့် လုံခြုံရေးနှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာ ပုဂ္ဂလိကကဏ္ဍကို ကျယ်ပြန့် လှသည့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လုပ်ငန်းစဉ်နှင့် ဟန်ချက် ညီအောင် ပြုပြင်ပြောင်းလဲ နိုင်ရေးကို ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆောင်ရွက်သင့်ပေသည်။

၆။ ပဋိပက္ခအလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ခြင်း

ပဋိပက္ခအလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးဖော်ဆောင်ခြင်းဆိုရာတွင် “ဖြစ်စဉ်တစ်ရပ်ဖြစ်၍ ထိုဖြစ်စဉ်၏ လမ်းညွှန် ချက်နှင့် လုပ်ပုံလုပ်နည်းများအရ မည်သည့်လူ့အဖွဲ့အစည်းကိုမဆို ပဋိပက္ခများ ပြန်လည် ဖြစ်ပွားခြင်း ရှောင်ရှား နိုင်ရန် ငြိမ်းချမ်းရေးအခွင့်အရေး အခွန်ရှည်တည်တံ့နိုင်မည့်အခြေအနေနှင့် အဆောက်အအုံပိုင်းဆိုင်ရာများကို ဖန်တီးတည်ဆောက်ပေးကာ ကူညီဆောင်ရွက်ပေးခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခု”ဖြစ်သည်။ ဤအယူအဆအား မိတ်ဆက်ပေးခဲ့သူက ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေ အတွင်းရေးမှူးချုပ် ဘူးထရော့ ဘူးထရော့-ဂါလီ Boutros Boutros-Ghali ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအယူ အဆအား နောက်ထပ် ကုလသမဂ္ဂအထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ် ကိုဖီအာနန်း Kofi Atta Annan လည်း ပဋိပက္ခအလွန်ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်းဆိုတာ “ပဋိပက္ခများ ပြီးဆုံးချိန်တွင် လက်နက် ကိုင်တိုက်ပွဲများ ပြန်လည်မဖြစ်ပွားအောင် တားဆီးခြင်း၊ ကာကွယ်ခြင်းနှင့် ငြိမ်းချမ်းရေးတည် ဆောက်ခြင်း ၎င်းတို့အား ရေရှည်တည်တံ့ခိုင်မြဲအောင် တည်ဆောက်ခြင်း” ကိုဆိုလိုသည်။

လက်တွေ့သဘာဝကတွေ့အရ နှိုင်းယှဉ်ကြည့်ရင် ပဋိပက္ခအလွန်ကာလမှာ ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်ရန် သံတမန်နည်း၊ စစ်ရေးနည်း ဆောင်ရွက်ချက်များဖြင့် လုံလောက်ထိရောက်မှု နည်းပါးနေသည်ကို တွေ့ရသည်။

၎င်းပဋိပက္ခနှင့်ဆက်နွှယ်မှုများ သို့မဟုတ် အရင်းခံအမျိုးမျိုးကို ဖြေရှင်းသွားရန် ငြိမ်းချမ်းရေး တည်ဆောက်သည့် နေရာမှာ ကဏ္ဍပေါင်းစုံပါဝင်သည့်လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ် ထားရှိရန် လိုအပ်သည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားသည့်အခါ နိုင်ငံအဆင့် အင်စတီကျူးရှင်းများကို ခိုင်မာစွာတည်ဆောက်ခြင်း၊ ရွေးကောက်ပွဲများ စောင့်ကြည့်လေ့လာခြင်း၊ လူ့အခွင့်အရေးကို မြှင့်တင်ခြင်း၊ ပြန်လည်နေရာချထားခြင်း၊ ပြန်လည်ထူထောင်ခြင်း၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း ဒီလို အစီအစဉ်မျိုးကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရမည့်အပြင် ကဏ္ဍစုံ ဘက်စုံ အခြေခံကောင်းသည့် ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုနှင့်ပတ်သက်သည့် လုပ်ငန်းစဉ်များကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

ထို့ကြောင့် ပဋိပက္ခအလွန် ငြိမ်းချမ်းရေးတည်ဆောက်ခြင်း ဖြစ်စဉ်သည်လည်း စစ်ပွဲများ (သို့မဟုတ်) အကြမ်းဖက်ပဋိပက္ခများ ဖြစ်ပွားနေသည့်အခြေအနေမှ တည်ငြိမ်အေးချမ်းသည့် အခြေအနေသို့ ကူးပြောင်းနိုင်ရန် နိုင်ငံရေးအကူးအပြောင်းဖြစ်စဉ်တစ်ရပ် ထားရှိရန်၊ ဤဖြစ်စဉ်ထဲတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်း ကိစ္စ ကိုလည်း ပါဝင်လာအောင် ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်သည်။

၆-၁။ ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်

ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး အရေးပါနေသော်လည်း လက်တွေ့တွင် စိန်ခေါ်မှုများစွာ ရှိနေခြင်း အထူးသဖြင့် အရပ်ဖက်နိုင်ငံရေးသမားများသည် လုံခြုံရေးကဏ္ဍနှင့် စပ်လျဉ်း၍ အသိပညာနှင့် ကျွမ်းကျင်မှု အားနည်းလေ့ရှိခြင်း၊ ဆွေးနွေးသည့်အခါ သေသေချာချာမကိုင်တွယ်နိုင်ခြင်း၊ ညှိနှိုင်းသည့်အခါ လက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများ၏ လိုအပ်ချက်များကို ဦးစားပေးမှုကြောင့် ဟန့်ချက်မညီမျှမှုများ ဖြစ်ပေါ်တတ်ခြင်း၊ ရေရှည်ဖော်ဆောင်ရမည်ထက် ရေတိုဆောင်ရွက်ရမည့်ကိစ္စများကိုသာ ဦးစားပေးပြောင်းလဲလေ့ရှိခြင်းနှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်တွင် ဒီမိုကရေစီအနှစ်သာရနှင့် စံနှုန်းများ အားနည်းလာတတ်ခြင်းတို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် အကောင်အထည်ဖော်ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရေးပါသည့် အခန်းကဏ္ဍတစ်ရပ်ကဲ့သို့ ထည့်သွင်းစဉ်းစားဆွေးနွေးညှိနှိုင်းသွားရန် လိုအပ်သလို ဒီမိုကရေစီအနှစ်သာရနှင့် စံနှုန်းများ ပြည့်ဝအောင် ဖော်ဆောင်သွားရန် အရေးကြီးသည်။

တူးထရော့စ် တူးထရော့စ်-ဂါလီသည် ၁၉၉၂ ခုနှစ်မှ ၁၉၉၆ ခုနှစ်အထိ ကုလသမဂ္ဂ၏ ဆဌမမြောက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးချုပ်အဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် အီဂျစ်နိုင်ငံရေးသမားနှင့် သံတမန်တစ်ဦးဖြစ်သည်။

ကိုဖီအာဠာအာနီသည် ၁၉၉၇ ခုနှစ်မှ ၂၀၀၆ ခုနှစ်အထိ ကုလသမဂ္ဂ၏ သတ္တမမြောက် အထွေထွေအတွင်းရေးမှူးအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ခဲ့သည့် ဂီနာသံတမန်တစ်ဦးဖြစ်သည်။

၆-၂။ ငြိမ်းချမ်းရေးကတိကဝတ်များ

အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးကနေတစ်ဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးအတွက် ဦးတည်သည့် ရည်မှန်းချက်ကို ရောက်ရှိနိုင် ရန်၊ နှစ်ဖက်ပါတီတို့၏ လိုက်နာမှုများ ခိုင်မာစေရန် ငြိမ်းချမ်းရေးကတိကဝတ်စာချုပ် ဖြင့် အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ကြသည်။ ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်အတိုင်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲမှုလုပ်ငန်းစဉ်များကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အဓိကကျသော “မူဘောင်နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့် အာဏာများ” ဖြစ်ပါသည်။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်မှု၏ မူဝါဒနှင့်ရည်မှန်းချက်ကို အဆိုပါငြိမ်းချမ်းရေး စာချုပ်ထဲတွင် ခိုင်မာမှုရှိရမည်။ ဥပမာအားဖြင့် ၁၉၉၀ ခုနှစ်အတွင်း အယ်ဆာပေးဒီးနှင့် ဂွါတီမာလာ နိုင်ငံတို့မှာ သူတို့ချုပ်ဆိုခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်၌ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ဆက်စပ်သည့်အချက်များကိုသာမက ကျယ်ပြန့်သော လူမှုရေး၊ စီးပွားရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ပြောင်းလဲ မှုများအကြား ချိတ်ဆက်ဆောင်ရမည့်အချက်များကိုလည်း ထည့်သွင်းထားကြသည်။ အထူးသဖြင့် ၁၉၉၆ ခုနှစ် ဂွါတီမာလာနှင့် ဂွါတီမာလာ အမျိုးသားတော်လှန်ရေးအဖွဲ့အကြား ချုပ်ဆိုခဲ့သည့် ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်တွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် ပတ်သက်၍ သဘောတူညီချက် (၁၁) ချက်ပါရှိပြီး ၎င်း (၁၁) ချက်တို့အား လူ့အခွင့်အရေး၊ တိုင်းရင်းသားအုပ်စုများအရေး၊ လူမှုရေး နှင့် စီးပွားရေးဆိုင်ရာပြုပြင်မှုများ၊ မြေယာပြုပြင်မှုများ၊ စစ်ရာဇဝတ်မှုတို့ကို မှတ်တမ်းတင်ခြင်း၊ စစ်တပ်၏ အခန်းကဏ္ဍကို အသစ်ပြန်လည်ဖွဲ့စည်းခြင်း သို့မဟုတ် ပြုပြင်ခြင်း ဖော်ဆောင်ပြီးသွား လျှင် တပ်ဖွဲ့များ ဖျက်သိမ်းခြင်းနှင့် ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း DDR လုပ်ငန်းစဉ် စသည့်အချက်များ ပါဝင်ခဲ့ကြသည်။ ထို့ကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့် စာချုပ်များသည် အသေးစိတ် ဆန်လွန်းလျှင် အချိန်အကန့်အသတ်နှင့် နိုင်ငံရေးလိုအပ်ချက်များကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဆွေးနွေးမှုများအား နှောင့်နှေးသွားနိုင်သည်။ သို့ဖြစ်ပါ၍ ငြိမ်းချမ်းရေးစာချုပ်ကို အနှိမ့်ရည်မှန်းချက်များအဖြစ် သဘော မထားသင့်ဘဲ “ဖြစ်စဉ်” တစ်ခုကဲ့သို့ စတင်ရန် ယန္တရားတစ်ခုကို တည်ဆောက်ခြင်းသဘောမျိုး မှတ်ယူသင့်ပါသည်။ ယင်းဖြစ်စဉ်တွင် ပြည်သူ့အနေဖြင့် လုံခြုံရေးလိုအပ်ချက်များ ဆောင်ရွက်ရန် နည်းလမ်းများကို ပါဝင်ဆွေးနွေးနိုင် ပြီး ငြိမ်းချမ်းရေးကို တဆင့်ချင်း ဖော်ဆောင်သွားသင့်ပါသည်။

၆-၃။ ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေးဖြစ်စဉ်နှင့်အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှု

ပဋိပက္ခအလွန်ကာလ ငြိမ်းချမ်းရေး ပြန်လည်တည်ဆောက်ရေး ဖြစ်စဉ်နှင့် နိုင်ငံရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှု ဖြစ်စဉ်များတွင် တရားရေးကဏ္ဍပြုပြင်မှု Justice Sector Reform – JSR ကို ဆောင်ရွက်ရာတွင် အရေးကြီးသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ခုမှာ “အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှု Transitional Justice – TJ” ကိုလည်း လက်တွေ့ ကျကျဖော်ဆောင်ကြပါသည်။

လူ့အဖွဲ့အစည်းအနေဖြင့် အကြမ်းဖက်မှုပဋိပက္ခများနှင့် ဖိနှိပ်မှုများမှ အကူးအပြောင်းကာလ ဆောင်ရွက်သည့်အခါ လူ့အခွင့်အရေးချိုးဖောက်မှုများ၏ အမွေဆိုးများကို နည်းမျိုးစုံဖြင့် ဖြေရှင်းကြရန် ကြိုးပမ်းလေ့ရှိခဲ့သည်။ ထိုသို့ဖြေရှင်းခြင်းမှာ အကူးအပြောင်းကာလတရားမျှတမှုကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ခြင်း ဖြစ်ပေသည်။ ထိုကဲ့သို့ အတိတ်နှင့် ပစ္စုပ္ပန်ကာလတွင် ဖြစ်ရပ်ဆိုးများကို ရင်ဆိုင်ဖြေရှင်းကြခြင်းမှာ နိုင်ငံသားနှင့်ပြည်သူလူထုတစ်ရပ်လုံးတွင် ကျယ်ပြန့်လှသည့် တရားမျှတမှုဆိုင်ရာ အသိတရားများကို ရရှိ စေရန်၊ နိုင်ငံသား အချင်းချင်းအကြားတွင် ယုံကြည်မှု ပြန်လည်မြင့်တက်လာစေရန်၊ လူ့အဖွဲ့အစည်းအတွင်းရှိ ပြန်လည်ရင်ကြားစေရန်၊ အနာဂတ်တွင် အလားတူကျူးလွန်မှုမျိုးများကို ထပ်မံမဖြစ်ပွားအောင် တားမြစ် ကာကွယ်ရန် ၎င်းတို့အတွက် လုပ်ဆောင်ရခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုကို ဖော်ဆောင်ရ သည့် နည်းလမ်းအမျိုးမျိုးထဲမှာ ဒဏ်ရာဒဏ်ချက်များကို ပြန်လည်ကုစားပေးခြင်း Remedy သည် အလွန်အရေး ကြီးလှပါသည်။

အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုကို အကောင်အထည်ဖော် ဆောင်ရွက်ရာတွင် ပဋိပက္ခများ၊ ဖိနှိပ်မှု များမှ ရုန်းထွက်လာသည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းသည် ရင်ဆိုင်နေရသည့် စိန်ခေါ်မှုများကို ဓမ္မဓိဌာန်ကျကျ ချဉ်းကပ်ရန် လိုအပ်သလို ထိုလူ့အဖွဲ့အစည်း၏ ယဉ်ကျေးမှုနှင့် နောက်ခံများကိုလည်း ထည့်သွင်းစဉ်းစားရန် လိုအပ်ပါသည်။ အကူးအပြောင်းကာလ တရားမျှတမှုကို ချဉ်းကပ်ဆောင်ရွက်ရာတွင် လူ့အခွင့်အရေးဆိုင်ရာ၊ အခြေခံစံနှုန်းများကို သက်ဝင်ယုံကြည်မှုများအပေါ်မှာ အခြေခံရမည်ဖြစ်ပြီး ကျူးလွန်မှုများကို ရပ်တန့်စေခြင်း၊ ကျူးလွန်ခဲ့သည့်ပြစ်မှု များကို စုံစမ်းစစ်ဆေးခြင်း၊ အရေးယူခြင်း၊ ပြစ်ဒဏ်ပေးခြင်း၊ ပြန်လည်ပြုပြင်ခြင်း၊ ကုစားခြင်း နှင့် တားဆီးခြင်း တို့ကို ပြုလုပ်ရာတွင် နိုင်ငံတကာလူ့အခွင့်အရေးနှင့် လူသားချင်းစာနာထောက်ထားမှုဆိုင်ရာ ဥပဒေများကိုအမှီ ပြုရန် လိုအပ်သည်။

၇။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ရေးနှင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ အခန်းကဏ္ဍ

လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဆိုရာတွင် “အစိုးရ၊ နိုင်ငံရေးခေါင်းဆောင်များ၊တိုင်းပြည်၏ မူဝါဒချမှတ်သူများ၊ လက်နက်ကိုင်အင်အားစုများ၏ ခေါင်းဆောင်များ အစရှိသည့် ထိပ်ပိုင်းဆိုင်ရာနိုင်ငံရေးအလွှာများ အဓိကကျ ဦးစီးဆောင်ရွက်နေသည့် အဆင့်မြင့်နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်တစ်ခုဟူ၍ ရှုမြင်လေ့ရှိကြသည်။ ထို့ကြောင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ခြင်းဟု ဆိုလိုက်သည်နှင့်အမျှ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု အခန်းကဏ္ဍများကတော့ လက်တွေ့မှာ မေးမိန့်လေ့ရှိတတ်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများအနေဖြင့် ၎င်းတို့၏ရပ်တည်ချက်များနှင့် ကျွမ်းကျင်မှုပိုင်းဆိုင်ရာ အကန့်အသတ်များကြောင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်ထဲတွင် ဝင်ရောက်ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လက်တွဲနဲ့လေ့ရှိတတ်ကြသည်။

အမှန်တကယ်အားဖြင့်တော့ လုံခြုံရေးဆိုင်ရာပြုပြင်ခြင်း လုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရပ်ဘက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုများ အလွန်အရေးကြီးလှပါသည်။ အရပ်ဘက်လူမှု အဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းပါဝင်မှု ရှိလျှင် ထိုလုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြုပြင်ခြင်းအား ပိုမိုကျယ်ပြန့်လာနိုင် သလို အလွှာစုံအားလုံး ပါဝင်လာနိုင်ရေးအတွက် အခွင့်အလမ်းကောင်းများ ပေါ်ထွက်လာနိုင်ခြင်း၊ ပြုပြင်ရေးဖြစ်စဉ်အပေါ်မှာလည်း နိုင်ငံသားများနှင့် ပြည်သူများအနေဖြင့် ယုံကြည်သက်ဝင်မှု မြင့် မားလာနိုင်ခြင်း၊ ရေရှည်ခိုင်မာသော လုပ်ငန်းစဉ်တစ်ရပ်လည်း ဖြစ်လာနိုင်ခြင်း၊ အကျိုးစီးပွားများ နှင့် စိုးရိမ်မှုများကိုလည်း ထုတ်ဖော်ပြောဆိုခွင့်များ ရရှိလာနိုင်ခြင်း၊ ပြည်သူများ၏ ဘဝလုံခြုံမှု နှင့် တရားမျှတမှုအတွက် လိုအပ်ချက်များကို ဖြည့်ဆည်းပေးနိုင်ခြင်း စသည်တို့ကို အကျိုးရလဒ်များ ရရှိနိုင်လိမ့် မည်။

လက်တွေ့တွင် အဆင့်မြင့်နိုင်ငံရေးဖြစ်စဉ်အနေဖြင့် ထိပ်ပိုင်းတွင်သာ ဖော်ဆောင်နေသော ပြုပြင်ခြင်း ဖြစ်စဉ်မှာ ကာလတိုဖြစ်ပေါ်တိုးတက်မှုမျိုး ဖြစ်တတ်ပြီး၊ အားလုံးကို ကျယ်ပြန့်စွာ မလွှမ်း ခြုံနိုင်သလို ထိပ်ပိုင်း ခေါင်းဆောင်များ၏ နိုင်ငံရေးစိတ်ဆန္ဒများနှင့် အကျိုးစီးပွားများပေါ်မူတည်၍ လမ်းကြောင်းပြောင်းသွားခြင်းမျိုး၊ ရပ်တန့်သွားခြင်းမျိုးလည်း ဖြစ်ပေါ်လေ့ရှိတတ်ကြသည်။

၈။ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် မြန်မာ့နိုင်ငံရေးအခင်းအကျဉ်း

၈.၁။ နောက်သမိုင်းတစ်ကျော

မြန်မာနိုင်ငံသည် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ခြင်းနှင့် ဆက်စပ်သည့်သမိုင်းတချို့ ရှိခဲ့သည်။ ၁၉၄၅ ခုနှစ် ဒုတိယကမ္ဘာစစ်ပြီးချိန်မှာ ဗမာပြည်တွင် စစ်တပ် (၃) ခု တည်ရှိခဲ့သည်။ ယင်းတို့အား “မဟာမိတ်တပ်” ဟုခေါ်သော ဗြိတိသျှတပ်၊ “ဗမာပြည်တပ်မတော်” ဟုခေါ်ဆိုခဲ့သော ဗြိတိသျှ လက်အောက်ခံ ဗမာပြည်ကိုလိုနီစစ်တပ်နှင့် ဗိုလ် ချုပ်အောင်ဆန်း ခေါင်းဆောင်ခဲ့သော “မျိုးချစ်ဗ မှာတပ်”တို့ ဖြစ်ကြသည်။ မျိုးချစ်ဗမှာတပ်ကို အမြဲတမ်းဗမာ့ တပ်မတော်ထဲတွင် ပေါင်းစည်းနိုင်ရန် ၁၉၄၅ ခုနှစ် စက်တင်ဘာလ (၇)ရက်နေ့တွင် ယနေ့သီရိလင်္ကာဟုခေါ်ဆို သော သီဟိုဠ်ကျွန်း၊ ကန္ဒီ မြို့မှာ ကန္ဒီစာချုပ်ချုပ်ဆိုခဲ့ကြသည်။ လွတ်လပ်ရေးမတိုင်ခင် တစ်နှစ်အလို တိုင်းရင်းသားတွေက ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကို ယုံကြည်ပြီး ကန္ဒီစာချုပ်အရ လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး SSR မှ “လက်နက်ဖြုတ်၊ တပ်ဖွဲ့ဖျက်၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း DDR” အစီအစဉ်အဖြစ် လက်ခံခဲ့သည်ဟု ယူဆသည်။ ဗိုလ်ချုပ်အောင်ဆန်းကျဆုံးပြီးနောက် ခန့်ထားခဲ့သော တပ်ချုပ်နှစ်ဦး ကရင်ဗိုလ်ချုပ် စ မစ်ဒွန်း နှင့် ဗိုလ်လကျာတို့ ဖဆပလ ဦးနု ဦးဆောင်မှုအောက်တွင် ရောက်ခဲ့ပြီး၊ တပ်ချုပ်နှစ်ဦးစလုံး ကို ရာထူးဖြုတ်ခံရခြင်း နှင့် ဗိုလ်နေဝင်း က တပ်ချုပ်ဖြစ်လာခဲ့သည်။

လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးသည် ကုလသမဂ္ဂက ပဋိပက္ခဖြစ်ပွားခဲ့သော နိုင်ငံပေါင်း (၁၃)နိုင်ငံမှာ အသုံးပြုခဲ့သည်။ ဒီနည်းအရ မြန်မာ့တပ်မတော်ကို ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်အဖြစ် ပြင်ဆင်ဖွဲ့စည်းပြီး ပြည်ထောင်စု လုံခြုံရေးကဏ္ဍကို “စုပေါင်းတာဝန်ယူကြခြင်း Collective Responsibility” ဖြစ်သည်။ ဒီနည်းစနစ် လိုလာခြင်းမှာ တိုင်းရင်းသားလူမျိုးတို့က မိမိတို့ပြည်နယ်မှာ “ပြည်နယ်ကာကွယ်ရေးတပ်” ကို ထားလိုသည့်ဆန္ဒ ဖြစ်သည်။ သို့ဖြစ်၍ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင် တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများသည် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ကို တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ရင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး SSR နည်းလမ်းဖြင့် တစ်ခုတည်းသောတပ်မတော် တစ်ရပ်ကို တည်ဆောက်ချင်ကြသည်။ တစ်ခုတည်းသော တပ်မတော်ကို “ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော် Federal Union Army – FUA ဟူ၍ အမည်ပေးချင်ကြသည်။ တခုတည်းသော တပ်မတော်ကို အလှည့်ကျ ကာချုပ်စနစ်ဖြစ်ပြီး ပြည်နယ်များတွင် ကြံ့ခိုင်ရန် ပြည်နယ်လုံခြုံရေး သို့မဟုတ် ကာကွယ်ရေးတပ်ကိုလည်း ထားချင်ကြသည်။ ၎င်းနည်းလမ်းအတိုင်း လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံ၏ နိုင်ငံရေးအခင်းအကျင်းနှင့် လေ့လာကြည့်လျှင် ဖြစ်ရန်မလွယ်။ သို့သော် အဆင့်ဆင့်သွားရန်၊ စိတ်ရှည်သည်းခံမှုရှိရန်၊ ကုလသမဂ္ဂအတွေ့အကြုံ ဝါရင့်သော နိုင်ငံတကာအကြံပေးအဖွဲ့တွေလည်း လိုပါလိမ့်မည်။ ဒီနည်းလမ်းကို စတင်ရန် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်မှတဆင့် နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲဖြင့် ညှိနှိုင်းခြင်း၊ အပေးအယူလုပ်ခြင်းနှင့် ယုံကြည်မှုတည်ဆောက်ခြင်း ၎င်းတို့အပေါ် ခိုင်မာမှုသာလျှင် အောင်မြင်နိုင်လိမ့်မည်ဟု ယူဆပါသည်။

၈-၂။ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် NCA နှင့် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ရေး SSR အတွေ့အကြုံတချို့

၂၀၁၀ ရွေးကောက်ပွဲဖြင့် ကြံ့ခိုင်ရေးပါတီ ဦးဆောင်သည့် သမ္မတ ဦးသိန်းစိန် အစိုးရခေတ်တွင် ၂၀၁၂ ခုနှစ် အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဖြစ်စဉ်မှတဆင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်ဆီသို့ ဖော်ဆောင်ခဲ့ခြင်း ၎င်းအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးဖြစ် စဉ်တလျှောက်လုံးတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးနှင့် စပ်လျဉ်း၍ မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းတို့အကြား လုံခြုံရေးရှုထောင့်ကို စားပွဲပိုင်းပေါ် အာဂျင်ဒါတင်တိုင်း အငြင်းပွားဖြစ်ခဲ့ပြီး ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးမှုများလည်း “တစ်ဆို့” လေ့ရှိခဲ့ပါသည်။ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ်၏ ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးချက်များ အောင်မြင်စွာ ကျော်ဖြတ်နိုင်ခဲ့သော်ငြားလည်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍခေါင်းစဉ်ကို မှတ်တမ်းအဖြစ် ချန်ထားခဲ့ပြီး၊ အဆင့်မြင့်နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲကျရင် ထပ်မံဆွေးနွေးသွားရန် နှစ်ဖက်အဖွဲ့အစည်းများက သဘောတူခဲ့ကြသည်။

ခွန်အာသန့်၊ ၂၀၁၈ ခုနှစ်၊ နိုဝင်ဘာလ ၇

ထိုအချိန်တွင် တပ်မတော်ဖက်မှ “လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခြင်း၊ တပ်ဖွဲ့ဝင်အဖြစ်မှ ထုတ်ပယ်ခြင်း နှင့် ပြန် လည်ပေါင်းစည်းခြင်း Disarmament, Demobilization, and Reintegration – DDR” နှင့် “လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး Security Sector Reform – SSR” တို့ဖြင့် တစ်ခုတည်းသော တပ်မတော်ကို ဦးစားပေး တင်သွင်းခဲ့ပါသည်။ တစ်ဖက်မှာလည်း တပ်ချုပ်မင်းအောင်လှိုင်က “မြန်မာနိုင်ငံမှာရှိတဲ့ တိုင်းရင်းသားလက်နက်တွေရဲ့ သဘော သဘာဝအရ DDR စနစ်ကိုပဲ ကျင့်သုံးရမှာဖြစ်ပါတယ်။ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတွေမှာ ပါဝင်ခွင့်မရရင် DDR နည်းအရ တည်ဆောက်မယ့် ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုတပ်မတော်ထဲမှာလည်း ပါဝင်ခွင့် ဆုံးရှုံးရတော့မှာ ဖြစ်ပါတယ်။ အပစ်ရပ်လက်မှတ်ထိုးပြီးလို့ နိုင်ငံရေးဆွေးနွေးပွဲတွေဆီသွားရင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တွေ အနေနဲ့ DDR စနစ်အတိုင်း လိုက်နာကျင့်သုံးသွားရမယ် ” လို့ နိုင်ငံတကာမီဒီယာတွေနှင့် တွေ့ဆုံမေးမြန်းမှုများမှာ ပြောခဲ့ပါသည်။

ထိုကာလတွင် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများဖက်မှ “လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲရေး SSR ကို တင်သွင်းခဲ့ပြီး၊ တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေးသဘောတူစာချုပ် NCA မှတဆင့် နိုင်ငံရေးသဘောတူညီချက်များနှင့်အညီ SSR နည်းလမ်းဖြင့် ဦးစားပေးမှုအနေဖြင့် ဖော်ဆောင်၍ ယုံကြည်ခိုင်မာ ပြီးစောက်ပိုင်း DDR နည်းဖြင့် ကျင့်သုံးရန် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးအပေးအယူလုပ်ခဲ့သည်ဟု ယူဆသည်။ “အနာဂတ်မှာ DDR/SSR လို့ ပြောနေပေမယ့် တစ်ဖက်က DDR ကြိုးပမ်းလည်း အန်ကယ်တို့ လက်မခံနိုင်ဘူး။ SSR ရှိဖို့လည်း လိုပါတယ်။ သဘောကတော့ ခိုင်မာတဲ့ဖက်ဒရယ်ပြည်ထောင်စုစနစ် ဖြစ်ပေါ်လာဖို့ဆိုတဲ့နေရာမှာ တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာမှာ အရေးကြီးပါတယ်။ တစ်ဖက်က တပ်ပိုင်းဆိုင်ရာမှာ ယုံကြည်မှု မရှိကြဘူးဆိုရင် အဲဒါလည်း အန္တရာယ်ရှိလာနိုင်မယ်။ တကယ်လို့ လွယ်လွယ်နဲ့ ဆုံးဖြတ်ပေးလိုက်ရင် တပ်ကို ပေးလိုက်ပြီး တပ်အင်အားကို အသုံးပြုပြီးမှ ကိုယ့် ကိုယ်ကို ဖိနှိပ်လာရင် ဘယ်နှယ့်လုပ်မလဲ။ ဒါတွေ စဉ်းစားဖို့ လိုတာပေါ့” ဟူ၍ ထိုစဉ်က မွန်ပြည်သစ်ပါတီ ဒု-ဥက္ကဋ္ဌ နိုင်ဟံသာမှ မီဒီယာများနှင့်မေးမြန်းမှုများ ပြောကြားခဲ့သည်။

သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရသက်တမ်းကုန်ဆုံးချိန် နီးကပ်လာပြီး တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် NCA ကို တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်း (၈)ဖွဲ့ လက်မှတ်ထိုးနိုင်ခဲ့ပြီး နောက်ထပ် (၂)ဖွဲ့ဖြင့် ထပ်မံလက်မှတ်ထိုးခဲ့သည်။ ၂၀၁၅ ရွေးကောက်ပွဲရလဒ်ဖြင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် NLD မှ အနိုင်ရရှိပြီး အစိုးရဖြစ်လာပြီးနောက် NCA လမ်းကြောင်းအတိုင်း ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် စတင်ရန် ပြင်ဆင်မှုနှင့် ပြုပြင်မှုများ ဆောင်ရွက်မှုများ ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ထိုမှတဆင့် “ပြည်ထောင်စုငြိမ်းချမ်းရေးညီလာခံ (၂၁) ရာစုပင်လုံ” အမည်ဖြင့် နိုင်ငံရေးတွေ့ဆုံဆွေးနွေးပွဲကဲ့သို့ (၄) ကြိမ်ကျင်းပခဲ့ခြင်း ၎င်း၏ ရလဒ်များသည် “ပြည်ထောင်စုသဘောတူစာချုပ် Union Accord” အစိတ်အပိုင်း (၄) ခု ရရှိခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ ထိုညီလာခံတွင် ကျန်ရှိနေသော “လုံခြုံရေးကဏ္ဍကိစ္စ” ကို ဆက်လက်ဆွေးနွေးရန် ၂၀၂၀ ရွေးကောက်ပွဲ အချိန်ကပ်လွန်လို့ ရပ်ဆိုင်းခဲ့ရသည်။

သို့ဖြစ်ပါ၍ “လုံခြုံရေးကဏ္ဍကိစ္စ” နှင့်စပ်လျဉ်း၍ သမ္မတဦးသိန်းစိန် အစိုးရခေတ်တွင် တစ်နိုင်ငံလုံး အပစ်အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် NCA လမ်းကြောင်းဖြင့် ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးခဲ့သော်လည်း အောင်မြင်စွာ မကျော်လွှားခဲ့ခြင်းနှင့် အမျိုးသားဒီမိုကရေစီအဖွဲ့ချုပ် ဦးဆောင်သည့် အစိုးရခေတ်ကလည်း ပြည်ထောင်စု သဘောတူစာချုပ် အစိတ်အပိုင်း(၄)ခု အောင်မြင်စွာ ဆွေးနွေးနိုင်ခဲ့သော်လည်း “လုံခြုံရေးကဏ္ဍကိစ္စ” ကို ညီလာခံအာဂျင်ဒါ တစ်ခုအဖြစ် ပါရှိခဲ့သော်လည်း ညှိနှိုင်းဆွေးနွေးအဆင့်ကို ပြန်မရောက်ရှိဘဲ၊ ရွေးကောက်ရလဒ်အရ ဥပဒေပြဿနာများဖြစ်ခြင်း ၎င်းမှတဆင့် နိုင်ငံရေးပြဿနာအဖြစ် ကူးပြောင်းခဲ့ခြင်း ၎င်းအကျိုးဆက်သည် တိုင်းပြည်အာဏာကို မြန်မာ့တပ်မတော်မှ ပြန်သိမ်းယူခဲ့ခြင်းအထိ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။

၈-၃။ အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးလက်ကျန်စိန်ခေါ်မှုများ

အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးကို နိုင်ငံရေးအယူဝါဒအရ စိတ်ဖြာကြည့်လျှင် လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီ ရှုထောင့်မှ တောင်မြင်ကြည့်ရန် လိုပါသည်။ လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီတွင် လူတစ်ဦးချင်းနှင့် အုပ်စုများ၏ လွတ်လပ်ခွင့်ကို အကာအကွယ်ပေးနေပါသည်။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် နိုင်ငံရေးပါတီများအပါအဝင် အားလုံး ပါဝင်သော ဗဟိုဝါဒကို ကျင့်သုံးမည့် လူ့အဖွဲ့အစည်းကို လစ်ဘရယ်ဒီမိုကရေစီက ရှေးရှုကြပါသည်။ စစ်ဘက်ဆိုင် ရာကိစ္စရပ်များအပေါ် အရပ်ဘက်က ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲနိုင်ရမည်ဟုလည်း ရှုမြင်ကြသည်။

အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံရေးဟုဆိုရာတွင် စစ်တပ်နှင့်အရပ်သားများ၊ တိုင်းရင်းသားများကြားရှိ ဆက်ဆံရေးဟူသော အများစုကနားလည်ထားကြသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ သို့သော် အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆက်ဆံ ရေးဟူသော ပညာရပ်သဘောတွင် သာမန်ဆက်ဆံရေးမျှ မကတော့ဘဲ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များအပေါ် အရပ် ဘက်က ထိန်းချုပ်ကွပ်ကဲနိုင်မှုကိုပါ ရည်ညွှန်းသုံးနှုန်းထားကြသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေတွင် အစိုးရအဖွဲ့၏ ကာကွယ်ရေးဝန်ကြီး၊ ပြည်ထဲရေးဝန်ကြီးနှင့် နယ်စပ်ရေးရာဝန်ကြီးတို့ကို တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီး ချုပ်ကဲခန့်ထားရမည်ဟု ပြဌာန်းထားပြီး တပ်မတော်ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကိုတော့ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီကသာ ခန့်အပ်ပါသည်။ အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ (ကာ/လုံ) အတွင်းရှိ ဆုံးဖြတ်နိုင်မှုမှာ အရပ်ဘက်က ခြောက်ဦး၊ စစ်ဘက်က ငါးဦး ပါရှိသည်။ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေအောက် ဖြစ်ပျက်ခဲ့သောအခင်းအကျင်းတွင် နိုင်ငံရေးမှတစ်ဆင့် ဆုတ်ခွာပေးခြင်းဟူသောကိစ္စကို ပြည်တွင်း ငြိမ်းချမ်းရေးနှင့် ချိတ်ဆက်နေကြောင်း တွေ့ရပါသည်။

အရပ်ဘက်-စစ်ဘက် ဆက်ဆံရေးတွင် အခြေခံအားဖြင့် အချက်(၃)ချက် ရှိပါသည်။ ပထမအချက်တွင် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ကာကွယ်ရေးအသုံးစရိတ်ကို ရေးဆွဲရာတွင် အရပ်ဘက်က ပါဝင်နိုင်သောအခန်းကဏ္ဍ မရှိသလောက်ဖြစ်နေပါသည်။ ဒုတိယအချက်တွင် စစ်ဘက် အထက်တန်းအရာရှိကြီး များခန့်ထားခြင်း၊ ပြောင်းရွှေ့ခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အရပ်ဘက်က ဆုံးဖြတ်ပိုင်ခွင့်ဖြစ်သည်။

မြန်မာနိုင်ငံမှာ တပ်မတော်ခေါင်းဆောင်ပိုင်းက အရပ်ဘက်ခေါင်းဆောင်များနှင့် တရားမဝင် တိုင်ပင်ညှိနှိုင်းသော အလေ့အထကိုသာ စတင်နိုင်သည်ကလွဲပြီး ကျန်တာ တရားဝင် ဘာမှလုပ်နိုင်မည် မဟုတ်ပါ။ တတိယအချက်တွင် လက်နက်နှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရာတွင် အရပ်ဘက်၏ ဩဇာဖြစ်သည်။ မြန်မာနိုင်ငံတွင် ၂၀၀၈ အောက်မှာ အုပ်ချုပ်ခဲ့သော အစိုးရသက်တမ်း နှစ်ဆက်၌ လက်နက်နှင့် စစ်ရေးဆိုင်ရာပစ္စည်းများ ဝယ်ယူရာတွင် အရပ်ဘက်အစိုးရပါဝင်ခဲ့သော အခန်းကဏ္ဍများ မရှိသလောက် ဆိုနိုင်ပါသည်။ အနာဂတ်မြန်မာနိုင်ငံတွင် အရပ်ဘက်-စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ ဆက်ဆံရေးနှင့်ပတ်သက်၍ ယေဘုယျအားဖြင့် စိန်ခေါ်မှု (၃) ခု ကြုံတွေ့နိုင်လိမ့်မည်။

ပထမအချက် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေပြုပြင်ပြောင်းလဲခြင်းဖြစ်သည်။ ဥပမာအားဖြင့် စစ်အာဏာရှင်က ဆက်လက်ကိုင်စွဲထားဆဲ ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ တိုင်းရင်းသားအဖွဲ့အစည်းများနှင့် စစ်အာဏာရှင်ဆန့်ကျင်သောအင်အားစုတို့က နှစ်သက်သော ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေသည်လည်း ဒီကီစွနှင့်စပ်လျဉ်း၍ အင်မတန်မှ ထိပ်ဆုံးစိန်ခေါ်ချက်တစ်ခု ဖြစ်နေပါသည်။

ဒုတိယအချက် ဥပဒေပြုရေးနှင့်ဆက်နွှယ်သောကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် တပ်အင်အား ဖွဲ့စည်းပုံ၊ လက်နက်နှင့်စစ်ပစ္စည်းသစ်များ တပ်ဆင်ရေးဆိုင်ရာကိစ္စ၊ စစ်မှုထမ်းရေးဥပဒေ၊ အဆင့်ရာထူးတိုးမြှင့်ရေးဥပဒေ၊ ရာထူးတိုးမြှင့်ခြင်းဆိုင်ရာ သတ်မှတ်ထားသည့် နည်းဥပဒေ၊ ထောက်လှမ်းရေးဆိုင်ရာ လုပ်ငန်းများ ကြီးကြပ်သုံးသပ်ရေးဘုတ်အဖွဲ့ ဖွဲ့စည်းရေး၊ လက်ရှိတပ်မတော်စစ်အာဏာရှင်မှ ပိုင်ဆိုင်ထားကြသော စီးပွားရေး လုပ်ငန်းများနှင့် မီဒီယာလုပ်ငန်းများ လုပ်ကိုင်ခွင့်ကန့်သတ်ချက်များ စသည်တို့ စိန်ခေါ်ချက်ဖြစ်လာနိုင်ပါသည်။

တတိယအချက် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းဆိုင်ရာကိစ္စရပ်များ ဖြစ်ပါသည်။ ဥပမာအားဖြင့် အနာဂတ်ဖွဲ့စည်းပုံ အခြေခံဥပဒေတစ်ခုခုတွင် စစ်ဘက်ဆိုင်ရာကိစ္စများနှင့်ပတ်သက်ပြီး သမ္မတ သို့မဟုတ်ဝန်ကြီးချုပ် အခန်းကဏ္ဍ နှင့် လုပ်ပိုင်ခွင့်များ ပိုမိုရှိလာအောင် ကြိုတင်စဉ်းစားထားခြင်း၊ ရာထူးတာဝန်ထမ်းဆောင်နေဆဲ စစ်ဘက်ဆိုင်ရာ အရာရှိများကို အစိုးရအဖွဲ့အတွင်း မပါဝင်စေရန် ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေဖြင့် ကြိုတင်တားဆီးခြင်း၊ ရဲတပ်ဖွဲ့ကို အမိန့်ပေးနိုင်သော ရာထူးများတွင် လက်ရှိတာဝန်ယူနေဆဲ တပ်မတော်စစ်အာဏာရှင်၏ အရာရှိများကဲ့သို့ ထပ်မံ မဖြစ်အောင် ဥပဒေကြောင်းအရ အုပ်ချုပ်ရေးဖွဲ့စည်းပုံအရ ကြိုတင်ပိတ်ပင်ခြင်း၊ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးနှင့် ပြည်ပရန်ကာကွယ်ရေးကိစ္စကို သီးခြားထားရန် ကြိုတင်စဉ်းစားခြင်း၊ ပြည်တွင်းလုံခြုံရေးတာဝန်ကို ရဲတပ်ဖွဲ့က တာဝန် ယူရန် ဦးတည်ဆောင်ရွက်ရမည်ဖြစ်သော်လည်း လက်ရှိမြန်မာနိုင်ငံမှာ ပြည်တွင်းစစ်မီးရှို့နေခြင်းကြောင့် လက် တွေ့ ဖော်ဆောင်ရန် ခက်ခဲနိုင်လိမ့်မည်။

၈-၄။ လက်ရှိစစ်အာဏာရှင်နှင့်လုံခြုံရေးကဏ္ဍ အနာဂတ်အလားအလာ

စစ်အာဏာရှင်သည် အာဏာမသိမ်းခင် ဖြတ်သန်းခဲ့သော ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တလျှောက်၏ အတွေ့ အကြုံများအရ လက်ရှိတပ်တည်ဆောက်ပုံ သို့မဟုတ် နိုင်ငံရေးအခန်းကဏ္ဍ အပိုင်ရယူထားမှုကို ပြောင်းလဲခြင်း မရှိ/မပြုဘဲ ၎င်း၏ လိုလားချက်ဖြစ်သော “လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းခြင်း၊ တပ်ဖျက်သိမ်းခြင်း၊ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းခြင်း DDR” နှင့် တစ်ခုတည်းသော တပ်မတော် ဖွဲ့စည်းခြင်းတို့ကို အလွန်စွဲမြဲစွာ ဆုပ်ကိုင်ထားဆဲဖြစ်သည်။

ယခင် အတည်ပြုထားသော တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ်ခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူစာချုပ် NCA ၏ အခန်း (၆)၊ အပိုဒ် ၂၀(ဆ) တို့တွင် လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု” ကို ထည့်သွင်းထားသော်လည်း မြန်မာ့တပ်မတော်နှင့်တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့များအကြား ကွဲပြားစွာ အနက်ဖွင့်ဆိုမှု Difference Standpoints ရှိခဲ့သည်။ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများက “လုံခြုံရေးဆိုင်ရာ ပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှု” ကိုသာ လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး SSR ပုံစံအဖြစ် အနက်ဖွင့်ကာ တိုင်းရင်းသားများအားလုံးနှင့် ဒေသများအားလုံးကိုယ်စားပြုပြီး အားလုံးတူညီသည့်အခွင့်အရေးရရှိသော ဖက်ဒရယ်တပ်မတော်ကို ထူထောင်လိုကြသည်။ သို့သော် မြန်မာ့တပ်မတော်သည် လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးပုံစံဖြင့် လုံခြုံရေးပြန်လည်ပေါင်းစည်းမှုနှင့် ဖက်ဒရယ်မတော်ကို ငြင်းပယ်ခဲ့ပြီး၊ DDR ပုံစံကိုသာ အလိုရှိသည်ကို ထင်ရှားစွာတွေ့ခဲ့ရသည်။ DDR ပုံစံသည် ပဋိပက္ခအလွန်ကာလ၌ လက်နက်ကိုင်တပ်ဖွဲ့များထံမှ DDR ပုံစံကို ကျင့်သုံးကြသည်။ မြန်မာ့တပ်မတော်၏ ဆန္ဒမှာ တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေးအဖွဲ့အစည်းများအား လက်နက်ဖြုတ်ခြင်း၊ တပ်ဖျက်သိမ်းခြင်း နှင့် ပြန် လည်ပေါင်းစည်းခြင်း ၎င်းမှတဆင့် တစ်ခုတည်းသော တပ်မတော်အတွင်း ဝင်ရောက်ခြင်း ပြုလုပ်ရန်ဖြစ်သည်။

သမိုင်းကြောင်းအရ ယုံကြည်မှုမရှိသည့်အတွက်ကြောင့် DDR ပုံစံသည် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန် ရေးအဖွဲ့အစည်းများအတွက် ခါးခါးသီးသီး ငြင်းဆိုခဲ့ခြင်းမှတ်ယူကြသည်။ ထိုအချက်ကြောင့် မြန်မာ့ငြိမ်းချမ်းရေး ဖြစ်စဉ်အတွက် ကြီးမားသော အဟန့်အတား Barrier for Peace Process ဖြစ်ခဲ့သည်။

မြန်မာ့တပ်မတော်၏ နိုင်ငံရေးလိုလားမှုများဖြစ်သည့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်အဖွဲ့အစည်းများကို လက်နက်ဖြုတ်သိမ်းရေး၊ လက်ရှိတစ်ခုတည်းသော တပ်မတော် ဆက်လက်ထားရှိရေးကို အောင်မြင်ရန်အတွက် ၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ၊ ခွဲမထွက်ရေးနှင့် ကိုယ်ပိုင်ပြဌာန်းခွင့်ကို “အပေးအယူသဘော ချိတ်ဆက်ထားမှု Package Deal” နှင့် “ခွဲခြားဆက်ဆံရေးမူဝါဒ Dis-crimination Policy” တို့ကို ကိုင်စွဲဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။

၂၀၀၈ ဖွဲ့စည်းပုံအခြေခံဥပဒေ ပုဒ်မ ၃၄၂ တွင် နိုင်ငံတော်သမ္မတသည် အမျိုးသားကာကွယ်ရေးနှင့် လုံခြုံရေးကောင်စီ၏ အဆိုပြုထောက်ခံချက်ဖြင့် တပ်မတော် ကာကွယ်ရေးဦးစီးချုပ်ကို ခန့်အပ်တာဝန်ပေးရမည်ဟု ပြဌာန်းထားသည်။

ဤအခြေအနေကြောင့် တိုင်းရင်းသားလက်နက်ကိုင်တော်လှန်ရေး အဖွဲ့အစည်းများ အကြား “အက်ကွဲမှုများ” ရှိလာခဲ့ကြသည်။ ဥပမာအားဖြင့် NCA လက်မှတ်ထိုးသောအဖွဲ့၊ NCA ကို ပြင်ဆင်လိုသည့်အဖွဲ့နှင့် လက်ရှိ NCA ကို ဖျက်သိမ်းကာ ချဉ်းကပ်မှုပုံစံအသစ်ဖြင့် သွားလိုသည့် အဖွဲ့ စသည်တို့ကို ကွဲပြားသွားခဲ့ကြသည်။ ဤအကျိုးဆက်များကြောင့် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်အတွက် ကြိုးမားသော စိန်ခေါ်မှုတစ်ရပ်ဖြစ်ခဲ့ပြီး၊ ၂၀၂၁ ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီ (၁) ရက်နေ့ စစ်တပ်အာဏာသိမ်းခဲ့ ပြီးနောက် ယနေ့ဖြစ်တည်မှုရှိသော အခြေအနေများအပေါ် အခြေပြု၍ ရှေးအလားအလာ မြန်မာနိုင်ငံအတွက် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ် စကန်မုချမလွယ် ခရီးဝေးနေလျှင် တိုင်းပြည်အတွက် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင် ပြောင်းလဲရေးဖြစ်စဉ်လည်း မျှော်လင့်ချက် ကင်းဝေးနေပါသည်။

၈-၅။ ပစ္စုပ္ပန်ကာလနှင့်အနာဂတ် ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်နှင့်လုံခြုံရေးကဏ္ဍ အလားအလာ

၂၀၂၁ခုနှစ် ဖေဖော်ဝါရီတွင် မြန်မာ့တပ်မတော်မှ တိုင်းပြည်အာဏာကို ပြန်သိမ်းခဲ့ပြီးနောက် ဖြစ်ပေါ်လာ ခဲ့သော နိုင်ငံရေး၊ စစ်ရေး၊ စီးပွားရေး၊ လူမှုရေးနှင့် လုံခြုံရေးကိစ္စအရပ်ရပ်တို့ကြောင့် ဤ အာဏာသိမ်းကာလ၌ တိုင်းပြည်အတွက် အကျဏ်သို့ဦးတည်နေပြီး အတက်ဖက်သို့ ပြန်ဦးမော့ လာနိုင်ရန် ခန့်မှန်းရန် သိပ်မလွယ်သေးပါ။ တိုင်းပြည်၏တံခါးပေါက်သည် “စစ်ဘောင်ကျယ်လွန်းလို့ နိုင်ငံရေး ဘောင်ကျဉ်းလာရခြင်း” အခင်းအကျင်းကနေ ယနေ့မြန်မာ့အကျပ်အတည်းကို နိုင်ငံရေး ဘောင်ကျယ်လာရန် “အဖွင့်စာမျက်နှာအသစ် တချို့” ထွက်ပေါ်လာခြင်း တွေ့ရသည်။

ပထမတစ်ချက်က “ရွေးကောက်ပွဲပြန်ကျင်းပရန် အာဏာသိမ်း စစ်ခေါင်းဆောင်၏မက်လုံး”၊ ဒုတိယအချက်က “ပြည်သူ့ကာကွယ်ရေးတပ်များ-PDF နှင့် အမျိုးသားညီညွတ်ရေး အစိုးရ (NUG) တို့ကို သီးခြားတွေ့ဆုံရန် အာဏာသိမ်းစစ်ကောင်စီ၏ ပေးစာ”၊ တတိယအချက် “ငြိမ်းချမ်းရေး ခေါင်းစဉ်ဖြင့် တရုတ်ပြည် အစိုးရ၏ဖိအား” ဤအခြေအနေများတွင် လက်ရှိ ၂၀၂၅ အဆုံးနှင့် ၂၀၂၆ အစ “ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်တစ်ရပ် ပုံဖော်လာနိုင်မည်လော” တွေးစရာဖြစ်လာသည်။

အထက်ပါ “ပေးချက်များ” နှင့်အပြိုင် စစ်ဘောင်ကျယ်နေဆဲ အခင်းအကျင်းများ တွက်ဆ ရန် မလွယ်ကူ သည့်အပြင် ပေးထားချက်များ အတိုင်း ဖြစ်လာမည်ဆိုရင် ယခင်တစ်နိုင်ငံလုံးအပစ် အခတ်ရပ်စဲရေး သဘောတူ စာချုပ် NCA ပလက်ဖောင်းဖြင့် “ငြိမ်းချမ်းရေးဖြစ်စဉ်” စတင်လာရင် ပကတိလက်ရှိလက်နက်ကိုင်အင်အားစုများ အပေါ် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ရေးရှုထောင့်အား မည် သည့်အထိုင်ကနေ စဉ်းစားသင့်ပါသနည်း။ SSR ဦးစားပေးဖြင့် လုပ်မည်လော၊ DDR ဦးစားပေးဖြင့် လုပ်မည်လော၊ အပြိုင်လုပ်မည်လော အလားတူပင် လက်ရှိလက်နက်ကိုင်အင်အားစုများအပေါ် အနုတ်လက္ခဏာ သို့မဟုတ် အပေါင်းလက္ခဏာ ဆောင်သော မည်သည့်ရိုက်ခတ်မှုများ ဖြစ်လာနိုင် မည်လော ကြိုတင်စဉ်းစားရန်နှင့် ပြင်ဆင်ထားရန် လိုအပ်ပါလိမ့်မည်။

နိဂုံး

ဤလုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေး လေ့လာခြင်းတစ်စုံလုံးကို နိဂုံးချုပ်အနေဖြင့် ဖော်ပြရလျှင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ခြင်းလုပ်ငန်းစဉ်တွင် အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများ၏ ပူးပေါင်းမှု၊ ပါဝင်မှု၊ လက်တွဲဆောင်ရွက်မှုများ၏ အခန်းကဏ္ဍများ ဖျောက်ဖျက်ထား၍ မရနိုင်ပေ။ အရပ်ဘက်လူမှုအဖွဲ့အစည်းများနှင့် ပြည်သူများ၏ တက်ကြွစွာ ပူးပေါင်းပါဝင်မှုများဖြင့် ပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ်များကို အရှိန်အဟုန်ဖြင့် မယိမ်းမယိုင် ဆောင်ရွက်နိုင်ရန် လိုအပ်ပါသည်။ လူ့အဖွဲ့အစည်း၏ နယ်ပယ်မျိုးစုံကို ဖြန့်ကျက်ထားပြီး ပြုပြင်ရေးလုပ်ငန်းစဉ် အပေါ်မှာ ပြည်သူများ၏ ယုံကြည်မှုကိုလည်း မြှင့်တင်ဆောင်ရွက်သွားရန် အထူးလိုအပ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံတွင် လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးလုပ်ငန်းစဉ် တစ်ရပ်ကို စတင်သည့်အခါမှာ

- ဒီမိုကရေစီနိုင်ငံရေး အသွင်ကူးပြောင်းမှုကို ဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်းကောင်း၊ ပြည်တွင်းငြိမ်းချမ်းရေးကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် လည်းကောင်း လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးအစီအစဉ်များကိုပါ တစ်ပါတည်း ထည့်သွင်းပြီး စဉ်းစားဖော်ဆောင်သင့်ပါသည်။
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဖော်ဆောင်ရာတွင်လည်း ကဏ္ဍတစ်ခုချင်း အလိုက် သီးသန့် ဖော်ဆောင်ချင်းမျိုးထက် ဘက်ပေါင်းစုံခြုံငုံသည့် ချဉ်းကပ်ပုံနှင့် ချဉ်းကပ်ပြီး ကဏ္ဍအားလုံးကို ချိတ်ဆက်ဆောင်ရွက်သွားသင့်ပါသည်။
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးဖြစ်စဉ်များကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် ဒီမိုကရေစီ၏ အခြေခံစံနှုန်းများကို အခြေပြုပြီး၊ ကောင်းမွန်သော အုပ်ချုပ်ရေးပုံစံကို အသက်သွင်းကာ ပွင့်လင်းမြင်သာသော လုပ်ထုံးလုပ်နည်းများနှင့် တာဝန်ယူမှု၊ တာဝန်ခံမှုရှိသော လုံခြုံရေးကဏ္ဍ ပေါ်ပေါက်လာစေရန် အာရုံစိုက်သင့်ပါသည်။
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍကြီးတစ်ရပ်လုံးသည် နိုင်ငံအတွင်းရှိ မတူကွဲပြားခြားနားသော လူမျိုးစုံ၊ အလွှာစုံကို လွှမ်းခြုံနိုင်ပြီး နိုင်ငံသားများအားလုံးကို လုံခြုံရေးဝန်ဆောင်မှုများ ပေးနိုင်ရန် ဆောင်ရွက်သင့်ပါသည်။
- လုံခြုံရေးကဏ္ဍပြုပြင်ပြောင်းလဲရေးကို ဖော်ဆောင်ရာတွင် အရပ်ဘက်အဖွဲ့အစည်းများ၏ အခန်းကဏ္ဍနှင့် ပြည်သူလူထု၏ ပါဝင်ဆောင်ရွက်မှုကို မြှင့်တင်သွားရန် အထူးလိုအပ်ပါသည်။

ကျမ်းကိုးကားစာရင်းများ

1. Anderlini, S.N (2004), “Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital Contributions of South African Women.”
2. Anderlini, S.N and Camile Pampell Conaway (2004), “Security Issues: Security Sector Reform in Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action”.
3. Ball, N. and K. Fayemi, eds (2004), “Security Sector Governance in Africa: A Handbook, Centre for Democracy and Development, Lagos.
4. Ball, N. and M. Holmes (2002), “Integrating Defense into Public Expenditures Work”, World Bank, Washington, DC.
5. Ball, N., T. Bouta and L. Van De Goor (2003), “Enhancing Democratic Governance of the Security Sector: An Institutional Assessment Framework”, Ministry of Foreign Affairs, Netherlands.
6. Beame, Susanna et al. (2005), “National Security Decision-Making Structure and Security System Reform”, Technical Report for the UK’s Security Sector Development Advisory Team, Rand.
7. Carpenter, A. and T. Stodiek, eds (2006), Guidebook on Democratic Policing, OSCE Strategic Police Matters Unit, Vienna, November.
8. Caparini, M. (2003), “Civil Society and Democratic Oversight of the Security Sector: A Preliminary Investigation” in A. Bryden and P. Fluri (eds.), Security Sector Reform: Institutions, Society and Good Governance, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, pp. 153-169.
9. Cole, E. and K. Kinzelbach (2006), “Democratizing Security in Transition States, DCAF/ UNDP, Slovak Republic.
10. Cole, E. and P.H. Fluri, (2005), Defense Institution Building, Papers presented at the Conference “2005 Partnership Action Plan on Defense Institution Building (PAP-DIB)”, Regional Conference for the Caucasus and Republic of Moldova, LaVAK, Vienna.
11. DFID, Understanding and Supporting Security Reform, London.
12. Douglas, I., C. Gleichmann, M. Odenwald, K. Steenken and A. Wikinson (2004), “Disarmament, Demobilization, and Reintegration: A Practical Field and Classroom Guide, German Technical Cooperation et al., Frankfurt et al.
13. European Commission. (2010), Support for Justice Reform in ACP Country: Tools and Methods Series, Reference Documents N9, Luxembourg.
14. Forster, A., T. Edmunds and A. Cottey, eds (2002), The Challenge of Military Reform in Post-communist Europe: Building Professional Armed Forces, Palgrave, London.
15. GFN-SSR (2005), “Civil Society Organizations and Security Sector Reform”, in Compendium of Good Practices on Security Sector Reform.

17. Groenwald, H. and G. Peake (2004), "Police Reform through Community-Based Policing, International Peace Academy and Saferworld, September.
18. Hannah, G., K. O'Brien and A. Rathmell (2005), "Intelligence and Security Legislation for Security Sector Reform", RAND Europe, June.
19. Hillis, Alice (2002), "Border Control Services and Security Sector Reform", Working Paper No. 37 Geneva Centre for the Democratic Control of the Armed Forces (DCAF).
20. Hurbert Wulf (eds.). (2000), "Security Sector Reform, Brief 15 Boon International Center for Conversion, Germany.
21. Hurbert Wulf (2004), "Security Sector Reform in Developing and Transitional Countries, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.
22. International Centre for Prison Studies, (2005), Guidance Notes on Prison Reform, International Center for Prison Studies, London.
23. Marenin, O. (2005), "Restoring Policing Systems in Conflict Torn Nations: Processes, Problems and Prospects", DCAF Occasional Paper No. 7, Geneva, June.
24. Montes, J.F., and T. Vial (2006), "The Role of Constitution Building Processes in Democratization: Case Study Chile, International IDEA, Stockholm.
25. Nathan, L. (2004), "Obstacles to Security Sector Reform in New Democracies", Journal of Security Sector Management, Vol. 2, No. 3, September.
26. Ngculu, James (2001), "Parliament and Defense Oversight – The South African Experience", African Security Review, Vol. 10, No. 1.
27. O'Neil, William. (2005), "Police Reform in Post Conflicts Societies: What We know and What we still need to know", Policy Paper, April.
28. OECD-DAC (2005), Engaging with Civil Society, Issue Brief.
29. OECD (2007), OECD DAC Handbook on Security System Reform; Supporting Security and Justice.
30. OECD (2004), Security System Reform and Governance: DAC Guidelines and Reference Series.
31. OECD (2007), Preventing Conflicts and Building Peace: A Manual of Issues and Entry Points.
32. Paleri, P. (2008), National Security: Imperatives and Challenges, Taa McGraw-Hill, New Delhi.

33. Report From the Security Sector Reform and Resolution 1325 Conference (2009), Security Sector Reform Is A Top-Down Idea, That Needs Bottom Up Implementations: Engaging Civil Society and Integrating Gender in SSR, Stockholm.
34. Schnabel, A. Egrhart, Hans-Georg. (eds). (2005), Security Sector Reform and Post-Conflict Peacebuilding, United Nations, New York.
35. Stolberg, A. G. (2012), How Nation-States Craft National Security Strategy Documents, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
36. UNODC. (2011), Criminal Justice Reform in Post-Conflict States: A Guide for Practitioners, United Nations Office, Vienna.
37. UNODC. (2011), Handbook on Police Accountability, Oversight, and Integrity, United Nations Office Vienna.
38. United Nations SSR Unit (2012), The United Nations SSR Perspective, United Nations, New York.
39. United Nations SSR Task Forces. (2012), Security Sector Reform: Integrated Technical Guidance Notes.
40. Wilson, P. (2005), "The Contribution of Intelligence Services to Security Sector Reform", Conflict, Security & Development, Vol. 5, No. 1, April.
41. Document: Nationwide Ceasefire Agreement (NCA), 2015 and Union Accords, part 1, 2, and 3, Union Peace Conference 21st Century Panglong.
42. Sumit Bisarya and Sujit Choudhry, "Security Sector Reform in Constitutional Transitions", International IDEA, Policy Paper No. 23., the Center of Constitutional Transitions, Stockholm, Sweden. 2020 published.

Governance and sovereignty in and beyond post-coup Burma Now

Author

Ashley South

RICE Academic Paper

Ashley South has over 20 years' experience as an independent author, researcher and consultant. He has a PhD from the Australian National University and an MSc from SOAS (University of London) and is a Senior Research Fellow at Chiang Mai University.

Governance and sovereignty in and beyond post-coup Burma

Ashley South

This article builds on two recent publications: Revolutionary Regimes: Emerging Forms of Governance in Post-Coup Myanmar, co-authored with Ardeth M. Thawngmung (ISEAS Singapore, March 2025) , and Failing Assumptions and the “Post-Myanmar Turn”, published in the ‘Journal of Contemporary Asia,’ February 2025) . Following a review of these two paper articles, the second part of the article takes the issues a bit further, exploring the relationship between bottom-up federalism in Burma/Myanmar, and the concept and practices of Confederationism.

Revolutionary Regimes

The article is co-authored with my dear friend Thramu Ardeth persisting and novel forms of governance and administration (including services delivery) which have emerged (or achieved renewed relevance) in non-junta areas of Burma since the coup. A variety of governance forms bring together established Ethnic Armed Organizations (EAOs) with dynamic new actors from a broad spectrum of elected lawmakers, youth, women and civil society in Myanmar’s “Spring Revolution” against the 2021 coup and military rule.

Experiments with new forms of governance have had varying degrees of success, with wide swathes of territory across the country coming under the control of groups opposed to the State Administration Council (SAC). Governance in non-SAC areas ranges from union-level claims, through regional, township and village tract arrangements.

¹<https://www.iseas.edu.sg/articles-commentaries/trends-in-southeast-asia/revolutionary-regimes-emerging-forms-of-governance-in-post-coup-myanmar-by-ardeth-m-thawngmung-and-ashley-south/>

²<https://www.tandfonline.com/doi/full/10.1080/00472336.2025.2463524>

We identify five main types of governance in non-SAC areas:

1. Direct EAO governance—generally a one-party state, in the name of a specific ethnic group (e.g. UWSA, AA).
2. Emergent (post-coup) state or area-based governance with more inclusion of civilians and local minorities, in a specific area (e.g. KSCC-IEC).
3. Transitional governance arrangements, moving from model 1 to model 2 (e.g. KNU and Kawthoolei Governing Body, PSLF-TNLA and TPCC) - not necessarily a transitional period, but a transitional type.
4. Local resistance administrations in non-EAO areas - often aligned with the NUG (the Pa Ka Pha, Pah Sa Pha and Pa La Pha, in the ‘Anyar’ and beyond).
5. Indigenous local governance - organic village/community-level, but also radical initiatives such as the Salween Peace Park.

These developments have significant implications for democratic practices, national reconciliation and intercommunal relationships in Myanmar, serving as “bottom-up building blocks” for a new federalism aspired to by many ethnic minority (ethnic nationality) groups. However, they remain vulnerable to junta attacks, including air-strikes, and are potentially subject to conflict due to overlapping territorial claims and the unsettled nature of territorial control by competing armed groups.

Beyond Myanmar?

In this article, I argue that – with ethnic states (or nations) at the forefront of the new politics in Burma - it’s time to examine some basic assumptions. “Myanmar” is an increasingly problematic signifier. A post-Myanmar turn is gaining traction in Burma studies and policy circles, primarily because of the changing empirical situation. The ‘assumption of Myanmar’ – that the country may be damaged but still makes sense as a coherent entity – is increasingly unviable.

Analysts are beginning to acknowledge the ‘post-Myanmar turn’ in political ontology – for example, Kyaw Hsan Hlaing (2023, Pedersen (2024), International Crisis Group (Horsey 2024), Thurein Naing (2025). However, most academic, international and developmental narratives fail to appreciate the consequences of recent and near-future events in Burma. This is also the case with the majority of political agendas – including the SAC junta and the National Unity Government, and most of the international community.

However, “Myanmar” is a failing concept, and a corresponding failed state. The post-Myanmar turn rests on four related theses:

1. Historically the state was forged by violence. Especially since the imposition of military rule a decade after independence and since the 2021 coup, the central government has been experienced by large numbers of purported citizens as illegal and illegitimate.
2. The existence of numerous ethnic nationality communities achieving de facto autonomy – with Ethnic Armed Organisations providing a range of state-like administrative functions and services, and local communities engaging in indigenous governance practices – demonstrates credible rivals to the state of Myanmar.
3. The post-2021 coup collapse of basic central state functions and services across much of the country undermines the remnants of central state performance legitimacy.
4. The devastating future impacts of climate change will increasingly drive the disarticulation of the central state.

Burma was a colonial construction. Notwithstanding the founding myths of Pagan and the fourteenth- to fifteenth-century Kingdom of Ava, the territories that have constituted Burma were forcibly combined in the mid-eighteenth century with King Alaungpaya’s founding of the Konbaung Dynasty. The state was reformulated and consolidated under British rule, doing violence to indigenous polities and political cultures.

Authoritarianism and militarisation were reinforced during the Japanese interregnum and World War II. General Aung San made promises of “internal autonomy” for ethnic nationality polities on the eve of independence at the second Panglong Conference (February 1947) – but following his assassination later that year, these were never realised.

Since the 2021 coup, the ‘post-Myanmar turn’ (resting on these four related theses) has become more apparent. Given the failures of Myanmar as both a state and an organising concept, sovereignty reverts to and resides with those societies which were incorporated (or yoked) into the colony of Burma (until 1937, as a province of British India). This association with the state of Burma (later, Myanmar) was not asked for by most ethnic communities or elites, and has often been strenuously resisted ever since. The project of Myanmar was probably always doomed, given the failures of urban (predominantly Burman) elites to recognise or address ethnic grievances and aspirations. Whatever ‘limited sovereignty’ may inhere in Myanmar through the international states system (and the interests and positions of neighbouring countries), the centralized state will not recover as a coherent entity before the ravages of climate change drive further destabilization.

Given the collapse of credible central authority in Myanmar following the coup, any future union will likely be based on the voluntary association of independent - even sovereign - entities (or state units). While the future of Myanmar is questionable, Kawthoolei, Kachinland, Monland, Karenni and other ethnic nations may be more resilient.

Independence and sovereignty

Prior to the 1 February 2025 coup, most ethnic nationalists in Burma (Myanmar) were committed to a federal political settlement to decades of deadly ethnic and state-society conflicts. However, federalism is a tool for self-determination, rather than an end in itself - a non-secessionist arrangement, providing significant local autonomy in political decision making, the security sector, administration, the economy and culture.

Before the coup, the emphasis was on ‘top-down’ or ‘holding together federalism’: decentralization through devolution, with the center conceding some level of local autonomy. Since the coup though, federalism is increasingly defined as a ‘bottom-up’ (or ground-up) phenomenon, also known as ‘coming together federalism’.

Some have gone further, insisting that now is the time to declare independence for ethnic nations. As a Karen friend put it: “Myanmar is dead; long live Kawthoolei!” According to this reading, resurgent ethnic nations should be regarded as independent (even sovereign) entities, rather than mere ‘state’ or ‘federal units’.

In the case of many ethnic nationality communities in Myanmar, autonomy is based on a history state independence (e.g. Monland, Arakan). As discussed in the article with Thramu Ardeth, state units today are mostly under the control of Ethnic Armed Organizations (EAOs), which operate in the name of a specific group and its homeland. These are not ‘non-state armed groups’, but rather (ethnic) state armed forces. Other forms of post-coup governance include area-based bodies, such as the KSCC-IEC in Karenni, with more structural inclusion of civilians and local minorities. Indigenous forms of local governance also include community-level arrangements, and radical initiatives such as the Salween Peace Park in northern Karen State. Meanwhile, the Arakan Army has liberated nearly all of Rakhine State (and beyond!), for “the way of Rakhita”. The vision of restoring Arakan’s sovereignty through “confederationist”

self-determination resonates strongly with other ethnic nationalist actors.

However, the concept and practice of ‘confederationism’ have not always been clearly defined. Under a confederal system, state units enjoy high levels of independence, with their own armed forces and governance systems. Under confederationism therefore, state units are *de facto* independent entities - which may nevertheless choose to pool specific areas of sovereignty and/or administrative authority with other states, to form union-level bodies (e.g. in relation to currency and trade).

Any post-Myanmar states will need to cooperate on a range of issues (e.g. Arakan, Kachin and Ta’ang states have common interests in relation to gas pipelines to China). In practice, the difference between ethnic outright independence and confederation is quite minor.

Both confederationism and bottom-up federalism (‘ground-up federalism’ may be a better term) are based on the recognition and realities of local independence and *de facto* autonomy. That is, on effective sovereignty.

In both models, union-level structures depend on (or emerge from) resilient, autonomous state unit building blocks. Therefore, one of the key issues in ground-up federalism is how much union-level superstructure is developed, and how much sovereign power is ceded to the central/federal level.

This discussion leaves unaddressed the issue of international recognition. How realistic is it to talk about independent ethnic states in (or from) Burma, if these are not recognized by the ‘International community’? This is a serious challenge, but going forward I think we can expect to see more states like Myanmar, becoming increasingly fragile and collapsing, in the face of climate change and geopolitical instability. In this context, formal international recognition may be less important than the ability of emergent states to function and provide basic services to – and protection of – communities. Can Burma’s emergent states do this?

The Essential Competencies of Federal States or Constituent Units in The Context of Burma/Myanmar's Future Federalization

Author

Nai Kasauh Mon

RICE Academic Paper

Nai Kasauh Mon is a political activist and human rights advocate involved in federal and democratic movement for three decades. He has been involved in research on Mon politics and on Burma's conflict for a long time. He graduated B. A in Journalism from Griffith University, Australia and M.A of Human Rights from Curtin University, Australia, specializing on International Human Rights Laws. He has been involved in drafting Rehmonnya Mon State Constitution (3rd Draft) during 2003-2008 and recent Federal Constitution of Federal Union of Burma by Federal Constitution Drafting Coordinating Committee (FCDCC) during 2002-2008. He also involved drafting and reviewing the current existing Federal Democracy Charter Part 1 and Part 2, which were approved in 2022 People Assembly organized by National Unity Consultative Council (NUCC).

I. INTRODUCTION

The civil war in Burma/Myanmar between the military junta and the revolutionary forces has lasted for over 70 years. The conflict has been prolonged due to constitutional crises and flawed political arrangements. These crises and armed conflicts originated after the establishment of governments in Rangoon (now known as Yangon) or Naypyidaw, whether military or civilian, which centralised power.

The 1947 Constitution was in crisis when the central Burman (Bama) dominated government showed little concern for sharing power and resources with the other four ethnic states: Kachin State, Shan Federal State, Chin Hill Region, and Karenni State. The Burmese Army (Myanmar Armed Forces) exploited disunity and power struggles over federalization between the central government and the state governments, eventually leading to a military coup in 1962.

In 1962, coup leader Gen. Ne Win and the military council, known as the Revolutionary Council, implemented another ‘one-party dominated’ 1947 Constitution within a new political philosophy called ‘Burmese Way to Socialism.’ In reality, Burmese Army commanders, including retired military officials, were planning to rule the country for life. The One Party System under the Burmese Socialist Programme Party (BSPP) divided Burma into 7 States and 7 Divisions, establishing a firm Unitary System, while accusing ‘federalism’ of ‘splitting the country.’

The 2008 Constitution granted the military the privilege to lead politics without participating in elections, while politicians needed to take part in elections. Although the 2008 Constitution established State/Region governments, they have no real power. The people in the State/Division have no right to elect their Chief Minister and lack major competencies in State/Division administration. After the 2021 military coup, the political landscape changed.

Democratic forces and ethnic federal forces came together to draft the 'Federal Democracy Charter Part I', laying out a roadmap for the future construction of Federal Democratic Burma/Myanmar following the collapse of the 2008 Constitution and military rule. Over 30 organisations, including political, civil, and ethnic groups, agreed on FDC Part I. During resistance against the military regime, the State Administrative Council (SAC) and the Federal States were established, with each State's competencies considered for building a future Federal Democratic Burma/Myanmar through a 'bottom-up approach' and 'coming together federalism'.

II. LITERATURE REVIEW

The basic foundation of a Federation or Confederation depends on the willingness of people in different territories to form Constituent Units based on their desire to 'come together.' The history of forming federations in the United States and other European countries has been studied, and federalism recognises the sovereignty of each state, allowing and permitting their right to self-determination. The Federal Model of nation-building spread later in the 20th Century, especially among Commonwealth countries after they gained independence from British colonies. These include Australia, Canada, and India. In addition, some large countries such as Germany, Brazil, and Nigeria adopted a federal constitution by sharing more powers with their territorial governing authorities (Union of European Federalists).

Both Burma and India are considered federal countries since their independence in 1947 and 1948 respectively. Even before independence, the ethnic groups in both nations agreed to form a federation of states or territories to share power among ethnic and religious minorities. India delegated power to the ethnic states and guaranteed fundamental rights to all ethnic and religious communities in accordance with the Indian Constitution (2024).

The formation of the federation in India has been described as ‘holding together federalism,’ by granting more significant powers to the central government while allowing state governments self-autonomy within their own territories (Union Public Service Commission, Federalism in India).

In the case of Burma, since before its independence from Britain in 1947, the leaders of central Burma and the ethnic leaders from frontier areas tried to establish Burma as a federation. The first Burmese federation after 1948 independence was a ‘holding together model,’ but it was not inclusive. The majority Bama leaders led the union government with absolute power, and some ethnic groups and territories were denied participation in the federating processes. The initiation of federation in Burma collapsed in 1962 after the military coup by Gen. Ne Win.

The formation of federal countries with diverse backgrounds, origins of ethnic groups, and religions has many essential aspects, but the most important is the willingness of the people in specific territories to join the federation voluntarily. On the other hand, it is also known as ‘coming together federalism.’ Many federal countries, especially large ones, are formed by independent, sovereign entities coming together, such as the USA, Switzerland, and Australia (My Democracy School).

In the case of Burma, the ‘coming together model’ of federation was formed only over a short period (12 years) with a few ethnic entities. Then, the system was rejected by a military coup. After 1962, successive military and civilian governments transformed the federal system into a ‘unity system’ and centralized power in the central ‘union’ government, claiming Burma as a ‘holding together’ federalism under the ethnic Bama leadership. There is a significant difference between the ‘unity system’ and the ‘federal system’ (Shivaji College).

After the 2021 military coup, both ethnic and democratic leaders considered a new political approach for ‘coming together federalism’ in Burma/Myanmar.

Under the political and revolutionary alliance, the National Unity Consultative Council (NUCC), the Federal Democratic Charters were drafted in 2021 and approved at the People's Assembly in 2022. Among these two Federal Democratic Charters, Charter No. 1 outlines the formation of the Future Democratic Union in Burma. It also recognises the State/Federal Unit by guiding that the federal democratic Burma/Myanmar must be formed with several federal units. It outlines "Guiding Principles for Building a Federal Democracy Union" that 'the member states of the Union and the people in these states are the original owners of sovereignty' (Ministry of Federal Union Affairs, National Unity Government, 2022)

The NUCC, or the 1st People's Assembly, approved the Federal Democracy Charter, which guarantees the existence of Federal Units and their characteristics. The essentials of member states (Federal Units) are outlined in FDC Charter 1 and include equal rights and the right to self-determination; the right to enact their own respective State Constitutions; and exercising power-sharing, revenue-sharing, and fiscal federalism alongside the Union. The subsidiary principles are allowed, and the people deeply uphold the power within the State Units. The Charter also promotes 'coming together federalism', as described in Part III, which states that 'every member state of the Union shall have separate legislative, executive, and judicial powers from other States or the Union' (Myanmar Law Library, 2021).

In studying Federal States that collaborate into a Federal Union or Federal Government, there are some characteristics or essentials in these units, and they must share certain similarities in the formation of Federal States. These essentials are: (1) Territory – the formal boundary of the area recognised by the people in the States and by the Union; (2) A citizen of a Federal State holds the nationality of the Federation, and the people enjoy fundamental rights and equal rights; (3) Rights to self-determination by exercising three separate powers from the Union; (4) Allocation of competences in the Federal States means that the Federal States can determine which powers or competences they can exercise and what they can offer to the Federal/Union Government.

The distinct or separate powers in each Federal State include revenue sharing, taxation, and the exercise of fiscal federalism. Additionally, international relations between one State and another shall be different. In-depth learning about Federal States must consider their historical context and political, social, and cultural backgrounds.

III. THE ESSENTIAL COMPETENCIES IN FEDERAL STATES OR CONSTITUENT UNITS

A. The Territories or Boundaries of the States

In the concept of ‘coming together federalism’, an indigenous or ethnic group entitled within a territorial entity enjoys the right to self-determination, and the people in the territory can voluntarily decide to join the federation of the country (Princeton University, 2005). The current strong federal system of the United States of America (USA) was first established through a voluntary coming together federalism under “the Article of Confederation” in 1777. That was the first constitution of the United States (National Archives, 2023).

In the recent constitution drafting by the ethnic leaders of Burma, they proposed ‘ethno federalism’ based on the identities of different ethnic groups, their territories, and their political and social status. The boundaries of the federal states are drawn according to the populations of these ethnic groups. Initially, non-Bama (non-Burmese) leaders envisioned forming eight Federal States, each representing one of the major ethnic groups: Arakanese (Rakhing), Chin, Kachin, Karen, Kayah (Karenni), Mon, Bama (Burmese), and Shan, to create a Federal Union of Burma. However, this eight-state federal union was not practically implemented under the current circumstances.

According to the current mapping of Burma/Myanmar, there are seven Ethnic States and seven Regions. It would be difficult for all seven Regions to unify into one Bama (Burmese) State, as many different ethnic groups reside within these regions.

Therefore, during 2003-2008, the ethnic leaders involved in drafting the future federal constitution agreed to establish 'New Federal States' in regions with mixed ethnic populations, referred to as '(Mixed) Ethnic Nationalities States (တိုင်းရင်းသား လူမျိုးများ ပြည်နယ်)' in their second draft of the Federal Constitution (Myanmar Peace Monitor).

The demarcation of ethnic states and regions since 1974 has been problematic and confusing. Most of the demarcations for both Ethnic States and Mixed Ethnic Regions have not been based on the desires of the ethnic populations or on geographical considerations. The military leaders from the Revolutionary Council (RC) drafted and approved the 1974 Constitution without consulting the people's wishes. The 1947 Constitution established a one-party state dominated by the Burma Socialist Programme Party (BSPP). It divided the country into seven states and seven divisions, with the states generally corresponding to the Frontier Areas inhabited by ethnic minorities, and the divisions to the Bamar-majority areas.

However, despite this formal structure, the central government retained significant legislative power, and the judiciary was not independent. This Constitution did not effectively resolve the political issues and national unity in Burma, but instead escalated ethnic tensions, especially as many non-Bama ethnic groups rose up to fight against the central Rangoon government and for self-autonomy in their own regions (Taylor, 1979).

The second draft of FCDCC also addresses ethnic territories in its draft Federal Constitution, not only defining Ethnic States but also offering rights to ethnic minorities who do not have a State or are not entitled to form one. Article 53 of the FCDCC states that ethnic minorities have the right to establish their own autonomous regions or Nationality Land within an Ethnic State or across multiple Ethnic States (The Constitution of the Federal Republic of the Union of Burma 2nd Draft, 2008)

However, a Shan academic, Sai Wan Sai, also discusses the difficulties and challenges that we might face in establishing ‘Federal Units’ or ‘Constituent Units’ in the future federal formation of Burma (Wansai, 2024).

“Nowhere is the demand for the creation of new constituent administrative units presently more pronounced than in Shan State, followed by Kachin State and, to a lesser extent, Sagaing Region. Here, many of the smaller nationalities or movements that may be termed ‘sub-groups’ in these territories are also under arms or in resistance, such as the Kokang, Ta’ang, and Wa. This makes the challenge of creating new federal CUs more daunting since the solutions lie in political dialogue and agreements, and not through ‘zero-sum’ or ‘win-lose’ armed confrontations. Because of this, we need to explore successful solutions through a given political framework, most probably or preferably in a federal democratic union, with a set of criteria to govern the process of the creation of new CUs.”

A strong problem-solving mechanism and concrete political dialogues are required during the transitional period to halt all types of ‘political turmoil’ and ‘violence’.

B. Preservation of Identities or Cultural Federalism

The ethnic groups in Burma/Myanmar have always accused the central Rangoon civilian or military governments of implementing the Burmanization or Assimilation Policy against ethnic people. Although this policy has not been easily or openly defined politically and socially, the preservation of ethnic identities is denied through laws or public services directed by successive regimes in Rangoon or Npyidaw (Burma Link, 2014).

The root of Burmanization dates back to pre-Independence days when “We Burmans Association” fought against the British colonial rule. Later, when Gen. Ne Win seized power in 1962, he used the ‘Burmanization Policy’ primarily to consolidate various ethnic languages, identities, and social and cultural statuses into Burmese or Burman society.

Under this policy, the Burmese language and literature, along with their identities and cultures, have been presented as the only language and culture, despite the existence of several other languages and literatures among non-Burmese ethnic groups. The Burmanization Policy has mainly been enforced through administration, education, entertainment, and other means.

In response to the successive civilian governments or military regimes in Rangoon and Naypyidaw, the respective ethnic groups have been working hard to protect and preserve their languages, literature, and culture amid intense assimilation policies implemented by central Burman-dominated governments or military regimes. Many major ethnic groups established 'Literature and Culture Committees or Organizations' in their communities, including cities, universities, and colleges, in order to preserve their languages and literature. Ethnic communities in towns and cities are most vulnerable to suffering from the central governments' Burmanization policy. The ethnic communities also founded their educational systems from basic education up to higher education, not only for educational purposes but especially to preserve their ethnic literature, identities, and culture (Myanmar Education Consortium, 2015).

In forming a future Federal Democratic Burma, preserving the ethnic languages, cultures, and identities in their own territories is important. Accordingly, a survey shows that the ethnic communities want to officially teach their mother tongue in schools. Chin (79%), Kachin (71%), and Karen (87%) all expressed a strong desire to learn their mother tongue in school and to practice their culture (Jacques Bertrand, 2021). Most Ethnic States want more than one language to serve as official languages, like India and Singapore, to help keep their languages alive.

In the FCDCC (Federal Constitution Drafting Committee) of Myanmar, the official languages of the Federal Union are Burmese and English. In contrast, the national languages of the various Member States are recognized as official languages within their respective states. These national languages include Chin, Kachin, Kayah, Karen, Mon, Rakhine, and Shan, among others (FCDCC, 2008).

In the Federal Democracy Charter Part I, it clearly establishes the ‘cultural self-determination’ for ethnic groups and religious minorities to practice and accommodate the country’s diverse cultural, linguistic, ethnic, and religious identities. It emphasises the need for political consensus and cooperation among various groups to achieve a democratic and federal future. The charter also highlights the importance of shared values, principles, and a political roadmap for establishing a Federal Democratic Union (National Unity Consultative Council – NUCC, 2021).

C. Fiscal Federalism

Since Burma’s State taxation and revenue collection have been centralized since 1962, all revenues from taxation and many other sources are controlled by successive civilian governments and military regimes. Then, they decided on and prioritised funding distribution within government ministries, and the budget allocation for development projects in the Ethnic States or regions was decided by the respective ministries in the central government. In 2019, during the National League for Democracy government period, it proposed comprehensive amendments to the legal framework for income tax. But this tax reform benefited the central government, and there was no taxation or income sharing with the State and Region governments, which were formed according to the 2008 Constitution (Baker McKenzie, 2019). Central governments or military regimes often discriminate against ethnic groups in Ethnic States, and excluding these groups from economic progress has led to further conflicts.

A research paper (Aung Myo Htun, 2023) highlights that ‘the presence of discriminatory practices towards minority groups has restricted availability of educational, healthcare, and employment prospects, intensifying the existing socioeconomic inequalities within the nation.’ (Htun, M. Aung, 2023)

In the future federating in Burma, the Federal Democracy Charter Part I discusses Fiscal Federalism, specifying that Ethnic States or Federal Units must regulate their taxation powers within their regions and share revenues with the federal government.

Since economic situations, natural resources, and incomes vary between states, fiscal regulation should be based on asymmetrical federalism. Poor states may or may not share their income taxes with the federal government. Additionally, the federal government may share development funding with states whose incomes are insufficient for regional sustainability (Congressional Research Service, 2019).

However, fiscal federalism is essential for the Federal States or Constituent Units to exercise their rights to self-determination and independence. Additionally, fiscal federalism fosters competition among the Federal States for economic growth and prosperity, as the State or Constituent Governments must strive to develop economic policies that create jobs and generate incomes for their citizens. Moreover, they may also invest in social improvements such as education, research and development, healthcare, and other sectors to attract and retain human resources.

In conclusion, the ‘coming together federalism’ in the future must regulate ‘fiscal federalism’ that satisfies the people in the Ethnic States or Constituent Units. The people in these Federal Units can also learn from other countries on the use of fiscal federalism. Federal Democracy Charter Part I clearly defines the needs of fiscal federalism, in Article 17 and Article 18 as below (NUCC, 2021):

- A precise and systematic schedule for tax and revenue collection between the Union government and the provincial governments shall be enacted into law. The Union revenue collection mechanism and the provincial revenue collection mechanism shall be distinct and separate.
- Fiscal management and sharing laws between the Federal Union and the States shall be developed and enacted. The fiscal equality program for the comprehensive and equitable development of the Union’s member states shall also be developed and enacted.

D. Land and Natural Resources Management

During the 21st Century Panglong Conference, the main arguments also focused on the management of land and natural resources in the ethnic region. The ethnic leaders did not accept the 2008 Constitution, as most of the land belongs to the central government, which contradicts the Federal Principles and customary land practices of ethnic people and minorities (Karen Peace Support Network, KPSN, 2018).

Article 37 of the 2008 Constitution addresses the question of land in the following terms:

37. The Union - (a) is the ultimate owner of all lands and all natural resources above and below the ground, above and beneath the water and in the atmosphere in the Union. (b) shall enact necessary laws to supervise the extraction and utilization of State-owned natural resources by economic forces; and (c) shall permit citizens' right of private property, right of inheritance, right of private initiative and patent in accord with the law.

According to Article 37, no citizen has the right to own any land. Not all farmers in Burma own land and must rent it to grow crops and produce food. In ethnic regions, although many ethnic groups have traditionally used their land according to customary practices for centuries, they do not own any land under the 2008 Constitution.

This article 37 also caused serious conflict during the 21st Panglong Conference between EAOs' representatives and Burmese Army commanders during discussions. Most ethnic leaders proposed an 'ethnic agenda for federal land policy' to be included in the country's future federalization. The ruling 'National League for Democracy' government at that time did not understand the political concept of Federalism, and some even supported the Tatmadaw agenda in defending Article 37 of the 2008 Constitution (KPSN, 2018).

Lands and natural resources are vital for ethnic people and minorities in their territories. They have relied on lands, rivers, streams, forests, and oceans in their daily lives. As a result, many ethnic leaders have rejected the land and natural resource management based on the 2008 Constitution. Therefore, they have proposed federal land policies in political dialogue, but with no progress.

The political problem cannot be solved without finding a federal solution on land and natural resource management. The Federal Democratic Charter Part I clearly describes the future of 'land and natural resources' as power sharing between State governments and the central federal government. It states as below (NUCC, 2021):

- Article 19, FDC Part I: Land and natural resources management and sharing law between the Federal Union and member states shall be developed and enacted.
- Article 20, FDC Part I: The original owner of all land and natural resources within a State is the people who live in the State. The State shall have the right to independently manage the exploration, extraction, selling, trading, preservation, and protection of the natural resources within the State.

In the United States, there is evidence of Federal and State Land and Resources Management showing that the State government has been more effective in managing these resources than the Federal Government.

For example, the Federal Government in the United States owns nearly half of the western part of the country, but the western states have demanded some of these lands to be managed by the State government. One study found that state-owned lands in the West achieve much better fiscal results than federally owned lands with similar multiple-use characteristics and objectives. Western states are searching for new institutional arrangements to replace the failing public land system (Fretwelle, Holly & Regan Shawn, 2015).

The future Federal States in Burma also need to manage their lands and natural resources within their own territories. Conversely, certain competencies or laws will share authority with the Federal Government, especially in cases of large-scale natural resource exploitation such as oil and gas, among others. Natural resources management is also vital in peacebuilding, as demonstrated in Aceh, Indonesia, and Mindanao, Philippines.

In Indonesia, particularly in Aceh, sharing of natural resource revenues is a complex issue rooted in history, conflict, and decentralization efforts. After the 2005 peace agreement between the Indonesian government and the Free Aceh Movement (GAM), Aceh gained greater autonomy, including a larger share of its natural resource revenues. This arrangement, formalized in the Law on Governing Aceh, granted Aceh 70% of revenues from oil and gas and 80% from other resources (Peace Accord Matrix, 2015).

The ethnic groups in Burma also require similar competencies or powers in their states to obtain sufficient incomes for the development of their regions and economic progress.

CONCLUSION

Besides the essential competencies in Federal States or Constituent Units mentioned above, there are several other critical competencies that both Federal State governments and Federal (Central) Governments need to practice, some of which are shared. Common competencies that all citizens in the country need to practice include administration and practices, fundamental rights, federal security and defence principles, and others.

On the other hand, there are several minorities within minorities in the Federal States, and federalization will impact them. Recognizing the rights of these minorities and their right to self-determination is essential. The formation of the federation must ensure the establishment of self-governing areas where they can exercise their cultural rights, preserve their languages, and maintain their identity. Additionally, both Federal and State Governments must secure the rights to land and natural resources ownership for these minorities within their regions.

A country, like Burma/Myanmar, which has a diversity of ethnic groups and ethnic/religious minorities, considers a federal system a solution that promotes 'unity in diversity,' 'respect,' 'self-determination,' 'equality,' and 'coexistence.'

.....

REFERENCES:

- Burma Link, 2014, Burmanization and Discrimination, <https://www.burmalink.org/background/burma/dynamics-of-ethnic-conflict/burmanisation-and-discrimination/>, accessed on July 2, 2025
- Baker McKenzie, 2019, Myanmar Introduces Draft New Income Tax Law, https://www.bakermckenzie.com/-/media/files/insight/publications/2019/12/bakermckenzie_myanmarintroducesdraftnewincometax-law.pdf?la=en, accessed on July 5, 2025
- Congressional Research Service, 2019, Federal Grants to State and Local Governments: A Historical Perspective on the Contemporary Issues, <https://sgp.fas.org/crs/misc/R40638.pdf>, accessed on July 10, 2025
- Fretwille, Holly & Regan Shawn, 2015, <https://www.perc.org/2015/03/03/divided-lands-state-vs-federal-management-in-the-west/>, accessed on July 14, 2025
- Hein Htet Kyaw, 2024, What is Burmanization? <https://libcom.org/article/what-burmanization>, accessed on July 4, 2025
- Htun, M. Aung, 2023, Ethnic Inclusion in Economic Development of Myanmar, https://www.academia.edu/114494492/Ethnic_Inclusion_in_Economic_Development_of_Myanmar, accessed on July 8, 2025
- Jacques Bertrand, 2021, Education, Language and Conflict in Myanmar's Ethnic Minority States, University of Toronto, <https://hdl-bnc-idrc.dspacedirect.org/server/api/core/bitstreams/b527399d-8ffa-444a-af2e-d2f4efc30f75/content>, accessed on July 4, 2025
- Karen Peace Support Network, KPSN, 2018, Burma's Dead-End Peace Negotiation Process, a Case Study of Land Sector, <https://progressivevoicemyanmar.org/2018/07/05/burmas-dead-end-peace-negotiation-process-a-case-study-of-the-land-sector-2/>, accessed on July 14, 2025
- My Democracy School, 2022, Coming Together and Holding Together Federal System, <https://www.mydemocracyschool.com/en/article/update/detail/coming-together-and-holding-together-federal-system/ODM>, accessed on June 29, 2025
- Myanmar Education Consortium, 2015, PANEL DISCUSSION: Improving Educational Responses to Diversity in Myanmar: Learning from Ethnic education and the work of the Literature and Culture Associations
- Myanmar Law Library, 2021, Federal Democracy Charter, Part I, Declaration of Federal Democracy Union, <https://myanmar-law-library.org/law-library/laws-and-regulations/constitutions/federal-democracy-charter-2021.html>, accessed on June 29, 2025

Myanmar Peace Monitor, 2008, The Federal Constitution of the Union of Burma, 2nd Draft, <https://www.mmpeacemonitor.org/images/pdf/The-constitution-of-the-federal-republic-of-the-union-of-burma-second-draft.pdf>, accessed on July 10, 2025

National Archives, 2023, Articles of Confederation 1777, <https://www.archives.gov/milestone-documents/articles-of-confederation>, accessed on July 10, 2025

National Unity Consultative Council – NUCC, 2021, Federal Democracy Charter Part I, Chapter IV, Part I & Part III, <https://crphmyanmar.org/wp-content/uploads/2021/04/Federal-Democracy-Charter-English.pdf>, accessed on July 1-10, 2025

Oxford Public International Law, 2011, Federal States, <https://opil.ouplaw.com/display/10.1093/law:epil/9780199231690/law-9780199231690-c1405>, accessed on July 7, 2025

Peace Accord Matrix, 2005, Natural Resource Management: MoU between the Government of the Republic of Indonesia and the Free Aceh Movement, <https://peaceaccords.nd.edu/provision/natural-resource-management-mou-between-the-government-of-the-republic-of-indonesia-and-the-free-aceh-movement>, accessed on July 12, 2025

Princeton University, 2005, Federalism and Federation, <https://pesd.princeton.edu/node/431>, accessed on July 9, 2025

Wansai, Sai, 2024, The Creation of New Constituent Units in the Myanmar Context, <https://www.tni.org/en/article/the-creation-of-new-constituent-units-in-the-myanmar-context>, accessed on July 9, 2025

Shivaji College, University and Federal Government, <https://www.shivajicollege.ac.in/sPanel/uploads/econtent/100863cb824066de18226c356c984bc0.pdf>, accessed on June 30, 2025

Taylor, A. Robert, 1979, Burma's National Unity Problem and the 1974 Constitution, Contemporary Southeast Asia, Vol. 1, No. 3, December 1979, pp. 232-248.

The Constitution of India, 2024, <https://cdnbbsr.s3waas.gov.in/s380537a945c7aaa788ccfcd1b99b5d8f/uploads/2024/07/20240716890312078.pdf>, accessed on July 1, 2025

The Constitution of the Federal Republic of the Union of Burma, 2008, FCD-CC, <https://www.mmpeacemonitor.org/images/pdf/The-constitution-of-the-federal-republic-of-the-union-of-burma-second-draft.pdf>, accessed on July 4, 2025

Union of European Federalists, 2021, The Federal State, One Page Papers on Federalism, <https://federalists.eu/federalist-library/the-federal-state/>, accessed on July 2, 2025

Union Public Service Commission, Federalism in India, Federal System: Two Types of Federalism, <https://byjus.com/free-ias-prep/federalism/>, accessed on July 4, 2025

Mon Women Peace & Security toward Gender Equality, State Building, a just and equitable society

Author

Mi Cherry Soe

RICE Academic Paper

Director of Mi Woman and Child Rights Organization (Mi Org), Network coordinator and Steering committee member of Mon Women Network (MWN) and an Alliance Coordinator of Alliance of Gender Inclusion in the Peace Process (AGIPP). A civil society professional with 20 years of experience advocating for women's rights, children's rights, peace process, democracy, and better representation of women and ethnic minorities in government. She has a Master of Rural Development Management at Khon Kaen University, Thailand.

Abstract

The failed coup of February 2021 catalyzed women's leadership in Myanmar's resistance. Women emerged as central actors in protests, community mobilization, and civil society organizations, supported by training in advocacy, legal literacy, and organizational skills. Economic independence, developed through alternative livelihoods after job losses from strikes and the Civil Disobedience Movement, enabled many to sustain activism. Women also advanced social and political autonomy, expanding participation in decision-making and ensuring gender perspectives in resistance strategies and relief efforts. Despite cultural and systemic barriers, women in Mon and across Myanmar strengthened their leadership, resilience, and influence in shaping democratic futures. Their role underscores the importance of sustaining women's participation for inclusive governance and gender equality toward a just and equitable society.

Background

The gender roles in Mon State, Myanmar, are in a state of transition, influenced by a blend of traditional values, economic necessity, and the impact of prolonged conflict. While women have a respected status and significant influence in their communities, they face barriers to formal leadership and public decision-making.

Mon women have long held a respected position in society, influenced by Theravada Buddhism which, allows women to own some property, enter into business, and even initiate divorce. Within the family, women serve as the primary caregivers and managers of the household budget. They are seen as basic to family finances and are often responsible for making and selling goods, especially in rural areas. This economic role grants them a degree of authority and influence within the home.

In the agricultural sector, they work alongside men in rice paddies and, most notably, in rubber plantations, where they are skilled tappers and processors. In urban areas, many run small businesses, contributing significantly to trade and commerce. This economic independence provides them with a strong foundation for their social roles.

The prolonged conflict and political instability in Myanmar have drastically altered the lives of Mon women. With many men migrating for work or forced to join armed groups, women have increasingly become heads of households and primary breadwinners. This has forced them to take on traditionally male roles, from farming and running businesses to community leadership. Simultaneously, they have become key figures in the peace and security landscape, leading humanitarian aid efforts, documenting human rights abuses, and advocating for their communities. This dual role as both economic providers and peace advocates highlights their resilience and adaptability in the face of immense adversity.

Traditional norms and patriarchal cultural practices in Mon often limit women's participation in public and political life. After the coup, women faced additional societal pressure to avoid activism, yet many defied these barriers. Awareness campaigns and grassroots organizing helped challenge restrictive cultural norms, encouraging broader acceptance of women's leadership, decision making and rights. This paper has been informed by awareness and advocacy activities designed for increasing women's political participation, carried out by the Mon Women Network (MWN) together with the Alliance for Gender Equality in the Peace Process, Gender Equality Network and Women's League of Burma contributing to women's empowerment, leadership, decision making, representation, protection, prevention mechanism and feminist principle.

Impact of Coup on Women

After the failed coup of February 2021, women's leadership became more visible and critical. Women took active roles in street protests, community mobilization, and civil society organizations, initiative revolutionary State level federal unit. Capacity-building efforts intensified, including training in political advocacy, legal literacy, digital tools, and organizational management. These programs strengthened women's ability to lead, coordinate resistance, and influence decision-making within communities, activist women networks, alliance, emerging in forming into the federal democratic state and union.

The coup highlighted the importance of autonomy for women. Economic independence has been crucial for women's participation in post-coup resistance. Many women lost formal employment due to strikes, the Civil Disobedience Movement (CDM), yet some developed alternative income streams through community initiatives, online shop or business and informal trade. Income-generating opportunities allowed women to sustain themselves and support families while continuing activism. Beyond financial independence, women sought social and political autonomy, making choices about education, activism, and personal life. Empowered women were better able to take leadership roles and participate fully in resistance networks, even under threat from the military regime.

Women increasingly took part in decision-making at household, community, and political levels. Their involvement ensured that the needs and rights of women were represented in strategies for resistance, community relief, and advocacy. Decision-making power reinforced women's influence in shaping post-coup civil society. Negotiation skills became essential for women navigating activist networks, community resources, and interactions with authorities or organizations. Women-led initiatives required negotiation to secure funding, organize events safely, and advocate for their rights effectively.

Barriers to Women's Political Participation in Mon State

In Mon State, women's participation is a mixed bag: they have a strong presence in civil society and the informal economy but are significantly underrepresented in formal politics and high-level peace processes. Their involvement has been vital to community resilience and peacebuilding. Mon women's participation has been most visible and effective in civil society and grassroots activism. Organizations like the Mon Women's Network (MWN) member organizations and the Human Rights Foundation of Monland (HURFOM) are at the forefront of social change. They lead efforts in human rights documentation, humanitarian aid, and advocacy for women's rights, state building and peace. These women's groups serve as a crucial platform for collective action, enabling women to address issues that the state government and ethnic armed organizations often neglect.

Mon women's participation is weakest in formal political processes. They are severely underrepresented in political parties, government bodies, and peace negotiations. Even though some women may hold positions in ethnic armed organizations, they are typically in lower-level roles. This exclusion from formal decision-making spaces means their perspectives on security, justice, and governance are often not included in official policies, state and union building.

Several factors prevent Mon women from achieving full and meaningful political participation. Traditional cultural beliefs and gender roles often discourage women from pursuing public leadership positions, reinforcing the idea that politics is a male domain. Despite their significant contributions to peacebuilding, women have historically been marginalized from political position. While some efforts have been made to include a gender perspective, their participation is often tokenistic.

.....
<https://rehmonnya.org/>

Women who speak out on human rights or peace issues face significant threats, including harassment and violence, which can deter them from public participation. In addition, women's organizations and individual female leaders often lack the funding, training, and networks necessary to compete effectively in formal politics. Many do not have access to the same education and training opportunities as male counterparts.

Motherhood has remained a central social role, but has also created challenges for participation in activism. Many women balanced caregiving responsibilities with protests, strikes, humanitarian and community support work. Support networks and community solidarity helped mothers continue their activism without neglecting family responsibilities.

Ongoing SGBV Challenges

Sexual rights and protection against gender-based violence became even more urgent after the coup. Women activists faced harassment and targeted violence, highlighting the need for awareness and protective measures. Efforts to address sexual rights, reproductive health, and consent education became an integral part of the broader women's movement.

Protection for women in Mon State is a major challenge due to the ongoing political instability and conflict. While local and international organizations work to provide support, their efforts are often hindered by a lack of security, funding, and a weak legal system. Women and girls are at high risk of sexual and gender-based violence, including rape, from armed actors. The conflict also exacerbates other forms of violence like human trafficking, domestic abuse, and forced marriage. The threat of violence, including from landmines, limits women's mobility, making it unsafe for them to seek medical care, education and economic opportunities.

This fear is a major factor in their daily lives. In addition, conflict has led to widespread displacement, leaving many women in internally displaced person (IDP) camps where they are vulnerable to exploitation and lack access to basic necessities.

Access to justice and protection under the law remained a significant challenge. The coup intensified legal insecurity, and women faced increased risk of violence. Grassroots legal support networks, advocacy, and international solidarity efforts played a crucial role in ensuring that women's rights were defended and cases of abuse were addressed

Several groups are working to protect women in Mon State. The most effective work is often done at the local level. CSOs like the Mon Women Network member organizations are on the front lines, providing vital services like legal aid, safe houses, and psychological support for survivors of SGBV. They also document human rights abuses to hold perpetrators accountable. INGOs and UN Agencies like the UNDP and UN Women support local groups by providing funding, resources, and training. However, their access to the most conflict-affected areas is often limited. Protection work also includes raising awareness about women's rights and available support services. Local groups conduct workshops to educate communities on GBV, legal rights, and how to access help, challenging social stigma and promoting a safer environment.

Protection Efforts

The Mon Women Network has been organizing bi-monthly women's exchanges to address issues of violence against women within families, cases of VAW in the community, and the urgent needs of survivors requiring safe housing.

.....
Standard Operation Procedure for addressing Sexual and Gender Based Violence Amid Crisis and Emergencies
By Myanmar – Women, Peace and Security (M-WPS), 2023.

When an activist encounters a survivor of sexual and gender-based violence (SGBV), she can consult with others and receive guidance on how to provide support, including referrals for healthcare and legal aid . Since the coup, however, legal assistance has faced significant challenges, both in SAC-controlled areas and in territories controlled by the New Mon State Party. To address these difficulties, a member of MWN organizations has developed SGBV service guidelines and continues to operate a Safe House while offering social work support in Mon communities.

SGBV Prevention Activities

Prevention of SGBV in Mon State is a major challenge due to the political instability, conflict, and a weak legal system. Prevention efforts are primarily carried out by local women’s organizations and civil society groups, often with support from international partners. Prevention work goes beyond providing immediate support and aims to address the root causes of violence and vulnerability. The main strategies include:

<p>Awareness and Education</p>	<p>Organizations work to change social norms that contribute to gender-based violence (GBV) by raising awareness in communities. They hold workshops and create campaigns to educate people on women’s rights, the types of violence that exist, and the importance of reporting abuse. This work challenges the cultural stigma that often prevents survivors from speaking out.</p>
<p>Empowerment and Economic Development</p>	<p>By providing women with education, vocational training, and livelihood support, organizations help them become more economically independent. This empowerment can increase women’s bargaining power within their households and communities, making them less vulnerable to exploitation and violence.</p>

Advocacy for Legal and Policy Reform	Local groups advocate for stronger laws to protect women and girls, pushing for a legal framework that is aligned with international human rights standards. This includes advocating for a law on the Prevention of Violence against Women (PoVAW) and for an end to the impunity of armed actors who commit sexual violence.
Community-Based Protection	Organizations work with local leaders and community members to develop safety plans and support networks. This includes establishing early warning systems and safe spaces, and training community members on how to respond to and prevent violence in a culturally sensitive manner.
Capacity Building for Local	Women’s organizations and local civil society groups are trained to provide legal and psychosocial support to survivors. This strengthens the local infrastructure for responding to violence and builds a sustainable network of responders.

Rehabilitation Activities

Rehabilitation for women in Mon State is a critical but severely underfunded and challenging area, primarily managed by local civil society organizations (CSOs) and international humanitarian groups due to the state’s weak official systems. The need for rehabilitation is high, especially for women who have been victims of conflict, displacement, and gender-based violence (GBV).

³A Multifaceted Framework for Addressing and Building Resilience Against Sexual and Gender Based Violence Amid Crises and Emergencies by Myanmar- Women Peace and Security, 2023.
⁴Mon-SGBV guideline by Mi Woman & Child Rights Organization, 2024.

Key Areas of Rehabilitation

- **Mental Health and Psychosocial Support (MHPSS):** Conflict and displacement have a profound impact on the mental health of women, leading to high rates of depression, anxiety, and PTSD . Rehabilitation efforts focus on providing counseling, community-based support groups, and a safe space for survivors to share their experiences. This helps them process trauma, build resilience, and develop healthy coping mechanisms.
- **Economic Empowerment:** Many women in Mon State have lost their livelihoods due to conflict and displacement, or have been forced into low-paying, insecure jobs. Rehabilitation includes vocational training and livelihood support to help them regain economic independence. This can involve teaching skills like sewing, weaving, food processing, or basic business management. For many women, being able to earn a living is a crucial step toward rebuilding their lives and reducing their vulnerability to further exploitation.
- **Legal and Social Reintegration:** Women who have been victims of violence or trafficking often face social stigma and are ostracized from their communities. Rehabilitation includes legal aid to help them seek justice and social support to facilitate their safe reintegration. This work involves educating community members and leaders to combat stigma and to create a more supportive environment for survivors.

Despite the critical need, rehabilitation work in Mon State faces numerous obstacles. Ongoing conflict and military presence make it difficult for humanitarian workers to reach many vulnerable communities, particularly in remote or border areas. This limits who can receive help and creates significant safety risks for aid workers.

The Myanmar government and military junta do not provide adequate rehabilitation services, and in many cases, actively hinder the work of CSOs. There is also a widespread culture of impunity for perpetrators of violence, which erodes trust in the justice system and makes it difficult for survivors to feel safe. Finally, local organizations are often under-resourced and rely heavily on unstable funding from international donors. This makes it difficult to provide consistent, long-term support for survivors, whose rehabilitation can take years.

Looking Forward: Addressing Gender Needs During the Transitional Period

A gender equality strategy for Mon State during a transitional period must be dynamic and inclusive, focusing on both immediate needs and long-term systemic change. The next three years are crucial for establishing foundational policies and practices that empower women and integrate their roles into new governance structures.

1. Inclusive Participation

To move beyond tokenism, Mon women must have a real voice in all decision-making processes.

- **Implement a Gender Quota:** A minimum 30% gender quota should be established for all new political bodies, including the Mon State Parliament, government, political parties and leadership roles within ethnic armed organizations. This would correct the historical exclusion of women from formal power structures.

.....
⁵Post-Traumatic Stress Disorder and

⁶3PIR Analysis 2nd Edition by M-WPS, 2024
Publication by Myanmar-Women Peace and Security (M-WPS) on title of, "Early Warning Early Response for Communities, 2025.

- Women lead organizations. These groups have proven to be effective at grassroots people services, humanitarian assistance, early warning early response for communities , advocacy, and human rights documentation. Their insights are crucial for creating effective and sustainable policies.
- **Promote Leadership Skills:** Provide training and mentorship programs for women to build their skills in negotiation, policy-making, and public speaking. This will prepare them for formal political roles and ensure their participation is meaningful.

2. Robust Protection

A safe environment is a prerequisite for women's meaningful participation. The Mon community must prioritize protection from gender-based violence (GBV) and other security risks.

- Establish a Zero-Tolerance Policy: All armed groups and political bodies must adopt a zero-tolerance policy for SGBV, with clear consequences for perpetrators. This is vital to end the culture of impunity that has plagued the region.
- Create Accessible Support Systems: Establish accessible, confidential, and culturally-sensitive support services for survivors of violence, including safe houses, legal aid, and mental health counseling.
- Integrate a Gender Perspective into Security: Ensure that the security needs of women and girls are considered in all security and disarmament plans. This includes training security forces on human rights and the specific risks women face.

3. Economic Empowerment

Economic independence is a cornerstone of gender equality, giving women more power to influence community decisions and resist exploitation.

- **Livelihood Support:** Implement programs that provide women, especially those displaced by conflict, with access to vocational training, microloans, and business development skills. This can help them rebuild their livelihoods in key sectors like rubber, agriculture, and small-scale trade.
- **Advocate for Property Rights:** Ensure that women's rights to own and inherit property are legally protected. This is particularly important for land, as it is a key asset in Mon State.
- **Promote Equal Pay:** Work with employers and local businesses to ensure women receive equal pay for equal work and have access to the same economic opportunities as men.

4. Legal and Social Reform

Finally, to achieve lasting change, the strategy must address the deep-seated legal and social barriers to gender equality. This involves working with legal experts to reform or replace discriminatory laws and to develop a legal framework that is consistent with international human rights standards. At the community level, this means launching a sustained public awareness campaign to challenge patriarchal norms and stereotypes. This is not just about changing laws, but about changing mindsets to recognize women as equal partners in all aspects of Mon society.

More on Quotas: Mon women lead organizations and their allies have consistently advocated for a minimum 30% quota for women's representation at all levels of government, including state and regional assemblies. This aligns with international standards and the targets set by pro-democracy movements at Mon State level to MSFC and across Myanmar, such as the National Unity Government (NUG).

The aim is to move beyond the traditional, informal roles of Mon women and ensure their voices are heard in formal political institutions.

The advocacy for a gender quota is based on several key arguments:

- **Correcting Historical Exclusion:** Women, including those from the Mon community, have been systematically excluded from formal political and peace processes for decades. A quota is seen as a necessary measure to correct this historical imbalance and ensure equitable representation.
- **Ensuring Gender-Responsive Governance:** Research shows that when women are present in government, they are more likely to advocate for policies that address issues affecting women and girls, such as gender-based violence, education, humanitarian and healthcare. A quota would ensure these issues are prioritized in Mon State.
- **Building Sustainable Peace:** Mon women have played crucial roles in community-level peacebuilding and humanitarian aid. Their meaningful inclusion in formal or emerging governance is viewed as essential for building a more inclusive and sustainable peace that addresses the needs of the entire population.

Despite the strong advocacy, implementing a gender quota faces several challenges. Patriarchal cultural norms within both Mon society and political parties can create resistance to women in leadership roles. Additionally, the ongoing political instability and conflict in Myanmar make it difficult to establish new governance structures, and there is a risk that the needs of women will be sidelined in favor of other political priorities.

.....
*Mon State Federal Council

Conclusions

The 2021 failed coup acted as a catalyst that strengthened women's leadership and participation in the country's political and social movements. Women took on prominent roles in street protests, community mobilization, and civil society leadership, becoming central figures in shaping the resistance against military rule. Women in Mon not only sustained their activism but expanded their roles across leadership, economic independence, decision-making, justice advocacy for state or union building. Despite cultural barriers and systemic challenges, the movement highlighted women's resilience, capacity, and central role in shaping the country's democratic and social future.

This women's movement represents a crucial foundation for the future of democracy. It highlights the importance of human rights, gender equality, and inclusive governance, offering a model for how grassroots activism can influence state and union political processes. Looking forward, continued efforts to expand women's participation, develop supportive policies, and strengthen leadership capacities will be essential to sustaining the movement and advancing democratic and social progress.

Aspects of Security Sector Reform and The Landscape of Armed Organizations in Myanmar

Author

Nai Lawi Aung

RICE Academic Paper

Nai Lawe Oung is a freelance consultant in policy and a teacher in politics. He has over 20 years of experience in law and policy work, gained through his time at international organizations and local civil society organizations (CSOs). He has also spent many years writing papers related to politics, law, and policy. He holds an LL.B and a Dip-in-Law and has completed a non-degree course in Master's of International Human Rights Law.

Introduction

Security Sector Reform (SSR) has become a popular term in international policy since Clare Short, the British government's International Development Secretary, used the term “Security Sector Reform (SSR)” in a speech in 1998. Today, countries around the world are increasingly incorporating security sector reform into their democratic transitions, post-conflict peacebuilding processes, and development programs.

Although there was discussion among domestic political stakeholders before the military groups in Myanmar, there has been little discussion of “security sector reform” since February 2021. There is also very little discussion of this concept in politics, in academia, or among the public. After the military coup, which resulted in the emergence of many armed groups to oppose the military dictatorship, in addition to the existing ethnic armed groups, it should be considered in advance to ensure that the security sector reform process is smooth if a federal democracy is to be established in Myanmar in the future.

1. What is Security and for Whom is it Security?

Security sector reform (SSR) is primarily concerned with security provisions, but it is necessary to re-examine who security is for. The concept of security and its practical implications vary with the times. Before the Cold War, security was considered to be based on military considerations and concerned only with protecting against external security threats. This broad concept was based on the idea of protecting national security. In the post-Cold War era, the concept of security has broadened to include threats to the survival of individual human beings. This concept evolved into a broad concept that takes into account many political, economic, social, and environmental issues, based on “human security.” There are different concepts related to security, mainly narrow security concepts and broad security concepts.

Military security is a narrow concept of security, while the broader concept of security covers other aspects of security, including political, economic, social, and environmental security. For whom security is, the question is addressed by security studies that consider the security of human life based on the national security of a country or a nation and the security of a citizen. Occasionally, security issues become political issues, and in situations of limited military capabilities, security is seen as an “alternative strategy” to solve problems.

2. What is Security Sector Reform?

Only when a country can effectively create a secure environment will the potential for conflict be reduced and its people protected. A secure environment will enable the country to develop democratic political structures and institutions based on the rule of law, and will enable it to systematically implement development and poverty-reduction processes. Security sector reform (SSR) aims to reform the country’s security institutions, roles, and responsibilities, security laws and procedures in line with relevant policies, with strong democratic standards and good governance.

Security sector reform (SSR) processes are often undertaken for various reasons:

- When there is a need for post-conflict reconstruction,
- When there is a transition from a military dictatorship (or one-party dictatorship) to a political system in which the majority of the population can participate,
- When independence is achieved after liberation from colonialism,
- When transparency and accountability in public affairs are lacking,
- When the rule of law is in decline,
- When conflict situations are exacerbated by those responsible for the security sector,
- When there are difficulties in managing the security sector due to insufficient resources (human and financial)

3. Some Concepts and History of Security Sector Reform

After the 1960s, a series of military coups in Latin America, Africa, and Asia led to a resurgence of international policymakers and scholars on the role of the military and security. There are –

1. The military played a key role in the process of nation-building in a newly liberated countries due to instability and power struggles.
2. The military became a key institution in the development of industrialization and modernization processes in countries around the world.

Based on the above two factors, a positive view of military coups was strengthened, and in order to counter the communist threat, Western countries treated coup groups around the world with favor and provided them with a lot of support.

However, due to the policy and procedural mistakes of various military coups, the repression of the people, and the resurgence of conflicts, the view on the military has changed. Since the 1970s, with the impact of the third wave of democracy, military regimes have gradually fallen around the world, and politicians and policymakers have begun to try to exert control over the military.

As the Cold War ended, the security thinking of countries changed, and the main consideration was how to stand in the conflict between the East and the West, and the security concerns of individual countries were of secondary importance. After the end of the Cold War, the pattern of concerns of countries changed, and security challenges became more complex. In particular, a country's security plan became more diversified. Security issues have come to include the well-being of the people, safety and human rights, and the broader concept of human security has also become popular.

The two concepts of security and development have become intertwined. Security policymakers have come to realize that short-term measures are unlikely to produce tangible results unless they are integrated with long-term development processes. Development policymakers have also come to realize that it is unrealistic to consider development without considering the security dimension.

4. Some Fundamental Aspects of Security Sector Reform

When considering security sector reform (SSR) today, the essential elements of democratic governance, civilian control, responsibility, accountability, transparency, good governance, the rule of law, public participation, and public financial management are almost always on the agenda. To organize the thinking based on these principles, most scholars have divided the practical fundamentals of security sector reform into four dimensions. These four dimensions are political, economic, social and institutional.

Institutions in Security Sector	
1. The most important Security Institutions:	<ul style="list-style-type: none">● Military, Police, Armed Forces, Coast Guard, Militia, Intelligence, etc.
2. Security sector regulatory bodies:	<ul style="list-style-type: none">● Parliament and parliamentary committees, Ministry of Defense, Ministry of Interior, Department of Justice, Ministry of Foreign Affairs, Office of the President/Prime Minister, Financial Management Institutions (Ministry of Finance, Budget Office, Auditor General, etc.)
3. Security-related institutions:	<ul style="list-style-type: none">● Department of Justice, Taxation, Corrections Office, and other uniformed organizations, etc....
4. Other security institutions:	<ul style="list-style-type: none">● Liberation Forces, Guerrilla Forces, Paramilitary groups, Political Party's militias, Private security companies, etc.

4.1. Political Perspective

The political aspect of security sector reform means establishing democratic civilian control over the security sector. This means that elected representatives of the people, civilian politicians, can control the country's security sector and create a good security environment with responsibility and accountability to protect the people.

4.2. Social Perspective

In this perspective, it is possible to guarantee the security of all citizens. The entire security sector and the forces within the security sector must guarantee the internal and external security of citizens. In today's era, the security of citizens cannot be achieved solely through military means but also includes the protection of health, life safety, and property. It is important to consider the security of citizens (or people) in the implementation of security sector reforms.

4.3. Economic Perspective

In this outlook, it is indispensable to utilize the country's resources effectively and efficiently. It is essential to create a good security sector that is effective by systematically allocating human resources, financial resources, and physical resources to the security sector. If the security sector is unnecessarily bloated for the country, it will waste the country's resources, and an incompletely built security sector will not be able to guarantee the security of the people.

4.4. Institutional Perspective

In this regard, it is necessary to enact good and just laws to systematically define and allocate the responsibilities and methods of operation of various organizations and groups in the country's security sector and to ensure that the forces in the security sector perform their perspective duties and provide services in a professional manner. This is one of the most fundamental principles of security sector reform.

5. Some Essential Areas of Security Sector Reform

Every country develops and implements policies and procedures related to its respective fields to create a secure environment and tries to address the challenges that will be encountered when implementing security sector reform. If security sector reforms are prioritized, policymakers from each relevant field (or sector) will also be involved. The most important areas to consider if we are to move towards a path of security sector reform at the national level are:

1. National security policy and strategy
2. Security legal frameworks
3. Democratic civilian control and accountability
4. Defense that needs to be reformed in line with the country's needs and political needs
5. Intelligence and security services that need to be reformed in line with the times
6. Border security management
7. Police, justice, and prison reform in line with the legal framework
8. Security and military private sector reform

5.1. National Security Policy and Strategy

Security policymakers have different approaches and perspectives on national security, and a country prioritizes national interests and strategic issues in its national security planning. National interests are the goals and objectives of a country that are willingly accepted by the country. Only by achieving these goals can it overcome threats from all means, ensure the well-being of its people, and ensure the stability of the country.

A country's strategic culture also influences its strategy, and its geography, resources, history, experience, society, and political institutions also represent that country's strategy.

A country's strategic interests and security concerns are combined to formulate national security policy, which is designed to shape its national security strategy within international standards. A country's strategic interests and security concerns are combined to formulate national security policy, which is designed to shape its national security strategy within international standards.

Basic characteristics that a National Security Strategy should include	
<i>A widely accepted long-term vision for the future</i>	The strategy must be designed in a way that is collaborative and that there is consensus on the basic objectives of the strategy, the most appropriate security model for the community, etc.
<i>Objectives</i>	It should state which objectives the strategy aims to achieve within a specified timeline.
<i>Coordination of Institutions and Departments</i>	The role and responsibilities of various security groups need to be clearly defined, as well as the areas of coordination between them, other government departments, and civil society organizations.
<i>Action plan and implementation</i>	It must mention how human and financial resources will be used to achieve the defined objectives.
<i>Communication Channel</i>	There must be a communication channel to inform the public about the established security policy and strategy, and a strategy to persuade the entire organization to recognize and accept these policies and strategies.
<i>Monitoring, Review, and Evaluation</i>	The evaluation methods should clearly describe the methods for assessing the implementation and impact of the strategy, and the methods for reporting back to stakeholders.

In order to develop a national security strategy, the government must combine the capabilities of the country for national security, so the coordination of government departments related to security is important. The development of a national strategy needs to be led by the elected government. This will ensure the cooperation of government departments.

For example, in countries that have transitioned from military dictatorship to democracy, the military has a monopoly on national security strategies and often writes them themselves.

Key questions in considering the concept of national security

1. Security for whom?
2. Security for which values?
3. How much security?
4. From what threats?
5. By what means?
6. At what cost?
7. In what time period?

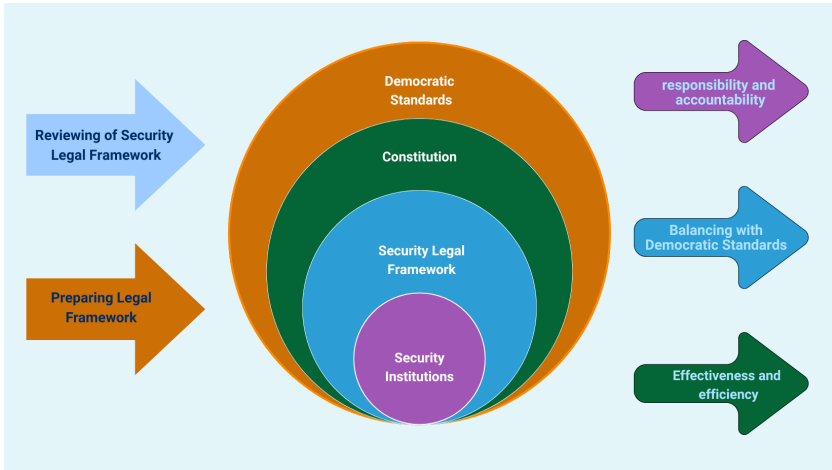
Ref David Baldwin: The Concept of Security

5.2. Legal Framework for Security

The entire security sector of a country is imperative in a clear legal framework, and it is vital to establish a legal framework for the regular operation of security institutions, if necessary, to ensure mutual control within the system, the independence of government agencies, and the strengthening of mutual relations between them.

The constitutions of most countries define the responsibilities, powers, and roles of the security sector, as well as the procedures for legislative and executive control over them. However, if the constitution contains provisions that are too restrictive and do not meet democratic standards, it will be difficult for the security sector to operate normally and will also be free from civilian control over the security sector.

Figure: Security Legal Framework

In this case, it is necessary to first amend the key parts of the constitution before amending the security legal framework. For example, Chile's security sector reform process was hampered by the 1980 constitution, which was amended in 1989 and 2005, and was subsequently able to implement gradual reforms.

5.3. Democratic Civilian Control and Accountability

There are various forms of democratic controls, such as proactive and reactive oversight. Democracy in the security sector is based on principles such as accountability, transparency, responsibility, public participation, and responsiveness to the needs and demands of citizens. Security institutions are held legally accountable for their actions and are subject to investigation for irregularities and procedural errors. Democratic control mechanisms can prevent abuse of power and provide checks and balances.

Proactive oversight is one in which laws are enacted to control the security sector, while the reactive oversight is one in which issues and problems arising from the security sector are democratically investigated. Correspondingly, there are centralized and decentralized models. The centralized model is mainly aimed at national security, while the decentralized model is one that distributes power and controls it to the relevant regions.

5.4. Reforming Defense

In this context, it refers to the reform of the military, which is primarily responsible for the defense of a country. The primary duty of the military is to protect the sovereignty of the country from external aggression or threats. Therefore, the military is under democratic control of the people's representatives and must fulfill the responsibility of national defense. A country's defense reform is usually initiated when a country faces new threats, when it transitions from a dictatorship to a democracy, when the military participates in peace process, when it enters regional organizations, when it undertakes comprehensive development projects of the country, or when it faces a financial crisis. There are some key points to consider when designing and planning for defense sector reform include:

- developing a comprehensive reform plan;
- considering the players, disrupters, beneficiaries and losers of reform;
- ensuring key stakeholders embrace the goals and values of reform;
- combating corruption and lobbying;
- increasing public interest and debate on military affairs;
- focusing on long-term structural change in terms of management accountability and responsibility.

5.5. Reforming Intelligence

This area has two parts. The first part, which is that when the political transition from the military regime to democracy began, the intelligence sector often had a very bad image and reputation because it was a subordinate organization of the former military regime and a tool of the military dictatorship to suppress the people and political activists.

In such a situation, the entire intelligence sector needs to be systematically brought under the control of the people's representatives. The second part is that the role of intelligence in the security sector of a country is very important, so the entire sector needs to be reformed to work efficiently and effectively. The main tasks to be carried out in the reform of the intelligence sector are:

- strengthening civilian control,
- rebuilding quality,
- eliminating the legacy of fear and distrust,
- reconciling the security sector

5.6. Reforming Border Security

Only effective integration of border management can ensure public safety and promote regional stability, trade, and development. Poor border management can undermine national stability and security. Border security management typically involves border guards, customs and immigration agencies. Border security management needs to be firmly under the control of the civilian government, with clear responsibilities, full transparency and accountability.

5.7. Reforming Police for Public Service

The police are the security institutions that are most closely involved in the daily lives of people. A professional police force that responds to the needs of various levels of a country and earns the trust and confidence of the people can enhance the security of a country and create a good environment for the sustainable development of the country. Here, the term police refers to all law enforcement agencies that can exercise police powers (especially investigation, inspection, arrest, and detention powers), and local security and militias also need to be considered. For example, in most countries (especially those transitioning from authoritarian regimes and post-conflict countries), police reform is often linked to reforms in other security sectors.

The essential elements of police reform are:

- bringing the police under the control of a representative civilian government,
- rebuilding public trust and confidence in the police,
- making the police aware of the country's political reforms,
- building the capacity of the police to provide the services needed to ensure public safety and stability,
- improving the accountability, responsibility, and transparency of the police in line with democratic standards.

5.8. Reforming the Justice System with the Rule of Law Perception

Justice and security are inextricably linked in a country. A strong justice system can protect and uphold the rights of individuals and deter those who would violate them. An independent and impartial justice system is fundamental to security, and reform of the justice system is a foundation for peace, stability, and democratic development.

The constitution and laws of a country should be the basic standards for the protection and promotion of human rights.

Similarly, policies, procedures and practices within the justice sector should ensure that human rights are enjoyed and implemented equally by all. Steps taken in implementing justice sector reforms include:

- strengthening institutions related to the rule of law,
- disseminating information on justice sector activities,
- improving the quality and capabilities of justice sector personnel serving the people,
- ensuring access to justice for all without discrimination,
- combating corruption and malpractice in the justice sector,
- considering the application of informal justice methods outside the court system,
- reviewing and amending the laws in force in the legal sector through the legislative branch,
- publishing and distributing court records and rulings for legal professionals to study,
- providing legal advice and defense rights to children to obtain justice.

5.9. Reforming the Prison System

Punishment of lawbreakers is an essential principle of human security, and imprisonment is a means of punishment. The prison system is a place established to protect society, deter crime, punish offenders, and rehabilitate prisoners. Prisons need to be systematically reformed in line with human rights standards, civil rights, and public safety. Prison reform does not only mean improving prison conditions but also requires the following processes:

- pre-trial detention of accused persons should be guaranteed full respect for human dignity, justice, and protection of the law,
- prisons should have a strong administrative system, be free from corruption and bribery, and prisoners should be guaranteed full respect for human dignity, human rights, and protection for providing programs to help prisoners reintegrate into society upon release,

- incorporating other forms of punishment into the justice system, rather than relying solely on imprisonment,
- ensuring that health care is provided in prison.

5.10. Reforming the Private Security Sector

The role of private companies in security and military matters has grown significantly in the late 20th century. These private companies are organizations that provide security and military services for profit. Despite the growing role of private companies in the security sector, most countries have ignored these companies.

6. Security Sector Reform throughout Post-Conflict Peacebuilding

Post-conflict peacebuilding is “a process, guided by the principles and practices of that process, that helps to create and support conditions and structures that will empower a society to achieve lasting peace and avoid the recurrence of conflict”. This concept was introduced by the UN Secretary-General Boutros Boutros-Ghali . Furthermore, according to the UN Secretary-General Kofi Atta Annan , who defined post-conflict peacebuilding as “preventing, protecting, and building peace after conflicts have ended, and making them sustainable.”

Evidence suggests that diplomatic and military interventions are less effective in post-conflict peacebuilding than in post-conflict peacebuilding. Peacebuilding requires a multi-stakeholder approach that addresses the root causes of conflict and its consequences. When considering peacebuilding, it is important to consider the strengthening of national institutions, election monitoring, human rights promotion, resettlement, rehabilitation, and reintegration, as well as the implementation of a comprehensive development agenda.

Consequently, post-conflict peacebuilding requires a political transition process to move from a situation of war (or violent conflict) to a situation of stability and peace, and it is necessary to consider including security sector reform in this process.

6.1. The Peace Process

Security sector reform is crucial in implementing the peace process, but in practice there are many challenges, especially civilian politicians who often lack knowledge and skills related to the security sector. They cannot handle it properly during negotiations; the needs of armed groups are prioritized during dialogue, which leads to imbalances; short-term issues are often prioritized over long-term issues; and democratic principles and standards are often weakened in the security sector reform process. Thus, it is important to consider and engage as a crucial part of the peace process and to fully implement democratic principles and standards.

6.2. Peace Promises

The peace commitment agreement is implemented to strengthen compliance by both parties in order to achieve the goal of peace through a ceasefire. It is the “framework and mandate” that is key to implementing security sector reform processes in accordance with the peace agreement.

The policy and objectives of security sector reform should be firmly embedded in the peace agreement. For example, in 1990, El Salvador and Guatemala included in their peace agreements not only provisions related to security sector reform but also provisions linking it to broader social and economic reforms.

In particular, the 1996 peace agreement between Guatemala and the Guatemalan National Revolutionary Organization (GNR) contained 11 points in the agreement, such as security sector reform, human rights, ethnic groups’ priorities, social and economic reforms, land reforms, the recording of war crimes, and the restructuring of the role of the military, and

they implemented the process of Disarmament, Demobilization, and Reintegration (DDR) according to the agreement.

As a result, if the peace process and agreements are too detailed, it can delay peace dialogues due to time constraints and political necessities. Therefore, peace agreements should not be seen as ultimate goals but rather as a mechanism to start a “process.” In this process, the public should participate in discussing ways to address security needs and build peace step by step.

6.3. Reconstruction and Transitional Justice

In post-conflict peacebuilding and political transition processes, one of the important processes is realizing justice sector reform rather than implementing transitional justice (TJ). As societies transition from violent conflict and oppression, they often seek to address the scars of human rights violations through various means of seeking justice and accountability throughout transitional justice (TJ).

Addressing such past and present tragedies is a way to build a broader sense of justice among citizens and the wider community, to restore trust among citizens and harmony within society, and to prevent similar abuses from occurring in the future. Among the various ways to seek justice and remedies through the process of transitional justice (TJ), the healing of wounds is a very important part of the process.

In implementing transitional justice, it is necessary to objectively address the challenges faced by societies emerging from conflict and oppression and to take into account the culture and background of those societies. In utilizing transitional justice, it must be based on fundamental human rights

¹²Boutros Boutros-Ghali was an Egyptian politician and diplomat who served as the sixth Secretary-General of the United Nations from 1992 to 1996.

¹³Kofi Annan was a Ghanaian diplomat who served as the seventh Secretary-General of the United Nations from 1997 to 2006.

principles and must rely on international human rights and humanitarian laws to stop violations, investigate, prosecute, punish, rehabilitate, remedy, and prevent them.

7. Security Sector Reform and the Role of Civil Society

Security sector reform is habitually viewed as a high-level political process led by the government, political leaders, national policymakers, and leaders of armed groups. Therefore, when it comes to security sector reform, the role of civil society organizations is often blurred in practice. In particular, civil society organizations are often reluctant to participate in the security sector reform process due to their limited positions and expertise.

Civil society organizations' participation in the security sector process, in fact, is very vital. Even though civil society organizations are involved, the security sector reform process can be broader and more inclusive based on citizens, and the people can have greater confidence in the reform process. It can be a long-term and sustainable process, and the interests and concerns of the people can be expressed. The benefits will include meeting the needs for life security and justice.

In reality, the reform process, which is carried out at the top level as a high-level political process, is often a short-term development, does not cover everyone widely, and is often subject to change or halting depending on the political desires and interests of top leaders.

8. Security Sector Reform and the Political Landscape of Myanmar

8.1. Brief Background Issues of SSR and DDR

Myanmar has had some historical experiences with the process of security sector reform. At the end of World War II in 1945, there were three armies that emerged in Burma: the British Army, known as the “Allied Army”; the British-controlled Burma Army, known as the “Burma Army”; and

the “Patriotic Burma Army”, led by General Aung San. The Kandy Agreement was signed on 7 September 1945 in Kandy, Ceylon, now Sri Lanka, to integrate the Patriotic Burma Army into the permanent Burmese military. A year before independence, the ethnic groups believed in General Aung San and accepted the “Disarmament, Demobilization, and Reintegration (DDR)” plan of the Security Sector Reform (SSR) as part of the Kandy Agreement. The two generals appointed after General Aung San’s death, Karen Generals Smith Dun and Bo Lek Ya, came under the leadership of the U Nu-led Anti-Fascist People’s Freedom League (AFPFL), and then both generals were removed from their titles in power, and then General Ne Win became the Commander-in-Chief.

Regarding the background of the Security Sector Reform (SSR), it was realized by the United Nations in 13 conflict-affected countries. In this way, the Myanmar army was reorganized into a federal union army, and the union security sector was “collectively responsible.” This system was needed because, in the political context of Myanmar, the ethnic groups also sought to have “state defense forces” in their states. Therefore, if the peace process could be built, the ethnic armed resistance organizations desired to build a single army through the SSR process, and they desired to call the single army likely “Federal Union Army (FUA)” that will have a single army under a rotation command-in-chief as well as also have a state security or defense force to strengthen the country.

This approach is not easy to utilize given the current political landscape in Myanmar, but it will require a gradual approach, patience, and international advisory groups with UN experience. They believe that this approach can only be successful if political dialogue, compromise, and trust-building are firmly established through the peace process.

8.2. Conciliation Experiences through the NCA Path

The 2010 general election brought the Union Solidarity and Development Party (USDP)-led government of President U Thein Sein to power, leading to a peace process through the 2012 ceasefire process. Throughout the ceasefire process, the security aspect of security sector reform was an argumentative or contentious topic between the Myanmar military and the ethnic armed organizations (EAOs), and negotiations often “stuck”. Although the negotiations on the Nationwide Ceasefire Agreement (NCA) were successfully concluded, the security sector reform issue was left behind on the record, and both parties agreed to discuss it further at the next high-level political dialogue.

At that time, the Tatmadaw prioritized a single Tatmadaw through the process of “Disarmament, Demobilization, and Reintegration (DDR)” and proceeds for “Security Sector Reform (SSR)”. On the other hand, General Min Aung Hlaing said, “The DDR system should be applied to the ethnic armed groups in Myanmar by nature. If they are not allowed to participate in political discussions, they will lose their right to participate in the Union Army that will be built according to the DDR method. If we go to political discussions after signing the NCA, the ethnic armed groups must follow the DDR system”, according to an interview with international media.

At the same time, the EAOs proposed the topic of “security sector reform (SSR)” in line with the political agreements through the NCA. They considered that they would implement the SSR methods as a priority and then use the method of DDR after building trust was established.

“Although we are talking about DDR/SSR in the future, on the other hand, we cannot accept DDR alone; we also need to have an SSR process. The point is that the army is important for the formation of a strong federal system. On the other hand, if there is no trust in the military, that can also be dangerous.

If we decide to give our armed forces to the army easily, what will we do if they use the military force to oppress us? We need to think carefully about these things”, said Nai Hong Sar of the New Mon State Party (NMSP), in an interview with the local media.

8.2. Conciliation Experiences through the NCA Path

The 2010 general election brought the Union Solidarity and Development Party (USDP)-led government of President U Thein Sein to power, leading to a peace process through the 2012 ceasefire process. Throughout the ceasefire process, the security aspect of security sector reform was an argumentative or contentious topic between the Myanmar military and the ethnic armed organizations (EAOs), and negotiations often “stuck”. Although the negotiations on the Nationwide Ceasefire Agreement (NCA) were successfully concluded, the security sector reform issue was left behind on the record, and both parties agreed to discuss it further at the next high-level political dialogue.

At that time, the Tatmadaw prioritized a single Tatmadaw through the process of “Disarmament, Demobilization, and Reintegration (DDR)” and proceeds for “Security Sector Reform (SSR)”. On the other hand, General Min Aung Hlaing said, “The DDR system should be applied to the ethnic armed groups in Myanmar by nature. If they are not allowed to participate in political discussions, they will lose their right to participate in the Union Army that will be built according to the DDR method. If we go to political discussions after signing the NCA, the ethnic armed groups must follow the DDR system”, according to an interview with international media. At the same time, the EAOs proposed the topic of “security sector reform (SSR)” in line with the political agreements through the NCA. They considered that they would implement the SSR methods as a priority and then use the method of DDR after building trust was established.

¹⁴Khun A Than, November 7, 2018, quoted from his Facebook page.

“Although we are talking about DDR/SSR in the future, on the other hand, we cannot accept DDR alone; we also need to have an SSR process. The point is that the army is important for the formation of a strong federal system. On the other hand, if there is no trust in the military, that can also be dangerous. If we decide to give our armed forces to the army easily, what will we do if they use the military force to oppress us? We need to think carefully about these things”, said Nai Hong Sar of the New Mon State Party (NMSP), in an interview with the local media.

As President U Thein Sein’s term in office draws to a close, eight ethnic armed organizations (EAOs) have signed the NCA, and two more have signed it. After the National League for Democracy (NLD) won the 2015 general election and became the government, preparations and reforms were made to start the peace process along the NCA path. Through this, four political meetings were held under the name “Union Peace Conference 21st Century Panglong” and resulted in four parts that were called “Union Accords”. The conference was suspended due to the 2020 election being too late to continue discussing the remaining part in relation to “security sector issues”. Therefore, regarding the “security issues”, during the era of President Thein Sein’s administration, negotiations were held through the NCA route, but they were not successful. During the era of the government led by the NLD, four parts of the Union Accords were successfully negotiated through the Union Peace Conference 21st Century Panglong. However, the “security issues” were included as a conference agenda, but they did not reach the level of the negotiation stage.

Due to the 2020 election results, it became a legal conflict that transformed the political crisis between the NLD and Tatmadaw without nice political promises in order to maintain stability and peace in the country; as a result, the Myanmar Tatmadaw seized power of the state regardless of the 2020 election results.

8-3. Remaining Challenges in Civil-Military Relations

When analyzing civil-military relations from a political perspective, it is necessary to start from the perspective of liberal democracy. Liberal democracy protects liberty and freedom of individuals and groups and envisions a society that is inclusive of civil society organizations and political parties. It also views the need for civilian control over military affairs.

Civil-military relations are often understood as the relationship between the military and civilians and ethnic groups. However, the term civil-military relations is not just a formal relation but also refers to the civilian control over military affairs. The 2008 constitution stipulates that the Minister of Defense, the Minister of Home Affairs, and the Minister of Border Affairs of the government must be appointed by the Commander-in-Chief of Tatmadaw, which is similar to appointing the National Defense and Security Council. The decision-making power in the National Defense and Security Council (NDSC) is made up of six civilian members, appointed by the Commander-in-Chief, and includes five civilian members. In the context of the events that occurred under the 2008 constitution, the issue of the withdrawal of the military from politics was linked to the internal peace process.

There are three basic elements to civil-military relations. The first is the defense spending budget. In the Myanmar context, the civilian government has little or no role in formulating the defense spending budget. The second is the civilian government's decision-making power over the appointment and transfer of senior military officers.

In the Myanmar context, the military leadership has been able to initiate a practice of informal consultations with civilian leaders but has been unable to do much about it. The third is the influence of the civilian government in purchasing weapons and military equipment.

In the Myanmar context, the civilian government has played a very limited role in purchasing weapons and military equipment during the two terms of the government under the 2008 Constitution. In general, there will be three challenges to civil-military relations in the future of Myanmar. The first is constitutional reform. For example, the 2008 Constitution, which is still in the hands of the military dictatorship, and the constitution favored by ethnic groups and anti-military junta, are also very high-profile challenges in this regard. The second is related to legislation. For example, the structure of the military, the issue of equipping new weapons and military equipment, the Military Service Law, the Law on Promotion of Ranks, the rules on special promotions, the formation of the intelligence operations review board, and restrictions on the operation of businesses and media owned by the current military junta, etc., may become a challenge. Third, administrative matters. For example, in a future constitution, the role and authority of the president or prime minister over military matters should be considered in advance; serving military officers should be constitutionally barred from serving in government; positions that could command the police force should be prohibited by law and administrative structure, as are currently held by the military dictatorship; internal security and foreign defense should be kept separate; and internal security should be assumed by the police force, but this may be difficult to utilize in practice due to the current civil war in the country.

8.4.The Current Military Junta and the Prospects for SSR in Future

Based on the past experiences of the peace process before the Tatmadaw regime took power in February 2021, it has not changed the current military-structure or political role that it has taken, and it still holds firmly to its desire for “disarmament, demobilization, reintegration (DDR)” and the formation of a single military. Chapter 6 of the previously ratified Nationwide Ceasefire Agreement (NCA), although Article 20(g) includes the term “security reintegration”, there have been differences in interpretation between Myanmar’s Tatmadaw and the EAOs .

The EAOs have interpreted “security reintegration” as a form of SSR that represents all EAOs and regions and provides equal rights to all. However, Myanmar’s Tatmadaw has rejected security reintegration through federalism in the form of SSR and has clearly preferred the DDR model. The DDR model is used by armed groups in the post-conflict period, and the Tatmadaw’s desire is to disarm, disband, and reunify all ethnic armed forces to integrate them into a single army. As well, the DDR model is considered to have been bitterly rejected by EAOs due to historical distrust. This was a major barrier to the Myanmar peace process in the past.

The political aspirations of the Tatmadaw are to disarm ethnic armed organizations and maintain the current single military, the 2008 Constitution, non-secession and self-determination, the “compromise package deal”, and the “discrimination policy” to achieve this goal. This situation has led to “fractures” among ethnic armed resistance organizations. For example, there are divisions between those who signed the NCA, those who want to amend the NCA, and those who want to abolish the current NCA and go with a new approach. These consequences have posed a great challenge to the peace process, and based on the existing conditions that exist after the military coup on February 1, 2021, if the long-term prospects for peace in Myanmar are certainly far off, then the security sector reform process for the country is also hopeless.

8.5. Current and Future Peace Processes and Security Sector Prospects

It is not easy to predict the political, economic, social, military, and security issues that have arisen since the Tatmadaw seized power in February 2021 and whether the country will be able to rise or fall during this coup. The country’s door is a “wide political arena” that has opened up “some new pages” to widen the political arena of today’s Myanmar crisis.

¹⁵Article 342 of the 2008 Constitution stipulates that the President shall appoint the Commander-in-Chief of the Defense Services with the proposal and approval of the National Defense and Security Council.

¹⁶The term “Ethnic Armed Organizations (EAOs) mentioned in this section is subject to under the NCA.

The first is “the coup leaders’ incentive to hold new elections”, the second is “the letter from the leader of the State Administration Council (SAC) to meet separately with the People’s Defense Forces (PDFs) and the National Unity Government (NUG), and the third is “the pressure from the China government under the guise of peace”. In these circumstances, it is now questionable whether “a peace process can be formed” between the end of 2025 and the beginning of 2026 election results.

Again, it is not easy to calculate the scenarios that are still wide open in parallel with the above “givens”. Furthermore, if the givens are to happen, if the “peace process” begins on the platform of the previous Nationwide Ceasefire Agreement (NCA), from what perspective should we consider the security reform aspect of the existing armed forces? Will it be done with SSR as a priority, DDR as a priority, or in parallel? Similarly, it will be necessary to think in advance and prepare for any attacks that may have a negative or positive effect on the existing armed forces in the country today.

Conclusion and Recommendations

To summarize this entire study on Security Sector Reform (SSR), the role of civil society in the process of security sector reform cannot be ignored. The active participation of civil society and the people is essential to accelerate and sustain the reform process. It is essential to engage all sectors of society and build public confidence in the reform process. It is also essential to realize long-term, sustainable reform processes. Therefore, it is crucial for political leaders, security officials, and stakeholders in these areas to systematically implement the role of civil society in security sector reform processes.

Thus, when embarking on a security sector reform process in a country, it is important to:

- Security sector reform should be integrated into the process of democratic political transition and internal peace.
- Security sector reform should be carried out with a holistic and coherent approach, rather than in isolation.
- Security sector reform processes should be based on the basic principles of democracy, good governance, and a transparent and accountable security sector.
- The security sector as a whole should be inclusive of the diverse populations and strata of the country and provide security services to all citizens.
- There is a particular need to enhance the role of civil society and public participation in implementing the security sector reform agenda.

References

43. Anderlini, S.N (2004), “Negotiating the Transition to Democracy and Reforming the Security Sector: The Vital Contributions of South African Women.”
44. Anderlini, S.N and Camile Pampell Conaway (2004), “Security Issues: Security Sector Reform in Inclusive Security, Sustainable Peace: A Toolkit for Advocacy and Action”.
45. Ball, N. and K. Fayemi, eds (2004), “Security Sector Governance in Africa: A Handbook, Centre for Democracy and Development, Lagos.
46. Ball, N. and M. Holmes (2002), “Integrating Defense into Public Expenditures Work”, World Bank, Washington, DC.
47. Ball, N., T. Bouta and L. Van De Goor (2003), “Enhancing Democratic Governance of the Security Sector: An Institutional Assessment Framework”, Ministry of Foreign Affairs, Netherlands.
48. Beame, Susanna et al. (2005), “National Security Decision-Making Structure and Security System Reform”, Technical Report for the UK’s Security Sector Development Advisory Team, Rand.
49. Carpenter, A. and T. Stodiek, eds (2006), Guidebook on Democratic Policing, OSCE Strategic Police Matters Unit, Vienna, November.
50. Caparini, M. (2003), “Civil Society and Democratic Oversight of the Security Sector: A Preliminary Investigation” in A. Bryden and P. Fluri (eds.), Security Sector Reform: Institutions, Society and Good Governance, Nomos Verlagsgesellschaft, Baden-Baden, pp. 153-169.
51. Cole, E. and K. Kinzelbach (2006), “Democratizing Security in Transition States, DCAF/UNDP, Slovak Republic.
52. Cole, E. and P.H. Fluri, (2005), Defense Institution Building, Papers presented at the Conference “2005 Partnership Action Plan on Defense Institution Building (PAP-DIB)”, Regional Conference for the Caucasus and Republic of Moldova, LaVAK, Vienna.
53. DFID, Understanding and Supporting Security Reform, London.

54. Douglass, I., C. Gleichmann, M. Odenwald, K. Steenken and A. Wikinson (2004), "Disarmament, Demobilization, and Reintegration: A Practical Field and Classroom Guide, German Technical Cooperation et al., Frankfurt et al.
55. European Commission. (2010), Support for Justice Reform in ACP Country: Tools and Methods Series, Reference Documents N9, Luxembourg.
56. Forster, A., T. Edmunds and A. Cottey, eds (2002), *The Challenge of Military Reform in Post-communist Europe: Building Professional Armed Forces*, Palgrave, London.
57. GFN-SSR (2005), "Civil Society Organizations and Security Sector Reform", in *Compendium of Good Practices on Security Sector Reform*.
58. GFN-SSR (2007), *A Beginner's Guide to Security Sector Reform (SSR)*.
59. Groenwald, H. and G. Peake (2004), "Police Reform through Community-Based Policing, International Peace Academy and Saferworld, September.
60. Hannah, G., K. O'Brien and A. Rathmell (2005), "Intelligence and Security Legislation for Security Sector Reform", RAND Europe, June.
61. Hillis, Alice (2002), "Border Control Services and Security Sector Reform", Working Paper No. 37 Geneva Centre for the Democratic Control of the Armed Forces (DCAF).
62. Hurbert Wulf (eds.). (2000), "Security Sector Reform, Brief 15 Boon International Center for Conversion, Germany.
63. Hurbert Wulf (2004), "Security Sector Reform in Developing and Transitional Countries, Berghof Research Center for Constructive Conflict Management.
64. International Centre for Prison Studies, (2005), *Guidance Notes on Prison Reform*, International Center for Prison Studies, London.
65. Marenin, O. (2005), "Restoring Policing Systems in Conflict Torn Nations: Processes, Problems and Prospects", DCAF Occasional Paper No. 7, Geneva, June.

66. Montes, J.F., and T. Vial (2006), “The Role of Constitution Building Processes in Democratization: Case Study Chile, International IDEA, Stockholm.
67. Nathan, L. (2004), “Obstacles to Security Sector Reform in New Democracies”, *Journal of Security Sector Management*, Vol. 2, No. 3, September.
68. Ngculu, James (2001), “Parliament and Defense Oversight – The South African Experience”, *African Security Review*, Vol. 10, No. 1.
69. O’Neil, William. (2005), “Police Reform in Post Conflicts Societies: What We know and What we still need to know”, Policy Paper, April.
70. OECD-DAC (2005), *Engaging With Civil Society*, Issue Brief.
71. OECD (2007), *OECD DAC Handbook on Security System Reform; Supporting Security and Justice*.
72. OECD (2004), *Security System Reform and Governance: DAC Guidelines and Reference Series*.
73. OECD (2007), *Preventing Conflicts and Building Peace: A Manual of Issues and Entry Points*.
74. Paleri, P. (2008), *National Security: Imperatives and Challenges*, Taa McGraw-Hill, New Delhi.
75. Report From the Security Sector Reform and Resolution 1325 Conference (2009), *Security Sector Reform Is A Top Down Idea, That Needs Bottom Up Implementations: Engaging Civil Society and Integrating Gender in SSR*, Stockholm.
76. Schnabel, A. Egrhart, Hans-Georg. (eds). (2005), *Security Sector Reform and Post-Conflict Peacebuilding*, United Nations, New York.
77. Stolberg, A. G. (2012), *How Nation-States Craft National Security Strategy Documents*, Strategic Studies Institute, U.S. Army War College.
78. UNODC. (2011), *Criminal Justice Reform in Post-Conflict States: A Guide for Practitioners*, United Nations Office, Vienna.

79. UNODC. (2011), Handbook on Police Accountability, Oversight, and Integrity, United Nations Office Vienna.
80. United Nations SSR Unit (2012), The United Nations SSR Perspective, United Nations, New York.
81. United Nations SSR Task Forces. (2012), Security Sector Reform: Integrated Technical Guidance Notes.
82. Wilson, P. (2005), "The Contribution of Intelligence Services to Security Sector Reform", Conflict, Security & Development, Vol. 5, No. 1, April.
83. Document: Nationwide Ceasefire Agreement (NCA), 2015 and Union Accords, part 1, 2, and 3, Union Peace Conference 21st Century Panglong.
84. Sumit Bisarya and Sujit Choudhry, "Security Sector Reform in Constitutional Transitions", International IDEA, Policy Paper No. 23., the Center of Constitutional Transitions, Stockholm, Sweden. 2020 published.

.....

[စီးရီးအသစ် - အတွဲ ၁၊ အမှတ် ၁]

ဗက်ဒရယ်ဒီမိုကရေစီသုတေသနဂျာနယ်

၂၀၂၅ ခုနှစ်၊ စက်တင်ဘာလ၌
ရာမညအင်စတီကျု၊ လူထုအခြေပြု နိုင်ငံရေးသုတေသနဌာနမှ
ထုတ်ဝေဖြန့်ချိသည်။